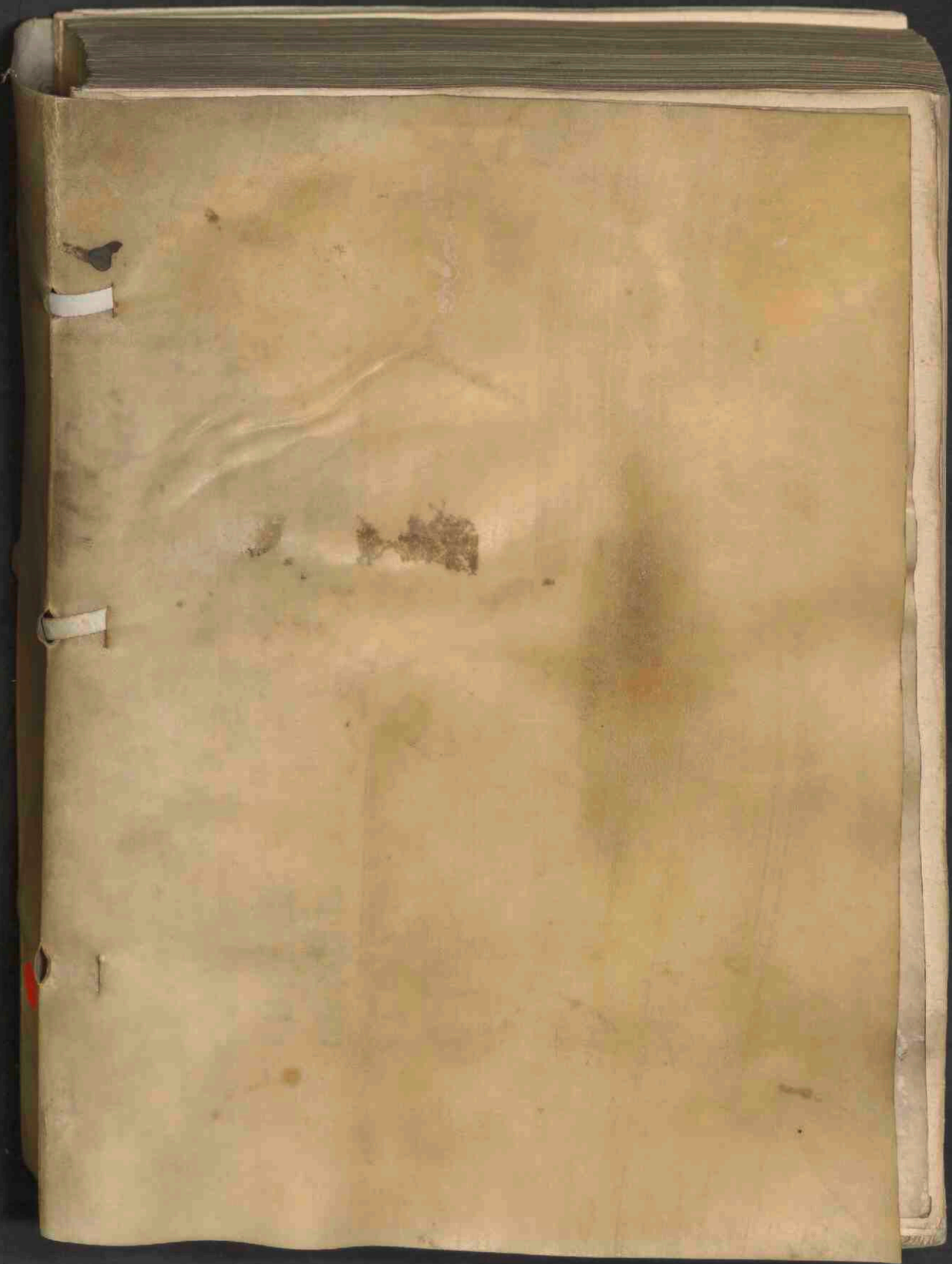

**Alfonsi Viruesij Canarien. Episcopi, Phillipicae disputationes
uiginti aduersus Lutherana dogmata : per Philippum
Melanchthonem defensa, complectens summatim
disputationes nuper Augustae ac deinde Ratisponae habitas.**

<https://hdl.handle.net/1874/424364>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

25

kk.

E. qu.

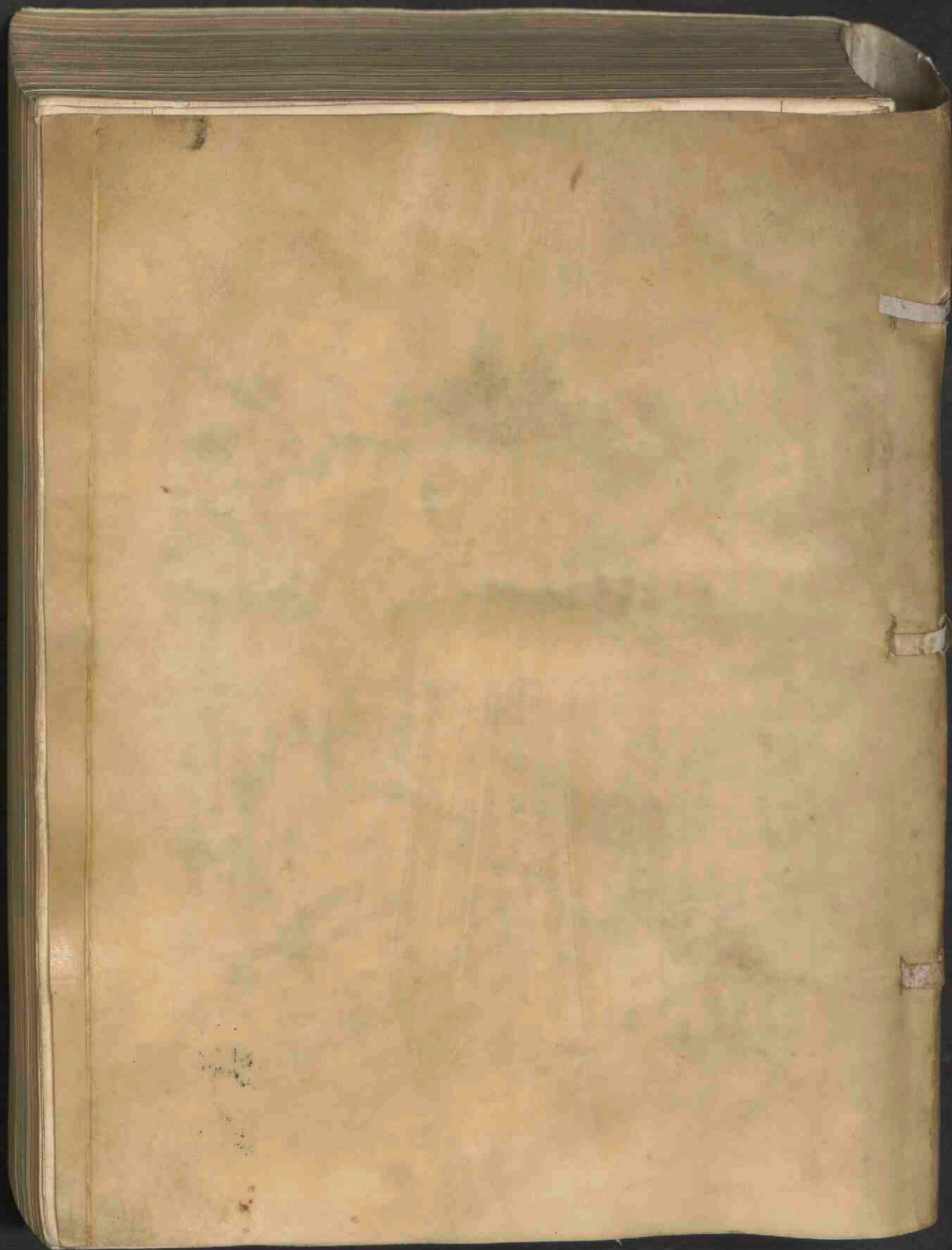
205

E. qu.
205

215

Fragment of a label with some illegible text and a red mark.

Fragment of text from the reverse side of the page, including the words "L. P. ...", "L. P. ...", and "L. P. ...".

190

N. 29 RR.

je

E 4-205

ALFONSI

VIRVESII CANARIEN. EPISCO.

pi, Philippicæ disputationes uiginti aduersus Lutherana dogmata, per Philippum Melanchthonem defensa, complectens summatim disputationes nuper Augustæ ac deinde Ratisponæ habitas.

Vox usurpata Luthero.

Verbum domini manet in æternum. Isaia. 40.

Vox ecclesiæ propria.

*Et respondebo exprobrantibus mihi uerbum:
quia speraui in sermonibus tuis. Psal. 118.*

N. 39 B

COLONIAE, ex officina Melchioris
Nowesiani, Anno M. D. XLII.

X donatore Hub. a Basel.

OPERIS TOTIVS
argumenta.

De dogmatum multitudine & uarietate.	Philippica I.
De communi articulorum fidei confessione.	Philip. II.
De iustitia & peccato originali.	Philip. III.
De fidei & operum iustificatione.	Philip. IIII.
De eodē ad argumenta confessionis responsionū.	Phil. V.
De eodē ad scripturæ loca responsionum.	Philip. VI.
De eodem ad philippica argumenta	Philip. VII.
De eodē Philippicarū responsionū cōfutatiōis.	Phi. VIII.
De poenitentia & absolutione.	Phil. IX.
De ueræ poenitentiae ratione & sacramento.	Phil. X.
De eodē philippicarū rationū confutationis.	Phil. XI.
De ui & numero sacramentorum.	Phil. XII.
De ecclesiasticis muneribus & functione	Phil. XIII.
De ecclesiæ ritibus & cæremonijs.	Phil. XIII.
De politicis magistratib. et in eadē de lib. arbitrio	Phil. 15.
De cultu & inuocatione sanctorum.	Phil. XVI.
De communione sub utraq; specie.	Phil. XVII.
De cœlibatu & matrimonio.	Phil. XVIII.
De cœlibatu clericorum.	Phil. XIX.
De cœlibatu monachorū & monastica p̄fessione.	Phil. 20.
	Ad Cas

AD CAROLVM CAESAREM
inuictiss. Rom. Imperatorem, Hispaniæ regem catholicū,
noui orbis monarcham, & c. Alfonsi Viruesii Vle
metani, Canarien. episcopi, de Philippicarum dis
sputationum dedicatione, Epistola.

¶ *T* si scio multorum hæc lenis exercitationes
& studia, Cæsar inuictiss. eo directæ, &
summo conatu, totisq; uiribus intēta, ut Lu
theri dogmata ab omnibus si fieri posset, ex
ploderētur, sin minus, coererentur, nō per
inde feliciter successisse catholicis atq; pie,
nequeo tamen, male locatas esse horas & operas in huiusmodi
argumento consumptas animum inducere. Neq; enim naturas
rerum, quod est in fabulis poetarum, oratiōe mutare nitimur,
sed animos hominum, animos, inquam, suapte natura flexibiles,
& ad cedendum ostensæ rationi, modo uitia non obstarent, p
pensos. Quamq; sunt, qui & hoc ipsum inferre uim uel naturæ,
uel fatali cuidā necessitati, ad quam omnia referre semel des
creuerunt, existiment. Ita nihil rōni, nihil arbitrio, nihil deniq;
q; diuinæ clementiæ, quod possit immutare, relinquunt. Sed nas
tura omnium quæ sunt parēs à philosophis credita, atq; diuinæ
providentiæ ab eisdem ut æmula semp opposita, nulla se rōne
magis declarat nihil nec posse, nec esse qdem præter ipsas eas
dem res, quibus inesse uidetur, quā incerta hac operum uicissit
tudine, ut sensibus frequentissima, ita occultissima intellectui:
Si enim per paucos ac numeratos quosdam motus prætermise
rimus, quis cæterorum oīm quæ quotidie, imò singulis quibusq;
* ij horis

EPISTOLA

horis modo fiunt, modo deficiunt, oriuntur, & occidunt, regulas, causas, & originem perscrutari queat? Aut qua ratione poterunt philosophi tantam non cæterarum modo rerum, ueris & opinionum, scientiarum, legum, religionum, dogmatum uariationum ad naturæ suæ thesauros, quos magnifice iactant, referre? Nos uero omnia hæc in diuinæ mētis liberam prorsus, ordinatissimam tamen dispositionem, nempe prouidentiam reijcimus, quæ etsi nobis sit incomprehensibilis, hoc tamen non significat modo, uerum rebus ipsis ostentat, malorum scilicet hominum uitij bonorum se uirtutes expromere, erroribus uero pietatem & ingenia exercere. Qui factum est, ut ab orbe condito optimi quique inter iniquissimos, sapientissimi inter stultissimos enituerint, oportueritque (quod ait Paulus) hæreses esse ut qui probati sunt, manifesti fiant, ita tamen, ut nemini diuina dispositio uim ad peccandum intulerit, aut bene uiuendum: tantum ad hoc inuitat & inuat, in illud uero sponte sua fertur humana uoluntas. Quamobrem, ut ab illorum ego temeritate uehementer abhorreo, qui, relictis hominum culpis, quicquid peccatorum accidit orbi, neglecto deo, eiusque prouidentia prætermissa, omnia referunt ad arcana naturæ: ita querelis eorum nunquam accessi, qui peccatorum uim adeo, ærumnis publicis ingruentibus, augent, ut Christi misericordiæ pene diffidere uideantur. Vnde et hoc habet, pro deplorata rempub. Christiana nam, quæ cum indies multi inter has temporum mutationes exoriantur allophili, ecclesiæ hostes, nullos econtra, ut olim, habemus propugnatores. Non (inquam) his quam illis magis accedo: Quoniam etsi Augustinos, Hieronymos, Hilarios, Athanasios

DEDICATORIA.

Athanasios, ac cæteros huiuscemodi, quos desiderant, & à quibus defensa est olim catholica ueritas, non assequamur, nō desunt tamen qui sequantur istorum uestigia, labores imitentur. His accedit principum pietas & religio, quæ maior est in omnibus fere Christianis principibus & uberior, quam fuerit olim. Inter quos tu Cæsar inuictissime, ut supremus es loco, ita summam religionis curam & sollicitudinem perpetuo sustines, adeo ut puerbij pene usu iam uulgo dicatur: Ita diuinæ maiestati res tuas esse curæ: ut tuæ maiestati omnia sunt curæ diuina. Non committam ut istius uirtutis exemplo, quæ numero & magnitudine omnem orationis mensuram excedunt, huius præfaciuncula breuitate perstringam. Tantum illud commemorabo, quod ad nostri operis argumentum proprius accedit. Indixit tua maiestas solennem totius Germaniæ in Ratispona conuentum, quo posset facilius Lutherana dissidia quoquo modo, sine pietatis tamē offensioe, cōponere. Videbatur res per uiros in sacris literis eruditos, debere tractari. Hac fortassis de causa me, qui literas sacras utcūq; profitebar, euocari iussit in aulam, aut si alia fuit accessendi causa, ego certe hanc suspicatus ad certamen preparare me cœpi, argumēta colligere, quibus Lutherani catholicam ueritatem inuadunt, responsiones adornare, quin & argumentis argumenta refellere: hoc studium nostrum epitome peperit chartis lituratum. Postea uero quam Turcarum irruptio cōsilia commutauit & studia, subiit animum cupiditas, omnia illa, quæ in epitome congesteram, in iustas disputationes digerendi, atq; in lucem, quo prodessem forte nonnullis, adendi. Cœpi ergo in ipso bellorum ap

E P I S T O L A

paratuꝛ armorum strepitu in quendam Lutheranorum con-
 fessionem tuæ maiestati oblatã Augustæ & Philippi Me-
 lanchthonis pro eadem apologiam disputatiunculas commens-
 tari. Siquidem dum tuæ maiestatis aulam, in quam dudum fu-
 eram recens ascitus, per Germaniã ad Pannonias usq; conse-
 quor, operæ precium mihi facturus uidebar, si te unã cum incli-
 to Romanorum rege Ferdinando tam ingens bellum suscipien-
 te, uestris autem cum purpuratis tum militibus futura (si mor-
 do hostis ausus esset manere) prælia meditantibus, Diogenis
 exemplum imitarer, qui cæteris moenium intentis ppugnatiõĩ,
 dolium ipse, ne inter suorum labores accusaretur ignauia, q̃s
 maxima poterat contentione uersabat. Melius uerò nos, qui
 (ut nostri) perduellibus reipub. Christiana, ita ecclesiæ des-
 sertoribus parabamus occursum. Itaq; alij equos & arma, nos
 ingenium exercebamus et stylum, atq; ita in illius expeditiõis
 tam laborioso itinere harum disputationum maximã partem
 cõfecimus. Porrò q̃ disputationẽ hãc per Philippicas distri-
 buimus, nequaquam id magnifici nominis splendorem sequuti
 fecimus, aut q̃ quicquam tale præstare credamus, quale præ-
 stitit aduersus Philippum Demosthenes, aut Cicero aduersus
 Antonium. Illorum orationes sunt grandes, luculentæ, uenue-
 stæ, nostræ uero disputationes, rusticæ quidem sed mode-
 stæ, ut credimus, & nõ prorsus ineptæ. Quæ fuit igitur cau-
 sa nobilissimi nominis aucupandi? Hoc nimirũ, q̃ Lutheros,
 Zuinglios, Pellicanos, Oecolampadios ac cæteros centimas
 nos ecclesiæ columinibus expugnandos relinquentes, nobis Phi-
 lippum Melanchthonem (quo cum descenderemus in æquũ cer-
tamen

DEDICATORIA

tamen) illius apologiæ occasionem præcipue delegimus: qui
etsi his quos modo commemoravi, non sit eruditione impar, &
ingenio sit fortasse præstantior, eò tamen facilius eius uide-
tur esse certamen, quò minus à ueritate recedit. In assertioni-
bus, & in disputationibus maiorem præ se fert modestiã, mi-
nusq; furiose uersatur. Hæc nobis uisa sunt Caesar inuictissis-
me, apud tuam Maiestatem epistolari breuitate præfari, nã
cætera dabit Philippica prima: qua, proemij loco, Germa-
nos omnes, maxime quibus cordi est pietatis studium, alloqui-
mur.

F. ALFON.

F. ALFONSI VIRI

Fol. 1.

VESII THEOLOGI, CANARIENSIS

Episcopi, Philippicæ disputationes viginti, quibus quorundam Germanorum confessio, Carolo Cæsari Augustæ, iuxta Lutheri doctrinam exhibita, expenditur: & Philippi Melanchthonis, pro eadem confessione, apologiæ respondetur.

Philippica I. De dogmatum multitudine & varietate, quæ & totius operis præfationem continet.

Venadmodum inter omnes omnium gentium nationes, nulla fuit vnquã Germanis, aut fide constantior, aut moribus grauior, aut ingenij cãdore simplicior: ita inter omnes Christiani orbis prouincias, nulla se hæctenus (quod aliarum pace dixerim) pietate insignem, religione supplicẽ, obseruatione frequentem, vtriusq; demum tum legibus, tũ magistratibus obtemperantem, æque præbuit atq; Germania. Quæ quidem ingenij vestri & pietatis antiquæ laudes, haud idcirco nobis in huius præfationis exordio attinguntur, viri Germani, vt vos primulũ blandis (quod ait Sapiens) fictisq; sermonibus Prouer. 26 captans, postmodum facilius traham in sententiã (haud em̃ n̄ estis, quibus assentatione, in re præsertim grauissima, possit imponi) sed vt indolis vestræ & ingenuitatis admoniti, meminertis: quæ nunc placita, leges, instituta maiorum cõtem-

A nitis,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

nitis, eadem vos non ita pridem & suspexisse modestius, & retinuisse contentius, & fidelius præstitisse. Quod cū ita sit, indignum mihi videtur vestra gravitate (animadvertite quod vobis nō assentari decreuerim) ad vnius aut alterius hominū cionis qui nunq̄, quod illorum cum verba, tum opera fatis produnt, sibi constiterunt, voces nō dicam quales, sed nouas, ita repente vos ipsos, & vestra oīa, (vitijs duntaxat exceptis,) mutasse, & aduersus rectiora monentes, ita obturasse aures, vt risu ac derisione, ne dicam maledictis & conuicijs excipiatis eos, qui istam animi impotentiam sistere & temperare conantur. Hoc malum nō rerum ipsarum, quas deseruistis, aut veritatum mutatiōe accidit, sed communi hoīm (ne interim diuina iudicia perscrutemur) conditione, qua ita est hominū naturæ comparatum, vt quo se sublimius extulerit, etiam virtute ac fruge bona, eo sit illi velut in summo periculo cauendum studiosius, ne præcipitatione collidatur. Omnium rerum vicissitudo est (ait ille) non tantum humanarum, verè etiam diuinarum, q̄ diu versantur inter homines: nihil est em̄ tam præcellēs, tam sublime, tam diuinum, quod si per homines geri, dispensari, aut quoq̄ modo disponi cōtingat, humanis defectibus non sit obnoxium, quando ea est animi nostri imbecillitas, mentis inconstantia, perplexitas rationis, vt quā veritatem maxime illi expedit retinere, in ea se veritate sistere & confirmare intellectus humanus minime queat, nisi virtute diuina roboretur. Huic virtuti, quæ præsto est, quem admodum pollicetur Christus, expetentibus, pulsantibus, implorantibus, nihil hostilius aduersatur quam peruicax ac

Nihil tam
purum
quod defe-
ctui careat.

Matth. 7
Luce 11

ac præfracta quædã præsumptio sapiētiae, qua sibi ipsi homo
 sufficere credens, cæteros omnes cæcutire & hallucinari, præ
 vt ipse sapit, arbitratur. Hic ille philautiæ morbus est, vt alti
 us tantorum malorum causas & exordia reputamus, qui ma
 ximam angelorum partem corrumpit, & ab illis in homines
 quasi contagione translatus, vniuersos in primo parente cor
 ripuit. Quem morbum vt cæterorum omnium caput & o
 riginem, diuini verbi Ecclesiastes ille Salomon significasse, v
 na atq; cohibere voluisse videtur: dum hominum ferme o
 mnium curas ac desideria vana pertæsus: aut (quod verius
 dixerim) spiritus sanctus per illum: studia quoq; nouos scri
 bendi libros, quinimo libidinē cōminiscendi noua dogma
 ta, quibus vetera fastidiri, simul & antiquari documenta in
 cipiant, disertissime iuxta ac saluberrime damnat. Verba, in
 quit, sapientium sicut stimuli & quasi clauis in altum defixi,
 quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore vno,
 his amplius filii mi ne requiras: faciendi plures libros nullus
 est finis, frequensque meditatio carnis afflictio est. Videtur
 siquidem hæc diuini spiritus sententia in illos maxime ferri,
 qui alienam sapientiam præ dulcedine proprii erroris
 fastidire solent, & materias a veteribus catholicis non mo
 do pie, verum diligenter & erudite iam olim explicatas,
 rursus excutiunt, atque de alienis laboribus sibi gloriam
 aucupantes, amplissima vsurpant argumenta loquendi.
 Loquendi, inquam, quia nihil aliud lucri præter inane lo
 quacitatis nomen sibi referunt, nihil vtilitatis lectoribus as
 ferunt, præter humanæ alicuius adinventionis fumos: qui

Dogmata
 radix phi
 lauria.
 Eccle. 12

Eccle. 12

F. ALFONSVS VIRVESIVS

bus ad veterum enarrationes, alioquin sufficiētes, adiecti, argumentum doctrinæ susceptum confundunt, potius quam illustrius reddant. Atq; vtinam hoc tantum damno contenta esset inanis gloriæ in scribendo cupiditas, & non aliud deterrimum adiecisset: quo totius pudoris et reuerentiæ metas transgressi, cum nihil prætermissum a maioribus, quod a nobis adijci possit, videamus, quæ ab illis sapienter, simul & catholice dicta sunt, ambitiosa doctrinæ ostentatione conuelli-
mus, illorum dogmata vellicantes oblique, interdum etiã & aperte damnantes. Eo deniq; temeritatis processit immanis hæc philautiæ nostræ rabies, vt in diuinas demũ scripturas irrumpentes, nihil firmũ, nihil stabile, nihil solidum illis, quantum in nobis est, permanere sinamus: quin quibusdam locis manifestam vim inferentes, quosdam prorsus infringentes, alios omnino negantes, omnia propemodum euertamus: ita vt fuerint, qui integros vtriusq; testamenti libros, alij qui alterum testamentum in vniuersum sustulerint, & in diuinæ sapientiæ oracula virgam sibi censoriam ausi sint arrogare. Hinc exortæ hæreses, schismata, sectæ, factiones, & id genus alia portēta quæ Paulus inter opera carnis connumerat. Nã illorum meditatio carnalis est omnino, Quod id ipsum Salomon aperte significat, cum dicit eorum frequentem meditationem, carnis tantummodo afflictionem esse. Phantasmatur enim agitatio, organicas cerebri potentias exercens extenuat, & fatigat. Porro ex huiusmodi potentiæ, quæ corporeæ sunt, & ad carnis pertinent portionem, varietate, opinionum solet varietas exoriri. Alioquin tanta est animorum simili-
tudo,

Galat. 5.

Eccl. 18.

Vnde varietas opinionum.

tudo, vt intelligentiæ cōsensus philosophis aliquot imposue-
 rit, vt crederent, alij eundem esse in cunctis hominibus intel-
 lectum, quem cōmunem suis verbis appellant, alij diuersos
 quidem, sed eisdem scientijs apud superiores olim imbutos, at-
 que adeo apud nos assensuros æque eisdem veritatibus, nisi
 phantasmatum obstaret varietas, penes quæ vix hominem
 inuenias, qui cum alio in opinando conueniat. Sicut em̄ exte-
 rior corporis habitudo, ita & interior organica dispositio in
 singulis hominibus propria est, & a ceterorum vnoquoque
 diuersa, qui fit, vt in ijs quæ per organicæ cogitatiōis specialia,
 quæ vniciuicq; (vt diximus) propria sunt, contemplamur, in-
 gens inter nos oriatur opinionum varietas: In ijs vero quæ
 sola spiritus acie, intellectu scilicet, intuemur, summus sit om-
 nium hominum in iudicando consensus. Id quod maxime
 nobis vsuuenit, cū intellectus noster, sicut similitudinis sim-
 plicitate vnus est, ita vnico tantum fidei & gratiæ lumine il-
 lustratur. Cuius quidem luminis capax non est vlla quan- ^{Sap. 1.}
 tumlibet perspicax, & in fingendis nouis dogmatibus so-
 lers corporea potētia, quoniam spiritus sanctus discipline ef-
 fugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine in-
 tellectu. Siquidem intellectualis & vera sapientia hoc distat ^{Sap. 7}
 a phantasticis opinionibus, quod sine fictione discitur, & si- <sup>Intellectu-
 alis sapien-
 tia distat a
 phantasti-
 cis opinio-
 nibus.</sup>
 ne inuidia communicatur, vt quam non sibi quisq; priuatis
 excogitauit proprii, cerebri simulachris, sed in communem
 omnium hominum vtilitatem Deus velut æquamento lar-
 gitur cūctis, q̄ sese illa dignos exhibent & capaces: Alioquin ^{Sap. 1}
 in maleuolam animam non introibit sapientia, neq; habitat

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Iacob. 3

in corpore subdito peccatis. Et spiritalis sapientia, quam aduersus carnalē Iacobus distinguit, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiēs, &c. Multa in hanc sententiam passim in sacris literis reperiuntur, q̄ omnia huc spectant, vt sciamus intellectualem sapientiam, hoc a phāstica opiniōe differre, quod illius veritatibus oēs fere homines (quorū animos philautiæ furor non corripuerit) facillime assentiuntur, in huius vero placitis, vix hominē inuenias, cui cum altero in vniuersum conueniat, nisi forte factione potius, q̄ doctrina, in cuiusq̄ verba iurauerint. Tunc em̄ coguntur homines, interdum q̄ minime probant, asseuerare: quinimo, quod non raro deprehensum est euenire, affectus ipse peregrinis dogmatibus semel addictus, vsq̄ adeo in cæteras animi potentias tyrannidem exercet, vt eas pro se cogat etiam iudicare, & intellectum (qui nudus alioquin & liber veritatem erat inuenturus) quasi refragantium cogitationum improbitate obruere. Verissime nanq̄ dictum est a Quintiliano. Id quod iudices fuisse volunt, esse facili credere. Et sicut amātes de forma iudicare nō possunt, q̄a sensum oculorū premit amor, ita oēm ingrendæ veritatē a nobis amitti, cū affectibus occupamur. Quamobrem haud immerito apud Ciceronē de natura deorū differentē C. Cotta Velleium idcirco falsum existimat, quod ante iudicauerit Epicurū se esse oportere, q̄ dogmata Epicuri cognouerit. Omnino animus commentitiæ opinionis fucō præuentus, sui cōpos non est, vt proprię adinventionis aut factitiij dogmatibus, cui semel se addixit, deceptioni veritatis pulchritudinem præ

præferre valeat. Trahitur vnusquisque nostræ a morbo illo, quē diximus philautiæ, vt semper propria cōmunibus præferamus. Porro veritas & intellectualis sapientia, q̄ vna illam attingit, communissima est, opinio cuiuscq̄ propria. Hinc fit, vt non modo hæretici, (quod quotidie experimur) singuli singulas condant hæreses, & vicissim seipsos, qui modo aduersus oēs alios pugnabant, infectent, illis damnātibus, quod his egregie luculentū apparet, & rursus his explodentibus, & irridentibus, quod illis maxime probatur: veræ & catholici, quatenus absq̄ pietatis dispendio licet, Scotus differat ab Aquinate, Durandus ab vtroq̄, Ariminensis ab omnibus: et quemadmodū olim philosophia, ita & nunc theologia in sectas pene innumerabiles sit dissecta, idque non sine magnis (quod aperte dixisse per sophos quosdam gymnasiarchas nō sit mihi fraudi) cruciatibus ingeniorū et conscientiarū interdū periculo non mediocri. Ego vero de his oībus ita iudico: vt q̄ ab ecclesia vniuersali perpetuo sunt credita, & obseruata, ea tanq̄ oracula diuina religiose suscipiam, & vniuersis hæreticorum dogmatibus præferam: Nihil enim aliud quā hæretici mihi sunt, quicunq̄ aduersus hæc scribunt aut docent. Quæ vero nouis sunt inter Christianos traditionibus exorta, ita vt nullo mō in sacris literis antea fuerint, illa, si conciliorum aut pontificum sint decreta, vt leges & placita Christianæ reipublice perquam vtilia venerabundus suscipiam. Quoties aut̄ de diuinis aut humanis hisce legibus alicubi fortassis ambigitur, optima mihi legum interpretis est Christiani populi generatim recepta cōsuetudo, nam cæteræ omnes interpretæ

In tanta ad
fessionū
varietate
qd sequens
dum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

terpretationes, quas heretici haectenus attulerūt, velut humana figmenta, & carnis tantum prudentiæ innitentes, marcescunt et emoriuntur. Omnis namq; caro fœnum. Et quod natum est ex carne, caro est. Cecidit fœnum, & quotidie cadit, quod etsi diu aliquoties durare videatur, tandem arefcet, verbum autē dñi manet in æternū. Cui verbo, quantumuis illud sibi oēs hæretici arrogant, sola ecclesia catholica innitur. Huius rei signū haud obscurū est, quod hæresibus cunctis processu temporis evanescentibus, sola ecclesia catholica inter hæreticorum turbines, & malorum Christianorum, quibus vterque ordo satis abundat, alluiones permanet, et in æternum permanebit, vtpote aduersus quam neutra inferorum porta, nec erroris neq; iniquitatis præualere potest. Sed interim pene præterieram tertium partitionis quæ proposita nobis est membrum, hoc est, opinionū, quæ inter orthodoxos sine fidei offensione quotidie oriuntur. Horum omnia in quibus doctores sibi mutuo aduersantur, priuata mihi videntur & phantastica vtrorumq; frequenter commenta, semper tamen alterorum. Quorum fortasse requiras, Illorum scilicet qui magis a veterum doctrinis & traditionibus distant, nam (mea quidem sententia) ea tñ ad intellectualem sapientiam pertinent, aut propius accedunt, in quibus neotericis inuicem & cū veteribus conuenit. Nec mihi obijci patiar quorundam antiquorum sapientium sententias, quæ inter sese pugnare videntur: Illi em̄ ferme oēs operas suas diuine philosophiæ studijs impendebāt, quam tñ haud oēs æqualiter adipiscebantur, contingebatq; illis, qd eandem rem simul, non tñ eadem loci intercapedine intuen-

Isaie 40
Iohann. 1

Perpetuitas et constantia signū quod dignoscitur ecclesiam inter hæreses.
Marth. 16

Variabāt antiquissimi sententijs interdum, contendebant vero pene nunquā.

intuentibus vsuuenire solet, vt quo quisque propinquior est videndæ rei, verius atque distinctius de illa iudicare valeat, quare ex locorū vñ prospectus fieri contingit varietate, varia necesse est oriri iudicia, quod si omniū proximū rem ipsam cæterorum oculis æque admoueat, facile oēs tunc in vnius sententiam discedunt, qñ non contentionis libidine, sed prospiciendæ varietate, & ab illo & a sese inuicem dissentiebant. Veterē ergo sapiētium dissensio tam ciuilis erat et modesta, vt facile in consensum mutua coalesceret admonitione, nūc vero cum non de Christi gloria, sed de nostra vicissim contendamus, neutri volumus alteris cedere. Hæc omnia haud idcirco nobis dicuntur, vt conatus illorū & labores damnemus, q ad diuinam sapiētiam per se quidem illustrissimam, hominibus tñ velut ostentandam, & a suæ lucis fulgore ad imbecillitatis nostræ captum accōmodandum, verbis et literis in ecclesia laborant, nouos edunt libros, interpretantur æditos, optima quæq; colligunt, obseruant, in ordines redigūt, & quasi per classes distribuunt, proferunt in lucem, & sapiētiae suæ ad posteros monumenta relinquunt: Omnia em̄ hæc, si non ad nouorū dogmatum, quibus sophorum sibi titulos parent, factiosam ostentationem sed ad sanctarum scripturarum eruenda mysteria, aut optimarū artium illustranda documenta, cum modestia simul et pietate fiant, & hic maxima digni sunt laude, et grandes in futurum pijs doctoribus præmiorum cumulos parient: qm̄ qui docti fuerint, vt Prophe- Dani. 12
ta inquit, fulgebunt quasi splendor firmamenti & qui ad iustitiam erudiūt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates:

B & ab

F. ALFONSVS VIRVESIVS

1. Tim. 3

& ab apostolo Paulo duplici honore cēsentur digni, qui pascendo gregi Christiano laborant verbo & doctrina. Cæterum oportet eos qui in diuinis literis condiendis, excolēdis, & Christiano populo propinandis, incumbunt, pastoris illi us vnici meminisse, a quo sumus huius disputatiōis exordiū auspicati. Ab illo em̄, iuxta Salomonem, veterē sapientiū verba prodierunt, q̄ per magistrorum consilium data sunt sicut stimuli, & quasi clauī in altum defixi. His amplius, inquit,

Iohan. 10

fili mi ne requiras. Rogat fortasse quispiam, quisnam sit ille pastor, qui sapientes, qui magistri, quorum consilio sapientium verba ab vno pastore profecta, ac nobis tradita perhibentur: Ego pastorem vnum Christum intelligo, qui de seipso prædicat. Ego sum pastor bonus, sapientes, prophetas, apostolos, ac cæteros vtriusque testamenti autores, magistros, vetera ecclesiæ columnina, doctores scilicet antiquos, qui sacras literas interpretantes, non temere, non arroganter, non præcipiti humanæ existimationis affectu, sed consulto ac pia sollicitudine Christiana nobis dogmata tradiderunt, quibus amplius ne requiramus ab Ecclesiaste præcipitur: Nam in his versanti, etiam si multa composuerit volumina, non multi conduntur libri, sed vnus duntaxat mysteria producuntur, enarrantur, lucubrantur, & mortalium

Apoca. 5

oculis admouētur: Vnius, inquam, nempe illius, cuius septē signacula soluere soli datum est agno. Quod si ab illorum, quos modo cōmemoravi vestigijs discedatur, mox immensa librorum simul et errorum confurgit farrago, q̄s accusandis & excusandis cū alij rursus dicentur, ædantur, inuulgē-

tur.

tur: sit vt quod Ecclesiastes dixerat, faciendi plures libros nullus sit finis: Quod idipsum pijs & catholicis viris non debet vitio dari, sed ijs, a quibus nouorum dogmatum iactatione non minus periculosa quam vana, quotidie prouocantur, quique nouas passim argutias in Christianæ simplicitatis perniciem comminiscuntur, quibus semel assertis, aut admissis vanitatibus patrocinentur. Nam (quod vulgo quoque dici solet) necesse est vni sustinendo mendacio accumulari multa, quippe quod eo quisque plus errat, quo per errorem semel ingrediens, longius fuerit progressus.

Facile, vt reor diuinatis viri Germani, imo potestis nihil obscure perspexisse, quorsum tendat tam longæ præfationis oratio. Vobis enim hoc, quicquid est nostri laboris, infumitur, vobis hisce nostris lucubrationibus insudatur, vt quando Germanis ferme omnibus, ad quos diuertere, migrare, aut accedere contigit, commodis ac perbenignis vsi in nostra peregrinatione sumus, hoc velut xeniolo erga vos gratitudinis hostimentum exhiberemus. Hac de causa admonitos inprimis hos esse volui, vnde inter vos, quibus hæctenus religio erat, vellatum (quod aiunt) vnguem a maiorum præscriptionibus discedere, tam multiplicum dogmatum, tam multorum libellorum, tam diuersorum denique errorum scaturierint fontes, ex quibus fontibus, hæc animorum labes, quæ totam pene Germaniam infecit: quotidie permanat. Est nanque salutis maxima spes, & propemodum recuperatio, aduersæ valetudinis causas & principia habere comprehensa. Quin & obiter, dum totius

Inuestiua
suam sub
tuli stilo
Germanis
applicat.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

argumenti primordia repeto, consilij etiam nostri rationem vilus mihi sum declarasse. Nam decreui apud me post tot sapientissimos viros, quibus cum hactenus doctores vestri hisce de rebus sunt conflictati, in arenam vobiscum descendere, non quod existimem quicquam me posse præstare, quod illi prætermiserint, sed quod confessio quam triennium ab hinc Augustæ Vindelicoræ in solenni conuentu Germaniæ Carolo Cæsari in primis Christianissimo obtulistis, maximam spem mihi facere videatur fore, ut quæ in tam multis nobiscum conuenire animum induxistis: in reliquis, si modo vobis illoræ ratio ciuiler & modeste fuerit ostensa, minime sitis dissensuri. Nam hucusque tam vestri quam nostri sapientes, vtriusque alteris longa contentionis similitate perosi, non minus conuicijs & scommatibus, quam solidis rationibus, & scripturarum testimonijs conflixerunt. Ego vero ab istis omnino abstinens, his tantum cum verbis tum rationibus vtar, quam plurimum lucis, minimum contentionis cause, ut spero attulisse videbuntur. Erunt permulti (scio) qui me frigidum, dilutum, & inertem propugnatorem ecclesie iudicabunt, ita sibi persuaserunt, quos semel iniusta heresis nota anathemate deuouerint nullis esse verbis mollioribus corrigendos, sed igne & ferro cominus, eminus vero conuicijs & maledictis incessendos. Quorum tamen ego ut studia non damno, ita iudicia nihil moror. Sim illis quantumuis dilutus & frigidus, dum tamen Christianæ charitatis mihi ardor (Christo fauente) non desit. Sim logomachiae parum acer antagonistes, dum tamen Euangelicæ mansuetudinis spolia nobis contingant Christo suspendere. Quod si mi-

nus

nus assequutus fuero, certe modestiæ meæ me nunq̄ poenitebit: vtpote quam mihi nullus inquit metus, sed prudentia suggerit Christiana. Illius igitur confessionis vestræ, quam mihi nunc demum videre contigit, occasionem arripiens, ad ea quæ tam in illa, quam in apologia Philippi Melanchthonis eidem adiuncta, pro vobis & aduersum nos prolixius dicta sunt, respondebo: non quidem omnia vestra improbens, nec nostra quidem omnia probans (si modo nostra dicenda sunt omnia, quæ quorundam abusus, non bonorum doctrina aut approbatio inuexit) sed pro illis duntaxat, quæ sanctarum scripturarum & ecclesiæ autoritate subnixæ, impium est ab hominibus conuelli, pro mea virili parte propugnans. Vnde & hoc opus non confutationem, sed disputationem malui appellare, Quicquid enim disputando facturi sumus, melius re ipsa quam magnificis verbis vel speciosis nominibus declarabitur.

Philippica II. De primo articulo confessionis, quo continentur omnia ferme, quæ ad commune symbolum ecclesiæ spectant.

Primum omnium gratulor modestiæ vestræ Germani, quod multa in confessione prætermiseritis, quæ hactenus non paruæ contentiōnis argumenta fuerunt, vt sunt purgatorij cruciatus, diuorum imagines, peccatorum hyperboles, liberum arbitrium, & id genus alia. Cum enim istam animi magnitudinem, grauitatem, & eam, qua natura præditi estis, ingenuitatem ac libertatem

B iij tem

F. ALFONSVS VIRVESIVS

tem cōsidero, haud possum animum inducere vt credam, fi-
 cte a vobis aut maligne cōfessionem exhibitam, quin potius
 ita existimo, vos illa omnia cōsulto præterisse, vtpote de quib-
 bus inter nos vel conueniat, vel nullo sit negotio conuentu-
 rum, si cæterorum consensus possit obtineri. Omnium tamē
 mihi gratissimum fuit, quod de fidei summis & apicibus pu-
 blice per symbola in ecclesia propositis, catholicam exhibue-
 ritis confessionem. Non solum enim eisdem verbis singulos
 articulos, verum eodem sensu, quo sunt olim per concilia ex-
 positi, descripsistis: oppositas damnastis hæreses, hæreti-
 corum cōmenta, quibus euangelicā veritatem peruerse mo-
 liebantur interpretari, reiicientes. Conciliorum antiquam ex-
 positionem estis amplexi, quibus quidē concilijs eundem ho-
 norem deferre memineritis, obsecro, si quādo inter conferen-
 dum inferius a nobis fuerint allegata, quē modo non minore
 pietate, quam reuerentia vltro detulistis. Est tamen, quod in
 vestra confessione vehemēter admirer, nempe quod vos ab
 alienis hæresibus immunes esse omnino confiditis, prædica-
 tis: quibus tamen hæresibus, nunc recens exortis, magnā per
 noua dogmata præbuiſtis occasionem: Nam ante Lutheri
 doctrinam, nemo vnq̄ in Germania aduersus Eucharistiæ
 sacramētum ausus est disputare, qñ nec dubitare quidem, vt
 credo, contigerat: nemo rebaptizādos censuerat Christianos,
 nemo in trinitatis arcanum est ausus irrumperere. Ecclesia ni-
 mirum, iuxta Pauli doctrinam, redigente in captiuitatem oēm
 intellectum in obsequium Christi. A qua tam felici seruitute
 cum in miserrimā libertatem vos Lutherus afferuerit, liberæ
 fecit

Luther a-
 liarū hæ-
 resum in-
 srium est.

2. Cor. 10

fecit vnicuique credere, quod sibi proprii capitis sententia suggesterit, liberum fecit sanctarum scripturarum vulgari mysteria, sanctum dari canibus, & spargi margaritas inter porcos, illos videlicet, qui cupiditatibus obruti, affectibus indulgentes, quo securius possint suis voluptatibus, vti cœno, prouolui, scripturarum sibi patrocínio blandiuntur, quas cum non intelligant (animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei) sit vt antidotus vertatur eis in venenum, & qui humiliter noluerant esse veritatis discipuli, superbe fiant errorum magistri. Videor mihi videre quod de animali homine ex Paulo citavi, sannis a vobis & risu, sed sardonico legi. Quasi apud vos sint omnes spirituales (dixerit aliquis) aut quasi pontifices, cardinales, & episcopi, quorum vos magisterio vtimini atque doctrina, eisdem criminibus, quibus & nostri non inueniantur frequenter immergi. Non placet modo collationem expendere, quod vulgo odiosum habeatur, & maioris sit operis, quam utilitatis. Simus vtrique peccatores vt sumus: non est tamen cur nostrorum mores mihi obsint, quo minus vestrorum vulgum a scripturarum interpretandarum præsumptione deterream: quando multis virtute muneris & loci quem habent in ecclesia, concessum esse ad eius duntaxat ædificationem credendum sit, quod meritis nunquam attingerent.

Prophetavit Caiphas homo sacrilegus & scelestus: non ob aliud nisi quod pontifex esset anni illius, Et notum est illud Christi de huiusmodi doctoribus: Super cathedram Moyse sederunt scribæ & pharisæi: quæ ergo dicunt facite: quod autem faciunt, facere nolite. Quam nec nos pontificibus aut cardinalibus crederemus.

1. Cor. 2

Officium
dat creditum
& non
persona.
Iohan. 17

Math. 23

F. ALFONSVS VIRVESIVS

deremus si aliter nobis scripturas interpretarent: atq; ab apostolis et apostolicis viris sunt olim expositæ. Vt cunq; igitur illi viuant, nihil obesse debet recentior; praua vita, antiquor; cum sapientium tum conciliorum optimę doctrinæ, ad quorum præscriptum scripturæ sanctæ sunt intelligendæ, tractandæ, & explicandæ, non ad cuiusuis homuncionis libidinem vel opinionem. Alioquin nihil esset in mortalium rebus infirmius, nihil incertius, quam ea de quibus summam certitudinem nos habere existimamus. Nam quæ per deum lex, aut secta leuior esset et imbecillior Christianor; lege, si cuius liceat impune proprio illam accommodare sensui, & quicquid sibi visum fuerit, non de spiritu sancti (qui nemini vnquam post apostolos priuato homini promissus est) arcano thesauro sed de proprij cordis abyssu velut oraculum proferre. Licet quidem in sanctarum scripturæ abdita introeuntibus, modo per Christum qui solus est ianua, introierint, varios ex illis sensus eruere, diuersas interpretationes, modo non sint aduersæ, in lucem proferre: & est, vt Augustinus docet, non modo grata, verum & utilis ista varietas, ita tamen vt in huiusmodi expositionibus nec nouum dogma necessario credendum inducāt, nec receptis ab ecclesia aduersentur. Alioquin tot suborirentur nobis sectæ: quot haberemus magistros: imo vnusquisq; sibi doctoris munus arrogaret: qui se suamq; sententiã posset scripturis deprauatis, retortis, coactis: quoquo modo tueri: Quod malū quondam Africa diu multumq; pertulit: id ipsum vero Germania nunc vberius producit. Horum caput & causa malorum fuit libertatis fucus,

Iohan. 10

cus, quem Lutherus omnium primus inuexit, hau d prospiciens tunc temporis (vt credo) quanta malorum seges: quanta errorum licentia, esset olim per vniuersam Germaniam ad libertatis illius speciosum quidem nomen, sed rem: supra qua dici potest, perniciosam exoritura. Liberum itaq; fuit primu per Lutherum, & omnes qui Luthero crediderunt: veterum sanctorum auctoritatem eleuare: doctrinā proscindere: conuellere placita: & tanq̄ hominum cōmenta rejicere: quasi Lutherus non homo: sed numen esset: aut aliquid homine maius: vt eius verbis pro oraculis acceptis: cæterorum omnium pij labores, vt si essent meræ nugæ, deberēt explodi: Atq; hic primus imminentium laborum gradus fuit, quem sequutus est alius deterior, & in futuram ruinam, vt fieri solet procliuior. Liberum em̄ post hæc fuit oīa pene fidei catholicæ q̄tūmuis solida fundamenta in dubium reuocare, ita vt non modo de sacramentorum numero, functione, virtute, verum & de Christi Iesu & spiritus sancti diuinitate dubitare cuidam, aut certe dubitādi occasionem cæteris præbere, impune licuerit, vbi nec de his quidem differere opus erat. Hanc fluctuantiu iamiam animorum execrādam ambiguitatem sequutæ sunt multiplices, non modo diuersæ, verum & aduersæ assertiones, temerariæ, insolentes, hæreticæ. Quid ni? Cum magistros habueritis, quos Petrus apostolus proprijs, quod aiunt, coloribus, graphice depingit: Fontes sine aqua, & nebulae turbidibus exagitatae, quibus caligo tenebrarū reseruatur, superbia em̄ vanitatis loquente pelliciunt in desideria carnis luxuriæ, eos qui paululu effugiunt, in errore versatos libertatem illis

Libertas
ansam de-
linquendi
dedit.

1. Pet. 2

C pro-

promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis. Exorta sunt ergo varia dogmata, dum hic eucharistiæ sacramentum velut commune ac dilutum aliquod symbolum contēnit, & in cæterorum ordinem redigit, ille baptismi gratiam paruulis adimit, baptisma alius adultis multiplicat, nec deest qui circa sacrosanctum trinitatis mysterium ambiguitatis olim semina iacta ad pestiferi germinis culmum produxerit, nisi quod ille propensior videbatur in Arrium, hic Sabelio fauet apertius, negans realem personarum distinctionem, & (quod vestra confessio continet) de verbo & spiritu sancto astute rhetoricans. Ab his & id genus alijs errorum capitibus tam varia quotidie membra exoriuntur: vt, quod superius diximus, vix iam inueniatur, cui cum altero in vniuersum cōueniat, ita singuli singulas sibi cōfinxerunt non fides, sed perfidias, dum libertate abutuntur illa, quam primo Lutheri doctrina dudū inuexit. Hæc & id genus alia portenta germana libertas tantopere a vobis adamata, cum produxerit, educauerit, prouexerit, interim mire (si diuis placet) in confessione vestra hæreses execramini, & ab illis vos existimatis immunes, quas ab ecclesiastica disciplina discedendo genuistis, aut certe aluistis, & roborastis. Verissimum nanq; est illud tritum ore vulgi prouerbiū confirmatū apostoli Pauli doctrina, quod q; causam damni dat, damnū dedisse videtur, quāobrem dignos morte pronunciat Apostolus, non solum qui talia agunt, verum & qui facientibus consentiunt. An non plusq; consentire facientibus est præter hoc quod illorū erroribus viam aperuistis, nunc demum illis fauere, & ne per principes aut magistras

gistratus compescantur, sacro foedere coniungi? Ingređitur
 Zvinglius Norimbergam, Vuittenbergam, Reuthlingam,
 ac cæteras doctrinæ vestræ ciuitates, ingreditur anabaptista,
 ingreditur rebaptizatus, ingreditur nouus aliquis Sabelia-
 nus, & omnibus his patet ad vos facilis aditus, & benigna re-
 ceptio. Excipiuntur hospitio, audiuntur, & siue de dogmati-
 bus siue de Niobes filijs verba fecerint, applauditur illis, & li-
 bere quicquid libuerit in fidem permittitur. Ingređitur mo-
 nachus siue sacerdos aliquis orthodoxus, & mox ad eius in-
 gressum tanq̃ ad monstri cuiusdam aspectum omnes accu-
 runt, explodunt, pueri, senes, exhibilant, iuuenes execrantur, ma-
 ledictis incessunt, interdum nec manibus quidem temperāt.
 Num iudicio hæc vobis fieri videntur, & non inueterato o-
 dio, quod in omnes catholicos iam pridem suscepistis? Certe
 quales quales sumus, hæreses omnes quas in cōfessione recen-
 setis, vobiscum dānamus. Quid igitur est in causa cur illarū
 autores, cultores, fautores amplectamini, nos excremini? Nū-
 quid verbum Dei quod vobis peculiariter vendicatis, magis
 exhorret peregrinum aut peculiarem cultum in veste, q̃ abo-
 minandas ac pertinaces hæreses in mente? Quid dicam vo- 1. Cor. 11
 bis? Laudo vos; in hoc non laudo: Laudo, quod hæreses
 damnatis, non tamen possum laudare quod hæreticis nullo
 ipsorum comodo (nam hoc insolentius errant, & confiden-
 tius) maximo vestro periculo communicatis, indulgetis, fa-
 uetis. Hæreticum hominem, ait Paulus, post primā & secun- Tit. 3
 dam admonitionem deuota. An non pudet hæreses illorū dā-
 nare quos nō vitatis? Imo nō veremini probare cōsuetudine,
 C ij patro-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

patrociniū, scedere, quos damnatis in confessione? Sed iam alienis dogmatibus prætermiſſis, quorum tamen maliciam præſtare quumlibet innocens fautor vniuerſis tenetur legibus: ad veſtra descendamus, vt confessionis ſimul & apologiæ grauiora capita excutiantur.

Philippica III. De Iuſtitia & peccato originali.

Nouitatē
verborū
recētes hęc
retici ma-
xime a-
mant.
1. Tim. 6.

DE peccato originis, quod ſecundus articulus confessionis veſtræ continet, idem mihi viſus eſt, vna nobiſcū ſentire Philippus, quod theologi docent, & a cunctis fidelibus creditur, idcirco præter verborum nouitatem, quam Lutherus & Philippus maxime amant, Apoſtolus vero Paulus ſummopere cauendum admonet, nihil veſtra confeſſio differt a fide catholica. Nam quod Philippus cauſatur ſe nouis illis vocibus vti, propterea quod ſcholastici originis peccatum extenuant, docentes naturam humanā vniuerſis ſuis viribus eſſe integram, & poſſe citra peculiare illud Dei donum, quod gratiam appellamus, Deum ſuper omnia diligere, Deo credere, & omnia eius præcepta ſeruare: hoc, inquam, eius pace dixerim, falſum eſt & vanum, in eoque vobis luculenter imponit: nihil horum docent theologi noſtri, quin potius veriſſimum eſſe illud Pauli, quod ſcilicet non ſimus ſufficientes cogitare quicquam ex nobis: quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo ſit. Tamen eſi de virtutibus (quas vocant morales) differens Scotus, dicit, ad illas efficiendas vnicuique noſtrum ineſſe vim a natura, vere ne an ſecus, viderint ſui: mihi non placet, eius tamen

2. Timo. 3.

tamen doctrina nec communis theologorum sententia est: nec si esset, quicquam ad Philippi debacchationem. Virtutes enim morales, si modo virtutes merentur dici, non perficiunt hominem, nec dignum vita æterna reddunt. Quin & amor Dei, si quoniam, utpote summi boni, summeque diligibilis affectio, elici sine gratia contingat, aut possit: non magis charitas quam æstus est calor vitalis. Scio esse inter gymnasticos theologos sophismata quædam, quibus propositiones quarum vis est in verbo posse, variantur secundum structuræ variationem, ut aliud significet hæc enunciatio. Vnusquisque sine gratia potest Deum super omnia deligere, & aliud hæc: Vnusquisque potest Deum sine gratia diligere super omnia: quibus variationibus (nam multis alijs modis variare contingit) diuersissime depronunciati, quod idem prorsus specie prima videtur veritate iudicare consueuerunt. Sed hæc non video cur vobis stomachum moueant, quæ tantum exercitationis gratia in scholis excutiuntur. Vnius cuiusque vestrum conscientiam conuenio, ut bona fide mihi proferat vnum aliquem theologum, quem hæc de suggesto ad populum differentem audierit. Quod si vobis displicent immodica sophismatum studia, nostrorum quoque plurimis atque grauissimis non probari, vel ipsa iam propemodum emortua iudicio esse potest. Hæc tamen utcumque se habeant, non ad fidei questiones attinent, sed ad morum correctionem, in quibus, ut quæ res minime nobis probatur eam pro veteri consuetudine obiter excusamus, quotumquencumque reperieris, quod medium tenere sciat, præsertim inter iuvenes gloriæ cupiditate fla-

Varietas
propositi
onũ gym-
nasticorũ
non con-
demnan-
da.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

grantes, cuiusmodi solēt esse scholastici ferme omnes: habet vnaquæq; ars, maxime tamen quæ honestissimæ sunt, suam farraginem, quæ quo est vberior & copiosior eo magis oculis arridet, maioremq; de se spem facere videtur, aduenientibus vero culmis, fructibusq; ad maturitatem perductis, cætera omnia deficiunt & emarcescunt, qđ id ipsum in gymnasticis exercitationibus factum videmus. Quamobrē, vt ad causam reuertar, nō est quod nobis Philippus identidē obijciat. Scholastici dicunt, Scholastici dicunt. Catholici in nullius scholastici verba iurarunt, sed liberum est vnicuique ab illis dissentire cum vellet, vt imur tamen eorum doctrina eo libentius, quo modestius illorum grauissimi a verborū ambagibus temperantes non rhetorū pigmentis, non periphra-sibus, fumos nobis offundunt, sed certis verborum legibus materias explicant, quibus intellectis, liberum est ijs q̄ doctorum munere funguntur, inter differendum ad populū, quocum non disputandum est, sed pro rei dignitate vt credant, moueantur, & afficiantur adnitendum ecclesiastæ oratoriā adhibere artem, & rhetoricis vtī coloribus. Haud enim idē est a gymnasticis exigendum in scholis, quod cōcionatores præstare debent in templis. Illos decet stylus argutus & proprius, hos oratio copiosa, ornata, diserta. Nec me tamen lateat vtrosq; munere suo interdum abuti: Nam hi inanis copię ridicula affectione in meras nugas, & somnia mulierculis & cerdonibus plausibilia effunduntur, illi vero dum argute loqui cauillosas captiunculas struere interpretantur, in sophismatum senticosis se anfractibus implicant, quorum tamen abusus

Verit scholasticis nō in pernitiem, sed ad explicandas propositiones.

abusus viri graues: cuiusmodi fuerunt Longobardus, Thomas, Bonauentura Gersonus, Altisiodorensis, & reliqui eiusdem classis, præstare non debent. Nec statim vt scholasticus doctor delirat, omnes sumus in ius vocãdi, quibus id in quo lapsus est, plus fortasse displicet quam vobis: Hæc nunc semel ad scholasticorum inuidiam, quam illis Philippus non semel excitat, eleuandam, dixisse sufficiat. Quorum tamen si circumspectionem in loquendo & scribendo didicisset, nunquam illis impingeret cõtradictionis notam, ipse proculdubio sibi contradicens. Id quod non obscure monstrabo, si prius nostros eiusdem vicij calumniã liberauero. Principio cum theologi omnes ad vnum hoc habeãt, nemini posse iustitiam, quæ vera sit, & æternæ felicitatis commertio digna, contingere citra gratiam Christi, etiam si dicerent, quod eis Philippus (quo possit facilius contradictionis crimen cõflare) falso tribuit: vnumquenq; scilicet hominum natura posse Deũ super omnia diligere, & eius facere præcepta: non statim sequeretur hominem posse naturæ solius viribus iustificari: cũ per vos nihil horum iustificet, sed fides in Christum. Non igitur hæc: Potest aliquis solis naturæ viribus præcepta Dei facere, &: Nemo potest solis naturæ viribus iustificari, sibi vicissim (quod Philippus conatur efficere) contradicunt: nec aduersantur quidem vllõ modo, quando quidem facere præcepta & iustificari: non sunt idẽ, vobis præsertim, quibus mandata Dei etiam cum perfecta fuerint minime iustificanti. Nota est aut oppositionis communissima lex, nepe debere pronuntiata idem prorsus et eodem modo alterum negari.

Inuertit theologorum verba Philippus.

Facere præcepta & iustificari non sunt idem.

negari

F. ALFONSVS VIRVESIVS

negando, alterum affirmando significare. Nemo licet recla-
 met, nemo queratur me sophismata cōfingere, vestrā vobis
 doctrinam, vestrā ipsorum verba vobis obijcio, q̄ nos qua-
 damtenus & agnoscimus & probamus: Fatemur sane vo-
 biscum, q̄ etiamsi infidelium quisq̄ quod tñ est impossibile,
 Deum super omnia diligeret, & cætera eius præcepta serua-
 ret, non iustificaretur per illa. Cum em̄ fecerimus omnia que
 præcepta sunt nobis, serui sumus inutiles, qm̄ que debuimus
 facere, fecimus. Facere autem quod fieri debet, non iustificat,
 id quod sibi aliunde non debetur, expetentem. Porro æter-
 nam felicitatem omnes expetimus, quæ nullo potest homi-
 nibus provenire commercio, qm̄ non sunt condignæ passio-
 nes huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in
 nobis: nisi de Christi Iesu thesauro, cuius meritis & fidimus
 patientes, & innitimur operantes, iustitiæ munere gratis do-
 nemur: quo pignore relicto nobis futuræ beatitudinis arra-
 boni: quod momētaneum est & leue tribulationis nostræ, su-
 pra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus opera-
 tur in nobis. Hic videtis hominem non sine fide, nec tamen
 per solam fidem iustificari, hoc est, æternitatis mercedem iu-
 ste capescere. Etenim cum iustitia hæc sit quædam commer-
 cij (licitantibus nobis regnum cœlorum) æquatio, hanc non
 fides tantum efficit: sed & charitas, cuius est, vt idem Paulus
 commemorat, omnia ferre: ab ea nanque proficiscitur mo-
 mentaneum illud & leue tribulationis nostræ, quod æternū
 gloriæ pondus operatur. Qua de re copiosius infra dissere-
 mus. Nunc satis sit ostendisse, illa duo pronuntiata quæ no-
 bis

Lucæ 17

Rom. 8

1. Cor. 4

1. Cor. 13

bis Philippus tribuit, vt contradictionē attribuat, nec verbis, nec significatione pugnare, quorum tñ postorius fatemur esse nostrum, prius vero nō agnoscimus, id ipsum vero etiam si a quibusdam ex nobis esset profectum, minime tñ aduersa retur veritati, ab vtrisque nostrum de iustitia fidei receptæ: nempe q̄ nemo sine Christi lesu gratia et misericordia iustificetur. Reliquum est, vt ostendamus Philippum ad lapidē contradictionis, quam nostris obiecit, offendere: Id vero faciam simplicissime, eius tantūmodo verbis productis. Scholastici (inquit) tribuūt interim humanæ naturæ integras vires, ad diligendum Deum super omnia, ad facienda præcepta Dei, &c. Hæc sunt eius verba, quorum mox oblitus restituit nobis inferius, quod in illis detraxerat, dicens. Nam & ipsi theologi in scholis tradunt, ista non effici certis donis et auxilio gratiæ, &c. Loquebatur de dilectione Dei & cæteris præceptis: de quibus quod doceamus solius naturæ viribus posse fieri sine gratia, modo ait, modo negat. Vbi quæso te, naturæ tantas vires tribuimus, quantas nec ipsa potest circa impietatem agnoscere, si tam pie docemus in scholis, vt asseramus non fieri præcepta sine certis Christi donis & gratia? Vbi sunt igitur, aut quid possint integræ vires illæ, quas dudum tribuebamus naturæ? Hic alius vrgeret acerbius, & in inuidiam conaretur aduersarium adducere, liuoris illi, maleuolentiæ, impudentiæ crimen impingens. Sed ego malo omnia commodius interpretari, & credere Philippo incuriam obrepisse, quæ multa scribentibus interdum obrepit, idcirco salua sit illi per me sua autoritas, modo ei non

vt numini fides habeatur, sed vt homini qui errare, labi, decipi quandoq; possit, atq; a deo opus illi sit audire alios, a quibus iuuetur, & quos vicissim ad inueniendam veritatem adiuuet. Iam quod inferius dicit quodq; magis ad præsentem disputationem pertinere videtur. Lutherum scilicet recte scripsisse de originali iustitia & peccato, in hoc præcipue qd dixit peccatum originale manere in nobis etiam post baptismum, quæ sententia damnata est a Leone pontifice, cogit nos vt peccati nomē quod varie in sacris literis accipitur, vel perfunctorie explicemus. Peccatum defectus est aut obliquitas, qua aliquid deficit a rectitudine quam posset, & iure saltem integritatis habuisse debet. Hinc est, quod monstra, naturæ peccata dicimus, quia a naturæ regula & integritate deficiunt. Idcirco hæc descriptio tam late patet, & tam multas peccati distinctiones complectitur, vt etiam Christi carnem hac significatiōe Paulus videri possit appellasse peccatum. Si enim hominem ad primæuam originem, statū scilicet illum in quo conditus est, referas, humanæ naturæ monstra sunt omnia, quæ nostra nunc patitur fragilitas, vt sunt morbi, cruciatus, fames, sitis, frigus, æstus, tædium, lassitudo & id genus alia, quorum immunes conditi sumus. An non monstrum videtur, hominem æternitati conditum nihil a pecudibus morte differre? Nonne monstrum est & prodigium, vniuersa quæ ad obediendum, & seruiendum homini facta sunt, eidem non obedire, sed resistere, non inseruire, sed aduersari? Hoc genus peccati aliud deterius inuenerat, illud scilicet quo primus homo, in quo tota hu-

mana

Peccatum
cōmuni
me dicit.

Christus
quō sic pec-
catum a-
pud Pau-
lum.

mana natura tunc erat, creatori suo non obediuit, quo monstro nihil accidere potuit homini prodigiosius. Interim tamen sicut illa intemperies animi & inobedientia, qua homo auersatus est dominum & conditorem suum peccatum fuit, ita hæc rerum omnium & corporis nostri intemperies, illam vt pcena culpam sequuta, qua reliquæ inferiores creaturæ suo nõ conditori sed domino inobediētes aduersantur, dicenda est vtcunque peccatum, quod cunctis hominibus quamdiu & quatenus mortales sumus inest, cum nihil aliud sit quam morituram imo et moribundam ac reliquis creaturis, quibus natura præstat infensam circumferre carnem. Idcirco apostolus Paulus de Christo Iesu, qui naturæ nostræ non culpas sed defectus & incommoda pro nobis assumpsit, vt suæ naturæ perfectionibus nos donaret, dicit enim: eum qui peccatum non nouerat pro nobis factum esse peccatum, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Quo in loco Apostolus duabus peccati acceptionibus est vsus, ^{Duplex peccatū.} altera quæ infrequens est, & a vera peccati ratione aliena, secundum quam asserit Christum pro nobis factum esse peccatum, altera quæ frequentior est & propria, qua fateatur, eundem non fecisse peccatum. Nunc si quæraturs prius illud peccatum, sit ne originale an actuale (quod vocant) nemini dubium est, quin actuale non sit, vt quod nobis non modo non facientibus verum & nolentibus inest: originale dici non patitur catholicæ doctrinæ consuetudo. Quis enim audeat dicere CHRISTVM habuisse peccatum originale, quod quantumcunque pie conemur expo-

nere, pietatis tamen vel sola indole imbuta mens refugit.
 Relegandum ergo illud est a peccatorum classe, de quibus
 communiter loquimur, quibus rebellio quædam aduersus
 legem Dei, atque adeo culpa semper est adnexa, hoc vero
 de quo modo differuimus, vt culpa non est, ita non tam
 peccatum quam peccati pœna proprie solet appellari. Quã
 obrem etiam ex causa, quam modo reddidimus, fit vt pec-
 catum large sumpto vocabulo dicatur Christus, quoniam
 Oze 4 genus quoddam sacrificij peccatum in veteri lege dicebatur
 & exprobatum sacerdotibus, quod peccata populi comede-
 bant otiosi, hoc est, hostias quæ pro peccatis offerebantur.
 Hoc ergo genere peccati prætermisso, cætera omnia diui-
 duntur in originale & actuale peccatum. Quæ quidem
 hoc conueniunt in communi ratione peccati, quod omni-
 bus insunt motus & propensiones quædam, quibus legi
 Dei aduersamur: sed voluntatis applicatione differunt.
 Peccatum originale Originale varie describitur a doctoribus, alijs proprie, alijs
 is per proprietates & circumloquia illud diffinientibus, om-
 nium tamen sententiam colligit Longobardus sententia-
 rum cognomento magister, dicens: Peccatum originale est
 se concupiscentiam aut fomitem, quam Apostolus legem
 membrorum appellat. Hæ diffinitiones, & quæcunque his
 Rom. 7 videntur æquipollere, incidunt in illam, qua vulgo dicitur
 peccatum originale carentia iustitiæ originalis, nisi quod
 illa plus lucis, hæc plus artis videtur habere. Nam cum pec-
 catum (vt superius diximus) sit obliquitas, proprius diffi-
 nitur per carentiam, quæ vox a theologis semel recepta de-
 factum

fectū significat, quam per concupiscentiam, quæ vox esse videtur appositiva. Vtraque tamen diffinitio semel intellecta eundem efficit sensum. Peccatū quippe originis concupiscentia est, non quæ priuatæ alicuius rei affectum significet, sed illa qua caro in vniuersum concupiscit aduersus spiritum, & hac potissimum ratione apparet esse defectus & carentia iustitiæ originalis, qua caro per omnia spiritui seruebat. Huius theorematís intelligentia pendet a cognitione iustitiæ, vt nūc accipitur, quæ non est omnino legalis illa quam Philippus significat, in vtraque legis tabula contenta, tametsi coniuncta sit illi, & inseruiens. Sed est ordo quidam superiorum vna atque inferiorum regulabilis per voluntatem. Sicut enim non est idem peccatum originale & actuale, ita nec iustitia originalis & legalis: Nota est illa dialecticorum regula. Quod modis accipitur alterum oppositorum totidem & alterum esse accipiendum: Iustitia ergo legalis, quæ decalogo continetur, peccato opponitur actuali: originali vero, iustitia originalis, eam diximus esse ordinem inferiorum ad superiora, quoniam per illam animus erat subditus Deo, animo corpus, corpori omnia quæ iuxta prophetam subiecerat Deus pedibus nostris, nempe oues & boues vniuersas, insuper & pecora campi volucres cæli & pisces maris. Quod autem hic ordo esset iustitiæ, patet ex eo quod secundum illum reddebatur unicuique quod suum erat, quod vero originalis, per hoc apparet quod ad hunc ordinem seruandum, & in eo primum conditus est homo dicente domino: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, volatilibus

Iustitia originalis.

Differt iustitia originalis a iustitia legali.

Ordo proueniens ab originali iustitia. Psalm. 8

Gene. 1

D in bus

bus coeli, & bestijs terræ, cui etiam mox a conditione iure suo
 vtens addit præcepta. Ab hac norma discedere homini pec-
 care fuit. Sicut iustitia ordinem seruabat, ita peccatū subuer-
 tit, vnde & peruersitas etiam dicitur: Iure etiā appellatur con-
 cupiscentia, hoc est, rebellio & inobedientia eius quæ debue-
 rat obedire. Porro quæadmodum iustitia originalis omnes
 illius ordinis gradus cōplectitur, ita & p̄ctm̄ originis eorun-
 dem euerfionem, vt pro subiectione, qua mens per dilectio-
 nem fidem & timorem Dei erat subdita Deo, successerit in
 eadem Dei contemptus & diffidentia, pro subiectione vero
 qua corpus animæ omnibus suis motibus obtēperabat, suc-
 cesserit omnium illorum rebellio. Tertius huius ordinis gra-
 dus non potest ad iustitiam aut peccatum originis proprie
 pertinere tanq̄ pars eius, sed tanq̄ p̄cna, quia non est regula-
 bilis a voluntate, nisi quatenus diligentibus Deum oīa coo-
 perantur in bonum. Huius ordinis euerfio in primis paren-
 tibus fuit peccatum actuale, in cæteris omnibus est originale,
 quod per baptismū remittitur. Nam in eo pro dei odio dif-
 fidentia & contemptu, morbis (quorū semina & inchoatiōes
 quædam, quæ sunt nobis per vitiata naturæ propagationē
 ingenita, fomites appellamus) succedunt in anima, fides, spes,
 et charitas gratis infuse. Alioqn quō baptisma quod vos etiā
 fatemini, gratiam conferre p̄t nisi hæc efficiat. Valet ne hu-
 mana mens sine fide & charitate Deo esse grata. Quod si nō
 est, vbi est aut quid nā prodest illa gratia, q̄ in baptismo con-
 fertur. Iam si in baptismo, fide, spe & charitate atq; a deo gra-
 tia donamur, profecto p̄ctm̄ originis, quod his aduersat, ne-
 cesse

esse est aboleri. Atq; adeo iure a Leone P. M. dānata est Lutheri assertio, qua dicebat originale peccatum manere in nobis, etiā post baptismum. Hactenus nihil pene diuersum a confessione vestra docuimus, nisi vos Philippi Melanchthonis polipus, quod aiunt, vsq; adeo delectat, vt quod nō eodē ordine, quo ille tradidit, est a nobis elucidatū, illud prorsus vobis aduersum esse credatis. Dicit tamen Philippus Lutherū iniuria damnatum, qui non reatum ad concupiscentiam tm̄ docuerit post baptismum manere, in quo, vt ait, patrocinetur illi Augustinus. Et quis non patrocinetur dicēti in nobis esse concupiscentiam, quam Paulus agnoscit in seipso nō renato tantum per gratiam, verum & in eadem confirmato? Attamen aliud est dicere quod post baptismum pct̄m originis maneat, aliud quod concupiscentia quaedam nobis insit. Nā pct̄m (vt nūc accipimus) culpam habet annexam, quæ cum nobis fuerit in sacramēto remissa, oportet & abolitum fuisse pct̄m. Seposuius em̄ superius quamcunq; peccati significationem, quæ culpā aut reatum non habet. Atqui Paulus, inq; es, concupiscentiam appellat pct̄m: verum est: & Christum etiam peccatum appellat. Sed quā ridiculum est dicere Christum esse pct̄m originale, tam vanum esse & ineptū asserere concupiscentiam illam, quæ reliqua est post baptismum, originale peccatum esse. Idem est enim ac si de homine mortuo, quoniam remanet ei aliquid hominis quo solet æque atq; viuus appellari homo: dixeris strenuum esse aut ignauum, quæ de viuentibus necessario sub distinctione dicuntur. Quod ergo peccatum est, si quādo contingit nominari peccatum?

Peca

Peccatum
naturæ
quid sit.

Jacobi 1

Lutheri
dogmata
non addu-
xerūt nos
ad cog-
nitionē de-
lecti.
Roma. 8
1. COR. 12

Peccatum naturæ, hoc est, deficientia ab illa integritate in qua condita est humana natura. Atque adeo simile illi, de quo primo differuimus, non tamen idem quod illud: est enim poena sed cui cōgenita fuerat culpa, & ideo hoc genus peccati Christus noluit accipere, a quo cæterorum omnium nemo genitus est immunis. Sanæ in baptismo condonatur nobis culpa originalis: quæ est peccatum originis, manet autem concupiscentiæ non nihil tamen remissius, nisi peccandi consuetudine augeatur, non quod Deus maligne aut parce sua munera nobis impartiat, dat enim affluenter, & non impropert, sed quod ita expediat accipientibus, ut qui securitate quondam sumus lapsi, nunc timore contineamur in officio pietatis, & nobis diffisi, Dei semper auxilium imploremus, cuius præsidio a propria concupiscentia & cæteris ad iniquitatem pellicentibus morbis, tandem soluamur. Verissime namque dictum est a Philippo, non posse intelligi magnitudinem gratiæ Christi, nisi morbis nostris cognitis, quibus cognoscendis, maxime seruit improba carnis nostræ cupiditas, ad iniquitatem pellicens, & spiritui semper aduersa: quæ nostris quotidie operibus vel augenda vel minuenda, relicta est post baptisma. Hanc tamen cognitionem ante Lutherum natum, vniuersa prædicabat ecclesia: & nos modo absque Lutherani dogmatis adminiculo, manifestam fecimus humanæ naturæ calamitatem: quæ tamen diligentibus Deum, sicut cætera omnia, cedit in bonum: quoniam virtus ut olim securitate defecit, ita nunc in infirmitate perficitur. Duo testimonia citat Philippus ex Augustino, quorum posterius loquitur de concupiscentia

scientia peccati originalis, aduersus Pelagianos, qua de nos, & quatenus post baptisma remaneat, modo tractauimus: Prius vero quo dicit peccatum esse extinctum, non vt non sit, sed vt non imputetur, idem est ac si diceret. Extinctum est quod erat (vt ita loquar) imputabile, scilicet culpa: inest quod non imputabile, nempe poena: quæ tamen interdû, nisi cauemus, pellicit in culpam. Quod si aliter Philippus (vt est in interpretandis autoribus vaser) Augustinum conetur exponere, qui poterit non dissentire ab Apostolo, qui prædicat Christum per lauacrum regenerationis mundauisse sibi populû acceptabilem? Quomodo aut diceretur acceptabilis, si quicq̃ Tit. 1 in eo esset reliquû culpæ? Quomodo mundus, si peccati sordes, etiam si non imputarentur, mansissent in eo? Porro verba Lutheri quæ damnata sunt a Leone pontifice, non hunc sensum faciebant, quem præ se ferunt verba Philippi, sed aliud non ferendum omnino, quo aperiebatur via ad errorem, qui liberum arbitrium adimit homini. Quis enim nescit Philippi modestiam Lutheranum temperasse furorem, ita vt non sine tanto Thesæo potuerit ille insanos exantlare labores? Mihi sane idem videtur esse Philippus Luthero, quod L. Torquatus apud Ciceronem est Epicuro, cuius dogma sordidum alioquin & obscurum, verbis illustrat, & ingenij dexteritate facit esse perspicuum. Hærent tamen & variant vtrique, illi in boni & mali voluptatis & doloris nominibus, isti in peccati, meriti, fidei, quæ nomina illis sunt totius doctrinæ α (quod aiunt) & ω, idcirco opus est illis, quid his vocibus tandem intelligere velint: nunquam satis explicare, ne

F. ALFONSVS VIRVESIVS.

capiantur: Nam interdum ita de fide, cui pietatis summam dederunt, loquuntur, vt cerdones & fabri: quam fidem in procliu sit habere perditissimis quibusque nepotibus, imo quam nemo non habeat inter Christianos, interdum verum pudore, tum ratione victi, fidem quandam comminiscuntur: quam nec Paulus quidem intelligat, tantum abest, vt illam habere possint opiliones & agricolæ. Verum vt ad originalis peccati causam redeamus, non libet modo verba quæ damnata sunt excutere, ac denuo refellere, cum satis superque confutata sint, & explosa, per egregium antistitem Iohannem episcopum Roffensem. Nunc sufficiet Philippo qui vestram confessionem interpretatus est & tutatus, ita respondisse, vt cognoscat nobis quæ bene docet, non improbari, tantum offendi nouitate verborum, quam Apostolus etiam damnat. Quorsum (rogo) attinet, ab illis differre voce cū quibus tibi conuenit in re? Nam quantumuis confessionis verba, quæ de Lutheri doctrina exprompta sunt, excuset: inficiari tamen neutiquam valet, quin illorum nouitas, noua dogmata atque adeo noua scandala in ecclesiam aduexerit. Quæ omnia facilius vitasset Philippus, aut certe sedasset, si quo studio sensum, quem præ se ferunt conatus est euertere, & mutare, ipsa quoque verba, quod facillimum erat, mutare vellet, & catholicas sententias receptis ecclesiæ verbis explicare. Sed hoc esset cedere theologis rectora monentibus. Nunc ad cæteros articulos accedamus.

Philippica III. De fidei & operum iustificatione.

Quar.

Quartum, quintum & sextum articulos confessionis
 vestrae Philippus simul colligit in apologia, quibus
 addere posset & vigesimum, quoniam eadem rem
 continet, nempe iustificationis nostrae causas &
 originem. In illorum expositione multa dicit, quae nobis ma-
 gnopere probantur, verum ne quis illud obijceret *ὁὐδὲν πρὸς
 πρὸ* vetus prouerbium scholasticos theologos fingit nescire
 quid sit fides, quid iustitia, quid meritum, quid gratia, & cae-
 tera id genus: fingit nescire quibus operibus obtemperetur
 legi, sed existimare sola externa operatione quicquid in lege
 praescriptum effici. Fingit illos credere, quod proprijs viri-
 bus sine gratia possint deum super omnia diligere, fingit de-
 nique iustitia rationis reputare se iustos sine gratia coram deo.
 Vbi non possum mihi temperare, quin illum stomacho tan-
 tisper commoto conueniam: Obsecro bone vir qui fieri po-
 tuit, vt theologi qui confessionem expenderunt, ista doce-
 rent, aut crederent, cum subscripserint duodeuigesimo ar-
 ticulo confessionis, in quo dicitur quod humana voluntas
 non habeat vim sine spiritu sancto efficiendae iustitiae Dei,
 seu iustitiae spiritualis? Forte dices te per aduersarios (hoc
 enim verbo vteris) intelligere non tantum illos, sed & o-
 mnes gymnasticos theologos. At vnde scis (rogo) quid
 gymnastici theologi credant? Ex illorum fortasse li-
 bris. Atqui oportebat in re tanti momenti, illorum etiam
 verba referri. Alioquin quis tibi, sanus modo sit, fidem
 adhibeat, nullis testibus, aut testimonijs tam sacrilega
 crimina tuis fratribus impingenti? Anne dubitas illos
 E ij quales

Fictio Phi-
 lippi in
 theologos

Humana
 voluntas
 nihil po-
 test sine spi-
 ritu san-
 cto.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

quales quales Christianos tamen esse, & Euangeliū, vt nunquā
 domi sui legerint, in templis saltem audiuisse. Quod si audie-
 runt, & Latine vtcunq; sciunt, qui possunt ignorare multo-
 ties Christum obiurgasse pharisæos & scribas, quod ad ex-
 ternam duntaxat operum perfectionem existimarent se lege
 teneri. Fortasse tam stupidos illos facies, vt nec ista vnquam
 audiuisse, vel si audierint minime intellexisse credas? Quip-
 pe quibus deest spiritus ille Lutheri, sine quo hactenus nemo
 intellexit scripturas. Attamen si ita est, qua de causa (vide vt
 te dictorum inconstantia prodas) tantum laboris insu-
 munt ad probandum, quod illos fingis astruere posse sci-
 licet hominem, solius naturæ viribus Deum super omnia
 diligere. Nam huiusmodi dilectio non est opus internum,
 nempe solius voluntatis, quæ est intimus animi affectus?
 Quid igitur opus est huiuscemodi dilectione ijs qui, vt tu
 dicis, existimant se ad externa tantum & ciuilia opera lege
 teneri? Vides in quas te salebras scribendi præcipitatio & ie-
 gnorantia eorum de quibus differis, cōijciat. Nihil enim de-
 terius suspicari est animus, quanquam non video qui potue-
 ris imprudentia labi, qui dicas te non temere sed consulto
 & aliorum adhibito iudicio hanc apologiam instituisse.
 Cæterum Philippi lapsibus prætermisissis, vestram o germa-
 ni clamo, postulo, obsecro, oro, ploro, atque imploro fi-
 dem, non leuissima de re, vt quondam ille, sed vt in grauis-
 sima pietatis causa & totius humanæ salutis summa vos æ-
 quos & integros ac liberos præbeatis, meminertis antiquæ
 vestræ ingenuitatis, Christianæ libertatis, quā tantopere præ-
 dicare

dicare soletis & extollere, in quam si vocauit vos Christus, nolite fieri serui hominū, Lutherus homo est, Philippus homo est, quandiu vos libertatis prætextu fascinant, nō dominum excutitis, sed dominos mutatis. Quanquam non illorum nunc agitur causa, sed veritatis, quam solam regnare, vincere & triumphare, de tenebrarum & erroris principe decet, qui mendax est, & pater mendacij, nec ille tantum, sed & omnis homo mendax. Quamobrem quantum autoritatis hominibus, quibus non est a Christo concessum tribuitur, tātum diuinæ veritati decedit, quæ sola nec falli potest, nec fallere. Non tam autoritas in disputando, ait Cicero, quam rationis momenta quærenda sunt. Quod si de rebus humanis ac cæteris philosophiæ placitis differenti, non est maior habenda fides, quam pondus argumentationis exegerit, quantum minus fidentum est homini de rebus diuinis differenti, nisi illius de quo loquitur nos coegerit testimonio? Deum nemo vidit vnquam, sed vnigenitus qui est in sinu patris ipse annuntiabit nobis. Et quemadmodum nemo scit hominū quæ sunt in homine, ita & quæ Dei sunt nemo scit nisi spiritus Dei. Applaudit interim (vt reor) Philippus, vt qui scripturæ sacræ testimonijs quibus vsus est, maxime fidat, ad confirmandū, hominē non operibus, sed sola fide iustificari. Hoc enim discriminis est inter Lutheranam & Catholicā sententiam, quod Lutherus & eius interpretes Philippus sola fide nullis meritis, nullis operibus, hominē iustificari cōtendunt, hoc est, quod habere fidem, est hominem esse iustum, et vita æterna dignū, adeoque bona opera ab hominibus quidem fieri iustis, non

Iohan. 8
Psalm. 115

Iohan. 1

1. Cor. 2

Discrimē
Luthera-
næ doctri-
næ & Ca-
tholicæ.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ecclesie cō
fessio de fi
des

Carnales.

Fidei & o-
perū: disceri
men.

facere homines iustos, nullam iustitiæ esse partē, nullum ius homini ad felicitatem tribuere, vt q̄ nullius sint meriti apud Deum, qui vt sola fide iustificat sine operibus, ita sola gratia sine meritis saluat credētem. Ecclesia vero fatetur nullis nos meritis aut operibus præcedentibus, quibus iustitiam meriti simus, iustificari: sed solius esse fidei, iustificationem vt causam, vel tempore vel natura præcedere, hominem vero non sola fide iustum fieri, sed etiam diuinę legis obseruatione, charitate præsertim, q̄ vniuersa bona opera gignit, & complectitur, ita quod iustitia hominis non sola sit fides, sed etiam charitas, quam q̄dem iustitiam nemo potest, vllis præcedētibus operibus promereri, sed gratis per Christum homini datur, tametsi contingat, hominem se ad eius susceptionem disponere quibusdam operibus præcedentibus, eisdem tamen nō sine Christi gratia perpetratis, vt omnia demum referenda sunt gratiæ, a qua habemus, quod bonis operibus gloriam mereamur. Hæc summa est totius controuersię, hæc totius disputationis huius, & aliquot sequentium, argumentum, in quo sibi non disceptare videtur Philippus, sed triumphare, ita gestit, effertur, extollitur, quod loca quædam habeat pro sua doctrina, quæ specie prima verborum imperitos & scripturarū sanctarum præcipue rudes mouere possint, ad existimandum se sola fide, quod carnales maxime cupiunt & libentissime credunt, fore beatos. Sed priusquam ad huiusmodi locorum veram intelligentiam accedamus, fidei & operum discrimen, vel perfunctorie nobis est attingendum. Fides interdum annumeratur operibus, Christus exponēs quod

quod præceperat: Operamini non cibum qui perit, sed qui Iohan. 6
 permanet in vitam æternam, ait. Hoc est opus Dei, vt cre-
 datis in eum, quem ille misit. Vnde qui dicunt, nos non me-
 ritis nostris aut operibus iustificari, sed fide, mea quidem
 sententia suas voces ignorant, nisi quatenus fidem ab ope-
 ribus separent, apertioribus verbis exponant, quandoqui-
 dem fides ipsa, tametsi Dei nobis dono contingat, vt opus
 nostrum est, ita meritum esse nostrum negari nequit, nisi
 ab eo qui omne prorsus meritum nobis ademerit: Quis au-
 tem adimat, nisi qui mercedem toties a Christo promissam
 ostentatam, oblatam non intellexerit? Verum non in hoc
 sensu nunc opus accipimus, nisi quatenus a fide distingui-
 tur, ita vt idem sit nobis fides, quod philosophis est theoria,
 opus vero quod illis est praxis: quarum altera est in intelle-
 ctu, altera in affectu, nempe voluntate, cuius aut motu, aut
 imperio operamur. Nam si vtrunque (quod Philippus
 contendit) voluntati dederimus, intellectui, fide subtracta,
 quid superest: quo in huius mundi caligine illustretur, adeo
 dirigatur, & perficiatur? Qua de re inferius. Primo itaque
 & propriissime opus erit charitas, & post illam cæteræ affe-
 ctiones, quæ obtemperant charitati. Testantur hoc Pauli ver- Rom. 2
 ba, dicentis: quosdam qui legem non habuerant, ipsos sibi fuisse
 se legem, ostendentes opus legis scriptum in cordibus suis.
 Porro legis opus charitas est, vt & finē esse legis, alibi Paulus 1. Tim. 1
 exponit: hæc cum vere inest, opere inesse dicitur. Diligamus, 1. Iohan. 2
 inquit Iohannes apostolus, non verbo & lingua, sed opere et
 veritate. Est tertium genus bonorum operum, nam de illis
 dun-

duntaxat loquimur, quæ prorsus opera sunt externa, vt ieiunium, vt elemosyna, & cætera quibus aut iuuamus proximum, aut carnis moderamur affectus, aut pietatem & obedientiam extima quapiam exercitatione præstamus. Horû rectitudo a charitate pendet, quam legis finem dicit apostolus: finis vero in moralibus (quod sapienter animaduersum est a philosophis) eandem mouendi vim habet: quam principium in naturalibus: vnde & charitas cæterorum omnium ministerio vtitur, dum iustificat, id quod inferius latius explicabitur. Sane quoties charitatem iustificare dicimus, haud est accipienda tanquam causa efficiens humanæ iustitiæ. Est enim Christus causa prima efficiens. Et iustificabit ipse iustus seruos meos multos. Sunt & causæ aliæ efficietes, sed secundariæ, diuina gratia, & humana interdum voluntas. Quibus, tametsi alia ratione, adijcienda sunt sacramenta. De nulla istarum causarum modo disquirimus, sed de causa formali, hoc est de ea re vel ijs rebus, quas dum habemus iusti sumus, quandiu non habemus iniusti. Sicut cum queritur quid calefaciat, non adæquate respondetur per causam efficientem, nempe ignem, nam possunt & alia multa calefacere, sed per formalem quæ est calor: Quo in genere quæstionis hæc exempli gratia proponatur. Quid scilicet sit illud quo Paulus est homo: Vere respondebitur. Humanitas, sed non complete, superest enim adhuc querendum, qua in re aut quibus in rebus humanitatis sita sit ratio, huc enim spectabat prior quæstio. Quod si responderis animalitate, & rationalitate (nempe quod homo animal sit rationale)

Quo charitas sit causa iustitiæ.
Isaiæ 53

Causa for malis & efficiens differunt.

le) & vere & complete respondisti, sed pene superfluum, nam satis erat dixisse rationalitate, quod homo ratione differat a brutis, quibus cum habet commune esse animal, & rationalitas animalitatem præsupponit, sine qua non potest esse nec intelligi quidem. Ad eundem igitur modum cum quæritur, quid sit illud quo Paulus est iustus, non satis est respondisse, iustitia. Est nanque vitiosa responsio, quæ ambiguitatis, qua quæsitum est, causas non tollit. Est ergo respondendum explicatione rerum in quibus sita est ipsa iustitia, hæ sunt fides & charitas, quas qui habet iustus est, qui non habet iniustus: itaque fide & charitate si dixeris, non modo perfecte respōdisti, sed propemodum superflue. Charitas enim est, non fides, qua iusti differunt ab iniquis, quos sæpe contingit habere fidem. Declarat hoc Paulus, dicens: 2. Cor. 13
 Si habuero fidem ita vt montes transferam, charitatem autē non habuero nihil sum. Charitas ergo fidem perficit, cui aduenit vt species generi, vt vita corpori, vt forma materiæ, aut si mauis, vltimæ dispositioni, idcirco non potest sine illa, vel quæ illi succedat euidenti cognitione inueniri, magis quā rationalitas (quod modo diximus) sine animalitate aut vita sine viuente. Et quoniam non de fide, sed de charitate & eius operibus, quam Philippus a iustificatione secludit, proposita est nobis difficultas, hoc illi damus, quod fides iustificet, sed non sola: hoc vero quod charitas & eius opera, quibus lex adimpletur, si non sola, certe precipue ac maxime hominem iustum efficiat, imo ipsa sit plena & perfecta iustitia, id superest nobis per sacras literas adstruendum. Nisi abun
 F da

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Math. 5 clauerit (inquit Christus) iustitia vestra plusquam scribarū
 & phariseorum, non intrabitis in regnum coelorum. Hic
 non de ciuili aut quauis alia iustitia incipit nos instruere, sed
 de ea quæ pertinet ad ingressum regni coelorū, cuius abun-
 dantiam non fidei, sed legis operibus tribuit: modo legitime
 feruentur: quod scribarum & phariseorum hypocrisis nun-
 quam est assequuta: Notus est locus & eius exempla quibus
Math. 6 Christus veram iustitiam exponit, & a pharisaica discernit,
 ideo non est opus recenseri prolixius. Addit tamen inferius:
 Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus
 vt videamini ab eis. Quam iustitiam inquires? Nempe elee-
 mosynas, ieiunia, preces, & id genus alia, quæ ibidem enume-
 rantur. Hanc tamen ideo nostram appellari dicit Philippus,
 quod non sit iustitia fidei, sed legis, quam Apostolus nō pro-
 bat. Quid ego audio? Apostolo Christi nō probatur, quod
 Christus ipse tantopere nobis commendat, & cauet vt legi-
 time fiat: Probantur (inquit) a Christo & eius apostolis bo-
 na opera, estque in illis sita ratio quædam humanæ iustitiæ,
 quæ tamen iustificare hominem non valet, sed sola fidei iusti-
 tia, de qua scriptum est: Credidit Abram Deo, et reputatum
Gene. 15
Rom. 4 est ei ad iustitiam. Et illud: Iustus ex fide sua viuit. Et illud
Abac. 5
Rom. 3 Apostoli: Arbitramur hominem iustificari per fidem sine o-
 peribus legis. Congerant hic, si velint, totius scripturæ testi-
 monia, quibus fidei iustitia tribuitur, nam de eis postea vide-
 bimus: vtcunque tamen se habeat fides ad iustitiam, id ta-
 men ab illis quaero, sitne fidei iustitia eadem ipsa quam Chri-
 stus exigit pharisaica superiorem, pro qua regni coelorum
 ingresa

ingressum est pollicitus, an ab illa diuersa. Quod si eandē esse dixerint, cū hanc efficiant opera illa quæ Christus de eadem differens enumerauit, necesse est illos fateri quod res est, hominem scilicet fide simul & operibus effici iustum, nec alteram sine alteris ei sufficere ad iustitiam. Si vero negent, habeant illi sibi sua commenta iustitiæ, mihi sufficit illa iustitia, pro qua Christus Iesus vitam promisit æternam, & quam iudicaturus exiget, cuius etiam desertoribus mortem comminatur æternam. Si vis, inquit, ad vitam ingredi serua mandata: Et alibi, enumeratis decalogi præceptis: Matth. 19 Hoc fac, inquit, & viues. Et pauperum pronunciat esse regnum Lucæ 10 coelorum, in quod diuites difficile sint ingressuri. Matth. 5 Vnde oritur & illud: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis in via, recipiant vos in æterna tabernacula. Lucæ 16 Alioquin nec fornicarij, nec idolis seruietes, neque adulteri, nec molles, nec masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, nec maledici, neque rapaces, vt Apostolus ait, etiam si fidem habuerint qua montes 1. Cor. 6 trāsferant, regnū Dei nō possidebūt. Huius rei causam prædixerat, qđ scilicet iniqui regnum Dei non sint adepturi. 1. Cor. 13 Iniquitas est ergo legis transgressio & eiusdē obseruatio æquitas. Iniquitas & æquitas quid sit. Iam æquitatem quis vnq̄ segregauit a iustitia? Denique Hieremias Dei oculos apertos esse prodit, super omnes vias Hiere. 23 filiorum Adam, vt reddat vniciq̄ secundū vias suas, & secundū fructum adinventionū eius. Et Christū redditurum Rom. 2 vniciq̄ secundū opera sua pronūciat Apost. qđ id ipsum Mat. 20 Christus ipse pollicitus fuerat. Adde quod iudicij formā &

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Matth. 15 iudicandorum discrimen exponens & merita, nunquam si
 dei: sed operum semper meminit, Pro quibus, Venite, inquit,
 benedicti patris mei percipite regnum, quod paratum est
 vobis ab initio mundi. Hos eosdem, quorum enumeravit
 opera (tametsi non sine fide, quam in pronomibus mihi
 & meis significasse videtur) iustos appellat, dicens: Ibunt
Matth. 15 iusti in vitam æternam. Eat ergo Lutherus, eat Philippus,
 & aliam sibi fingant iustitiam ignavam, nulla exigentem o-
Matth. 5 pera, nec ferentem quidem præ zelotipia, nobis sufficit illa,
 cuius commercio pro paupertate regnum, pro luctu gaudi-
 um, pro mansuetudine dominium, pro cordis munditia di-
 uinam fruitionē, deniq; pro eleemosynis, ieiunijs, precibus,
Matth. 6 modo legitime fiant, pater meus qui videt in abscondito, red-
 det mihi. Nisi forte dubitamus de Christi verbis, qui hæc om-
 nia quæ de scripturis sanctis protulimus, cū frequenter ali-
 as tum Mat. V. & VI. cap. prodit & promittit. Age tamen
 quo res facilius intelligi queat, iustitiam ipsam de qua loqui-
 mur, certis limitibus diffiniamus. Quid est Evangelica iusti-
 tia, nisi æqua proportio meritorum ad præmia? Dicent hæc
 esse mercenariam, non liberam, nec Evangelio dignam iusti-
 tiam: Atqui mercenariam non faciunt opera nec merces, sed
Merces. animus operantis, nec est a mercede prorsus alienum, quod
 ipsi docent de fide, quæ vt promissis inicitur, ita rerum quæ
 promissa sunt, auuiditate & expectatione maxime incitatur.
 Sed bene se res habet, qd mercedis affectus nunq̄ Euāgelio
 damnatur, quin illum in nobis frequētissimis ostentatiōibus
 pollicitationibus & pactionibus identidē excitat. Pactus est
 pater.

pater ille familias cū operarijs, se, quod iustum foret, illis esse daturum: & finito opere. Voca, inquit, operarios & redde illis mercedem. Rursus dicent, nullo modo posse inueniri ad æquationem humani operis ad diuinam retributionē, cum finiti ad infinitū nulla sit proportio. Nos vero haud ita conferimus humana merita diuine mercedi, vt opera nostra per sese cuiusuis ponderis, aut precij esse credamus, aut si sunt, nō modo finiti, verum & perexigui fecimus: infinitam autem vim quandam & efficaciam communicatam illis existimamus a Christo, cui sumus insiti per fidem, & a quo per charitatem tam diu agimur, quandiu recte quicquam operamur: Nec enim fidem excludimus a iustificatione, quē admodum illi charitatem & eius opera: sed vtrique virtuti iustitiam nostram acceptam ferimus, vt scriptura, quæ nunc hac nunc illa hominem iustificari pronunciat, singulis suis locis verissima constet. Vnde, sicut superius diximus, etiam si ethnicus aut paganus quispiam eadem opera æque perfecta faceret, atq; fiunt ab egregijs fide & pietate catholicis, haud propterea vita illi deberetur æterna, quæ tamen Christiano, modo fidei & charitati non desit, iure conuentionis Euangelicæ debetur. Siquidem bona opera, præter hoc quod a fide proficiunt & charitate, sunt velut chirographum, quod nisi fidei autoritate firmetur, nullius est ponderis apud Deum, qui sola gratuita sponcione fide debitor, eandemq; ratam habet, Christi Iesu nomine per fidem intercedente, cuius meritis iuste redditur, quicquid misericorditer fuit homini promissum, vt misericordiam & iudicium simul cantare, non mi-

Matth. 20

Psal. 10

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Iacobi 1

Galat. 5.
1. Cor. 13

nus frequēs sit quam familiare prophetis. Iuste, inquam, red-
ditur, quod fuerat vltro promissum, si fidem & charitatem
habeas erga promittentem, quia coronam vite promisit De-
us diligentibus se, & est etiam inefficax promissio, nisi adsit
in exigendo conditio, quæ intercesserat in promittendo. Ita-
que quicquid in nomine Christi per fidem petierimus, non
nisi charitate intercedente sumus accepturi, quoniam fides
per dilectionem, ait Paulus, operatur. Et si habuerimus fidē
qua vel montes valeamus auellere, nihil nobis sine charitate
prodest. Iam quæ pronūciatur nihil sine charitate prodesse,
qui poterit, obsecro, sine illa iustificare? Quo res per se quidē
non admodum difficilis dilucidior fiat & intellectu facilior,
operæ precium erit similitudinem asserre non prorsus in-
eptam: Fingamus esse regnum aliquod, cuius princeps gra-
tuito largiatur vniuersa ciuium vsibus necessaria, ita tamen
vt ne ciues segnicie torpescant, non eis arma, sed ferrum aut
calibem: non panes, sed frumentum, non deniq; pecuniam,
sed æs duntaxat ex quo possint fieri, donet: ita vt non minus
prouidus sit in suis ciuibus omnium rerum commercio &
sedulitate exercendis, quam munificus in ditādis. Hinc si fru-
stulum æris mercatori pro re quapiam, quæ in eius taberna
proftet venalis, obtuleris: iure te derideat, atque respondeat,
suas merces non lapidibus aut metallo venire, sed pecunijs:
quod si tantundem æris principis sigillo publico percussum
produxeris, faciet tibi pro rata collatione valoris, mercandi
copiā, quicquid volueris: Nihil est in rebus humanis quod
diuinas vsquequaque possit imitari, & ad exemplar, quod
aiunt,

aiunt, exprimere: quando nec mentē quidem eas homo va-
 let, quandiu mortalis est, assequi: tantum abest, vt vllis aut
 verbis aut rerum similitudinibus queant explicari. In hac ta-
 men, quam modo descripsimus, similitudine, relucet vtcun-
 que species quaedam Christianae reip. cuius caput & prin-
 ceptus est Christus, qui dedit quosdam quidem apostolos,
 quosdam autem, vt Paulus ait, prophetas, alios vero euan-
 gelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummatio-
 nem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corpo-
 ris Christi. Secundum cuius mensuram vniciq; nostrum
 data est gratia. Hanc oportet non inesse nobis rudem & iner-
 tem, sed fedulam & officiosam, quo possimus eiusdem Pauli
 verba dicere: Gratia Dei sum, id quod sum, gratia tamen ei-
 us in me vacua non fuit. Alioquin princeps ille paterfamili-
 as, qui suos domesticos non fert, nec socordia, nec segnicie tor-
 pere, cum vsuris exiget, quod in ecclesiae vsus & commercia
 distribuerat. Nam seruus desidiosus & iners audit. Serue
 nequam, quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, &
 ego veniens cum vsuris vtique exigissem illam. Quantum
 ergo, vt similitudinis vim ostendamus, discriminis est in hu-
 mana repub. inter informem materiam, vilem alioquin, &
 eandem in numos conflatam, tantum in Christiana Hier-
 archia interest inter opera illa, quae moraliter bona dicun-
 tur, & eadem fidei & gratiae caractere signata. Illa prin-
 ceptus non agnoscit, nec eius promi: quia sine fide impos-
 sibile est placere Deo. Haec vero probat & eorum quo-
 que commercio ampliora promittit, quoniam qui fidelis
 est

Species
 Christia-
 nae repu-
 blicae in
 quo relu-
 cet.

Eph. 4.

1. Cor. 15.

Luce 19.

Hebr. 11.

Matth. 25

est in modico, supra multa constituitur. Adde etiam, si vis, in collatione, quod sicut in hūana rep. nihil tibi prodesset principis sigillum per tabernas ostentando circumferre absq; metallo, cui impressum efficit numos, nec si metallum sine principis caractere ostentes, quicq; proficias: ita in Christi Hierarchia æque propemodum inutilis est fides sine operibus, atque opera sine fide, vtracq; verum simul preciosi numismatis instar habent, quo euangelica nobis comparanda est margarita, hoc est, æterna felicitas, cuius commercio Christus si-

Fides quid
valet sine
operibus
& opera
sine fide.
Matth. 17

Apoc. 3

mile prædicat regnum cælorum. Et in Apocalypsi suadet nobis emere ab eo aurum ignitum, quod est diuinæ fruitionis amore flagrantem sapientiam, qualis in æterna felicitate possidetur a iustis, operibus & fide mereri. In huiusmodi commercio sita est ratio iustitiæ nostræ, quæ Dei misericordiam minime secludit, quinimo eidem prorsus innititur, & in ea perpetuo versatur, quippe quod fateamur, Dei esse gratuita munera bona quæcunque, siue naturæ sint, siue gratiæ, quæ

Iustitiæ
nostræ nō
secludunt
misericordiam Dei.

possidet homo, quibus si legitime fuerit vsus, & etiam munus hoc dei esse crediderit, ampliora sibi multo comparabit. Nam exiguis bonis, cuiusmodi sunt q̄tumuis perfecta nostra opera, ingentia merebitur præmia, atq; a deo re ipsa verè experietur esse, quod de Christiana iustitia proposuimus, qd scilicet non a sola fide aut a solis operibus p̄deat, sed ab vtrisque per Christum Iesum, cuius & pollicitis fidimus credentes, & meritis innitimur operantes, vt misericordiam illi &

Psal. 100

iudicium (quod ait Propheta) cum peruenerit ad nos in via im maculata cantare possimus. Porro ea quo modo vsi sumus

mus collatio (ne interim aduersarij nasum adducto supercilio producant) haud omnino commentum est nostrum, sed robur & virtutē accipit a Christi parabolis & doctrina, qui decem millium talentorum debitorem facit eum qui decalogum fuerat peccando transgressus. Et numismatis symbolo vtens, admonet reddenda esse quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo: Hoc est, vtrique iuxta sui characteris notā pendendum esse tributum. Quingentorū præterea denariorum debito plura, quinquaginta vero pauciora peccata Lucas significauit. Cum itaque quas res iustitiam seruando percipimus, earundem debitores transgrediendo fiamus, apparet iustitiam nostram hoc esse, vt per bona opera inscripta fide, charitate signata, mercedem comparemus illam, quam Christus strenue pietatem colentibus pollicetur dicens: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Cuius obsecro rei merces? Non fidei tantum, sed paupertatis, mansuetudinis, luctus, pietatis æmulationis, misericordie, puritatis, patientiæ, & quæ omnia complectitur charitas: nam charitas patiens est, benigna, modesta, comis, ceteraque omnia (vt est in Galatis Pauli videre) præstans, quibus demum enarratis Christus copiosum pollicitus est mercedem. Quod si aduersarij hanc iustitiam, quod commutatoria videatur et mercenaria, omnino non probant, proferant nobis aliam, quæ citra bonorum laborem possit homini contingere. Iustitia fidei nos obtundent? Atque nos fidem a iustitia non excludimus, sed nomen iustitiæ, si non sit prorsus inane, oportet vt paritatem quandam secum afferat, adæquationemque rei alterius ad alteram significet. Dicant igitur

G mihi

Math. 22

Luc. 7

Math. 5

1. Cor. 13

Galat. 5

Fidem a
iustitia
non exclu
dimus.

mihi quæ sint illa duo, quorū alterū alteri iustitia coæquatur; ut iusti fiamus, iustum vna Deum erga nos sentiamus: Satis scio, nihil eos posse proferre, nisi meritum & præmiū, quorū æquatio specie quidem prima videtur iniqua (nēpe qđ meritum res humana sit, adeoq; finita, præmiū vero diuina & æterna) nisi merita nostra infinitatem quandam (vt paulo ante diximus) sortirentur a Christo, cuius membra fide sumus, in quo viuimus charitate, vt bonorū operum fructus, non iā palmitis expendantur mensura, sed vitis æstimentur immensitate: Qui manet in me & ego in eo, ait Christus, hic fert fructum multum. Hoc (dicendum est em̄ sapius quod subinde negatur) non sola fides nobis præstat, sed etiam charitas: Qm̄ qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo. Fortasse tamen Philippus, vt est cæteris acutior, commercij iustitiam, quod politica videatur & ciuilis diuturna contentione peractus, alteram nobis proponet, qua non merita nostra, quæ nulla esse vult, ad præmium, sed mens ipsa referatur ad Deū, sitq; in hac relatione iustitiæ adæquatio quædam quasi continentis ad contētum: In hoc enim, vt Augustinus ait, homo factus est ad imaginem & similitudinem Dei, vt eius capax sit, & particeps esse possit. Hæc est originalis iustitia, inquiet, quam primorū parētum scelere amissam, Christus nobis demum vsq; adeo perfecte restituit: vt non modo adæquatio fiat animæ ad Christum, verū & intima vnio, ac pene dixerim identitas: quoniam qui adhæret dño, vnus spiritus est. Hanc adhesionem, secundum quam, vt idem Apostolus ait, in eandem imaginē transformamur a claritate in claritatem,

tanq̄

Iohan. 15

Iohan. 4

1. Cor. 6

2. Cor. 3

tanquam a domini spiritu. Sola fide Philippus fieri contendet, vel propter Apostoli verba, quibus dicit Christum habitare per fidem in cordibus nostris. Ephe. 3 Cæterum, ut donemus ei hanc esse iustitiam, qua animus ut habitaculum deo tanquam habitatori confertur, qui probat, illi alteri collationi, quam inter humana opera & diuinam esse mercedem ostendimus, non inesse iustitiam, cum illam tam multis sanctarum scripturarum locis astruxerimus. Sit præterea illa Dei capacitas & adhæsiō nostra omnino iustitia, nulla sane alia, si vult, iusti fiamus: num statim dabimus ei, hanc a sola fide pendere, nec villo prorsus modo illi opus esse charitatis. Prædicat Paulus habitare Christum per fidem in cordibus nostris: Ephe. 3 Num per solam fidem? Mihi ita videtur, inquit. Atqui Iohannes ex aduerso prædicat, habitare per charitatem. Si diligimus inuicem: Deus, inquit, in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. 1. Iohan. 4 In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, &c. Quid ergo dicemus, pugnant aduersum se inuicem Paulus & Iohannes? Pugnant omnino, si per exclusionem illos exponas. Sed si Paulus non excludat charitatem ab animo, quem Christus inhabitat, nec Iohannes fidem, idem prorsus uterque sentit, idem prædicat, idem docet, nempe ad hoc ut Christus humanam habitet mentem, opus esse fide & charitate, atque a deo si hæc inhabitatio iustificatio nostra est, neutram sine altera posse iustificare. Quid quod Philippus nihil horum etiam si maxime velit, inficiari valet, nisi penitus sibi contradicat? Verba Philippi. Verba enim eius sic habent: Porro iustitia in scripturis continet non tantum secundam tabulam decalogi, sed primam quoque,

G ij quæ

Gene. 1

quæ præcipit de timore Dei, de fide, de amore Dei. Et parum infra: Id testatur, inquit, scriptura, cum dicit: hominem ad imaginem & similitudinem Dei conditum, Quod quid est aliud, nisi in homine hanc sapientiam & iustitiam effigiatam esse, quæ Deum apprehenderet, &c. Hic iustitiam, quæ imaginis propemodum amissæ restitutionem esse, verissime docet, non tantum ad fidem retulit, sed ad cætera etiam pietatis & iustitiæ opera, quæ vtraque legis tabula præcipiuntur, quorum amorem Dei timorem & fiduciam discrete nominat. Quo magis admiror, cum semel in hanc veritatem incidit, siue eam disputanti, & per varia scripturarum loca discurrenti, res ipsa suggererit: qui potuerit aduci, vt si non sententiæ varietate specie saltem verborum, & contentions libidine ab illa recesserit. Defendit enim mordicus, & pedibus manibusque conatur confirmare Lutheri dogma quo nos sola fide iustificari cõminiscitur, ita vt non semel charitatem discrete ac suo nomine a iustificatione secluserit. Quod si iustitia nostra Dei quodammodo complexus est, & apprehensio, vt Philippus modo significauit, qua apprehensione mens vnita Deo immanensque illi & eundem manentem in se habens configuratur ei, & in pristinam imaginis dignitatem restituitur, qua fronte negabit hanc iustitiam, charitate maxime fieri, cum præter legis tabulas, quas ipse pro veritate produxit. Christus Iesus dicat: Si quis diligit me, sermonem meum serua-

Iohan. 14.

bit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: Vides vt similitudinis ratio quæ inter contentum & eum qui continet, necesse est intercedere, fide

fide inchoata charitate perficiatur, quæ vere hominem iustificat, hoc est, Deo, cuius participationi conditus est, quodammodo coæquat, ita vt Iohannes apostolus fidentissime prædicet, quod qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo. Philippus cum iustificationis nomine parum sibi cõstare, & a seipso vinci sibi videatur, specialem facit difficultatẽ de peccatorum remissione, dicens: nõ posse nobis operibus nostris contingere sed fide, Veruntamen hæc difficultas nõ indiget, opinor, noua lucubratione, cum remitti nobis peccata nihil aliud sit, atque iustificari, ideoque eisdem omnino rebus & iustitiam Christi induimus, et nostras iniquitates exuimus: quemadmodum eadem qualitate & eidem principijs naturalibus illam gignentibus & frigus remittitur, & augefcit calor: Nisi forte nouo commẽto velit Philippus esse medium aliquem hominis statum: in quo nec iustus sit nec iniustus. Sed nihil est quod minus illum dicturum existimẽt: Scit enim semel nos ex iniustis effici iustos, quemadmodum & aer eadem alteratione qua lumen recipit, tenebras deponit. Fit igitur homo iustus ex iniusto, atque a deo eisdem rebus quibus iniquitatem depellit, iustitia donatur, nempe fide & charitate, vt non sit opus, iustificatione exposita, remissionis peccatorum demũ causas inquirere. Quod id ipsum, & si perspicuis hactenus demonstratũ est testimonijs, aliud tamen apertissimum non grauabor adijcere: Verba sunt Christi Iesu de peccatrice foemina iam iustificata: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: Quo in loco non fidei tantum, sed dilectione quæ opus est, & cæterorũ

1. Iohan. 4

Iustus quõ
fit ex iniu-
sto.

Luca 7

F. ALFONSVS VIRVESIVS

omnium operū princeps, huic foeminae sunt dimissa peccata: nec intima tantum dilectione hunc sibi fauorem promeruit, verum & alijs quibusdā, tum internis, tum externis operibus: Nam fleuit primum, sciens quod cor cōtritum & humiliatum Deus non despiciet: procidit ad Christi pedes, ex time professa pudoris affectum, quem intime sentiebat, nec tamen animum in tam ingentis angustiae acerbitate despondit, sed fiducia diuinę mansuetudinis, cuius specimen multis argumentis dederat Christus, a tanti moeroris consternatione excepta, ausa est Iesu pedes attingere, profluuio lachrymarum abluere, abstergere capillicio, & vnguento fouere. Inuaserat nimirum fortissimus ille gigas voluntatis arcem, quae caeteris affectiōibus celsior eminent, atq; adeo imperat, & iam vniuersa hostis vasa abducebantur in praedam: vt quemadmodum serui erant iniquitati ad iniquitatem, de caetero iustitiae ad sanctificationem inseruirent. Quod et si infirmum adhuc Apostolus censeat, & quasi Evangelici roboris inchoationem: gradum tamen huic felicissime fecit peccatrici ad omnium delictorum veniam promerendam, quam simul atq; diligere incoepit, coepit etiam possidere. Non ergo sine fide dimittuntur peccata, quādo quidem fides tua te saluam fecit: demum Christus mulieri dixit. Verum nec sola dimittuntur fide, quinimo tota dimittendi ratio confertur in charitatem, quod ipsa verborum Christi phrasis & ordo, etiam si aduertere nolis ostendat. Accusanti enim pharisaeo quod a peccatrice se pateretur attingi. Quinimo non iam peccatrix est, cui peccatorum debitum condonatur (ait Christus) idque

Psalm. 50

Rom. 6

que non leui diuinæ sententiæ mutatione, sed gratissimis
causis, nempe pudore, lachrymis, obsequio, & quæ omni-
um maxima est, dilectione: nam dimissa sunt ei peccata mul-
ta, quoniam dilexit multum.

Philippica V. De Philippi rationibus pro solius si-
dei iustificatione.

NON vos existimo viri Germani, tam præfractis
ad resistendum veritati esse mentibus, quin ani-
mos vestros, quas attulimus ex sacris literis ratio-
nes commouerint. Sed obstabunt interim aliæ
validiores, vt vobis videntur, a Luthero, cæterisque com-
plicitibus eius, ac nunc demum a Philippo luculentius instru-
ctæ, quibus necesse est, vt nostra iam sententia tum exposita
tum confirmata respondeamus: Qua in re haud opinor illū
vsque adeo esse morosum, vt hic velit inutiles quæstiones in-
gerere quibus disquiritur: præcedat ne charitas peccatorum
remissionem, an remissio peccatorum charitatē præueniat.
Nam si propterea dixerit, peccata nobis non dilectiōe et pie-
tate remitti, q̄d dimissio nature saltē ordine prior esse debeat
charitatis infusione. Si hoc, inquam, dixerit, obijciam illi Lu-
theranæ fidei dogma, qua fides nihilo magis potest remissi-
onem peccatorū præcedere q̄ charitas. Cum em̄ iuxta Luthe-
ri cōmentum nulla fides peccatū mortale vna secum inesse
año ferat, eodē Philippus argumento, q̄d de charitate fecerit,
cogetur ad confitendū, non posse nobis fide, quā peccatorū
remissio præcedit, eadē peccata dimitti, nisi, contra quā ratio
ipsa nos admonet, daremus causam suo effectui esse posteri-
orem.

orem: Philosophorum sunt huiusmodi quæstiones, quæ an-
cipiti difficultate vrgentur ad disquirendum, vtra sit prior
in generationibus, præcedentis formæ, quam vocant termi-
num a quo, destructio, an succedētis introductio, quæ termi-
nus ad quem appellatur: Nam si forma quæ facescit nō cor-
rumpitur formaliter nisi per successurā, oportet hanc prius
gigni quæ excludatur illa, rursus vero cum hæc non possit nisi
insit materiæ subsistere, necesse est, quando vtrancq; materia
(quod omnes philosophi consentiunt) haud capit, præcedē-
tem prius corrumpi quam hæc inducatur. Philosophorum,
inquam, hæc sunt anxietudines, & inextricabiles labirin-
thi, quibus intellectum non tam illuminant, quam tenebris offun-
dunt. Philippus theologus est, haud sane de sophistis vel tri-
tialibus magistris nostris, quorum plenus est mundus, sed
de ijs qui ab ipso scripturarum sanctarū alueo, non ab homi-
num cisternis dissipatis (quod ait Propheta) cœlestis philo-
sophiæ oracula mundo propinant: idcirco sophismata om-
nia missa facit, lucidissime proponit, & per quæ solerter argu-
mētatur. Imprudentissime, inquit, scribitur ab aduersarijs quod
homines rei æternæ iræ mereantur remissionem peccatorū
per actum elicitem dilectionis, cum impossibile sit diligere
Deum, nisi prius fide apprehendatur remissio peccatorum.
Nō enim potest cor, vere sentiens Deum irasci, diligere Deū,
nisi ostendatur placatus, donec terret, et videtur nos abijcere
in æternam mortem, non potest se erigere natura humana,
vt diligit iratum, iudicātem, & punientem: Facile est otiosus,
fingere ista somnia de dilectione, quod reus peccati mortalis
possit

Hier. 3

Philippi-
ca propo-
sio.

possit Deum diligere super omnia, quia non sentiunt, quid sit ira aut iudicium Dei. At in agone conscientiae & in acie experitur conscientia vanitatem illarum speculationum philosophicarum. Paulus ait: Lex iram operatur. Non dicit per legem mereri homines remissionem peccatorum. Lex enim semper accusat conscientias, & perterrefacit. Non igitur iustificat, quia conscientia perterrefacta lege, fugit iudicium Dei. Errant igitur qui per legem, per opera sua mereri se remissionem peccatorum confidunt, &c. En doctoris vestri verba Germani, quae ut libere dicam, plus habent fumi quam ignis, non enim causam elucidant, sed magis confundunt, & obscurant: tentabo tamen utcumque, quod dicere ille conatur, in lucem quo possum illi respondere, proferre: Duo nobis, ut video, obijciuntur a Philippo, nam caetera quae recensuimus, quaeque praetermissimus pleraque omnia, magnifica sunt & speciosa verba, quibus instar Helici sententias inuoluit. Alterum ergo eorum quaedam damnat & arguit est, quod asseramus hominem reum peccati mortalis Deum super omnia posse diligere: alterum, quod operibus legis existimemus nos peccatorum mereri remissionem. Prius si negemus oporteret illum nouam aedere apologiam, ad probandum hoc & id genus alia, quae in hac tam facile dicit, quam difficile probaret: Neque enim quod vnus aut alter theologus comminiscitur, statim est omnibus imputandum, aut catholicis omnibus, quasi communis sit omnium doctrina, obrectandum. Quamquam si de potentia absolute loquamur, nemini debet esse dubium, quin reus peccati mortalis possit Deum super omnia diligere. Quid enim obstat? Id-

Rom. 4

Duo Phi-
lippica ob-
iecta.

H ipsum

F. ALFONSVS VIRVESIVS

ipsum peccatum. At fac illum ita esse præteriti reum, vt tamē nunc demum non sit actu peccās. Dices hoc esse impossibile. Quid ego audio? Nunquā potest non peccare, qui semel peccauit? Nunquā vacabit, nunquam cessabit, semper aliquid faciet, & quodcunq; fecerit, dixerit, cogitauerit, erit peccatū: etiam si cogitet se male vixisse, atq; ei esse de cætero aliter viuendum? Quid si comedat, cum ei maxime fuerit opus? Dices fortassis illum peccare, q; abutatur Dei muneribus, alendo eum qui indignus est vita, nedū victu. Sinat ergo se mori fame, ne comedendo peccet, licet enim omittere, quod cōmittendo peccamus. Dices illum nō peccare opere comedēdo, sed cogitatione, ad ea forte attendendo, quæ non decet, vel omittere cogitare, quæ debet. Atqui fieri potest, vt tanta illum fames vrgeat, atque adeo multum esuriat, vt non possit tunc temporis, nisi de reficienda vita cogitare. Ad hunc modū possem de eleemosynis quærere, quas multi peccati mortalis rei liberaliter conferunt, ea tantum ratione vt subueniant indigenti, idque propter Christum, alioquin minime daturi: Nunquid etiam in hoc peccant? Melius ergo erit, ab huiusmodi operibus omnino cessare. Quis hoc dicat? Quis admittat hypothesim, vnde hæc & id genus alia non ferenda colliguntur? Potest igitur reus peccati mortalis non peccare mortaliter: tum quid quæso obstat ei, quo minus possit Deū super omnia diligere? Reatus ille peccati mortalis, qui quandiu peccatū a Deo nō dimittitur, semper adest, etiā prætereunte peccato. Atqui reatus ille, & quicquid admissio peccato remanet in animo, aut habitus est, aut relatio, quæ nec

Peccati præteriti reus
vixit in
omni genere
peccati.

agit.

agit quicquam, nec impedimento est agere molienti: habitus vero etsi impediatur, & retardet ab operibus e regione diuersis, non tam prorsus impedit, quin si maior conatus adhibeatur, contrarijs operibus resistamus habitui. Habitus nanque habitui tantum, actus vero actui repugnat: Quare nemini dubium esse debet, quin auarus possit vel semel, reluctante etiam ingenio, liberaliter largiri, & ignauus fortiter dimicare, præsertim si adsit causa quæ auaritiam pro tempore aut ignauiam superet. Ecquænam causa, inquires, inesse queat homini peccatori, qua superet habitum illum vincientem, eneruantem, & consternantem voluntatem humanam, cum ne libera quidē & integra suis viribus possit Deū super omnia diligere? Qua causa? Recte interrogas: Gratia, haud illa sane quæ nos efficit gratos, sed quæ gratis a Deo collata adiuuat infirmitatem nostram ad quædam opera, ad quæ vires humanæ nec integræ quidem valerent: An est qui nesciat, Christianus modo sit, duplicem esse gratiam, alteram gratum facientem, qua peccata nobis dimittuntur, alteram quam gratis datam appellamus? Harū prior amicitia quædam est, qua Deo recōciliamur, idcirco reatum peccati mortalis prorsus excludit ab anima: posterior minime, cū facultas tñ sit gratis homini collata, ad faciendum ea, quæ alioqui perfecisse nequiret: de qua gratia apostolus haud infrequenter loquitur, quæ de priore. Iam quis dubitet, earum alteram sine altera Deū nobis posse dare, cū posteriorē sine priore sæpissime dederit? Nisi forte dicamus, posse Deū hominis peccato etiā immanētis intellectum illustrare prophetico lumi-

Gratia gratum faciens, & gratis data quid sit.

ne, ad intuenta & contemplanda ea quæ nunq̄ suis viribus attigisset, & non posse accendere voluntatem, ad amandum quæ suis viribus non potuisset amare. Imo ego credo, quoties peccator orat, ieiunat, indigentibus subuenit, aut quicq̄ huiuscemodi facit. Christi gratiam illi adesse, non quæ Deo gratum omnino reddit, sed quæ gratis duntaxat, immerentem iuuet, & ad alteram, quæ vere gratia est, gradum illi faciat: Nemo enim potest dicere dominus Iesus (vt Paulus ait) nisi in spiritu sancto, hoc est, nisi insit ei gratia hæc: de qua ibidem Apostolus differit. Posset ergo diligere Deum eadem, velit tantum modo Christus, quæ defunt vires animo suppeditare: quando nihil aliud obstat quibus Deum super omnia diligit. An quia non fit negabimus fieri posse? philosophica sunt hæc, quæ de potentia siue Dei, siue nostra, nunq̄ ad actum processura disputamus: et fortassis inutilia: non tamen possunt non incidere differentibus, aut non responderi proteruis. Philippo videntur somnia otiose conficta, idcirco grauioribus argumentis negotium nobis exhibet, allegans experienciã, quam conscientia in agone & in acie experitur. Si experimentis agendum est, innumerabiles possum producere testes pios iuxta atq̄ catholicos, q̄ nihil sunt hæcenus experti, eorū quæ Lutherus & Philippus de conscientiaë terroribus & pacatione, eis in iustificatione succedente, docent: Fatentur viri sancti experiri se vicissitudines quasdam diuinæ consolationis, nunc aduentantis animæ, nunc eidẽ sese subtrahentis. Quales describuntur in canticis Salomonis. Sed hæc omnia nõ vt iustificet, fiunt, quin potius iustificatis et amicis Dei

1. Cor. 12

Philippica argumenta.

Dei eueniunt: Cæterum terrores illi conscientiæ communes sunt bonis & malis, & frequentius accidunt melioribus. Scriptura sancta beatum prædicat hominem, qui semper est pauidus: Si simplex, inquit, fuero: hoc ipsum ignorabit anima mea. E conuerso aut conscientia pacatio non modo in malis verum & in deploratissimis quibusque mentibus hos terrores, si quando illis accidunt, solet excipere: Sunt impij qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. Quamobrem experientijs prætermiſſis, ex quibus vnoquoque proprium proferente aut confingente experimentum, interminabilis oriretur contentio, ad scripturarum sanctarum trutinam Philippi rationes expendamus. Impossibile est, inquit, Deum diligere, nisi fide apprehendatur remissio peccatorum. Hoc est primum medium quod assumit ad improbandum doctrinam theologorum, de charitate & eius effectu, qui est remissio peccatorum: quod tamen medium non probat per scripturas, sed vult sibi simpliciter proponenti credi, nisi forte præcedentis suppositionis probatio est id quod sequitur: Non enim potest cor vere sentiens Deum irasci, diligere deum, nisi ostendatur placatus, &c. Sed ne hoc quidem probat per scripturas tantum confidit experimentis. Possemus nos quidem iure conuentionis argumentationem redargutione repellere. Nam si Deum iratum non potest homo diligere, quod charitatis est, nec irato se committere audebit, aut comminanti se credere: quod fidei esse dicunt. Qua ratione igitur charitate non remittuntur peccata, quia non potest contingere peccatori, eadem nec fide remittentur, cui nullus est

Prouer. 28

Iob 9

Eccle. 2

Alterum
Philippi
argumen-
tum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

locus inter peccata. Videtis vt eisdem semper difficultatibus
 quas nobis facit, teneatur Philippus. Maioris em̄ multo diffi-
 cultatis est, irato fidere & cōminanti, quam diligere offenden-
 tem in nobis, quod iure succenseat. Adde quod Philippus,
 cum dicit: nō potest se erigere natura, vt diligit iratum, signi-
 ficat naturam erigere se posse: vt placatum diligit, quo quid
 potest imprudentius dici, aut credi? Erigit se, qui ceciderat,
 aut quoquo modo iacebat, natura aut̄, nec cōmunis omnium
 hominum posteaq̄ tota corrui nec vnus cuiusq̄ nostrum si
 semel peccando ceciderit, non se potest erigere, etiam si milli-
 es diuinæ misericordiæ ostentatione inuitetur, nisi ab eodem
 qui nos inuitat, vna subleuetur. Dominus enim soluit com-
 peditos, illuminat cæcos, erigit elisos, diligit iustos. Natura
 ergo nostra sine speciali Dei gratia, illa quam superius attigi-
 mus, nec si grandissima fide sibi millies persuadeat Deū pla-
 catum, eum super omnia diligere poterit, quoniam sine me,
 inquit Christus, nihil potestis facere: Si vero gratia illa sal-
 tem præueniens adsit, quæ mentem erigat, poterit diligere e-
 tiam iratum, quemadmodum filius diligit bonum ac benefi-
 cum patrem, sibi merito succensentem. Instabit Philippus et
 dicet: Quomodo potest diligere, quem timet iudicantem,
 declinat comminantem, fugit exterrentem? Hæc omnia auer-
 sionem efficiunt, cui necessario repugnat conuersio, quæ di-
 lectione fieri consuevit. Horsum, ni fallor, procedere potest,
 vniuersa Philippi collectio, quæ non scripturis innitur,
 sed philosophica collatione affectionum, quæ secum in ani-
 mo vicissim pugnare: videntur, & aliæ alijs impedi-
 mento

Psalm. 145

Iohan. 13

Collectio
 vrḡs pro
 Philippo.

to esse, ne extent. Sed si physice agendum est, facile respon-
 debimus, pugnare fortasse motus illos & affectiones sed non
 semper. Nam quod sine cunctatione dicendum est, dile-
 ctioni odium, timori fiducia, desiderium fugæ, aut si malis
 fastiditioni opponitur, & ita resistit, vt eidem animo de ea-
 dem omnino re non possint inesse: pugnent tamen (esto)
 motus illi timoris & terroris cum dilectione: verum ea le-
 ge, vt ab eodem prorsus obiecto proficiscantur, & quod
 addi non inepte solet, sub eadem ratione. Alioquin vt non
 pugnant sectionis timor, & amor chirurgi, ita nec amor
 boni iudicis & poenæ metus vsque adeo pugnant, vt se
 vicissim excludant ab animo. Sed hæc philosophica &
 propemodum sophistica missa faciamus, accedat scriptu-
 rarum lumen, qua pellatur omnis ambiguitas. Frequens
 est apud prophetas, apud apostolos, apud ipsum etiam Chri-
 stum exhortatio ad conuersionem peccatorum, in qua non
 illis proponitur Deus placatus aut propitius, sed iratus &
 comminabundus. Clamauit Ionas & dixit: Adhuc quadra-
 ginta dies, & Niniue subuertetur, & crediderunt in domi-
 no, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis, &c.
 Exclamat Isaias: Væ genti peccatrici, populo graui iniqui-
 tate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt dominum,
 blasphemauerunt sanctum Israel, ab alienati sunt retrorsum,
 Super quo percutiam vos vltra, addentes præuaricatio-
 nem, & cætera. Instant tamen sancti Dei præcones, vt con-
 uertamur ad Deum, tamen si interminantem & iratum: quia
 si fuerint, inquit, peccata vestra vt coccinum, quasi nix de-
 alba-

Philippus
 inepte con-
 fert affec-
 tiones.

Dilectio
 & timor
 qualiter
 pugnant.

Ionæ 3.

Isaiæ 1.

Isaie. 1

Hier. 18

Zacha. 1

albabuntur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Et repente loquar aduersus gētem, ait dominus per Prophetam, & aduersus regnum: vt radicem, & destruiam, & disperdam illud. Mox tamen addit: Si poenitentiam fecerit gens illa a malo suo, quod loquutus sum aduersus eam, agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi vt facerem ei. Et iratus est dominus super patres vestros iracundia, & dices ad eos: Hæc dicit dominus exercituum, conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. His omnibus locis & alijs huiuscemodi, qui passim etiam nō querentibus in sacris literis occurrunt, ad Deum, qui nobis iratus ex terrenis, & acerbissima quæque interminans proponitur, conuerti præcipimur, Quod si (vt Philippus ait) est impossibile, frustra non potentibus facere, tantopere suaderetur vt faciant. Iam conuerti humanæ voluntati, quid aliud est, quam quæ prius neglexerat, eadem ipsa diligere? Quamobrem vt auersio Dei contemptus & neglectus fuerat, ita conuersio eiusdem dilectio est. Conuersa est itaq; Niniue ad Deum, qui minabundus eius euerisionem prædicari præceperat, nec solum conuersa est animo (vt & hoc attingamus) sed prædicauit ieiunium, faccos induit, vt videre esset populum vniuersum, impietate damnata, quasi nouæ vitæ candidatū & diuinæ misericordiæ petitorum agere: Et vidit Deus opera eorum (ait Propheta) quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est, &c. Non satis illi fuerat, vidisse fidem, cum crediderunt, nisi & opera videret, vt misereretur: quia conuersionem adhuc expectabat, quæ fide inchoata aliorum cum operum tum affectuum

ctuum mutatione erat consummanda. Nam & huc spectat,
 quod Israel admonetur, vt conuertatur, si velit ad se Deum ^{Ezech. 8}
 conuertere. Hoc est vt amet, si velit amari. Quod si obiecerit ^{Zacha. 1}
 fortasse Philippus illud: Nō quasi nos dilexerimus eum, sed ^{1. Iohan. 4}
 quia ipse prior dilexit nos: Omnia hæc patent in cōuersione
 peccatoris, nam prius amatur ab illo, qui admonet, fatagit,
 prospicit, vrget, vt conuertatur: alioqui non vocaret, nisi dili-
 geret, cuius vocationi diligendo etiam respondemus, quia di-
 ligendo conuertimur. Estq; conuersio hæc nostra, eius qui
 nos amauerat redamatio, & qui nos vocauerat inuocatio, vt
 ignoscat peccare iam desinentibus, qui peccantes dignatus
 fuerat non modo vocare, verum & reuocare. Hic amor con-
 tingere potest etiam peccati mortalis reo, cuiusmodi sunt o-
 mnes, qui a deo vocantur, vt respiscant, sed mox vt sic amat,
 desinit esse reus. Nec obstat ei, quod sciens se æterna morte
 damnatum, vere sentit Deum sibi iratum, terrentem & com-
 minantem, qualem propheta proposuit Niniuitis. Nam si-
 mul potest illum considerare placabilem, mansuetum, pium,
 propiciabilem, misericordem, præstabilem super malitiam,
 quæ consideratio mouere potest affectum, ad amandum, &
 fidendum ei, qui tam facilis est ad ignoscendum. Id quod si-
 gnificare videntur cōuertentium se Niniuitarum verba: Quis
 scit, inquit, si conuertatur & ignoscat Deus? Simul ergo ti-
 mebit iratum, & placabilem diliget, verebitur vna iudicij sæ-
 ueritatem, & cōdonandi facilitatem amplectetur. Adest em̄
 ei gratia illa præueniens, quæ huiusmodi conscientijs nunq̄
 nō adest, modo sibi quisq; nō desit, donec cōuersione hac vo-
 luntas

LXXXV

luntas prouehatur ad charitatem illā, qua peccata demū vni-
 uersa fugentur, audiatq; dimissa sibi pctā multa qm̄ dilexit
 multum. His gradibus conuersa est Niniue, atq; eisdem pro-
 uecta est illa peccatrix foemina quæ merita est, vt non modo
 interne, verum externe huiusmodi sententiā de se a Christo
 prolatam audiret: id quod in procliui est intelligere vnicuiq;
 conuersionis eius progressum & incremēta cōsideranti. Ti-
 mebat em̄ & amabat, quæ flebat: & accedebat, verebatur sæ-
 ueritatem iudicij, quæ retro stabat secus pedes sed clementiæ
 conceperat spem, q̄ non cessabat officijs sibi promereri Chri-
 stum, vt tandem patronum experiretur, quem timuerat iudi-
 cem, quod & assequuta est. Volens em̄ Christus illam osten-
 dere non iā peccatricem esse, sed iustam, vniuersa commemo-
 rat, quibus a propria iniquitate ad Christi iustitiam consequē-
 dam peruenerat: atq; interim tacite pharisæum quasi per re-
 conuentionem Christus accusat, & pctōrem ostendit, quod
 nihil eorū fecisset, sine quibus nemo peccatorū remissionem
 adipiscitur. Omnes igitur eodē, quo felix illa mulier assequu-
 ta est, ordine, pctōrum remissionem assequimur, timendo sci-
 licet & fidendo, tremendo & amando. Quæ vicissitudines
 affectionum, imo nō vicissitudines, sed sympathiæ, quō que-
 ant vni animæ accidere, & animæ quæ peccatorū condēna-
 tionem nondū est assequuta. Sed n̄s mediātibus assequitur,
 tametsi gratis propter Christum, qui oīa hæc decreuit prius
 donare, quā peccata cōdonet, vt minoribus donis mereamur
 maiora: quomodo, inquam, vni cōscientiæ eidemq; peccato
 nondum exutæ tam multi, tā varij, tam diuersi, & (vt viden-
 tur)

Peccatori
 remissionē
 eo ordine
 assequi-
 mur oīs
 quo Ma-
 gdalena.

tur) aduersi affectus possint inesse, nouit ille, qui per Hieremi Hier. 17
 am dicit: se prauum cor hominis, & inperscrutabile cogno-
 scere, scrutans cor, & probans renes, qui dat vnicuiq; iuxta
 viam suam, & iuxta fructum adinventionum suarum. Nobis
 vero satis est ostendisse, quæ quotidie pœnitētes experimur,
 Christo Iesu seruatori nostro, Luthero etiam inuito, proba-
 ri. Quod id ipsum per scripturas obiter & perfunctorie de-
 monstrauius, multa em̄ alia sunt, quæ consulto, ne prolixior
 essem prætermisi. Ea vero quæ sumus hactenus persequuti,
 non modo probāt, quod cōscientia peccati mortalis rea pos-
 sit, Christi gratia præuenta, dilectionē Dei super oīa inchoa-
 re, verū quod inchoatione hac prouehatur ad perfectiorē cha-
 ritatis gradum, qui animam iustificās peccatum prorsus ex-
 cludat. Superest tñ aliud argumentum, quo rursus hæc oīa Tertium
Philippi
argumen-
tum.
Roma. 4
 oppugnantur. Lex, inquit, iram operatur, ait Paulus: nō ergo
 per legem merentur homines peccatorum remissionem. Et
 rursus eandem feriens incudem, lex semper accusat conscien-
 tias, & perterrefacit, nō ergo iustificat. Tandē propositū colli-
 gens ait: Errant igitur, q per legem, per opera sua, mereri se re-
 missionem pētōrū confidunt. Totius argumentationis basis
 est Pauli testimoniū: id ipsum vero tamen si de litera legis in-
 terpretetur Augustinus: & nos intelligi posse non negemus,
 non tamen de morali lege decalogo contenta, sed de Mosai-
 ca pronunciat Paulus: hoc apertius est quartum caput epis-
 tolæ ad Romanos, vnde petita sunt verba, legenti, modo
 vel latine intelligat, quam vt indigeat admonitione. Ibi e-
 nim Paulus succenset fiduciae Iudæorum, quam habebant

de cæremonijs. Summam omnium cæremoniarum legalium quæ fuerat circuncifio, atq; adeo totam illam legem confert cum fide Abraæ. Cæterum nos non de lege illa cuius in-
 doles cœpit in Abraam patriarcha, quando circuncifus est cum tota domo sua, promulgata est autē per Moyfen, loquimur cum de iustificatione differimus: sed de geminæ charitatis lege, eademq; non litera duntaxat tradita, sed sp̄ritu inſcripta fidelibus, a cuius duobus p̄ceptis (vt Christus ait) vniuerſa lex pendet & prophetæ. Nam de litera legis etiam moralis (vt ſemel pluribus ſcripturarum locis respondeam) confitemur quod non iuſtificet, nec iuſtificare quidē poſſit, aut potuerit: Non enim lex charitatem quam præcipit confert, ſed vetat cupiditatem, quam nobis non adimit virtute, quin auget quodammodo prohibitione. Idcirco Paulus legem dicit inſirmari per carnem, cui vt ſubueniret Deus, filium ſuum mittens in ſimilitudine carnis peccati: de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleteretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum. Hic viſes legem iuſtificare, ſi impleatur in nobis, quam ſi tranſgrediaris condemnat. Quod vero impleatur, nō valet ipſa præſtare ſine fide illius, cuius meritis inixi, multa perficimus: quæ per ſolam legem efficere non poteramus: Infirmatur enim per carnem in infidelibus, cum tamen in credentibus, modo velint periculum facere, ſpiritale robur adipiſcatur a Chriſto. In hoc itaque verſatur tota Pauli controuerſia aduerſus Iudæos, quos vbique maxime tamē in epiſtolis ad Galatas & ad Romanos, ad fidem non modo
 allicit,

Matthi. 22
 Lex moralis non iuſtificat.

Roma. 8

allicit, verum & validissimis cogit argumentis ostendens legem Mosaicam, quatenus cæremonialis erat, mortuam esse: quatenus vero moralis, inualidam & imbecillem, nisi adsit ei fides, quæ illi vim conferat ad iustificandum: vnde cum visus sibi esset hanc legem plus nimio lacecessisse, ita obiicit sibi. Legem ergo destruimus per fidem. Sequitur tamen mox correctio. Absit, sed legem statuimus. Quomodo vero per fidem statuitur lex, nisi hoc quod adijciuntur eidem vires, sine quibus seruari nunquam potuit: seruata autem, seruatores suos seruat, & iustificat, sicut neglecta desertores cõdemnat: Nam ipsa ex sese indifferens est ad iustificandum, aut condemnandum, secundum quod vel seruatur vel contemnitur: nisi quod cum omnes obliget, infideles damnare quidem potest, non autem seruare, etiam si seruaretur ab eis: fideles vero transgressores damnat, nisi resipiscant, & ad eãdem reuertantur, obediens autem iustificat per Christum, cuius gratia adimpletur in illis qui non secundum carnem ambulat, sed secundum spiritum. Videtis igitur o Germani, vt nobis qui per fidem & legis obseruationem, hoc est, fide & charitate dicimus hominem iustificari, eidemque peccata dimitti, quod idem est, vniuersa scriptura concordet: illis vero qui per solam fidem hæc fieri docent, nec minima quidem scripturæ pars constare queat, id quod hæcenus monstratũ est & apertius infra monstrabitur. Nunc ad primam Philippi collectionem: Lex, inquit, iram operatur, nõ ergo iustificat: De lege Mosaica, de qua Paulus ibi loquitur, & antecedens fateor, et consequens, tamen collectio nõ sit admodum apta,

1. Pet. 4

Ecclesi
Luc. 11

non nego. De lege charitatis, qua de suscepta nobis est con-
trouersia, dico quod neglecta operatur iram: seruata vero
iustificat, & a peccatis emundat, quia charitas operit multitu-
dinem peccatorum. Et foeminae illi quae se inhoneste optaue-
rat nobilitare peccatis, dimissa pronūciantur peccata multa,
qm̄ studio commutato, & alio translatis affectibus, dilexit
multū: De beneficentia autē, qua nō verbo & lingua, sed ope-
re & veritate charitas exhibetur: scriptum est quod talibus
hostijs promereamur Deum. Et rursus de elemosyna qua
omnis beneficentia complectitur, & charitatis opus solenni
consuetudine appellatur. Ignem ardentem extinguit aqua,
& elemosyna resistit peccatis. Cui concordat illud Christi:
Date elemosynam & ecce omnia mūda sunt vobis. Ecquis
ergo neget charitatem iustificare, quae operit, quae remittit
peccata, quae Deum nobis reddit propiciū, quae peccatum
extinguit, atque nos ab eodem emundat? Sed dixerit quis-
piā: Quid igitur (si charitas iustificat) relinquimus fidei, qd
gratiae, quid Christo, cuius vnus meritis et gratia, quotquot
fuere sancti, seruatos sese praedicant, & qui modo sunt catho-
lici, seruatum iri confidunt? Multum profecto. Quid vero
multum? Imo haec omnia Christo Iesu accepta referimus,
sine cuius gratia charitatem nemo posset habere: sine cuius
meritis, habita etiam & praestita, si fingatur, non sufficere ad
consequutionem aeternae vitae: quoniam cum fecerimus om-
nia quae praecpta sunt nobis, serui sumus inutiles, nisi ope-
ra nostra fiant in Christo, a quo, velut a radice fructus, ingen-
tem vim & quasi valorem infinitum accipiūt, in illis dunta-

xat, qui sibi alias & suis operibus diffisi, quicquid boni sese
 aut esse, aut fecisse videri possunt: id totum in Christi vnus
 fauore, gratia, & beneficio ponunt. In hac persuasione, non
 agnita modo sed penitus mente recepta, et animo insita, vni-
 uersa fidei ratio versatur, quæ adiuncta operibus iustificat, vt
 ostensum est paulo ante. Etenim finis legis est Christus ad Rom. 10
 iustitiam omni credenti. Hoc est: Lex non iustificat, nisi per
 Christum, qui est eius finis, non in quo deficit, sed in quo
 perficitur, & adimpletur. Hactenus de prima Philippi ar-
 gumentatione: Proxima assumit, legem accusare semper, & Tertiar-
gumēti al-
tera colla-
tio.
 perterrefacere conscientias, quod tamen in scripturis nō ha-
 betur quin potius Dauid aliunde animo consternatus ad le-
 gis memoriam erigitur, & vires resumit: Nisi quod lex, in- Psal. 118
 quit, tua meditatio mea est, tum forte periissem in humilita-
 te mea: in æternum non obliuiscar iustificationes tuas, &c.
 Quam modo legem appellauit, eandem mox iustificatio-
 nem esse declarat, alioquin non erigeret nisi iustificaret, quod
 tamen perficere non potest sine Christo. Hoc idem apertis-
 us ostendit: Si iniquitates obseruaueris domine, domine Psal. 119
 quis sustinebit: quia apud te propiciatio est & propter le-
 gem tuam sustinui te domine. Sustinuit anima mea in ver- Lex nō ter-
ret consci-
entiā sed
reficit.
 bo eius, &c. Videtis legem non accusare conscientiam, nec ter-
 rere, quin potius leuare, atq; reficere, modo adsit propiciatio:
 hoc est, Christus, quem propiciationem pro peccatis nostris
 esse prædicat Iohannes: Affuturum autem se in lege meditā I. Iohan. 2
 tibus, versantibus, laborantibus pollicitus est frequēter in scri-
 pturis, non modo vt adiuuet operantes, verū vt deficientes
 refi-

reficiat, labātes erigat, quoniam apud dominum gressus ho-
 minis dirigitur, & viam eius volet, cum ceciderit non colli-
 detur, quia dominus supponit manum suam. Et alibi: Proui-
 debam, inquit, dominum in conspectu meo semper, quoniā
 a dextris est mihi ne commouear. Et vt hæc de obseruantia
 bus legem, ita de contemnentibus econtrario. Non est Deus
 in conspectu eius, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempo-
 re. Isaias vero ad oēs, enumeratis operibus quibus legi Dei
 est obtemperandum: Tunc inuocabis, inquit, & dominus
 exaudiet, clamabis & dicet: Ecce adsum, quia misericors sum
 dominus Deus tuus. Non igitur misericordiam Dei erga
 nos prouocat sola fides, sed opera illa quæ recensuerat, quæq;
 subiungit. Si abstuleris de medio tui catenam, & desieris ex-
 tendere digitum, & loqui quod non prodest cum effuderis
 esurienti animam tuam, et animam afflictam repleueris, &c.
 His ergo & alijs huiuscemodi promissionibus cōfisa mens,
 tametsi fragilitatis suæ conscia, sustinet in verbo domini pro-
 pter legem eius & propiciationem, quorum alterum sine al-
 tero nihil efficit. Nam Iudæis non prodest lex, quā sine Chri-
 sto seruare minime possunt, nec deficientes habent vnde refi-
 ciantur: mali vero Christiani, etiam si habeant Christum, cui
 insiti sunt per fidem, sine legis obseruatione, hoc est, sine chari-
 tate, fiunt vt membra arida & inutilia, & quasi palmites non
 ferentes fructum, quos pater agricola tandem succidet, & in
 ignem mittet & ardebunt. Vtrosque hoc loco præstingit
 scriptura. Illis non prodest lex, quia non manent in Christo
 in quo si quis non manserit, mittetur foras, his non prodest
 Chri-

Psalm. 16

Psalm. 15

Psalm. 9

Isaiæ 58

Iudæis nō
prodest
lex.Christiani
mali mē-
bra arida.

Iohan. 15

Christus etiam per fidem agnitus, quia omnem palmitē in eo non ferentem fructum sustollit pater, qui fructum afferentem purgat, vt fructum plus afferat. Hunc lex non accusat, non perterrefacit, quin potius nisi lex domini esset meditatio eius, perisset quod propheta dixerat, in humilitate sua. Cæterum quia apud Deum propiciatio est, & propter legē eius sustinet dominum: Sustinet, inquam, in verbo eius, illo nempe, quo, vt paulo ante diximus, identidem pollicetur a futurum se gnauiter laborantibus, cum vt adiuet, tum vt (iuxta alium Prophetam) quicquid humana fuerit imbecillitate contractum alliget: quod infirmum fuerit consolidet, quod pingue & forte custodiat: & ita (quod ait Paulus) nihil damnationis sit ijs, qui sunt in Christo Iesu per fidem, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum per charitatem, quorum virtutū neutra sine altera prodest. Et quoniam magna misericordia domini est & propiciatio illius conuertentibus ad se, vt sapiens ait: hoc est, a legis transgressione ad eiusdem obseruationem respicientibus, idcirco prouide vtrunque posuit Propheta. Quia apud te, inquit, propiciatio est, & propter legem tuam sustinui te domine. Admonent me & locus & verba Dauidis, vt Philippicam simplicitatem in citandis scripturis attingam. Citat enim hunc psalmum pro fide, sed fide non admodum integra, nec veritus est verbum Dei, de quo subinde se iactat, tam graui afficere iniuria, vt bona illud sui parte, & sine qua non potest intelligi, mutilaret. Huc, inquit, pertinent (nempe ad fidem & peccatorum remissionem) illæ crebræ repetiti-

Ezech. 34

Rom. 8

Eccl. 17

Philippica fides in produendis scripturis.

titiones misericordiae & fidei in psalmis & prophetis, vt hic:
 Si iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustine-
 bit. Hic confitetur peccata, nec allegat merita sua. Addit:
 Quia apud te propiciatio est. Hic erigit se fiducia misericor-
 diae Dei: Et citat promissionem. Sustinuit anima mea in ver-
 bo eius, sperauit anima mea in domino, id est, quia promi-
 sisti remissionem peccatorum, hac tua promissione susten-
 tor. Adeste animis obsecro viri Germani, & Philippi non
 modo doctoris vestri verum & patroni verba, quibus ve-
 stram tuetur confessionem si placet expēdamus. Productis
 propheticis aliquot verbis. Hic, inquit, confitetur peccata
 nec allegat merita sua. Quid si mox alleget in verbis quae tu
 praetermittis, quanquam bona opera nemo fere sanctorum
 merita sua vnquam appellauit, sed Dei munera, tunc praeser-
 tim, cum misericordiam implorat, vbi potius illi commemo-
 randa est, qua vndiq; septi & propemodum obruti sumus
 miseria. Sed rursus Philippū audiamus. Addit: Quia apud
 te propiciatio est. Hic erigit se fiducia misericordiae. An non
 pudet, ita mutila, trunca, sine vllō sensu, prophetica verba di-
 mittere? Quid sibi vult hoc: Quia apud te propiciatio est,
 nisi aliud addas? Vnde scis conscientias his verbis erectum
 iri? Vbi est verbum fiduciae aut erectionis? Vis credo subin-
 telligi. Quid si aliquis scripturarū omnino rudis addat: De-
 speravi prorsus adipisci, quod a me tam lōge sepositum ab-
 didisti? Nam & Iob difficilem inuentu sapiētiam esse dicit,
 quod illam Deus apud sese repositam habeat. Num huius-
 modi animam erigere, truncus ille verborum fiducia miseri-
 cordiae

Scripturā
 erucat Phi-
 lippus.

Iob 12

cordiæ valebit: Existimasti fortasse neminem fore, qui nesciret quibus Propheta verbis fiducia clausit erectionem: Atqui ijdem quotquot prophetæ verba meminerint, animaduertent vna, te arte ac dolo malo legis mentionem: quæ se David erectum prædicat, prætermisisse, decreuisseque potius ad propheticum conuiuere lumen: quàm Lutheri dogma semel susceptum deserere. Ne tu illi strenuum prestas te militem, quando nec spiritus sancti oraculo, in quod tute nemine admonente incideras, cedere voluisti: David enim deserte pronunciat, se misericordiæ fiducia propter legem domini & propiciationem, quæ apud illum est sustentari, qua in re, quia superius exposita est, non est nunc opus diutius immorari, quin posteaquam scripturæ sacræ testimonia, quæ Philippus produxit in apologia examinare coepimus, præstabit & illa quæ in confessiõe vestra citantur, ordine repetere.

Philippica VI. De testimonijs in confessione pro iustitia fidei contentis.

PRINCIPIO, quandoquidem in confessione vestra Germani, ita vocem agnoscimus Jacob, vt subesse non ignoremus manus Esau, est opere præcium animaduertere, quod Philippus non ecclesiæ communem doctrinam, sed iustitiam rationis in apologia sibi proponit oppugnandam, vt dum vos a nostra confutatione defendit, eo videatur euicisse, quod aduersarium sibi facit imbecillum & inermem, in quo nos omnes superatos esse vult credi: nec desunt illi (si diuis placet)

K ij qui

Quid Philippus oppugnet.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ratio qd. qui credant. Quasi nos ratione sola hominem iustificari, vnquam arbitrati simus, cuius nec vmbra quidē dogmatis vsq̄ inuenitur apud theologos. Vtuntur quidem rationis nomine, a Latinorum omnium optimis quibusque recepto, sed eo naturæ tantum lumen significant, malignum sane illud & inefficax, nisi gratia subleuetur: quo tamen lumine semper animus gliscit, & gestit ad meliora, id quod Aristoteles dixit, ad optima deprecari, haud tamen Aristotelis verbis innitimur, sed Pauli doctrina, qui mentem in se agnoscit diuinæ legi vltro consentientem & inseruientem, quam etiam ad Galatas spiritum a carne per omnia dissentientem appellat. Nemo est enim quantolibet peccatorum pondere prægrauatus, qui non intima quadam animi energia reuocetur a turpitudine: a qua tamen haud nostrarum est virium prorsus recedere, nisi adsit Christi gratia, quæ rationem frustra conantem & adnitentem erigat & perficiat. Illud igitur, quicquid est, animi nostri, cui turpitudine, etiam cum maxime delectat, non probatur, quodque vel in medijs facinoribus ad honestum prouocat, sollicitat, conspirat, id ipsum Paulo dicitur mens, a theologis vero nunc mens, nunc ratio nuncupatur, quam sub vtroque nomine Cicero describit, cuius verba sunt: Humanus animus decerptus ex mēte diuina cum alio nullo nisi cum ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. Hic igitur si excultus, & si eius acies ita curata est, vt ne cæcetur erroribus: sit perfecta mens, id est, absoluta ratio, quæ est idem quod virtus. Explicauit Cicero quicqd natura præstare potest imo quod a Deo

a Deo naturæ præstitum est etiam lapsæ, tametsi cultus hic animi & curatio non est naturæ, sed gratiæ: non dubito tamen, quin apostolus Paulus eius verba reciperet, quando alia haud dissimilia ex Arato probat, & citat: ex quibus colligit, non debere nos Dei munus tam ingens & sublime fictitijs submittere numinibus, sed vni & viuenti Deo, cuius non vero modo figmentum vt cæteræ res, verum & genus quodã modo sumus. Philippus igitur aduersus hanc siue rationem siue mentem siue naturæ vim acriter insurgens, vt sit quod nemine repugnante possit expugnare, fingit sibi monstra quæ vincat, & magnum (quod prouerbiū habet) emortuo hosti vulnus infligit. Nos vero hæc omnes Philippicas in umbras & inania, impressiones excursions, ouationes etiam si velit, & triumphos, æquis sane oculis spectamus, quinimo quod insolescentem naturam tanta felicitate protriuerit, atque prostrauerit, victoriam illi gratulamur, nulla nos tantæ gloriæ inuidia vr̄it: Magis nunc vestræ acies Germani & testimoniorum structæ copię sollicitos reddunt, haud enim vnum aut alterum frustratim locum pro fidei iustificatione aduersus opera nostra profertis, sed primo statim congressu tota Pauli ad Romanos epistola producitur, quæ nos III. præsertim & IIII. cap. velut genuino ariete prosternat. Sed nos quarto capiti paulo ante respondimus, & nunc demum respondemus, non ibi de lege morali quæ & naturalis est, agitur sed de lege cæremoniali, quæ peculiariter solis est data Iudæis, de qua tertio etiam cap. incipit differere. Declarant hoc Ambrosij verba, quibus illud: Arbitramur iustificari hominem

Confessio
nis Ger-
manice lo-
ca profi-
de.

Ambrosi-
us de duo-
bus 3. & 4.
capit. Pau-
li ad Ro-
manos.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

per fidem sine operibus, exponit in hunc modum: Gentilem dicit hominem pro certe haberi, quod iustificetur credens, nulla faciens opera legis, id est, sine circuncisione, aut neomenijs aut veneratiōe sabbati: Et paulo superius illud exponēs: Nunc vero sine lege iustitia Dei manifesta est, testimoniū habens a lege & prophētis. Apertum est, inquit, quia iustitia Dei sine lege apparuit: sed sine lege sabbati & circuncisionis & neomeniæ & vindictæ, nō tñ sine sacramento diuinitatis Dei, &c. Distinxerat Ambrosius superiori periodo legem in tres partes, quarum prima de sacramēto diuinitatis sit, proxima quæ congruat legi naturæ, tertia quam Paulus vocat legē factorum, id est, sabbata neomeniæ circuncisio, &c. Harum partium prima Dei timorem fiduciam, dilectionem & cætera continet, quæ Philippus retulit ad priorem legis tabulam, secunda pars continet quicquid posteriore legis tabula inter dicitur, tertia vero quicquid cæremoniarum Moysē docente obseruatum est a Iudæis. Quoties igitur Paulus legē a iustificatione secludit, Ambrosius de hoc tertio legis genere cōstanter interpretatur, quod et legem factorum. Paulum sequutus appellauit, vt reliquas duas partes ad legem fidei referret: Bimembris est em̄ Pauli diuisio, cum legem factorum separat a lege fidei, alioqui inefficax esset collectio, qua iustificationem legi factorum negat, vt transferat in legem fidei. Dicitur autem lex fidei non ipsa fides, sed ea rerum doctrina atq; præscriptio, quarum obseruationi promissa est æterna felicitas, hæ sunt non fides tantum (vt demonstrauius hactenus, & sumus etiam inferius confirmaturi) verum & charitas,

Lex distinguitur in tres partes

Rom. 1.

Lex fidei quid.

tas,

tas, hoc est, Dei & proximi dilectio. Iam vt promissionē non amplectimur nisi fide, ita quod promissum est nisi ijs rebus quibus promittitur assequi non valemus: Hæc de Ambrosij doctrina & interpretationibus prolixius, quod hic præ cæteris patribus a Philippo & Lutheranis ferme omnibus pro sua doctrina citatur, tametsi scio Augustinum aliter legē factorum a lege fidei distinguere: nempe vt lex factorū decalogi sit litera, per quam peccatum agnoscitur, lex vero fidei vis perficiendi decalogum, per peccatum vitatur, vtriusq; legis autor est Deus, qui & decalogū dedit per Moysen, quo peccatum agnoscamus, & gratiam per Christum qua vitemus: Nobis tamen nihil obest hæc diuersitas expositionum nec est perinde magna: Nam & Ambrosius hanc expositionem quam Augustinus de spiritu & litera copiosissime tractat, aliquoties in his Pauli commentarijs attingit. Quanquam ad intelligendum quæ sit Pauli sententia, dum legem vtroq; capite tertio videlicet & quarto separat a iustificatione, non est opus interprete, sed prudente lectore. Cum enim Paulus capite tertio dixisset nos per fidem sine operibus legis esse iustificandos, vt ostenderet cuius legis opera excludebat adiunxit: Nunquid Iudæorum tantum Deus? Imo & gentium, ac si dicat: Si operibus legis opus esset ad iustitiam, solos Iudæos Deus iustificare decreuisset, quibus solis dedit legē circumcisionis & cæremoniarum. Hic nihil obscure videtis quæ de lege Paulus differat, cum legem a iustificatione secludit, nempe de lege non naturali, tametsi nec illa sine gratia iustificet, quæ communis est cunctis hominibus, sed de Mosaiica,

Alio

1. Cor. 1

Rom. 2

Hier. 31

Alioquin nullius esset ponderis collectio: qua infert homines non iustificari operibus legis, ex eo quod Deus non solum sit Iudæorum, hoc est, non solos velit iustificare Iudæos, verum & gentes quæ alteri legi, morali scilicet, sunt naturaliter obnoxia, tamen nec ea iustificare valeat sine fide. Pendet enim hæc, quam Ambrosius fecit mediam legem a prima ut primæ virtus pendet a gratia, gratia vero a Christi Iesu meritis, ut omnia demum illi accepta referantur, qui factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, ut quæ admodum scriptum est, qui gloriatur, in domino gloriatur: Ut hanc igitur legem, quæ fide non eleuatur, sed robur nanciscitur & vim, quæque haud vni tantum populo, sed vniuersis est gentibus imposita, non separet a iustificatione, aduersæ partis hypothese, quam sibi proposuerat interrogatione, correxit, dicens: Imo & gentium: Quarum, inquit, gentium? Nempe illarum, quæ legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, quod ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Duarum etiam hic legum meminit Apostolus, quarum alteram dicit gentes non habuisse alteram naturaliter fecisse, non quia solius naturæ viribus legem implebant, sed quia nullo Deo externo pædagogo usus fuerat ad illos, ut ad Iudæos usus est Mose, sed natura duce, recta sequebantur, quæ tamen assequi non valebant nisi per gratiam, experti illud: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, quod etsi de Christi aduentu secundum carnem sit copiosius promissum, per eundem tamen est ab initio præstitum electis, quos pater benedixit in omni benedictione in cœlestibus in

Christo

Christo, sicut elegit illos in ipso ante mundi constitutionem. Ex his em̄ fuere oēs quos Apostolus pronunciat habuisse ^{Eph. 1} opus legis scriptum in cordibus suis, quo iustificabantur, non humana iustitia aut politica, sed iustitia illa quā exigit Christus, in die inquit, cum iudicabit Deus occulta hominum secundum Euangelium meum p̄ Christum Iesum: Ab hoc ^{Roma. 2} itaq; secundo capite Paulus de duabus incipit differere legibus, ostendens neutram iustificare posse, alteram hoc est, cæremonialē quia inutilis est, alteram quod impossibilis præstituta, nisi adsit fides, quæ priorem infirmat, posteriorem confirmat: & sibi peculiariter vendicat, efficiens vt eius iustificatio impleatur in ijs, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum, in qbus eo lex fidei appellatur, quod promissiones contineat, quibus fides excitat̄ & innititur, quodq; non possit sine fide præstare, sine qua impossibile est placere Deo. Hæc est nimirū lex. qua humana excluditur gloriatio, quandoquidem ea ostenditur homini quā imbecillis fuerit & infirmus, cui tanto leuamine opus fuit ad perficiendum quod quādiu nō fecisset, tam diu ab hominis dignitate & natura quodāmodo deficiebat. Nam Deū timere, & eius obseruare mandata esse hominē pronunciat Ecclesiastes. Exclusa ^{Eccē 2} est, inquit Paulus, gloriatio tua: per quam legē Factorū. Nō. Sed per legē fidei. Legem factorū vocat cæremoniarum p̄scriptionem, quia cum externa tantum opa præcepisset, efficiebatur etiam a filijs diffidētia, legē vero fidei moralē vocat, quia non pōt nisi a fidelibus perfici iuxta id quod superius citauimus, quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur

L per

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Rom. 8
Deus non
iustificat
per legem
factorum.

per carnem, misit Deus filium suum, &c. vt iustificatio legis impleretur in nobis. Non ergo iustificat Deus per legem illā factorum, alioqui Iudæos tantum (vt Paulus legitime infert) iustificaret, & tantum Iudæorum esset Deus, sed per hanc legem fidei, hoc est, quæ sine fide præstari non potest, atq; adeo nec sola iustificare, id quod apostolus Paulus superius exposuerat obijciens Iudæis legis transgressionem ex Psal. XIII. quem gētibus vniuersis specialiter tñ Iudæis quibus scriptus est, tribuit. Ob id nanq; non potuerunt per legem sine fide iustificari, quia non valuerunt eam sine fide seruare: accedente vero fide, iustificatio legis (vt idē ait, impletur in illis, qui non secundum carnem ambulant, quod suggerit concupiscentia, sed secundum spiritum, quod lex ipsa præscribit. Scimus enim quia lex spiritualis est, ideo iustificare non potest, nisi eos

Roma. 7

quibus dicitur: Vos autē in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus Christi habitat in vobis. Apostolus ergo Paulus tertio capite ad Romanos, quod vestra confessio citat (nā

Rom. 8

quarto de sola lege Mosaica loquitur) hoc agit, vt doceat Iudæos nunquam fuisse iustificatos per solam legē etiā moralem, quia nunquam sola contulit vt virtus fieret, sed vt agnosceretur peccatum: qua tamen, si seruare potuissent iustifi-

Rom. 9. & 7

carentur, vt iustificati sunt, qui per fidem Christi etiā inter illos seruarent, fide supplente quod operi defuit & ita vtroq;

Lex nulli
iustificat.

iustificante. Confirmat hoc etiā Apostolus collectione quam facit ex Psalm. XIII. ad probandum quod lex nunquam Iudæos iustificauerit, quo in loco nullum legis defectum proposuit ad colligendum, sed communem omnium

homīa

hominum, Iudæorum tamen præcipue præuaricationem, quod si lex, etiam seruata, nõ iustificaret, haud opus erat Paulo ad suadendum Iudæis, vt fidei iustitiam quærerent, legis transgressionem illis opponere, sed infirmitatem quam haberet etiam seruata: vt ab ea quæ seruare nõ poterat, cum maxime seruaretur, desciscerent ad fidem Christi. Atqui non hoc Apostolus cupiebat, sed vt viribus suis, quibus legem adimplere non poterãt, diffisi ad fidei gratiam conuersi, cum admissæ præuaricationis condonatione, tum nouo spiritus robore, iustificationem legis adipisceretur in Christo: quam in ipsa lege non valuerant. Sane quod multis est in exprobranda lege: Iudæorum arrogantiam retundit, quoniam legis fiducia, quam sibi vnã sufficere credebant, maximo illis erat impedimento, ne Christi fidem amplecterentur. Interim tamen nihilominus ad bona opera illos adhortatur, & a peccando compescit, pronuncians illos duntaxat a peccatis iustificari, qui Christo commorientes ita destruunt corpus peccati, vt vltra peccato non seruiant, Quo in loco est illud obseruatione dignissimum, quod ita Paulus mortificationem nostram Christi morti connectit in iustificatione, quemadmodum Christus ipse sæpissime cruces nostras suæ cruci præcipit adiungi dicens: Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et alias multa in hanc sententiam. Quid aliud est vnumquens nostrum crucem suam tollere post Christum, quam ipsi fidei bona opera, quibus efficiendis detrectante natura, & cupiditate etiam reluctantante, acerbissime

Roma. 6

Matth. 16

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Gene. 15.

Iacobi 2.

cruciamur, adiungere. Si sola fides sufficeret ad iustitiam, sufficeret & sola crux Christi, quæ fidei nostræ mysterium continet, vt sanguinis eius testatur cōsecratio. Nunc cum etiam nostræ cruces postulentur, nullus relictus est ambiguitati locus: quin opus sit etiam operibus nostris, vt iustificemur. Iā verba quæ in eodem capite tertio Paulus apostolus citat: **Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam: non magis astruunt iustitiam fidei, quā operum. Quod idipsum vel ex hoc efficitur perspicuum, quod eisdem verbis vtitur** Iacobus, ad probandam iustitiam operum, quibus Paulus ad iustitiam fidei confirmandam, imo spiritus sanctus per vtrumque Apostolum vtrancq; iustitiæ rationem voluit eodem testimonio explicari, vt vel hoc appareat quod neutra sine altera iustificet. Verba Iacobi apostoli sunt: **Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus ociosa est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Videtis quoniam fides cooperabatur operibus illis, & ex operibus fides consummata est, & suppleta est scriptura dicens: Genes. XV. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est? Hæc de Abrahamæ testimonio & exemplo Iacobus, Post quæ additur collectio nam eandē causam agebat, qua de nos disputamus. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Iacob. II. En apostolica definitio quæstionis vsq; adeo aperta, vt nec excogitari quidem possit apertior. Et sunt (si diuis placet) qui cum hic Iacobi apostoli sententiæ non cedant, quin**

quin medium illi digitum propemodum ostendant, Christianos tamen & apostolicæ doctrinæ assertores sese audeant appellare, ita vt præ se cæteros pro se sequi hæreticis habeant. Mihi sane religio esset, post tam evidens spiritus sancti testimonium, quo ab eodem sunt verba illa Geneseos explicata, a quo fuerant olim cunctis fidelibus in exemplum proposita, nouum illis addere commentum. Idcirco apostolicæ expositionis luce contenti ad alia progrediamur. Testimonio quod citatis ex Luc. XVII. cum superius sit responsum, nõ esset opus nunc denuo respondere. Sumus enim omnes ser-

Inutiles in
quo fi-
mus.

Iob 35
Psal. 135

Ambrosi.

ui inutiles, cum fecerimus omnia quæ præcepta sunt nobis, quia Deus bonorum nostrorum non indiget, vt ex illis aliquod ei proueniat emolumentum. Si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Dixi domino Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non egēs. Sumus etiam inutiles, quia nihil potest homo, ita mereri opere, vt ideo reddatur, quod sola ratiõ boni operis deberetur. Quis enim vnquam pro eius rei quam debuerat solutione, præmiũ postulauit? Sumus aut oēs pietatis, atque adeo cuiusuis boni operis quadatenus debitores. Idcirco Christus adiungit. Quod debuimus facere fecimus. Est huius expositionis tamen per se nihil difficilis autor Ambrosius, cuius verba in commentarijs epistolæ ad Rom. cap. III. commentariorum vero X. hæc sunt: Absolutum est, ei qui legi factorum, id est, Moyse subiectus est, aut naturali, non imputari meritũ ad mercedem, vt gloriam haberet apud Deum: debitor est enim facere legem, quia necessitas imposita est per legem, vt

L iij velit,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

velit, nolit, faciat legem, ne damnetur, &c. Hæc Ambrosij sunt, quem idcirco allegamus, quod eius præcipue verbis et autoritate nos grauat Philippus: quanquam, vt ingenue dicam, non video qui constare possint Ambrosio, quæ mox de fide subiungit: Nam ad eundem modum possumus dicere fidem nostram esse inualidam, ad hoc, vt eius meritum imputetur ad mercedem, quod opus nostrum sit, idque maxime debitum: & quo Deus minime indiget: Attingit Philippus hanc obiectionem, nihil est enim quod eius solertiam effugiat, occurrit tamen illi dicens: Fidem iustificare non propter se, sed propter veritatem promittentis, quia iuste exigitur promissum, si fides sit habita promissioni, atque a deo fides sola facit, vt ego iuste repetam, quod tu mihi sponte promiseris. Hæc argumenti aut redargutionis summa est, & maxima fidei vis. Quod quidem argumentum Philippus Pauli apostoli esse dicit, idemque varijs verbis subinde multiplicat & repetit, addens quod nec excogitari nec fingi quicquam possit quo euerti queat. Ego vero id ipsum vehementer probo: Cæterum ob eandem causam etiã contendendo, charitatem & eius opera simul cum fide iustificare, quod mercedis iustificatio innitatur promissioni. Hoc Philippi verbum est, quod bene et sapienter ab eo dictum est dudum. Quare cum ratio debiti atque a Deo iustitiæ oriatur a promissioni, si ego tibi cras ad me venturo talentum auri mea sponte promisero, nunquam auferes aurum, etiam si mihi fidem habueris, nisi constituto inter promittendum tempore aduenias, nec sola tibi fides, habendi auri ius conferet, sed tempestiuus etiam aduentus,

Quo Philippus declarat iustificare fidem.

tus, cuius interposita cōditione fuerat a me facta promissio. Nequit igitur homo, promissam mercedē assequi, nisi promittendi causa & promissionis cōditio intercedat. Promissionis diuinæ causas continet fides, condiciones præstat charitas: Promisit enim Deus coronam vitæ diligentibus se, Et Paulus patientia nobis opus esse dicit, vt voluntatē Dei facientes reportemus promissionem. Nempe quod, vt alibi pronunciat, pietas promissiones habeat, vitæ quæ nunc est & futuræ. Pietatē vero, tametsi res per se sit aperta, charitatem & eius opera eodē loco interpretatur Ambrosius. Demum quærētī, quam ratione æternā vitam assequi posset Christus ipse respondit: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hoc est enim in summa pietatem colere. His alijsque innumerabilibus pene locis, quæ passim scriptura ipsa vltro legentibus offert, quibusque semper est opus adiunctum promissioni. Ecclesia admonita sic orat: Vt mereamur assequi quod promittis, fac nos amare quod præcipis. Hæc precationē apud Norimbergam doctrinæ vestræ urbem, ne interim a vobis possit contemni memini me dum sacris solennibus interesset, die dominico audiuisse. Cum igitur dilectio mādatorum Dei, quæ summa legis observatio est, vobis etiam solenni precatione prædicantibus promissionem Dei assequatur, constat: eisdem promissionibus inniti bonorum operum merita, quibus & fidei merita innituntur, adeoque hominē fide & charitate, saltem quæ bonorum operum radix est, iustificari, hoc est, dignum fieri mercede, quæ sola misericordia nullis præcedentibus meritis fuerat illi promissa. Citatur tamen Ambrosius

Iac. 1
Heb. 10

1. Tim. 6

Math. 19

Communis ecclesie precatio.

si ver-

Ambrosi. *si* verba quædam, quibus dicit, constitutum esse a Deo ut qui credit in Christum saluus sit sine opere, sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum. Quid ni dicat Ambrosius, quod in Paulo eisdem pene verbis, quibus ipse usus est legatur, tamen si exclusionem Paulus nunquam fuerit usus. Ceterum quomodo aut qua de lege quibusve operibus intelligendus sit, declarant hoc eius verba quæ ex commentarijs epistolæ ad Rom. paulo ante citauimus. Quanquam est etiam alias verissimum constitutum esse a Deo, ut qui credit in Christum saluus sit sine opere, quia nullum opus nostrum ante Dei constitutionem & salutis promissionem meritum est, aut præcessit, sed gratis nos Deus elegit, vocauit ad fidem, iustificauit per fidem, hoc est, nullo alio nostro merito præcedente iustificationem (quod Ambrosius exclusionem significauit) non tamen quod iustitia nostra siue iustificatio sola sit fides, sed etiam charitas, ut multis demonstratum est argumentis, quam iustitiam nemo potuit mereri, sed gratis illa donatur propter Christum, in quo (ut Paulus ait) elegit nos pater ante mundi constitutionem, atque ideo antea quam huiusmodi dilectionem mereremur, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. Et infra: Gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, & remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius. Semper Apostolus opera fidei adiungit. Nam etsi electi sumus sine operibus nostris, ad hoc tamen elegit, ut operemur, & si promissum sit sine operibus nostris, non tamen promittit nisi operantibus, modo possint actu, alioquin habitus ipse virtutum: fides,

Eph. i

Eph. i

des, præsertim & charitas sufficit sacramento renatis. Elegit nos, inquit, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate: quod idipsum etiam si præstiterimus, nihilo secius gratuito seruamur, quia nullus vnquam promissam tibi salutem promeruerat, sed omnibus Christus: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius in remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius. Eph. 1 Gratiæ deputaretur salus, si tantum esset promissa gratuito, nunc autem diuitias gratiæ nobis proponit Apostolus, quoniam abundauit gratia, non modo in gratuita promissione, verum & in sanguinis Christi interuentione, quæ misericors promissio iustificat: idque misericorditer etiam, quando nec promissionem nec sanguinis, qua iustificaremur, interpositionem vllus fuerit vnquam promeritus. Sua etenim sponte, liberaliter & gratuito pater filium proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ. Rom. 8 Quem si non proposuisset, misericordiam suam promittendo sane exhibuisset, nunc autem misericordia promissionis & veritas exhibitionis obuiauerunt sibi, fidei nimirum amplexu: charitatis autem est, quod iustitia & pax osculatæ sunt. Psal. 84 Sed hæc omnia in Christo, quem cum peccatum non noscet, pro nobis pater fecit peccatum, vt nos efficieremur iustitia Dei in ipso. 1. Cor. 5 Haud itaq; proposito nostro de fide & operibus magis obstant Ambrosij verba, quam multa quæ prophetae & apostoli differunt de gratuita per Christum iustificatione. Huic enim (vt Petrus ait) omnes Acto. 13 prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum

M accis

accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum. Quod id ipsum quō intelligendum sit, quamq; ab operum exclusionē, pro qua laborat Philippus, sit alienum, res ipsa, opportunitas, & occasio, qua prolatum est ab apostolo Petro, dubitare non permittit. Est enim hæc sententia de Cornelij conversione profecta: Ecce, inquit Cornelius, vir stetit ante me in veste candida, & ait: Corneli exaudita est oratio tua, & elemosynæ tuæ commemoratę sunt in conspectu Dei, &c. Quibus Petrus adiecit: in veritate comperi, quia nō est personarum acceptor Deus, sed in omni gente quę timet eum & operatur iustitiam acceptus est illi. Timere fidei est, tametsi nondum absolute significatio. Non ergo solis timentibus, vt non solis credētibus Deus prædicatur acceptus, sed timentibus & operantibus iustitiam, hoc est, ea præstātibus, quæ præstabat Cornelius, de quo ista dicuntur: Acceptus, inquit, est illis. Et addit promissiones huius acceptionis & iustificatiōis. Quia verbum, inquit, misit Deus filijs Israel, annuncians pacem per Iesum Christum. Hic est omnium dominus: Verbum igitur quod missum est filijs Israel, hoc est, gratuita promissio diuinę propiciationis per Christum, ad omnes spectat, cum omnium ipse sit dominus: Ad omnes, inquam, qui timent Deum, & operantur iustitiam, qua per fidem & opera iustificantur, Dei nimirum promissioe a nobis fide suscepta, & operibus quasi in nostram facultatem abscita. Mihi religio videretur, apostolo Petro, semetipsum rebus ipsis & exemplis explicanti, quicquam longioris expositionis adijcere, idcirco ad alia festinemus. Citantur & in vigesimo

simo cap. confessiōis vestræ verba Christi: Ego sum via ve-
 ritas & vita, ex quibus, adiecto etiam quod Christus est me-
 diator & propiciator, colligitis eum qui se confidit, operibus
 mereri gratiam, aspernari Christi meritum & gratiã, & que-
 rere sine Christo humanis viribus viam ad Deum: Nos ve-
 ro quantum humanis viribus, quantum nostris operibus
 tribuamus, & quã sine Christo nos seruatum iri credamus,
 nemini erit obscurum, modo quæ hæcenus diximus, vel os-
 citanter legat. Iniquum est tamen, vno duntaxat nos vrgeri
 testimoniõ, cum de eadem re plura extent, quæ simul collata
 sese vicissim exponunt, & causæ totius difficultatem exclu-
 dunt. Quamobrem isti, quod pro fide a vobis adductũ est,
 addamus & illud quod eisdem Christus dicit. Arcta est via Math. 7
 quæ ducit ad vitam. Tropus nanq; viæ ita conuenit Chris-
 to, a quo vti rectissimo tramite nunquam est discedendum
 vt nihilominus competat legi mandatorum eius, cui debe-
 mus, eo vigilantius quo arctior est & difficilior, insistere. Nõ Deut. 5
 declinabitis neq; ad dexterã neq; ad sinistram, sed per viam
 quam præcepit dominus Deus vester ambulabitis, vt viua-
 tis. Citatur & illud Pauli ad Ephe. Gratia estis saluati per fi- Ephe. 2
 dem, & hoc non ex vobis: Dei em̃ donum est, non ex operi-
 bus. Et quod ad Rom. dicitur: Iustificati ergo ex fide pacem Rom. 6
 habeamus ad Deum. Quæ tamẽ nihil pugnant contra nos,
 qui gratiam confitemur, sine qua scimus nihil boni fieri a no-
 bis, cõfitemur etiã, vt mō exposuimus, nõ propter nostra bo-
 na opera, sed gratis promissam nobis esse salutem propter
 Christũ, cuius donũ est nõ solũ promissio, verũ & fides qua
 M ij credi-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

credimus, gratia qua promissioni bonis operibus satisfacimus, & opera quibus fide intercedente iustificamur. Non enim ignavis, vt superius dictum est, & ociosis, sed operantibus, animo saltem si corporis viribus aut facultatibus nequeant, promissum est Christi regnum: Vnusquisq; igitur nostrum Christo hæc omnia refert accepta, adeoq; cū Paulo dicit: Gratia Dei sum id quod sum, vtinam & cum eodē possimus dicere: & gratia eius in me vacua non fuit, sed gratia eius in me manet: Alioqui etiam si habuerimus fidē, quæ montes transferat, nihil nobis proderit. Plus itaq; multo nos Christo tribuimus, quam vestri doctores. Illi Christo æternam felicitatem ferunt acceptam, quam fide se consequuturos existimant, etiā sine operibus, quod quanta sit præsumptio, quanta temeritas viderint alij, nos vero, quod vocati sumus: quod electos nos esse confidimus, quod horum pignus, promissiones eius habemus, quod eius solius gratia datum sit nobis vt crederemus promittenti, quod per hanc fidem gradus est nobis factus ad charitatis perfectionem, quod charitatem consequuti sumus, qua essemus sancti & immaculati in conspectu eius, non propria mundicia, quam nec infans vnus diei habet, sed charitatis, quā ipse nobis contulit beneficio, denique quod fide & charitate iustificati sumus gratis per gratiam ipsius, sine quo nihil horum præstare possemus, nec præstitum quicquam ad beate viuendū prodesset. Omnia hæc, inquam, Christi dona esse fatemur non ex nobis: Quis enim prior dedit illi vt retribuere tur ei? Acceptis tamen hisce muneribus, cooperatores eius effici-

mur,

1. Cor. 15

1 Cor. 13

Iob 35

Rom. 2

mur, iuxta Pauli doctrinam, qui & præcipit nobis, cum metu & tremore nostram salutem operari, cum tamen mox adiiciat: Deus est enim qui operatur in vobis, & velle, & per-

operibus connectere, qui vniuersa contemperare nouit, qui ita omnia in Dei gloriam vult cedere, vt nostris tamen operibus æternæ vitæ consequutionem quadatenus tribuat, se-

curius credimus, quam Lutheri aut Philippi doctrinæ, qui omnia nescio cui fidei, quam hæctenus explicare non potuerunt, tribuentes, sine nostris operibus æternam felicitatem ignauis promittunt & desidiolis: Etenim quantumlibet vos illis in vestra confessione patrociniemini, & dicatis falso accusari, quod bona opera prohibeatis, quantumuis eorum adhortationes ad bene operandum literis & verbis extollatis, merito tamen audietis, quod de Epicuro prodidit Possidonius: Re quidē tollere deos, oratione tantum relinquere, idq; inuidiæ detestandæ gratia. Nam quemadmodum Epicuro, numina describere ociosa, ignaua, nihil curantia, nihil agētia, nihil prouidentia, destruxisse potius fuit, quam astruxisse: ita vestris doctoribus, bona opa inutilia facere, nihil gratiæ, nihil acceptionis, nihil meriti apud Deum illis tribuere, re quidem prorsus contemnere est, licet ea, inuidiæ tantum detestandæ gratia, verbis & oratione cōmendent. Cuius per Deum manus non continuo labascunt, cuius vis non emoritur, cuius non languescit animus, vt audierit nullam Deo esse curam humanorum operum, quicquid siue boni operis sit siue mali, homines perpetraverint: æque contemnere, modo pertina-

Philip.

Fidem Lutherus nec Philippus explicare non possunt.

citer credant, se fore seruandos, quando nō potest fallere, qui pollicitus est ita credentibus Christus Iesus. Apage, inquires, imo curat maxime Deus, quid homines faciāt. Hoc facile est dictu. Sed quam rogo curam existimabimus esse Deo de nostris operibus, quādo nullis ea dignatus est afficere prāmijs, nulla mercede prosequi? Quid superest, hac persuasione recepta, nisi vt illud ex Epicuri gymnasijs depromptum versetur in ore cunctorum: Nemo memoriam habebit operū nostrorum: Coronemus nos rosis anteq̄ marcescant, nullū pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra: vbiq̄ relinquamus signa lætitiæ, qm̄ hæc est pars nostra, & hæc est fors nostra, &c. Dicetis fortasse, Philippum assueverare, fidei deberi æterna præmia, operibus temporalia. Præclarā vero distributionem, si in hoc mundo tm̄ in Christo sperātes sumus (ait Paulus qui se non plus omnibus credidisse, sed plus oībus laborasse prædicat) miserabiliores sumus omnibus hoībus. Quid obsecro Deus in hoc mundo potest dare ijs, quibus oīa contemnere, abdicare, despiciere, persuadet? Christus de æterna felicitate cōsultus: Si vis, inquit, ad vitam ingredi serua mandata. Mandatorū igitur obseruationi, non tēporale præmiū, sed æterna retributio debetur. Cuius mercedis promissione toties Christi & apostolorum eius doctrina nos excitat, non ad credendum tantum, verum ad ea, quę recta sunt & honesta peragenda. Atqui doctores vestri non vsq̄ adeo carnales sunt, vt pro mercede etiā æterna benefacere velint, existimāt em̄ nihil esse virtute præclarius, nihil amabilius, nec quicquā esse tam excellens, quod mouere possit animum, quem ipsius

honest

Sapient. 2

1. Cor. 15

Matth. 19

Discrimen
Lutheranę
& Euangeli-
cæ do-
ctrinæ de
moribus
penes ani-
mi motus
obserua-
tum.

honesti species & pulchritudo non mouerit: Ad hæc tã perfectos se esse profitentur, ac cæteros omnes esse volunt, vt factis illis ad bene viuendum sit, voluntatem Dei nosse, absq; eo quod mercedis ostentatione ducantur. Et ipsi quidem tales se fingunt, & credi volunt. Ego vero vehementer admiror quod perfectiores sint propheta, qui inclinauit cor suum ad faciendas iustificationes dñi in æternum, propter retributione, apostolis ac cæteris fidelibus, quos mercede tñ proposita Christus continet in officio pietatis. Nolite, inquit, timere puPsalm. 118 fillus grex, quia complacuit patri vestro, dare vobis regnum. Ad hoc pertinet illud: Vnicuiq; virtuti beatitudinis decusLucæ 12 proponitur, præmium adiicitur, vt facilius ab illis, quos in monte solus euangelicæ perfectionis culmen docebat Christus, expeterentur. Allicit em̄ nomen beatitudinis, cuius rem oēs hoïes naturaliter appetunt, & præmiorũ tã larga promissio, cuius vis animum erigit, ad capeßendũ tædium & laborem, quẽ legis diuinæ custodia secum affert, vtpote quæ carnis cõmodis & voluptatibus iniquitatum oïm ac scelerũ formetis aduersatur. Facile est ijs, qui cessationis & ignauix causam susceperunt, vtpote rerum cũ humanarum tum diuinarum ignaris hæc omnia contemnere, (quanq̃ Philippum in hæc paradoxa non tam ex animi sententia, quam necessitate defendendi semel susceptum dogma incidisse reor) sed Christus, qui figmentum suum nouit euangelici cultus operarios spe mercedis cõducit ad vineam: Paulus etiã apostolus præmiorum ostentatione discipulos suos allicit ad benefaciendũ, dicens: Bonũ facientes nõ deficiamus, tempore enim suo meteteMatth. 20
Galat. 6

F. ALFONSVS VIRVESIVS

metemus non deficientes. Id quod momentaneum est & leue tribulationis nostræ, supra modū in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur: Apostolus Christi. Apostolus vero: Christus ipse subleuandos, alliciendos, inuitandos duxit primos ecclesiæ fideles, ex quibus martyrum examina prodierunt, pollicitis, ne propter ingētem laborem, quem absoluta pietas incutit capessentibus, a virtute deficerent. Et nostri temporis euangelistæ vsq; adeo illorum constantiam superarunt, vt mercedis nomen fastidiant & fide tantum sibi debitam beatitudinem existimantes, cætera præstent gratuito. Sit ita sane, illi quos tantum non Christos fecistis, quos æquus amauit Iupiter, & ardens euexit ad æthera virtus, perfectiores sint prophetis, apostolis & martyribus: certe vulgus, vt a voluendo dicitur, natura inconstans est & infirmus, atq; adeo affectibus cæcacq; cupidine ducitur, nihil perniciosius doceri potest, quam quod sola illis sufficiat fides ad æternæ felicitatis consequutionem, quod bona opera nihili Deus in præmiorum collatione pendat, quod diuinæ legis obseruatio inutilis sit, & æternitatis expers: deniq; quod nihil possint homines bonis operibus mereri apud Deum, cui etsi opera nostra placeant, illum tamen minime placant, aut promerentur nobis. Qui poterit animus, in genitæ cupiditatis morbo & peccatorum pondere collisus, praua implicitus consuetudine, corpori demum, quod, iuxta Sapiētē, aggrauat animam, immerfus. Postremo persuasio nibus istis imbutus, ad virtutem excitari, expediri, roborari: Fide,

Incommo
da Luthe-
ræ do-
ctrinæ.

Sapiēt. 9

Fide, inquit, cuius fructus est virtus & spiritus sancto ^{Roma. 1} gadiuuat infirmitatem nostram. Speciosa verba & dictu facillima. Atqui spiritus sancti motibus non oēs obtemperant, legi membrorum spiritui repugnante, & hominis voluntatem in transfuer sum agente. Alioquin nemo semel iustificatus peccaret mortaliter. Et omnes fidem se habere credunt, & tamen non omnes studiosè viuunt. Quinimo quod ait Flaccus:

Quemuis e mediâ erue turba:

Aut ob auaritiâ aut misera ambitione laborat.

Hic nuptarum insanit amoribus, hic puellarum,

Hunc capit argenti splendor, stupet alius ære.

Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo

Vespertina tepet regio, quin per mala præceps

Fertur vt puluis collectus turbine, &c.

Quis hæc vitia in ethnicis olim taxata in Christianis aliquot hodie non reprehendit? Vbi nō scinditur incertum studia in contraria vulgus? Vbi non furit, ac sæuit animis ignobile vulgus? Vbi non scortatur, ludit, portat, & per singula flagitiorum genera dissoluitur vulgus ignauum? Fortassis in Germania: Omnes tamen etiam si mediâ in fece vulgi sordescant, fidem habere se iactant: Quid ni? Cum se Christianos existiment: nihilq; nouerint de Stoica fide Lutheri, a quo tm̄ didicerūt pertinaciter credere se felicitatē æternam assequuturos, etiam si omnium scelerū libidine subinde sordescāt, esse veluti canes ad vomitum idētidem reuertantur, modo nunquam illis desit ista fides, qua se credant incunctanter hæc omnia adipisci per Christum, cuius tanta fuit erga genus hu-

N manum

manum clementia, vt postq̄ semel opus consummauit quod dedit illi pater, quo nobis meritis est beatitudinem, tam merendi cura, quam honorũ operum labore leuauerit in se credituros. Hæc est philosophia Lutheri, Quam vt verbis ac literis negare conetur, rerũ tamen, quas nunc inuoluit, nunc euoluit, summa extorquebit ab inuito: Nec p̄t dissimulare doctrinam, quam in Germanorum suorum cū verbis tum moribus cogetur agnoscere, quæ & nobis etiã coniuuentibus passim protruditur experimento, & ipse non semel questus est, corruptiores se demum expertum esse Germanorum mores, posteaquam ei credere cœperunt, quam fuerant sub Rom. pontificis regno, quod vocat: Est tamen vna eademq̄ maxima vtilitas, quæ ab hac noua doctrina aut certe verborum nouitate exoritur, Quænã, inquires? Quod quanquam hæc doctrina contemnitur ab imperitis, tamen experientur piæ ac pauidæ conscientia, plurimum eam consolationis afferre. Agnoscitis credo viri Germani cõfessionis vestræ verba, quibus addit Philippus in apologia. Proinde non patiantur se bonæ mentes depelli ab hac sententia, quod tantum si de accipiamus remissionem propter Christum. In hac habent certam & firmam consolationem aduersus peccati terrores, & aduersus æternam mortem, & aduersus oēs portas inferorum. Miror quod non addidit, aduersus virtutum etiã labores, aduersus tædium resipiscendi, aduersus pœnitentiæ dolores: Quid em̄ opus est omnibus istis, vbi sola fide peccatorũ remissionem & iustificationem fueris assequutus? Quid aut̄ ni afferat doctrina ista consolationem pijs conscientijs, quæ etiam

Vtilitas
Lutheranæ
doctrinæ
atq; Phi-
lippicæ.

etiam impijs blanditur & indulget: Nā quis non sibi in medijs quoq; facinoribus applaudit, cum meminerit, nihil se felicitatis amisisse in bonorū operum amissione, nihil admisisse dispendij in malorum designatione, quando in promptu est illi fides, qua contentissime credens se fore seruandum, felicitatem a Deo etiam extorquere possit? Adde quod non solū docentur bona opera ad beatitudinis consequutionem nihil prodesse, vt contemptui sint scelestis & ignavis, verū & nulla esse in hominibus quantumlibet iustis bona opera, ausus est asseuerare Lutherus, Eius est enim illa sententia: In omni opere bono iustus peccat, cui additur & alia: Nullum esse (videlicet) peccatum veniale, sed omnia mortalia, nisi Deus delectum quendam faceret in cōdonando: Quid igitur superest, hac persuasione recepta, nisi vt omnes, abiecta omni spe cuiusq; boni operis faciendi, sese voluptatibus dedant, scelestis immergant, & inter hæc turpissimus quisq; ganeo aut sicarius æqualē se meritis Petro existimet & Paulo: quos putat nullum habuisse meritum, nec habere quidem potuisse, quando omnia illorum facta, dicta, cogitata peccata erant, non leuia sed capitalia? Et interim, si diuis placet, grandi supercilio & intolerabili arrogantia occinitur nobis, Lutherum & eius dogmatis prædicatores, quorum hæc sunt præcipuæ de moribus hominum assertions, doctrinam Evangelicam labantem, imo & iam dudum ætate collapsam, erxisse, quodque vtiliter docuerint de omnibus vitæ generibus & officijs, quæ genera vitæ, quæ opera in qualibet vocatione Deo placeat. Quomodo vero placere possunt, q̄ nunq̄

N ij non

non peccant. Quasi nesciamus quibus libris & concionibus hæc docere se prædicant, in eisdem docuisse nullum hominis opus esse Deo gratum, omnes sanctos fuisse impios, blasphemos, idololatrias, etiam maxima cum pollere sanctitate videbantur, & id genus alia, Quibus nihil pestilentius tradi, nihil consternandis piorum animis, impiorum vero extollendis & indurandis accommodatius doceri potuit. Ite nunc & bonorum operum doctrinam ad nauseam usque iactate, prædicate, vestrorum conciones, sermones extollite: quandiu ita docuerint, quemadmodum hæcenus docuerunt, semper a me audient. Re quidem vniuersa bona opera prorsus extinguere, etiam si oratione, idque ad vitandam duntaxat inuidiam, probare videantur. Veruntamen non omnino est inutilis ista doctrina.

Altera vtilitas..

Obscurat enim et extenuat humanam gloriam, qua nihil est homini perniciosius, diuinam extollit qua nihil salubrius. Porro autem quasi non satis consternatur omnis gloria, quæ homini possit obrepere, dum docetur, nihil humanas vires sine Deo valere, necesse quidem, etiam cum maxime ad virtutem fuerit homo connexus, aut quasi post hanc persuasionem quicquam homini supersit, de quo possit gloriam aucupari: Gloria vero diuina quid est in quo magis eniteat, quam in homine usque adeo prouehendo, ut natura conditus tam fragili & imbecilli, gratuitis muneribus fiat quodammodo omnipotens? Omnia possum (ait Paulus) in eo qui me confortat. Quinimo vnus Lutherus Christi gloriæ omnino detrahere mihi videtur, quem negat etiam in electis quicquam operis, quod non sit peccatum, efficere posse, aut si potest, velle.

Philip. 4.

Ex

Ex his enim alterum sine controuersia colligitur ex illa sententia, quod in omni opere bono iustus peccat. Hæc incommoda, & si dissimulari nequeant, eo ferenda fortassis ducet Philippus, quod ex illis vnum idemque maximum commodum videmur consequuti: Nam catholici admoniti (vt in confessione vestra dicitis) non perinde predicant inutilia opera vt olim. Præterea incipiunt fidei mentionem facere, de qua olim mirum erat silentium, &c. Nequeo Hispanus & Germaniam hæctenus nunquam ingressus scire, quid Germani concionatores, ante Lutheri dogmata exorta docuerint. Certe apud Hispanos, Gallos, & Italos nunquam fides & gratia diuisa est ab operibus bonis, quandoquidē sine vtraque bona non essent, non tamen dubito, quin multa sint admixta concionibus sacris a fidei simplicitate & Euangelicis moribus aliena, hæc tamen non a concionatoribus, sed a negociatoribus, qui nunquam in ecclesia defuerunt, ambulantes, vt Paulus inquit, in astutia humanæ sapientiæ, & verbum Dei aduvertentes, hoc est, Christi doctrina ad propria commoda abutentes, & non Christo, sed sibi filios ex ea gignentes, a quibus etiam peculiariter coli gloriantur, dicentibus: Ego quidem sum Pauli: Ego autē Apollo: Ego vero Cephæ. Nec desunt etiam quidam alij, qui ex contentione Christum annuntiant, non sincere, existimantes, vt Paulus ait, pressuram se suscitare vinculis bonorum. Eorum scilicet qui, cum omnia diligentibus Deum cedant in bonum, alienis erroribus admoniti medium tenere nituntur: Hoc est: ita veritatis Euangelicæ viam insistere, vt nec ad dexteram superstitionis, nec ad

Tertia veritas.

Abutētes doctrina Christi q̄ sint.
2. of. 4

1. Cor. 1

Philip. 1

leuam impietatis deflectant. Quamobrem libenter admittimus, & æquanimiter ferimus, quod in confessione dicitur, cœpisse nos post Lutheri doctrinam docere fidem, & ab a-nilibus fabulis destitisse. Verum, vt a nobis hoc factum est, absq; totius ecclesiæ offensione, quis dubitet, eadem ratio-ne a vobis sine totius orbis Christiani scandalo & commo-tione fieri potuisse? Quanquam ego antea multo quam sci-rem quid Lutherus prædicabat, aut quicq; eius præter nomē & hæresis notam audirem, quæcunq; de fide et operibus, de naturæ imbecillitate, & operæ diffidentia nunc scribo, docue-ram multis annis in Hispania, idq; citra ecclesiæ scandalum, aut offensionem, quæ doctrinam suā agnoscebat, probabat, & vt fidelium mētibus olim impressam amplectebatur. Id- ipsum tamen quod dicendum hic fiet, non absq; infectatio-ne improba quorundam, qui sua interesse putabant multa quæ a me dicebantur præteriri, quædam secus exponi. Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos.

Rom. 8

Philippica VII. Quæ ijs argumentationibus re-sponder, quas ad confessionem in apologia adie-cit Philippus.

Actenus exposuimus scripturarum loca, quæ in confessione vestra Germani citantur, & ita exposuimus, vt cæteris omnibus quæ possent afferri, mea quidem sententia, satisfecisse vi-deamur. Nulla enim alia producantur in apologia, quæ sint efficaciora, sed eadem inculcantur atque identidem oc-cinitur nobis fides: promissio, verbum Dei, quibus sane re-bus

bus nos omnia debere fatemur. Sed vt promissio & verbū
 Dei non apprehendit sine fide, ita nec sine labore, cui promissio
 est reges, nec sine bonis operibus, quibus promissa est mer- Jac. 2
 ces, aut certe sine charitate, cui vitę corona promittitur. Quin
 imo vt contendit Philippus fidei vim oriri a promissioibus
 & verbo Dei, ita verbi Dei virtus a nostris quodammodo
 pendet operibus: Nostris em̄ meritis, vt Ambrosius inquit Ambrosii
 ad Irenæum, verbū Dei nobis aut viuūt aut moritur: Nam
 si bona studia atq; opera nostra sint, viuūt, atque operatur in
 nobis Dei verbum, si tenebrosę cogitationes operationesq;
 nostrę sint, occidit nobis sol iustitię. Hęc Ambrosius. Pro-
 missionis igitur verbum fide sane concipitur, non tñ sola fi-
 de, sed charitate viuūt, per quā fides ipsa, iners alioquin et pro-
 pemodum inutilis, ea q̄ promissa sunt operatur. Vt hęc ve-
 ritatem, quā tota scriptura sacra a capite ad calcem vsq; præ-
 dicat, obscuret Philippus, multis vtitur verbor; inuolucris,
 & solius fidei partes amplexus, depingit nobis modū, quo sit
 sufficiens ad iustificandum, & spiritum sanctum promeren-
 dum, q̄ modus etsi illi & pijs omnibus, vt dicit, planus sit &
 p̄spicius, mihi certe hactenus non plene intelligitur. Insultat
 præterea nobis, quod non, vt ille, spiritus sancti motus in
 numero habeamus. Dicit, nūquam posse nos dicere quo
 modo spiritus sanctus detur, & quasi ab improbantibus mo-
 dum quem ipse descriperat, alterum quærīt apertiorē: Cui
 nos si quæ superius de iustificatione et gratia dicta sunt, non
 sufficiunt, breuius respondemus: Spiritus vbi vult spi- Iohani;
 rat, & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, aut quo
 vadat,

3. Reg. 19 vadat, sic est omnis qui natus est de spiritu. Est enim sibilus
 auræ tenuis, qui, operientibus præ nimio præcedentis vitæ
 pudore vultum, aduenit, si tamen illam resipiscendo posue-
 rint. Hoc est enim evidentissimum signum aduentus eius.
 Rom. 5 Porro cum adest, non tantum fidem, sed & charitatem effi-
 cit, vt vtracq; iustificet. Charitas enim Dei diffusa est in cor-
 dibus nostris per spiritum sanctū, qui datus est nobis. Iam
 charitas opus legis est, vt superius diximus, imo & legis sco-
 pus, quare non sola fide sed etiam charitatis lege spiritus san-
 Hier. 31 ctus iustificat. Post dies illos dicit dñs dabo leges meas in vi-
 sceribus eorū et in corde eorum scribam eas, et ero eis in De-
 um, & ipsi erunt mihi in populum. Hæc vero iustificatio no-
 Hebræ. 9 ui testamenti est, quam Paulus ad Hebræos eodem testimo-
 nio vsus distinguit a veteri, cuius dicit iustificationes fuisse
 culturæ, & sanctum sæculare, nempe tabernaculum, candela-
 bra, mensam propositiōis, &c. Philippus (vt verborum eius
 seriem in disputatione seruemus) quo verbis saltem ali-
 quid addat in apologia, cū rerū nihil prætermiserit cōfessio,
 ait peccatorū remissionē & iustificationem idem esse, probat
 Psalm. 51 testimonio Prophetæ: Beati quorū remissæ sunt iniquitates,
 &c. Quantā vim habeat probatio, iudicent alij: Nobis in re
 minime dubia nullis opus est testimonijs. Ille sua probatiōe
 contentus irridet theologos, qui, vt dicit, disputant frigidissi-
 me, an sit vna duntaxat mutatio, an duæ: interim ipse, vt est
 Philippus callidus sed parum sibi constans, præcedenti periodo nulla
 sibi coram dicit. ferme linea interposita dixerat, remissionem peccatorū præ-
 cedere iustificationem, quod quomodo possit esse, si sunt
 idem

idem viderint eius affectatores. Nos quid hac de re sentiamus superius exposuimus: Ex hac itaq; vt ita loquar, identitate tanquam sibi concessa sic argumentatur: Remissio peccatorum & iustificatio sunt idem, & sola fide sine charitate & operibus bonis, quanuis sint fidei fructus, consequimur peccatorum remissionem, ergo sola fide sine charitate & operibus iustificamur: Et addit, intelligendo iustificationem, ex iniusto fieri iustum. Quibus verbis declarat, nos non ita sola fide iustificari, vt sola fides iustificationem præcesserit, aut promeruerit, sed ita vt iustificatio nostra sola sit fides, qua sola ex iniustis iusti simus. Hoc nimirum est quod totius disputationis controuersiam habet. Sunt in huius argumentationis antecedente duæ partes, quas maiorem & minorem dialecticis appellat nominibus. Maior est, peccatorum remissionem & iustificationem esse idem. Minor, peccata sola sine fide charitate & quibusuis operibus bonis dimitti. Ex his legitima collectione infert conclusionem, perinde veram atq; fuit hypothesis: nempe, qd sola fide sine charitate & eius operibus iustificemur. Antecedentis priorem partem non probat, quia neminem dubitatur existimat, quanuis ipse maximam dubitandi causam paulo ante remissionem peccatorum priorem faciens iustificatione præbuerit. Posteriolem ita exponit, & probat. Expositionem prius audite, nam bona fide eius verba transferibam. In remissione, inquit, peccatorum, oportet in cordibus vincere terrores peccati & mortis æternæ. Sicut Paulus testatur, dicens: Aculeus mortis peccatum est, pœna vero peccati lex. Gratia autem Deo, qui dat nobis victoriã per

Philipp. i.
ca argu-
mentatio.

Totius di-
spurationis
thema.

Expositio
minoris.
1. Cor. 5

O domi-

dominū nostrū Iesum Christum. Id est, peccatum per terra
 cit conscientias, id fit per legem, q̄ ostēdit iram Dei aduersus
 peccatum, sed vincimus per Christum. Quōd? Fide, cum erigimus nos fiducia promissæ misericordiæ per Christū. Hæ
 betis expositionem minoris vsq̄ adeo lucidam et perspicuā,
 vt non plus ex toto libro, atq̄ ex illa possitis intelligere. Vos
 bis o germani non dubito quin facilius sit intellectu, utpote
 versatis in eius & Lutheri doctrina, quibusq̄ notæ iam du
 dum fuere illorum phrasēs atq̄ periphraēs. Mihi vero cum
 gymnasticus sim et sophista, apertior erat minor propositio,
 priusq̄ exponeretur. Siquidem de expositione hoc tantum
 intelligo (si quicq̄ habet intellectu dignū) quod cum lex da
 mnet, & iram operetur, oportet nos aduersus illā fortiter in
 surgere, & concepta fiducia misericordiæ Dei, quæ saluat, q̄
 qd lex fuerit in nobis operata prorsus abijcere, hoc est, quod
 difficulter quidem & allucinando (q̄ mea est hebetudo) pos
 sui ex verbis expositionis colligere. Quod si verū est, nulli
 sunt iustificiores, vt ita loquar, q̄ adulteri, homicidæ, fures,
 sacrilegi, qui omnes egregie insurgunt aduersus legem, quin
 & plurimi eorum fiducia misericordiæ Dei, & promissio
 num abutentes (nihil enim illis tam versatur in ore) firmissi
 me credunt se fore seruandos: & erūt fortassis, sed si fidei ad
 iecerint legis obseruationem, hoc est, Dei & proximi dilecti
 onem, alioquin dæmones credunt & cōtremiscunt, Sed iam
 minoris expositione dimissa, ad probationē accedamus: nā
 hoc opus hic labor est, in quo summa totius cōtrouersię sta
 tuitur, Philippo asseuerante, solam fidē sufficere ad peccatorū
 remis-

remissionem, nobis vero charitatem vt necessariam addenti
 bus, vel propter id, quod Christus ait: Dimissa sunt ei pecca- ^{Luce 7}
 ta multa, quoniam dilexit multum. Hac in re qui vicerit, cau-
 sam obtinuit: Adeste igitur animis viri germani, adeste, in-
 quam, omnes obsecro, quibus cordi est Christiana philo-
 sophia, & huc omnes ingenij nervos intendite, nam haec-
 nus loquuti sunt principes & populi, qui Lutherano do-
 gmati nomen dederunt, quorum nulla aut praeuulgaris so-
 let esse sapientia, nunc solus loquitur Philippus, & loquitur
 mysteria de arcanis Lutheri thesauris exprompta: nos vero
 nihil aduersus ea nouum, nihil reconditum, & nunc demum
 post tot seculorum volumina reuelatum proferemus: sed sim-
 plicem veritatem, sacris tantum literis innixam. Vtrorumque
 iudices oēs viri boni, atque adeo ecclesiae membra sunt. Duo-
 bus medijs innititur tota Philippicae argumentationis ener-
 gia: alterum sumit a ratione mediatoris & propiciatoris, qui
 est Christus Iesus, alterum a ratione propiciationis: quod ta-
 men in idem recedit, nec est aliud quam prioris repetitio &
 explicatio, qua res non dilucidior, sed prolixior fiat. Idcirco
 nos vna respōsione vtriusque vim declinabimus, nam media-
 tionis rationem inferius repetemus. Et priori itaque medio, vt
 non solum se theologum, verum & dialecticum ostendat, argu-
 menti primo colligit, deinde multis collectionem testimo-
 nijs confirmat. Collectionem ad hunc modum exorditur.
 Sic igitur probamus minorem: Ira Dei non potest placari <sup>Probari
minoris.</sup>
 si opponamus nostra opera, quia Christus propositus est
 propiciator, vt propter ipsum fiat nobis placatus pater:

O ij Chri=

Christus autem non apprehenditur tanquam mediator, nisi
 si fide. Igitur sola fide consequimur remissionem peccatorū.
 Hæc summa collectiōis est, ipsius Philippi verbis proposita,
 ad cuius examen dialecticos omnes & rhetores appello, vt
 mecum expendant huius argumentationis vim, an scilicet
 quicquam efficiat eorum, quæ colligenda proposuerat, &
 an periodi finis apte reddat, quæ pollicita sunt principia. Di-
 cet verborum has esse nugas, se serio & de rebus grauissimis
 argumentari, & ideo res potius quam verba esse metiendas.
 Ego vero q̄ possum res nisi verbis intelligere, aut verba nisi
 verbis refellere, nec aduersus tantum dialecticum qui per
 gradus procedit, & maiorem seiungit a minori, quas dia-
 lecticis nominibus appellat, scio nisi dialectice agere: Per dia-
 lecticæ ergo certissimas regulas respondeo in argumento,
 si ad aliquem ordinem redigatur, committi fallaciam conse-
 quentis, nam vt dispositum est a Philippo, nulla responsione
 videtur esse dignum. Cæterum esto quod in forma nō pec-
 casset, animaduertamus an defecerit in materia, hoc est, vtrū
 vera sint omnia, quæ proponuntur ad colligendum, quod si
 non sunt, poterit conclusio esse falsa, etiam cum optime colle-
 gerit in argumento. Ira Dei non potest, inquit, placari: si op-
 ponamus nostra opera, &c. Si nostra vocat ea, quæ nos sine
 peculiari Christi gratia perpetramus, quæ sunt propriissime
 nostra, verum est pronunciatum, si vero opera nostra in-
 telligat, illa etiam quæ nos Christi gratia adiuti facimus, fal-
 sum & vanum. Nam hæc possunt iræ Dei opponi, quādo-
 quidem in illis, tamen si humana opera negare non possunt,
 quate-

quatenus tamen bona sunt, opponitur Christus, in quo iusti
 manent, & quem tam diu manentem in se habent, quandiu
 bonorum operum retulerint fructus. Qui manet in me & e-
 go in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis
 facere. Quemadmodum igitur si iudicis iræ opposueris di-
 ploma tua manu confectum, subscriptum, tamen principis
 manu & eius sigillo firmatum, non tuum, sed principis opus
 iudici opposuisti ita & viri iusti, non modo noui, verum &
 veteris testamenti, quibus fide & experimētis nota erat Chri-
 sti tamen venturi virtus, humana opera ausi sunt opponere
 iræ Dei, vt hic: Memento domine David & omnis mansue-
 tudinis eius. Et hic: Memēto domine, inquit Ezechias, quod
 ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, & qđ
 placitum est coram te fecerim. Et Hier. Attende domine ad
 me, & audi voces aduersariorum meorum. Nunquid reddi-
 tur pro bono: malum, quia foderunt foueam animæ meæ?
 Recordare quod steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro
 eis bonum, & vt auerterem indignationem tuā ab eis: Rur-
 sus David: Dixit vt disperderet eos, si non Moyse electus ei-
 us stetisset in confectione in cōspectu eius, vt auerteret iram
 eius ne disperderet eos. Et multa id genus, quæ in sacris lite-
 ris extant, quæ etsi mystice dicta sint de Christo, verissime
 tamen ijs, de quibus dicta sunt, euenerunt per Christum, vt
 ex illorum apparet historijs. Deniq; David, Nabuchodono-
 sor, Niniuitæ, Petrus apostolus, Maria Magdalenæ, & alij
 multi quorum pœnitentia describitur in sacris literis, lachry-
 mas, eleemosynas, preces, ieiunia opponebant iræ Dei. Quid
 O iij aut

Iohan. 15

Opera hu-
mana op-
ponere pos-
sumus iræ
Dei.

Psalm. 1 8

4. Reg. 20

Hier. 18

Psalm. 105

Gene. 19 aut mirum si homines irato Deo humana opposuerint opera, cum ipse Deus Sodomæ & cæteris ciuitatibus iratus pollicitus sit fore, vt vel propter decem iustos ciuitatem non euerteret. Quin & seruata est Segor ciuitas, ad quã Loth iustus confugerat, idq; propter Abraam. Cum em̄ subuerteret dñs (ait scriptura) ciuitates regionis illius recordatus est Abraæ, & liberauit Loth de subuersione vrbium, in quibus habitauerat: Vanum est igitur quod prior pars antecedentis proposuerat, non posse scilicet nos humana opera iræ Dei opponere, opposuerunt enim multi cum sua tum aliena: Est etiam falsum, quod in minore dicitur, nempe quod Christus non apprehenditur tanq̄ mediator, nisi per fidem. Mediatorem em̄ fides & desiderium apprehendunt, quod id ipsum etiam exemplo monstremus. Si qua in rebus humanis controuersia transigenda est mediatore, oportet vt dissidentium vterque velit controuersiam finire, nec velit, modo verum statuatur, intra se quicq̄ reñcere eorum que mediator & interpret iudicauerit alterutri necessaria ad litem dirimendam. Hæc omnia voluntatis opera sunt, quibus accedat necesse est fides, qua vterque fidat illi quem sibi delegerint mediatorem, & credant tam bonum esse iudicem, tam æquum & iustum, vt neutrum sit grauaturus. Hæc notissima sunt experimento, ex quibus constat quod mediatorem non sola fides apprehendit, sed fides & amor finiendi litem, & propositum vna exequēdi, quicquid mediator iudicauerit necessariū. Quod cum ita sit, facile colligitur iustificationem mediatoris, fide, & eorum qui iustificandi sunt operibus obtineri, & non sola fide,

Fidem &
 amorem
 apprehendit
 mediator.

la fide, quod Philippus conatus est astruxisse. Dicet tamen
 ea quæ nos fidei addidimus necessaria esse vbi mediator
 non est per se sufficiens ad leniendum alterum illorum, quos
 reconciliat, nec ad placandum, vt ignoscat alteri, a quo est
 offensus. Christus autem mediator Dei & hominum a pa-
 tre nobis propositus, non ab hominibus electus, potens est,
 in eo in quo passus est ipse & tentatus, & eis qui tentantur
 auxiliari: idq; vt ait Paulus, vt repropiciaret delicta populi.
 Idcirco non est opus ad huiusmodi reconciliationem ope-
 ribus nostris aut electione. Verum ais. Non fuit opus no-
 stris operibus, vt ipse pro nobis intercederet, aut mediator
 fieret & pontifex, quemadmodum opus est inter homi-
 nes, vt quem mediatorem aut arbitrum opponere in cau-
 sa volueris, bonis antea operibus præuenias, & illum pro-
 mercaris officijs: nec est etiam opus vt illum prece aut pre-
 cio ad intercedendum inuites, quod fieri solet inter homi-
 nes, nihil horum opus fuit nobis, vt Christus pro nobis
 non solum mediator, verum & propiciator intercederet:
 Quis enim prior dedit illi vt retribuatur ei? Quis sibi talem
 potuit promeruisse mediatorem? Quis illum vel prece vel
 affectu saltem interpellasset ad intercedendum pro nobis
 nisi Deus illum vltro proposuisset, vt ait Paulus, propi-
 ciatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iu-
 stitiæ suæ? Totum hoc, iuxta eundem Paulum, donum
 Dei est, non ex operibus, vt ne quis glorietur: ipsius enim
 sumus factura, creati in CHRISTO IESV in ope-
 ribus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.

Hebr. 2

Roma. 2

Ephes. 2

Pul-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ephē. 2 Pulchre Apostolus iustificationem nostram creationem ap-
pellavit: quia sicut nemo mereri potuit vt crearetur, nemo
præuenire valuit officio creatorem, ita nemo potuit mereri
vt iustificaretur; hoc est, nemo propiciatorem officio præue-
nire: sed ipse sua sponte propter nimiam charitatem, qua di-
lexit nos, dignatus est causam nostram agere apud patrem,
Ephē. 2 (cuius etiam voluntate fiebat) iuxta iusiurandum quod iu-
rauit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis. Nec
semel duntaxat Christus hoc fecit, absit enim, vt hoc tantum
Luce 1, crimen, quod Philippus aduersus nos comminiscitur, agnos-
Roma. 6 scamus. Semel quidem pro peccatis nostris mortuus est: at
Hebr. 9 quotidie interpellat pro nobis. Est enim propiciatio pro pec-
Roma. 3 catis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro to-
1. Iohan. 2 tius mundi. Veruntamen cum eius reconciliatio conuersio
& iustificatio nostra sit, vt Philippus non negabit, non recon-
ciliat nisi conuertamur: tametsi gratiæ sit eius quod conuer-
timur: non reconciliat nisi volentes, quantum ipse dederit vt
Cōuersio. velimus. Iam conuerti nō tantum credere est, quoniam auer-
Auerfio. sio non tantum est incredulitas, sed (quod vos optime con-
fessi estis) peccatum, quo voluntas malorum non adiuuante
Deo auertit se ab eo. Ad eundem modum iustificatio nō est
tantum fides, sicut nec in iustitia tantum est infidelitas, sed om-
nis iniquitas, quod & ipsa ratio nominis præ se fert. Inter-
cedit ergo mediator noster pro nris quorum nulla opera præ-
cesserunt, vt reconciliarentur, quicq; non priores dilexerant,
vt redamarentur: sed eius intercessio facit, vt amemus: & hac
Cōciliatio maxime ratione reconciliatio dicitur. Conciliatio enim mu-
tuus

tius voluntatum solet esse complexus. Hæc nostra conuer- Reconci-
 sio est: hæc nostra iustificatio, hoc est, ex iniustis fieri iustos, ex liatio.
 inimicis amicos. An audebit Philippus iustificationem se-
 iungere ab amicitia: aut erit qui neget, nihil aliud nobis esse
 iustificari, quam ex inimicis amicos fieri. Porro amicitia non
 fidei tantum, sed præcipue charitatis est, a qua, sola nominis
 varietate, discernitur: quamobrem vt iustificatio sine amici-
 tia ita sine charitate fieri nequit: charitatem vero affectus con-
 tinet, opera præstant. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego Iohan. 15
 præcipio vobis. Et iterum, Si præcepta mea seruaueritis, ma- Ibidem,
 nebitis in dilectione mea. Quod si Philippus velit, vt ea quæ
 libera oratione digesta sunt, nos quoque dialectice colliga-
 mus, & argumentationis nostræ (quod ipse fecit) maiorem
 distinguamus a minore, facile (vt ille per identitatem remis-
 sionis peccatorum & iustificationis conatus est iustificatio-
 nem soli fidei ne quicquam tribuere) nos ab eo, quod iustifi-
 catio & reconciliatio sunt idem, iustificationem sine charita-
 te fieri non posse demonstrabimus. Sit autem hæc argumen- Catholica
 torum dispositio. Iustificatio & reconciliatio sunt idem: & collectio.
 reconciliatio non potest fieri sine dilectione: ergo nec iustifi-
 catio. Maior nota est: minorem proba a diffinitione ad dif-
 finitum. Est enim reconciliatio mutux dilectionis restitutio,
 vt conciliari cuiquam est illum mutuo diligere. Nunc rura-
 sus colligo. Iustificatio non potest esse sine dilectione: & di-
 lectio & charitas sunt idem: non ergo potest esse sine chari-
 tate. Maior est præcedenti argumentatione probata: minor
 simplici vocum significatione nota. Jam vt manifestius ap-
 paret,

P pareat,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

pareat, nos oppositum Philippicæ assertionis demonstrasset
 tertia nobis est repetenda collectio. Iustificatio non potest fieri
 sine charitate: ergo non fit sola fide, quod Philippus demon-
 strandum proposuerat: Hæc pueriliter Philippi diale-
 cticę data sint. Nunc ad ea quæ grauiori stylo ex sacris literis
 deduximus hoc addamus. Quod etsi potuit Christus pro
 ijs, qui iniusti fuerant intercedere, atq; adeo hac illos ratione
 beneficio prouenisse, non tamen potest iniustos, quandiu
 sunt iniusti, iustificare: sed oportet vt ille conferat iustitiam,
 ipsi vero aut operibus aut saltem affectu præuenientis gra-
 tiæ munera comitentur, et ita largiente Christo, ipsis vero, de
 adultis loquor, cooperantibus, ex iniustis iusti fiant. Alioqui
 cur non iustificet dormientes: si nihil agentes iustificare con-
 suevit: Iam iustitia, ne rursus contendat Philippus esse solam
 fidem: superius diximus quid significet, & habemus eius cõ-
 fessionem in apologia, quod continet vtramque legis tabu-
 lam. Quod si iustitia vtramque continet, aut quod proprius
 dixerim, vtracq; continetur, & non iustificamur nisi iustitia:
 qui poterit, nisi a seipso dissentiat, iustificationem ab vtracq;
 tabula separare? Quod tamen tandiu facit, quandiu illam so-
 li fidei conatur tribuere: Dixerit tamen aliquis: nihil horum,
 tametsi videntur verissima, potest constare cum ijs, quæ pas-
 sim ecclesia docet, & exercet: Nam pueri citra infantiam ius-
 tificantur non charitate, non dei & proximi dilectione, nula-
 lis denique meritis aut operibus, nisi sola baptismi suscepti-
 one, cui non videtur, quid cooperari possit puellus recens
 natus, nisi frigidæ, quod carnis est, reluctari. Latro etiam
 in

Iustitia
 continet
 veramq; le-
 gis tabu-
 lam.

Lucæ 11

in cruce sola videtur fide iustificatus, nullis (quod constat) decalogi operibus exhibitis : Huius obiectionis prius exemplum non magis aduersus nos, quam aduersus Philippum produci videtur : vt enim puer opera, ita nec fidem habere potest, qua iustificetur in sacramento : cui tamen sacramento suscepto, nec Philippus nec Lutherus iustificationem negant, nec quisquam alius Christianorum, præter minutulos quosdam hæreticos diuinæ virtutis ignaros, qui fastidio nominis Lutherani hoc cæteris erroribus addiderunt, quo se noui dogmatis insolentia pauci a multis, a literatis idiotæ seiungerent : Non igitur habet hic Philippus fidem magis quam nos charitatem, cuius interuentu dicat, puerum in baptismi susceptione iustificari : Quod si ad communem ecclesiæ fidem recurrat, eodem iure & nos ad ecclesiæ communem charitatem & cæteras virtutes recurremus, quibus puerum ecclesia amplectitur, & Christo regenerandum sacramenti beneficio offert : in qua regeneratione non communis fides & charitas tantum intercedit, verum & proprijs harum & aliarum virtutum muneribus infans donatur, ita vt nullo modo sine fide & charitate habitu saltem si non exhibitis actu, quisquam iustificetur : Infans ergo admotus sacramento habet charitatem & cæteras virtutes, quibus præstanda est lex : eo modo quo habet fidem, hoc est, habitu, quem vocamus infusum, & hoc ei sufficit, propter illam præuentionem mediatoris, de qua modo diximus, qua præoccupat immerentes, vt eos Deo patri reddat gratos & charos, quod vt sine gratia ita

2. Cor. 13

sine charitate fieri nequit, quod ipsa nominum simplex intelligentia declarat. Hæc de priori obiectionis exemplo. Posteriori vero respondeo latronem haud sola fide iustificatum, sed etiam charitate & tolerantia instantium cruciatuū, quos si nō pro Christo, cum Christo tamen est passus, ita vt quod hic patientiam nō amiserit, quam aliter amisit, non sola fides, verum & charitas esse videatur in causa, de qua Paulus prædicat, quod patiens sit & omnia ferens, hanc, præter eam quā habuit in Christum, exhibuit etiam proximo, pia illum obiurgatione corripiendo. Siue igitur argumentationibus, siue exemplis nobiscum agant aduersarij, nunquam euincant hominem sola fide iustificari, quia contra rationem est iustitiæ, a qua sumitur iustificatio. Hæc ad Philippicas collectiones & argumenta satis sit respondisse. Nam cætera omnia, haud possum animum inducere, vt tam prolixè discutiam cum eis, usdem sint farinæ cum præcedentibus, nec quicquam in eis multiplicat nisi verba. Quod si quid habent virium, a testimonijs habent scripturarum, quibus innituntur, ipsa vero testimonia plus multo valerēt simpliciter proposita, quā in disputationis aciem per Philippum ordinata: Quod id ipsum nō ideo dico, vt artis vsus in eo vituperem: est enim omnis humanæ ratiocinationis vis ad diuinam certitudinem collata inutilis prorsus & inualida, sed ne quis me existimet cætera argumenta metu declinare. Haud enim vt contendere, aut gloriolæ quicquam humanæ captarem, hunc laborem suscepi, sed vt mihi & cæteris quibus opus est admonitio nostra, prodesset: Quare si quid me Philippus cogeret

scri

scripturis aut solidis rationibus credere, quod antea ignoras-
sem, ingenue illi, ita me Deus amet, ac libentissime crederem,
sed nihil huiusmodi sum hactenus eius lectione librorū ex-
pertus: Testimonia igitur, prætermisissis argumentis quæ pro
sententia sua producit bona fide recensebo. Illorum plura
sunt ex epistola ad Rom. cap. præcipue III. & IIII. quæ inte- Rom. 1 &
4
gra citat, sed nos illis paulo ante respondimus copiosius, ex-
ponentes quid Paulus his duobus capitibus, quid tota epi-
stola tractet. Quamobrem tam illa quam reliqua omnia qui-
bus respōsum est, consulto, ne repetitio fastidium vobis affe-
rat, præteribo. Cætera sunt hæc:

Per ipsum habemus accessum ad patrem per fidem. Rom. 5

Iustificati ex fide pacem habeamus erga Deum. Rom. 10

Nos in Christo Iesu credimus, vt iustificemur ex fide Chri- Gala. 3
sti & non ex operibus legis.

Dedit potestatem filios Dei fieri, ijs qui credunt in nomine Iohan. 3
eius, qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex
voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

Sicut Moyses exaltauit serpentē in deserto, ita exaltari oportet Iohan. 9
filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat.

Nō misit Deus filiū suum in mundū, vt iudicet mundū, sed Ibidem.
vt saluetur mūdus per ipsum. Qui credit in eū nō iudicatur.

Notum igitur sit vobis, viri fratres, q̄ per hunc vobis remis- Acto. 13
sio peccatorum annunciat, & ab omnibus quibus nō po-
tuistis in lege iustificari, in hoc omnis qui credit iustificatur.

Hic est lapis qui reprobatus est a nobis ædificantibus, qui fa- Acto. 4
ctus est in caput anguli, & non est in aliquo alio salus: Nec

F. ALFONSVS VIRVESIVS

enim aliud nomen est sub coelo datum hominibus, in quo oportet nos saluos fieri.

Acto. 15 Fide purificans corda eorum.

Abac. 5 Iustus ex fide sua viuet.

Isaia 53 Notitia eius iustificauit multos.

Post hæc addit etiam testimonia quorundam procerum ecclesie, ne quid nouum docere videatur.

Ambrosi. Ambrosius in epistola ad Irenæum : Subditus autem mundus eo per legem factus est, quia ex præscripto omnes conueniuntur, & ex operibus legis nemo iustificatur, id est, quia per legem peccatum agnoscitur, sed culpa non relaxatur. Videbatur lex nocuisse, quæ omnes fecerat peccatores, sed veniens dominus Iesus peccatum omnibus, quod nemo poterat euadere, donauit: & chirographum nostrum sui sanguinis effusione deleuit: Hoc est quod ait, superabundauit peccatum per legem, superabundauit autem gratia per Iesum: quia postquam totus mundus subditus factus est, totius mundi peccatum abstulit, sicut testificatus est Iohannes dicens: Ecce agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi: & ideo nemo gloriatur in operibus, quia nemo factis suis iustificabitur, sed qui iustus est, donatum habet, quia post lauacrum iustificatus est, Fides ergo est, quæ liberat per sanguinem Christi, quia beatus ille cui peccatum remittitur, & venia donatur.

Rom. 7

Col. 2

Rom. 5

Iohan. 7

Augustin. Augustinus de spiritu & litera, Ideo quippe proponitur iustitia legis, quod qui fecerit eam, viuet in illa, vt cum quisque infirmitatem suam cognouerit, non per suas vires neque per literam ipsius legis, quod fieri non potest, sed per fidem con-

cilians iustificatore, perueniat, & faciat, & viuat in ea: Opus Heb. 12
 enim quod qui fecerit, viuet in eo, non fit nisi iustificato. Iu-
 stificatio autem ex fide impetratur, &c. Et paulo post: Ex le Hebra. 1
 ge timemus Deum: ex fide speramus Deum: sed timētibus
 poenam, absconditur gratia. Sub quo timore anima labo-
 rans, &c. Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, vt det,
 quod iubet: Hæc ex patribus. Pollicetur autem se recitatu-
 rum esse paulo post alia quædam: sed, quod ait ille. Pollicitis
 diues quilibet esse potest: Post cathalogum tam multorum
 testium miratur Philippus, aduersarios suos tot locis scriptu-
 ræ nihil moueri, quæ aperte, inquit, tribuant iustificationem
 fidei, & quidem detrahunt operibus: & quasi perorans his
 verbis, post alia multa concludit. Hactenus satis copiose o-
 stendimus & testimonijs scripturæ et argumētis ex scriptu-
 ra sumptis, vt res magis fieret perspicua, quod sola fide con-
 sequimur remissionem peccatorum propter Christum, &
 quod sola fide iustificemur, &c.

Rom. 3

Nos vero, etsi ad Philippi argumenta respondimus, testi-
 monia tamen non mouent solum, verum eatenus promo-
 uent, vt fateamur, quod fide conferatur nobis peccatorum
 remissio & iustificatio propter Christum: quodque fidem
 nihil operis boni præcessit in nobis, quo meremur eandē fi-
 dem, quæ donum Dei gratuitum est, & per eam peccatorū
 omnium remissionem accipere: hæc, inquā, fateamur, q̄ om-
 nia ista scripturæ loca, aut eorum plura pronunciant: Quod
 vero sola nobis hoc fide contingat, non fatemur, quia nec
 ista nec alia testimonia dicunt: Nunquam enim scriptura
 chari-

Per fidem
 in Christo
 remissio
 peccatorū.
 Opera ex
 parte no-
 stra nulla
 præcesse-
 runt meri-
 toria fidei

F. ALFONSVS VIRVESIVS

charitatem exclusit a iustificatione : nec vox exclusiua, etiam si fidei adderetur, (quæ tamen nunquam est addita) cætera omnia excluderet : quando non potest excludere gratiam. Sed cum operibus iustificari negamur, excluduntur cū præcedentiâ merita : tum iudaicæ legis opera, illa etiam, quibus sine fide videbatur obtemperari decalogo : ipsa vero iustificatio dum fit, vt non sine fide, ita nec sine charitate fieri potest. Iam aduersus testimonia quæ producta sunt a Philippo nunquam committam, vt alia, quod ordo disputationis videtur exigere, me producturum esse pollicear: impium enim esset, credere: sancti spiritus oracula sibi vicissim esse contraria. Eadem autem, quæ citata sunt a Philippo, nobis sufficient, si recte intelligantur, & non illis inferatur, sed ab illis auferatur vestra sententia: Siquidem Paulus dicens, corde creditur ad iustitiam, non soli fidei tribuit iustificationem, hoc est, non pronunciat, hoc duntaxat hominem esse iustum, quod credit, etiam si tam solide vt possit etiam sua fide montes transferre : tantum dicit, opus esse fide, ad hoc vt iustificemur vera legis obseruatione, quæ sine fide nec seruari potest: nec seruata, quod Iudæi pertinacissime contendebant, iustificare. Hoc non magis est iustificationis summam soli fidei tribuere : quam si dixeris, armari aliquem ad victoriam, esse victorię summam in arma sola conferre. Fit autem Pauli intentio perspicua, ex eo quo addit: Ore autem confessio fit ad salutem : Oris confessionem non tantum eam quæ lingua profertur, sed quodlibet signum, quo pietatem exterius profitemur, appellauit. Inter quæ præstant proculdubio veris

ad uer.

Spiritus f. contradi-
ci: seipm si
dicta Phi-
lippi fiat
vera.

Rom. 10

1 Cor. 13

bis

bis opera: quoniam qui dicit se nosse Deum, & mādāta eius ^{1. Iohan. 2}
 non custodit, mendax est. Expressius ergo & vt ita dixerim,
 ineffabilius opera fidem cōfitentur quam verba, tametsi oris
 confessio specialiter ad sacramenta referatur, quibus, fidei ad-
 iunctis, gratia nobis aut datur primo, aut semel accepta pro-
 uehitur: qua gratia, si tamen ociosa desidīa nostra non fuerit,
 æternam felicitatem assequimur: Illud igitur Pauli: Corde
 creditur ad iustitiam, fidei necessitatem significat, non tamen
 eius solius sufficientiam. Ad eundem modum, quod Iohan- ^{Iohan. 1}
 nis I. dicitur: dedit potestatem filios Dei fieri, his qui credūt
 in nomine eius, aperte docet, fide nobis aditum fieri ad fili-
 orum Dei adoptionem, non sola fide filios Dei esse, ac per-
 inde nec sola fide iustificari. Non omnes iusti sunt filij Dei.
 Per fidem igitur potestas datur credentibus, vt filij fiant cha- ^{Augustin.}
 ritate, quæ sola, vt inquit Augustinus, diuidit inter filios re-
 gni & filios carceris.

Si Deus pater vester esset diligeretis vtique me. ^{Iohan. 3}

Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: o- ^{Matth. 5}
 rate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij
 patris vestri, q̄ in cœlis est. Caritas ergo est qua filij Dei atq̄
 adeo iusti simus, cuius rei potestatem, nullis præcedentibus
 meritis, sed fidei tm̄ priuilegio accepimus. Neq̄ quicq̄ aliud
 verba Iohannis Euāgelistæ significant. Locis igitur istis que
 citantur a Philippo, ne per omnia nunc euagetur oratio, ad-
 denda sunt alia, vt vtriusque collatis, facilius intelligantur al-
 terutra. Non omnia hic, sed quædam ex multis subiiciemus.

De peccatorum remissione.

Q

Di

- Lucæ 7 Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.
- Lucæ 11 Qd̄ superest date eleemosynā, & ecce oīa mūda sunt vobis.
1. Petri 4 Charitas operit multitudinem peccatorum.
- Lucæ 16 Et ego dico vobis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
- Dani. 4 Peccata tua eleemosynis redime.
- Ecclesi 3 Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna resistit peccato.
- Tobias 8 Eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire vitam æternam.
- De iustificatione quod non sola fide, sed etiam legis obseruatione, hoc est, charitate, a qua lex pendet & prophetæ, homini contingat,
- Math. 23 Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.
- Psal. 118 Lex domini immaculata conuertens animas.
- Psal. 118 Legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum.
- Eodem. Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte periissem in humilitate mea. In æternum nō obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me.
- Rom. 2 Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.
- Eodem. Si igitur præpucium iustitias legis custodiat, nonne præpucium illius in circumcisionem reputabitur, & iudicabit id quod ex natura est præpucium legem consummans, te qui per literam & circumcisionem præuaricator es legis?
- Rom. 3 Legem non destruimus per fidem, sed magis statuimus. Quomodo?
- Gala. 5 Quia fides per dilectionem operatur. Nempe iustificationē. Quod

Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnē ROM. 8
 Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati,
 & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis: qui nō secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

Gloria honor & pax omni operanti bonum. ROM. 8

Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. 1. Cor. 13

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? JACOBI 2

Fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa. EODEM.

Ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. EODEM.

Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. EODEM.

Qui facit iustitiam iustus est. 1. IOHAN. 3

Quantū Iohannes non contentus iustitiam facienti tribuere, credenti, si nihil habeat nisi fidem, negare, vsq̄ adeo charitatē extollit vt in illam solam salutis humane summam videatur contulisse, quippe quod sicut Iudæi de sola diuina lege, ita Christianorum quidam iam cœpissent inter voluptates & facinora de sola sibi fide blandiri. Quos Iacobus, Petrus et Iohannes quasi ex condicōto integris epistolis insectantur: Nā Petrus etiam apostolus epistola præsertim secunda multus est in amouendo hoc errore, aduersus quem non suam tantum ait esse doctrinam, quod fides sine charitate hominē seruare non possit, verum & Paulū citat, cuius maxime verbis perperā intellectis (quod nunc Lutherus facit et Philippus)

F. ALFONSVS VIRVESIVS

bonorum operum contemptores videbantur abuti. Facturum me operæ precium existimo, si, quo minori negotio hæc omnia comprehendantur, epistolæ secundæ principium & finem ipsius apostoli verbis protulero. Declarat se primo ad eos scribere, qui fidem Christi apostolica communione susceperant, quos salutatur & admonet accepisse a Deo ingentia munera, sed esse maiora multo promissa etiam usque ad naturæ diuinæ consortium, ijs qui mundi huius cupiditates declinauerint. Atque hoc exordio fidelium animis erectis, mox ad exhortationes & præcepta se confert: Vos, inquit, curam omnem subinferentes ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiã, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem: Hæc enim si vobiscum adsint, & superent, non vacuos, nec sine fructu vos constituent in domini nostri Iesu Christi cognitione: Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum: Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis, &c. Hæc in epistolæ principio, ubi vacuum significat fructus, atque adeo inutilem cognitionem Christi, quæ fidei est, nisi, quas commendauerat, virtutes adsint, quibus superetur cupiditas, porro ut adsint, fides proculdubio est in causa, quippe quod primū gratiæ munus sit, cæterisque virtutibus aditū aperiat, cum quibus profecto iustificat, sine eis vero iustitiæ fructus expers omnino remanet: Nā charitati ac cæterarum virtutum

tum operibus tantum Apostolus tribuit, vt per ea non fidei ^{1. Pet. 3}
 vocationem modo, verum & electionem nostram (quæ vo-
 catis ad fidem sufficere videretur) robur & certitudinem ad-
 ipisci pronunciet. Satagite, inquit, vt per bona opera, certam
 vestram vocationem & electionem faciatis: Iam postrema
 eiusdem epistolæ verba videamus: Cum igitur hæc omnia ^{2. Petri 3}
 dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conserua-
 tionibus & pietatibus expectantes & properantes in aduen-
 tum diei domini, per quæ cœli ardentis soluentur, & elemen-
 ta, ignis ardore tabescent: nouos vero cœlos & nouam terrã,
 & promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Pro-
 pter quod charissimi hæc expectantes, satagite immaculati
 & inuiolati ei inueniri in pace, & domini nostri Iesu Christi
 longanimitatem salutem arbitramini, sicut & charissimus fra-
 ter noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit
 vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in ijs de his, in quibus
 sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabi-
 les deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum
 perditionem. Vos igitur fratres præscientes custodite, ne in-
 sapientium errore traducti, excidatis a propria firmitate: Cre-
 scite vero in gratia & in cognitione domini nostri et saluato-
 ris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis:
 Amen. Vsq; adeo Petrus vehementer increpauerat vitia, vs-
 que adeo virtutes extulerat, vt veritus sit demum, ne (vt ægre
 se homines in medio sistunt) essent, qui eius doctrina crede-
 rent suis se meritis, suis viribus esse seruandos, quod quidem
 etsi virtutibus fidei præsertim & charitati sit mercedis no-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Gratia ab
operibus
nunq̄ sepa-
randa est.

Cur Pau-
lus multus
fit in com-
mendanda
fide.

Rom. 8

mine promissum, gratiæ tamen prærogatiua (quam Christi longanimitatem Petrus appellat) credendum est homini contingere. Nusquam enim ita separanda est ab operibus gratia vt sine illis, saltem interioribus, hominem seruare possit, aut quenq̄ facere beatum, quem prius non reddiderit bonum & iustum. Porro vt beatitudo non solius est intellectus, sed etiã voluntatis, ita bonitas & iustitia non solius est fidei, sed etiam charitatis. Quas virtutes apostolica doctrina non Petri solũ verum & Pauli epistolis semper coniungit. Eteĩ quod Paulus quædam pro fidei virtute magnificentius differit aduersus Iudæos, necessitatis fuit illorum temporũ, in quibus Iudæi carnales & crassi vana legis nec obseruatae nec intellectaẽ p̄sumptione Christi gratiam & fidem, vt rem minime necessariã, aspernabantur. Dum igitur in eorum stolidam perfidiã Paulus inuehitur, quædam admiscet aduersus opera, quo fidei necessitatem ostendat: quæ sunt vt Petrus ait, difficilia intellectu, & quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Prædicat certe non minus vere quam confidenter, neminem iustificari posse, nisi per fidem Iesu Christi, nõ quod sola iustificet fides, quæ etiam si maxima fuerit, nihil esse hominẽ sine charitate pronunciat: sed quod fidei sit, nõ meritorũ nostrorum, aptos nos reddere, ad hoc vt iustificatio legis impleatur in ijs, qui non secundum carnem ambulant, sed secundũ spiritum. Iustificatio ergo, legis est: fidei vero: quod legẽ præstare possimus, vt iustificemur. Denicq̄ nihil est in sacris literis frequentius, quã iustos appellari eos, qui per gratiã mediatoris adiuti, legẽ de-
calogi

calogi seruauerūt. Huiusmodi iusti ex fide, aut in fide sua di-
 cūtur viuere non q̄d sola fides conferat vitā, quā sola non ha- Iacobi. 2.
 bet: sed quod nulla possit inueniri via, ad bene beateq; viuē-
 dum, licet multoties multisq; sit laboribus quæsita, præter fi- 1. Iohan. 3.
 dem, cuius est ad charitatis viam perducere, alioquin qui nō
 diligit, etiam si credat, manet in morte. Est huius expositionis
 autor Augustinus de ciuitate dei ad Marcellinum lib. XIX. Augusti.
 cap. III. his verbis: Si ergo quæritur a nobis, quid ciuitas dei
 de his singulis interrogata respondeat, ac primum de finibus
 bonorum malorq; quid sentiat, respondebit æternam vitā
 esse summum bonū: æternā vero mortē summū malū, pro-
 pter illā proinde adipiscendā istamq; vitandam recte nobis
 esse viuendum: propter quod scriptum est: Iustus ex fide vi Abac. 5.
 uit. Quoniā neq; bonum nostrum iā videmus, vnde oportet
 vt credendo quæramus, neq; ipsum recte viuere nobis ex
 nobis est, nisi credentes adiuuet & orantes, qui & ipsam fi-
 dem dedit, qua nos ab illo adiuuandos esse credamus, & cæ-
 tera. Illuminat igitur fides quo peruenire possimus ad vitā,
 non ipsa est vita: neque ea sola viuimus, tametsi ex ea pro-
 ficiscamur ad vitam charitatis, vt a charitate proficisci-
 mur ad vitam æternitatis, quos profectionis nostræ gra-
 dus a litera incipiens, Ambrosius describit ad Irenæum. Lex Ambrosius.
 pædagogus est, inquit, Pædagogus ad magistrum ducit,
 magister noster solus est Christus. Pædagogus timetur, ma-
 gister viam salutis ostendit. Timor ergo ad libertatem
 perducit, libertas ad fidem, fides ad charitatem, chari-
 tas acquirit adoptionem, adoptio hæreditatem. Possunt &
 illa.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Galat. 3

2. Cor. 1
Collectio
ex collati-
one loco-
rum.

Rom. 3

Pfalm. 142

Paulina
cautio in
excluden-
dis operi-
bus.

Galat. 3

illa prophetæ verba, quæ citantur ab Apostolo, eundem sensum habere, quem habent alia eiusdem Pauli. Quod autem viuo in carne, in fide filij Dei viuo. Alioquin in tantis versabatur laboribus supra modum, vt ait, grauatus supra virtutem, vt tæderet illum viuere. Collatis igitur, vt iam proferendi testimonia finem faciamus, vtriusq; locis, facile constat hanc esse totius scripturæ sententiam, quod non fide sola, vt Philippus vellet, nec solis operibus, vt credebant Iudæi, homo iustificetur, aut illi peccata remittantur, sed vtraq; fide scilicet, et charitate, per quam fides operatur, hoc in nobis fiat, idq; per Christum, cuius dona sunt fides & charitas, & vniuersa bonorum operum proles, quæ oritur ex eis, cuius etiam meritis hæc omnia pacem nobis & veniam a patre conciliant, qui ad hoc filium proposuit propiciatorem pro nobis in sanguine ipsius, cum alioqui non iustificaretur in conspectu eius omnis viuens. Porro quoties apostolus Paulus de fide loquens, illa nos iustificari sine operibus, ait, semper addit legis, vt non charitatis opera excludat, quæ potius libertas videtur esse, quam lex, sed vel opera quædam externa, quibus humana præsumptio decalogi literam seruare se credit, vel Mosaicas illas obseruationes sabbathismos & sacrificia, sine quibus procul dubio iustificabitur homo fidelis, infidelis vero nec cum illis quidē. Id minime dubium existimo fore cuiuis, vel mediocriter in apostolica doctrina versato. Bis enim hanc exclusionem addidit Paulus: vbi de lege Mosaica differit, inquam, Galatæ a pseudoapostolis seducti reciderant, cuius etiam extimam obseruationem in ciborum delectu & cæteris hu-

iuscea

iuscemodi eodem capite Petro se exprobrasse cōmemorat. Et ad Rom. vbi qua de lege fuerit loquutus verbis immedi- Roma. 1
 ate sequentibus exponit dicens: An Iudæorum tantum De-
 us, id quod & superius latius exposuimus: Quanquam ho-
 minem sine operibus iustificari nō negamus, si de præceden-
 tibus intelligatur, quibus iustificari meruerit. Hoc enim vt
 alias dictum est, nullis operibus, nec fide quidem mereri vs-
 quequaq; potuimus, sed gratis vt fide ita & iustitia dona-
 mur: Iustificamur autem fide simul & operibus, quia, hoc est
 homini iustum esse, fidem habere, & charitatis opera saltem
 interna. Iam ad patrum testimonia priusquam accedamus,
 est operæ precium animaduertere Philippicam æquitatem
 in disputando. Non vult humanæ sapientiæ præscriptione
 teneri, mox vt illi patrum aut conciliorum etiam testimonia
 opponuntur, clamat homines esse, prouocat ad verbum dei,
 alterutrius testamenti testimonium requirit. Eo demum in-
 sania in libello de locis theologis prorumpit, vt omnes vete-
 rum sententias quibus recentiores vtuntur irrideat, doctri-
 nas explodat, Lutherana nimirum blasphemia fretus, qui ec-
 clesiam a tempore concilij Niceni lapsam, a veritate semper
 aberrasse, ausus est pronunciare: Nunc vero suæ causæ diffi-
 sus Philippus, ad patres, qui Nicenam synodū sequuti sunt,
 atq; adeo cum illi cum Luthero toties damnati, confugit. In-
 ter hos tamen, cum permulti sint, multa que de hac materia,
 vtpote qua nulla est maiore studio in ecclesia discussa, per-
 tractauerunt, duos tantum citat, horumque singula tantum
 loca producit, cætera reiecturus, vt credo. Nam & Augu-
 R stinum

August. stinum in opere duntaxat de spiritu et litera regnare alias di
 Abrosius. xerat: cæteris in libris vbiq; fugere: Ambrosius vsq; adeo ni
 hil iuuat Philippum, vt sententiam nostram luculenter expo
 nat: declarauit enim in commentarijs non vno loco, quam le
 gem & quæ opera excludat a iustificatione Paulus, legem ve
 ritique Sabbathi & Neomeniæ & cæterorum huiuscemodii
 addimus etiã nos legẽ decalogi, quatenus literis est deforma
 ta lapideis, non quatenus spiritu reformatur in cordibus, quo
 modo sacramentum diuinitatis continere dicit Ambrosius:
 Eandem igitur legem & eadem opera ipse nunc excludit, &
 nos plusculum, vt videri possemus, ausi, omnia a merito iu
 stificationis exclusimus. Quod vero per legem etiam moræ
 lem peccatum agnoscebatur, sed culpa non relaxetur, millies
 sumus confessi. Non enim lex iustificat, sed legis obseruatio,
 nec obseruatio quidem sine Christo, si fingatur posse contin
 gere: Solius est Christi auferre peccata, relaxare debita, iusti
 tiam donare. Hæc quis neget? Quid vero aliud continet lo
 cus Ambrosij? Quid igitur discriminis est (dixerit quispiã)
 inter Ambrosium & Philippum? Hoc nimirum, quod Phi
 lippus iustitiam, qua donamur a Christo, quaque ex iniustis
 iusti simus, soli contendat inesse fidei, aut solam esse fidem, nã
 cætera donat iustificatis fide, non vt per illa iustificet, quando
 nihil est aliud iustum esse, quam credere: Ambrosius vero
 id minime ferret, qui charitati adoptionis priuilegium, atq;
 adeo iustificationis summam tribuit. An est aliud esse iu
 stum, quam esse filium, aut est aliud iustitiæ munus, quam
 ius adoptionis? Fides, inquit, per ducit ad charitatem, cha
 ritas

ritas acquirit adoptionem, adoptio hæreditatem: Rogo Roma. 8
 vos, o Germani, an fides illa quæ perducit ad charita-
 tem, sola sine charitate iustificet? Annuitis, vt credo, ne do-
 ctoribus vestris deesse videamini. Erit igitur homo iustus,
 priusquam sit adoptione filius: erit iustus, cui hæreditatis æ-
 ternæ ius nondum est acquisitum. Hæc non modo impossi-
 bilia factu sunt, verum & cogitatu difficillima: nam intelligi
 non magis possunt quam fieri. Quid igitur est, quod fidei
 toties in iustificatione celebratæ relinquamus, si hæc omnia
 charitati tribuimus, aut cur eius mentio tam frequēs est Pau-
 lo & interpretibus eius? Recte interrogas. Fidei relinqui-
 mus, ducere ad charitatem, ad iustitiam, ad adoptionem, at-
 que dare, quod Iohannes ait, credentibus potestatem vt filij Iohan. 1
 Dei fiant, quod charitatis est. Est autem frequens fidei præ- Cur fidei
 mentio tã
 frequens,
 dicatio, vt omnis gloriandi nobis occasio adimatur: dum
 consideramus, nullis nos præcedentibus meritis nullis no-
 stris operibus: sed sola Christi gratia per fidem, addo etiam,
 per solam fidem ad iustitiam esse perductos. Iustitia vero
 non sola est fides, nec ei soli inest, alioquin iustitia perducere-
 mur ad iustitiam: sed est pietas, quæ fidem præcipue con-
 tinet & charitatem. Harum virtutum prior est fides, ma-
 ior charitas fidei vita, virtus, & energia: ideo Ambrosius fi-
 dem dixit ducere ad charitatem: Siquidem ita compara-
 tum est hominis naturæ, vt ab imperfecto (quod quidem
 sapienter animaduersum est etiam a philosophis) pro-
 grediatur ad perfectius: Perfectionis autem vinculum est
 charitas. Vsq; adeo vt & ipsam perficiat fidem, vt vna Colof. 3

August.

Ad Augu-
stinum.

Argumen-
tum ope-
ris de spi-
ritu & li-
tera.

2. Cor. 1.

cum illa iustificet: Nullum est Dei donum, Augustinus inquit, dilectionis dono excellentius: Solum est quod diuidit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ. Et hæc ad Ambrosium. Iam Augustinus haud minus noster est, quam Ambrosius, in ipso etiam opere, quod nunc citat, & alias vnice commendat Philippus: nam cætera, metuens illorum infinitis pene locis vrgeri: tempestiuus reiecerat criminationibus. Nos vero, quo victoria sit illustrior, eius operis duntaxat verbis vtetur, cuius testimonio Philippus doctrinam suam visus est confirmare. Primo totius libri argumentum & scopus, est legis literæ, vt mortuæ, negare iustificationem: spiritui vero, hoc est, charitati tribuere, idcirco de spiritu & litera titulum fecit, quo intelligamus Pauli verba, Litera occidit, spiritus autem viuificat: ad legis decalogi literã & spiritum debere referri: vt cuius legis litera damnauerat humanum genus, & occiderat: eiusdem spiritum saluare, viuificare, & iustificare declarat. Hæc est geminæ charitatis lex, lapideæ illius & crassæ legis, qua sola gloriabantur Iudæi, velut animus & vita, quam spiritum viuificantem appellat Apostolus. Hæc de totius operis materia generatim: eadem vero aliquot singularibus eiusdē libri dictis sunt confirmanda. Declarat primum se non aduersus illos disputare, qui humanæ voluntati tribuunt iustificationis nostræ opus, sed aduersus eos, qui hoc humanarū esse virium, gratia contempta, præsumunt. Illis, inquit, acerrime ac vehementissime resistendum est, qui putant, sine adiutorio Dei per seipsam vim voluntatis humanæ vel iustitiam posse perficere, vel ad
cam

eam tenendam proficere: Et paulo inferius. Aiunt, ideo ista sine ope diuina non fieri, quia & hominem Deus creauit cū libero voluntatis arbitrio, & dando præcepta ipse docet quē admodum homini sit viuendum, & in eo vtiq; adiuuat, qđ docendo aufert ignorātiā, vt sciat homo in operibus suis, quid euitare, quid appetere debeat: quo per liberum arbitrium naturaliter insitum viam demonstratam ingrediens, cōtinenter & iuste & pie viuendo, ad beatam eandemq; æternam vitam peruenire mereatur. Hæc secundi capituli sunt, quibus ostendit non se velle operibus nostris iustificationē adimere, vt tribuat soli fidei: sed viribus negare, vt asserat gratiæ: Interim dum resistendum censet ijs, qui humanæ voluntati sine speciali Dei ope vim iustificandi tribuunt, significat eandem volūtatem posse per diuinam opem iustificare: sed apertius infra cap. V: Hoc, inquit, frustra dici satis elucebit (proposuerat aduersæ partis obiectionem) cum & ipsam humanam iustitiam operationi Dei tribuendam esse claruerit, quanuis non fiat sine hominis voluntate, & ideo eius perfectiōem etiam in hac vita esse possibilem, negare non possumus: quia omnia possibilis sunt Deo, siue quæ facit sola sua voluntate, siue quæ, cooperantibus creaturæ suæ voluntatibus, a se fieri posse constituit. Et capite VII. Prætendit misericordiam suam scientibus eum, & iustitiam suam his qui recto sunt corde: Neque enim quia sciunt, sed etiam vt sciant eum, præten dit misericordiam suam, neque quia recti sunt corde, sed etiam vt recti sint corde, præten dit iustitiam suam, quia iustificat impium. Hæc cogitatio non affert su-

Mar. 10

Psalm. 119

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Quidiusti-
tia Augu-
stino nepe
non sola
fides, sed
bona vi-
ta.
Rom. 3

Homo fit
iustus legi-
sime uten-
do lege.
Gala. 3

Rom. 3

Rom. 3

Rom. 7

Roma. 5

perbiam, quod viciū oritur, cum sibi quisq; præfidit, seq;
sibi ad viuendum caput facit: Quo motu recedit ab illo fon-
te vitæ, cuius solius hauſtu iustitia bibitur, bona scilicet vi-
ta. Et cap. IX. Iustificati gratis per gratiam ipsius: Non ita-
que iustificati per legem, non iustificati per propriam volun-
tatem, sed iustificati gratis per gratiam ipsius: non quod sine
voluntate nostra fiat, sed volūtas ostēditur infirma per legē,
vt sanet gratia voluntatem: & sana voluntas impleat legem,
non constituta sub lege, nec indigens lege. Et cap. X. Iusti-
ficati gratis per gratiam ipsius. Iniustus ergo legitime lege
vtitur, vt iustus fiat, quod cum factus fuerit ea iam non vta-
tur tanq̄ vehiculo, cum peruenerit: vel potius, vt supradicta
similitudine Apostoli vtar, tanquam pēdagogo, cum erudi-
tus fuerit. Et cap. XIII. Declarat eundem decalogum legē
esse factorū, quæ reum fecerat hominem: & legem fidei, quę
feruat atque iustificat. Sed alterum fuit Iudæis, literam dun-
taxat sequentibus, alterum est fidelibus spiritus sancti gratiā
assequutis. Quod operum lex, inquit, minādo imperat: hoc
fidei lex credendo impetrat. Et infra. His igitur consideratis
pertractatisque, pro viribus quas dñs donare dignatur: colli-
gimus non iustificari hominem præceptis bonæ vitæ, nisi
per fidem Iesu Christi: hoc est, nō lege operum, sed lege fidei,
non litera sed spiritu: non factorum meritis, sed gratuita gra-
tia. Et cap. XVI. Litera prohibens peccatum non iustificat
homīnē, sed potius occidit, augendo concupiscentiā & iniqui-
tatem, præuaricationem cumulando: nisi liberet gratia per le-
gem fidei, quæ est in Christo Iesu: cum diffunditur charitas
in cora

in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et cap. XVII. Ibi ergo lex (nempe in veteri testamēto) extrinsecus posita est, qua iniusti terrerētur. Hic (in nouo scilicet) intrinsecus data est qua iustificarentur. Nam non adulterabis: non homicidium facies: non concupisces: & si quod est aliud mandatū, qđ vtiq; in illis tabulis scriptū est, in hoc, inq; sermone recapitulatur, in eo quod diliges proximū tuū tanq̄ te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur: Pleni-
Rom. 13.
tudo autem legis charitas. Hæc non in tabulis conscripta lapideis, sed diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Lex ergo Dei est charitas. Huic
Rom. 5.
prudentia carnis non est subiecta, neque enim potest, sed ad hanc prudentiam carnis terendam, cum in tabulis scribuntur opera charitatis, lex est operæ, et litera occidēs præuaricatorem. Cum autē ipsa charitas diffunditur in cordibus credentium, lex est fidei & spiritus, iustificans dilectorem. Et
Rom. 8.
cap. XVIII. Proinde quia lex, sicut alibi dicit, præuaricationis gratia posita est, id est, litera ista extra hominem scripta: pro-
Rom. 4.
pterea eam & ministratiōem mortis & ministratiōem dānati-
2. cor. 3.
onis appellat: Hanc autem, id est, noui testamēti, ministratiōem spiritus & ministratiōem iustitiæ dicit: qua per donum spiritus operamur iustitiam, & a præuaricationis damnatione liberamur. Videor mihi, non ad confirmanda quæ superius dicta sunt a nobis contra Philippū, aliena testimonia producere, sed nostra ipsius verba quasi recapitulatione colligere. Proposuerat Philippus, sola nos fide iustificari: declarauit solius fidei iustificationem esse: ex iniustis iustos fieri,
vt sola

F. ALFONSVS VIRVESIVS

vt sola sit fides nostra iustitia: execratus est eos, qui per legem per opera sua iustificari se credunt. Opposuimus illi charitatem, quæ vna cum fide iustificat, non iustitiam merendo, sed per Christi gratiam, cuius donum ipsa est, secum afferendo. Legem etiam illi opposuimus, non crassam illã veterem atque lapideam, cui soli fidebant Iudæi, sed legem spiritus nouam: qua, iniquitate in peccatorum remissione depulsa, iustitiam amplectimur, vt iusti simus. Si hæc eadem non productis locis confirmat Augustinus: si non pro his ostendendis, suadendis, defendendis, summis ingenij viribus, vberima scripturarum sanctarum copia, aptissima earundẽ intelligentia & expositione contendit, fateor me causa excidisse. Ante hac iustitiam nostram charitatis legi tribuerat: opera legis ita sine fide iustificare negauerat, vt cum fide cõcederet: peccatorum remissionem, quanquã idem sit, proprio nomine nõdum attigerat: hoc vero loco, quem modo citauimus, operari iustitiam, & a præuaricationis damnatione liberare, quod remissio peccatorum est, charitatis legi tribuit, non tabulis inscriptæ lapideis, sed cordibus spiritu sancto diffusæ. Videamus tamen & alia quædam his non dissimilia, ne dicam apertiora. Cap. XX. agens de discrimine vtriusque testamenti ex Hieremia. Vnde igitur illud vetus, inquit, hoc nouum, cū lex eadẽ impleatur per testamentũ nouũ: quia dixit in veteri: Non concupisces. Quia ipsi, inquit, non perseuerauerunt in testamẽto nouo, et ego neglexi eos dicit dominus. Non ergo rerum est hæc nouitas, sed animorum, quos vetus testamentũ non innoouabat, nouũ vero per gratiam noui hominis

Charitatis
est a dāna
tione libe
rare.

Exodi. 10

minis Christi Iesu vsq̄ adeo immutat, & afficit, vt eandem
 legem a lapidibus transferat in corda, quæ translatio iustifi-
 catio nostra est per fidem inchoata, sed lege charitatis, cuius
 est ipsa iustitia, consummata: Hoc est enim quod paulo
 ante dixerat cap. IX. iustitiam esse bonam vitam. Et hoc eo-
 dem cap. XX. Dabo leges meas in mente eorum, & in cordi-
 bus eorum scribã eas. Vnde significauit, eos non forinsecus Hier. 31
 terrentem legem formidaturos, sed intrinsecus habitantem
 ipsam legis iustitiam dilecturos. Et cap. XXV. Cũ igitur
 hæc appareat distantia veteris & noui testamenti, quod lex
 ibi in tabulis, hic in cordibus scribitur, vt quod ibi forinse-
 cus terret, hic delectet intrinsecus: ibiq̄ fiat præuaricator per
 occidentem literã, hic dilector per viuificantẽ spiritum, non
 ideo dicendũ est, q̄ Deus adiuuet nos ad operandã iustitiã,
 atq̄ operetur in nobis & velle & operari pro bona volunta-
 te: quia præceptis iustitię forinsecus insonat sensibus nostris, Philip. 2
 sed quia intrinsecus incrementum dat, diffundendo charita-
 tem in cordibus nostris p̄ spiritum sanctũ, q̄ datus est nobis. Rom. 5
 Et cap. XXIX. Declarat eandem esse iustificationẽ legis &
 fidei his verbis, Sic enim gentes quæ nõ sectabantur iustitiã
 apprehenderunt iustitiam. Iustitiam autem quæ ex fide est,
 impetrando eam ex Deo, non ex seipsis præsumendo: Israel Rom. 9
 vero persequens legẽ iustitię, in legem non peruenit. Quare?
 Quia non ex fide, sed tanquam ex operibus: id est, tanquam
 eam per semetipsos operantes, nõ in se credentes operari De-
 um. Et mox pauculis interiectis, & adhuc dubitamus, inq̄t,
 quæ sint opera legis, quibus homo non iustificatur, si ea tanq̄
S sua

sua crediderit sine adiutorio & dono Dei, quod est ex fide Iesu Christi? Quid ego frustratim hæc aut illa verba quasi vellicando produco? Nihil est in hoc toto opere frequētius Augustino, quam charitatem & eius opera fidei in iustificatione nostra coniungere; tantumq; abest ab eius intentione hoc Lutheri dogma, quo iustitię summam refert in solam fidem, vt etiam in earum rer; collectione, quibus homo quasi per gradus ad verã iustitiam ascendit: fidem nõ iustitiã proximã, sed quartã a iustitiã dilectione posuerit. Cap. XXX. Neq; em̄ lex impletur nisi libero arbitrio: sed per legẽ cognitio peccati: per fidem impetratio gratiã contra peccatũ: per gratiam sanatio animã a vitio peccati: per animã sanitatem libertas arbitrii: per liberẽ arbitriũ iustitiã dilectio: per iustitiã dilectionẽ legis operatio. Si sola fides, quod Philippus astruit iustificare potest, cur non Augustinus in exquirenda iustitia ad fidei gradum inuestigatiõis suã cursum sistit? Quid illi opus erat vsq; ad liberẽ arbitrium et iustitiã dilectionem progredi? Quo in loco non ita distinguit iustitiã dilectionẽ a legis opere, vt intelligat, eandem iustitiã dilectionẽ nõ esse legis opus & obseruationẽ. Quid est em̄ qd ipsa lex demũ velit, atq; præcipiat, nisi vt iustitiam diligamus? Sed hæc iustitiã dilectio, quasi generalis quãdam affectio est, ex qua velut ex fonte, iustitiã singularia opera iusta tẽporis necessitatis aut decoris oportunitate procedunt: Quod quidẽ obseruandũ est in verbis Augustini, ne illum temere inconstantia arguamus. Alioquin dixerat superius, iniustum lege legitime vti, vt iustus fiat, & mox eodẽ ferme periodo eius esse dia

se dixit legitime vti lege, qui iustus iam fuerit, quæ duo dicta videntur in specie pugnare. Sed soluitur nodus intelligēdo (quod loco quem modo citauimus dictum est) legis dilectionem esse veram iustitiam, eandemq; totius iustitiæ radicē, quo supposito, nulla est pugnantia. Nam legitimus legis v^o sus, qui iustum facit, dilectio iustitiæ est, qua cōcepta facescit ipsa quodam modo lex, cuius coertione non est iam opus diligenti iustitiam, atq; adeo huiusmodi dilectione iusto: sed rursus cum hac iustitiæ dilectione seruat legē, iam iustus legitime vtitur lege, & ita fit, quod postremo loco citauimus, vt per iustitiæ dilectionem fiat legis operatio. Necq; hac solū nominis varietate vtitur Augustinus in exponenda iustitia, vt nunc charitatem, nūc omnia bona opera iustitiam appellet, verum & gratiam aliquando vocat iustitiam: cum tamē dixerit nō semel, iustitiam ita fieri a Deo in nobis, vt tñ sine voluntate nostra non fiat. Est autem locus omnium manifestissimus q̄ gratiam vocauit iustitiā cap. XXVII. id quod tam diserte animaduertendum esse duximus: quod ab hoc iustitiæ nomine proficiscatur, quod alicubi dicit, bona opera nō fieri nisi a iustificato. Iam enim ad locum accedimus, quē citauit Philippus, cuius citationem nō video qd illum iuuare queat, nisi hoc, ex quo videtur sibi posse colligere: bona opera non iustificare: sed ab his, qui iam iustificata sunt, fieri. Nō dubito tamen, quin prudens lector & integer iam dudum intellexerit, quam multa respōdere possimus: fiunt enim bona opera ab eo qui iam charitate ac iustitiæ dilectione, quod legis summa est, fuerit iustificatus: aut ab eo, qui gratia

præuentus, vim perficiendæ legis acceperit: Quod si Philip^{us} hac sententiâ, qua dictum est, bona opera a iustificatis fieri, suam doctrinam confirmari credebat, miror, quod illam ab altero apertiore loco non petierit, in quo non perfunctorie attingitur, sed plusculis verbis explanatur: Nisi forte hoc ipsum veritus est, ne quo facilius Augustini perciperetur intentio, eo difficilius ipse suam doctrinam Augustini roboraret autoritate, id quod productis verbis facile quisque deprehendet. Sic intelligendum est, inquit, factores legis iustificabuntur: vt sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi iustificentur: vt non iustificatio factoribus accedat, sed factores legis iustificatio præcedat. Quid est enim aliud iustificati, quam iusti facti: ab illo, scilicet, qui iustificat impium, vt ex impio fiat iustus. Si enim ita loqueremur, vt diceremus, homines liberabuntur, hoc vtique intelligeretur, eis qui iam homines essent, accedere liberationem. Si autem diceremus, homines creabuntur: non vtique intelligeretur creari, qui iam homines erant: sed ipsa creatione homines fieri. Ita si dictum esset, factores legis honorabuntur: recte non acciperemus, nisi honorem illis, qui iam essent factores legis, accedere: cum vero dictum est: factores legis iustificabuntur: quid aliud dictum est, quam iusti iustificabuntur, factores enim legis vtique iusti sunt. Ac per hoc tantum est, ac si diceretur, factores legis creabuntur: non quia erant, sed vt sint, vt sic intelligerent etiã Iudæi legis auditores, indigere se gratia iusti iustificatoris, vt possint esse factores. Hæc Augustinus cap. XXVI. quo in loco hoc agit, vt exponat

Exponit
sententiã
suam Au-
gustinus.

Rom. 1.

ponat quomodo gratis iustificemur, cum alias dixerit Paulus, factores legis esse iustificandos: Idcirco Augustinus præcedenti periodo quæstionem exorsus ait. Neque enim contra seipsum diceret (nempe Paulus) quod ait, factores legis iustificabuntur, tanquam per opera, non per gratiam iustificentur, cum dicat, gratis iustificari hominem per fidem sine operibus legis: nihilque aliud velit, intelligi, in eo quod dicit gratis, nisi quia iustificationem opera non præcedunt, &c. Vtriusque igitur loci intelligentiam ita attemperat Augustinus, ut in summa dicat: ita homines operibus iustificari, ut non tamen propter opera iustificentur, sed gratis: Quæ expositio non adimit iustificationi opera nostra, sed merita, hoc est, præcessionem, quod est causæ efficientis, non comitacionem, quod est causæ formalis. Si enim propter opera legis iustificarêtur, iam iustificatio accederet operantibus, essetque quasi merces operis retributa, non immeritis gratuito data, quod verbis Apostoli posterioribus aduersarêtur. Si vero sine nostris prioribus operibus iustificaremur, quomodo verè esset, quod priora verba habent, factores legis iustificari? Hanc vtriusque loci contemperacionem exemplo exponit, & confirmat, ad apostolicam doctrinam per quam appposito. Ita enim dicuntur factores legis iustificari, non ut dicerêtur honorari, quod esset conferre meritis præmia, sed ut homines dicuntur creari, quia ut homo non potest esse homo sine creatione, ita iustus non potest esse iustus sine legis obseruatiõe, saltem illa quam appellauit iustitiæ dilectionem, charitatem, spiritum legis viuificantem, et si quæ sunt alia id genus nomina. Hoc est quod

Concilium
Augusti-
nus verba
Pauli, quæ
pugnare
viderêtur
minus ar-
tentis.

diximus, non opera nostra, aut vlla merita, præcedere iustificationem, vt propter ea iustificemur, quod esset causæ efficiæ, sed comitari, quod est causæ formalis. Ab hac autem iustificatione quæ legis opere, nempe charitate ac dilectione iustitiæ fit, proueniunt cætera opera, quæ dicuntur accedere iustificatis: Tolle hanc Augustini expositionem, & iam iustificatio nostra sine nobis, sine voluntate nostra, sine libero arbitrio fiet, quæ toties negauit Augustinus. Non igitur vno loco, vt Philippus citat, sed toto opere de spiritu & litera hoc agit Augustinus, vt doceat ex Paulo, ita nos non propter opera nostra iustificari, vt per ea tamē iustificemur, solius autem fidei iustificationem nec attingit quidem, nec meminit vquam, nec inter tam multas iustitiæ acceptiones, quibus gratiam, legem, charitatem, opera bona iustitiam appellauit, obrepit illi, vt fidem appellaret iustitiam. Nempe quod illa in sacris literis inueniebat, hoc nunquam inuenerat.

Philippica VIII. Qua solutiones argumentorum, quibus Philippus respondet catholicis confutatur.

Posteaquam Philippus conatus est nequicquam fidei solius iustificationem scripturæ testimonijs stabilisse, nostrorum etiam argumētis respondet, illorum quoque responsiones interdum refellit, idque multis adeo verbis, vt si omnia essent recensenda, sola transcriptio volumen huius disputationis in immensum augeret, sed nos assumpti operis modum sequentes ad cribrum, quod aiunt, omnia secernemus, ne pulueris sui copia
sane

sanctarum scripturarum luci tenebras offundat Philippus. Primo quasi breuiter ac simplicibus verbis sit singulis argumentis & locis responsurus hoc statuit, quod ambiguae & periculosae causae multas & varias solutiones gignunt & addit poetae testimonium. Sed in bonis, inquit, & firmis causis vna atque altera solutio sumpta ex fontibus, corrigit omnia quae videntur offendere. Nos quidem hanc Philippi regulam seruauimus, qui omnibus locis ab eo productis, simplicissime respondimus, iustificari quidem hominem fide, eidemque peccata remitti, quod illa testimonia dicunt, non tamen sola fide, quia illa non dicunt: Duobus vero locis, quae opera legis excludunt a iustificatione, copiosius cum Ambrosij tum Augustini autoritate & expositione respondimus, responsionisque veritatem ipsius Apostoli verbis perspicuam fecimus. Atqui Philippus qui hanc respondendi regulam nobis tradit, postquam de solius fidei iustificatione iusto pene libro differuerat, aggressus nostrorum refellere argumenta, plusquam duodecim chartis de dilectione & legis impletione disserit, huc semper intentus, ut charitatem & legis opera a iustificatione secludat. Atque hinc viam sibi maxime aperit, ad respondendum omnibus quae potuerint obijci. Singulis tamen postea scripturae locis per multa capita, nisi mauult paragraphos appellari, respondet. Et quomodo respondet? Non per tropos aut distinctiones, ut sophistae, sed lucidissime ostendendo, in quo argumenta deficiant, vel si testimonia sunt, quem sensum habeant loca, unde petuntur: Vnum exemplum proponam, ut ex eo caeterorum possit fieri coniectura. Proponit

Argumentum catholicum.

nit sibi hoc argumentum. Iustitiam necesse est in voluntate esse, ergo cum fides sit in intellectu, non iustificat. Certe non sola iustificat, vt argumentum optime probat, si luculentius aliquanto proponatur, sed noluit, credo, homo suavis & elegans in scholastico (quod ipse vocat) argumento scholasticū seruare ordinem, ne aliqua barbarie latinū contaminaret candorem. At solutionem videamus. Hoc argumentum, inquit, ideo recitamus vt tota res magis fiat perspicua. Prius tamen quam de tota re prolixius differat propter morosos quosdā technologicos, vt ipse verbulo græco nos vocat, dicit, argumento respondere se velle. Hic quis non aliquam argutam & prorsus irrefragabilem responsionem expectet, qua dialecticorum technæ vnico prosternantur ariete? Constat ex Ethnicis, inquit, iustitiam obediētiam appellari erga superiorem, quam is approbat, quare fides recte dicitur iustitia, nam obedientia erga Euangelium imputatur pro iustitia a Deo, vt obedientia erga legem tantum propterea placeat, quia credimus nobis Deum gratis propiciū esse propter Christū. Neq; enim legi satisfacimus. Quanquam hæc fides est in voluntate, est enim velle, & accipere promissionem, &c. Obsecro bone vir, quo ruis, quo temetipsum tãto verborum profuuiō præcipitas? Statueras velle te respondere technologiacis, quare non dialectice negasti, aut concessisti præmissas, quas illi vocant, quare non probasti, aut improbasti collectionem? Dicis fidem esse in voluntate, falsa ergo erat minor in argumento, vide quam facile posses respondere, si respondere velles, & non verborum turbine omnia cōfundere, ne veritatis

Responſio
Philippica

Altera ſo-
lutio argu-
menti.
Fidem eſſe
in volun-
tate aſſerit
Philippus.

ritatis splendor queat in tam densa fumī caligine dignosci.
 Quid quod in causa Eutangelicæ iustitiæ philosophorū Ethica citas? Vbi est verbum Dei, præ quo cætera omnia fastidire soles, & contemnere? Si nos rerum diuinarū perscrutationem a philosophis ordiremur, quid tu nobis occineres? Quibus nominibus nos ornares? Nunquid iustitiæ diuinæ, toties in sacris literis prædicatæ, desunt testimonia, vnde queat sciri quid sit, & intelligi? Quale vero est, quod diuinæ legis obedientiam ita distinguis ab obedientia Euangelij, quasi Euangelium non præcipiat nisi fidem, lex charitatem & opera charitatis? In quo tibi Euangelium ipsum nihil obscure contradicit. Hoc est præceptum meum (ait Christus) vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Meminit huius præcepti tam multo times Iohannes, vt hoc vnum videatur fuisse eius epistolæ argumentum. Hoc est mandatum, inquit, eius, nempe dei, vt credamus in nomine filij eius Iesu Christi, & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum, filius scilicet, nobis, Euangelio igitur, nõ credendo solum, verum & diligendo obediatur, quia ita charitas finis est legis, vt Christi nihilominus sit peculiare præceptum: Probas præterea per philosophum (si diuis placet) fidem recte dici iustitiam, fac tibi esse cõcessum a nobis, quid ad summam nostræ disputationis, quæ erat, an ipsa sola esset nostra iustitia? Intellectus recte dicitur vita: Solus ergo viuet aut solus viuificauit intellectus? Adhæc, obedientiam erga legem dicis tantum placere propter fidem, factemur, & teipso etiã si nolis, authore addimus, iustificare propter fidem. Audebis ex hoc tuo axioma colligere, Ergo

Philippus
 destitit
 verbo dei,
 confugit
 ad philo-
 sophos.

Confuratio
 prioris
 solutiõis.
 Iohan. 15

1. Iohan. 3

1. Tim. 7

T non

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Galat. 5
 Confutatio post-
 meris.
 Matæ 45
 & 50, & 53
 2. Cor. 10
 Eph. 4

non placet; Ergo non iustificat: Tantum colliges non solam iustificare, non solam placere, quod Iudæi credebant. At nos vicissim ex tuis verbis colligemus, fidem nō solam per se placere, sed per obedientiam legis, non se sola iustificare: sed per charitatem, per quam operatur. Vides quam multa peccaueris dum peccare nos in scholastico, quod appellas, argumento conaris ostendere. Iam fides, vt ad alteram argumenti solutionem descendamus, qui potest inesse voluntati, cum sit notitia certa non tñ euidens rerum diuinarum, vt a theologis omnibus describitur, & ab Apostolo, quem quidem sequuti sunt, significatur: id & tu non potes inficias ire, qui non semel dixeris fidem esse notitiam, motus Isaïæ verbis, quibus ait: notitia Christi multos esse iustificandos, nunc argumentatione coactus negas illam esse in intellectu, cui omnes notitiæ infunt: Haud enim minoris est dementiæ, spirituales cognitiones cuiuscunq; sint gradus & ordinis intellectui negare, quā oculis visiones. Si res tibi esset cum technologicis: obijcerent tibi metam contradictionis, vt illi loquuntur, aut saltem contenti essent, adduxisse te in tam apertum inconueniens, vt contra omnium cum philosophorum tum theologorum sententiam dicas fidem esse in voluntate. Quid obsecro reliquum facis intellectui, vnde perfici queat, si fidem illi adimis? Vbi est illud Pauli: De ecclesia captiuante omnem intellectum in obsequium Christi: fide nimirum cogente credere quod non videtur? Et illud: de incredulis quod tenebris obscuratum habeant intellectum. An est aliud fides, quam sapientia illa, quæ toties in scripturis sanctis appellatur

tur panis intellectus, panis verbi, aqua sapientiae, lumen, veritas, & id genus alia, quae intellectu duntaxat percipiuntur. Hic est mentis oculus, quo videmus nunc per speculum in aenigmate, qui ex parte cognoscimus & ex parte prophetamus. Et aduersus haec & alia huiuscemodi notiora, quam vt oporteat confirmari, audet Philippus dicere, fidem esse in voluntate, idque non semel. Quid iam non tribuet fidei? Quid miramur, quod iustificationem & peccatorum remissionem illi tribuerit? Facile est ei, etiam bonorum operum remissionem tribuere. Quis illum argumento compescet, qui nihil moratur asserere, quod omnes negant; negare, quod omnes aiunt? Negat enim (vt ad aliam eius responsionem iam accedamus) bona opera vtilia esse facientibus. Responderant (vt dicit) theologici, quod Augustae causam ecclesiae sustinebant, illud quod Lucae Lucæ 17 Christus ait: Cum feceritis omnia quae praecipita sunt vobis, dicite serui sumus inutiles, intelligendum esse per Psalmographi verba. Dixi domino Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges; & ita nos, cum benefacimus, inutiles esse Deo, cui nihil commodi, nihil utilitatis, de nostris operibus potest accedere: eadem tamen opera vtilia esse nobis, quibus secundum opera se Christus retributurum esse promittit. Psal. 116 Addiderunt etiam, in fidem quoque posse competere, quod inutilis sit Deo, vtilis vero nobis. Quid simplicius, quid breuius, quid verius dici potuit, quam bona opera inutilia esse Deo, facientibus vtilia? Et tamen hic exclamat Philippus: Videte, inquit, quam delectet aduersarios puerile studium sophistices. Rom. 2 Vnam latet sophisma: Non est sophisma sacras literas interpretari.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

cipere, euertere, atq; peruertere, & sophisma videtur expositio, per locorum collationem ab eadē scriptura sumpta: Vos o Germani, vestrūq; appello candorem, vt conferatis hāc nostrorum responsionem cum ea, quam paulo ante Philippus primo dedit argumento, & iudicetis vtra simplicior, vtra breuior, vtra dilucidior sit, & a tergiuersandi studio omnino remotior. Est etiam operæ precium audire, quomodo cæteris respondeat argumentis, qui responsionem nostram queritur esse sophisticam. Cum videret se locis apertissimis vrgeri, cumq; multis verborum inuolucris vsus, non sibi visus esset satisfacisse, ad grammaticales tropos confugit, & dicit quædam esse accipienda per synecdochen, illud scilicet quod habetur apud Lucam: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et illud: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Item illud: Factores legis iustificabuntur. Quædam vero per hyperbolen, vt est illud: Eleemosyna ab omni peccato & a morte liberat. Quanquam diffusus huic responsioni addit: eleemosynam prodesse, sed non sine Christo, quasi nos quæ sine Christo fiant, eleemosynas a peccatis liberare dicamus. Quod si serio hæc & huiuscemodi alia respondet Philippus, & non eo potius vt fucum faciat imperitis: miror hominem eruditum & in primis rhetoricum non obseruare, quid illi cum aduersario in causa conueniat, quid sit quod in litis siue disputationis veniat controuersiam. Erat enim optimi oratoris & peracuti dialectici, primum statueret, qua de re, aut quibus de rebus sibi suscipiendum esset certamen: vt pro eis tantum vel aduersus eas suos conatus,

argu-

Luce 7

Matth. 19

Rom. 2
Thob. 4

argumenta, rationes, verba etiam, si fieri posset, omnia dirigeret: alioquin fieri non potest, quin more andabatarum cecus irruens, nunc pectus nudum exponat hosti, nunc ictus quā plures in cassum iaciat, & interdum se suo gladio iugulet, id quod frequenter vsuuenit Philippo. Nam synecdoche tropus, quid habet cum his locis, nisi dicere velit, Euangelicæ iustitiæ partem pro tota accipi, vt non sola charitate & obseruatione mandatorum Dei iustificemur, sed etiam fide, quæ pars est iustitiæ Christianæ, & ad vitæ æternæ consequutionem apprime necessaria. Id nos libenter accipimus, & vltro fatemur. Atque vtinam tam facile Philippus nobiscum in veritatis inuestigatione conueniret, quam sponte nos illi vbi pro veritate loquitur cederemus: Fatemur enim neminem iustificari sine fide, charitatemq; & eius opera non totā esse iustitiam, sed partem tamen præcipuam, fateatur idem & ipse nobiscum, vt nolit tam insolenter, non modo nobis, verum & sibi ipsi contradicere, iustitiæ summam soli fidei tribuendo, quod synecdoche tropus non finit. Significat enim aut totum a parte, aut partem a toto. Ita respondere, verba illa per synecdochen esse dicta, est nihil obscure, charitatē iustitiæ partem esse fateri. Hæc autem expositio quomodo consistare possit ei, qui totam iustitiam tribuit fidei, & charitatē a iustificatione & peccatorum remissione prorsus excludit, viderit Philippus: Jam cum quarto quoq; verbo tam multipliciter peccet, quis tamen enumeret, quæ crimina, quas blasphemias, quas hereses, nobis inter respondendum impingat, qd sine fide, sine gratia, sine Christo velimus hominem iustifica-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Jacob.;

Philippi
responsio
adIacobi.

re, quod ad hoc abutamur testimonijs, quæ non modo nos non iuuant, verum pro suo dogmate maxime faciunt. Quod genus est illud Iac. III. Videtis igitur quod ex operibus iustificetur homo, et non ex fide tantum; Huius responsionem miro versat artificio, primo, quod facillimum est, paruifacit argumentum, consilio ac ratione destitutus commune præsidium occupat, nempe contumelias & maledicta, a quibus exorditur. Sed est facilis, inquit, & plena responsio: si non assuant aduersarij suas opiniones de meritis operum, Iacobi verba nihil habent incommodi. Sed vbi fit mētio operum, aduersarij affingunt suas impias opiniones, quod per bona opera mereamur remissionem peccatorum, quod bona opera sint propiciatio, ac precium, propter quod Deus nobis reconcilietur, q̄ bona opera vincant terrores peccati, & mortis, quod opera coram Deo propter suam bonitatem sint accepta, nec egeant misericordia, & propiciatore Christo. Harum nihil venit in mentem Iacobo, quæ tamen omnia nunc defendunt aduersarij prætextu sententiæ Iacobi. Primū igitur hoc expendendum est, quod hic locus magis contra aduersarios facit, quam contra nos, &c. Immane, quantam impietatem ostentat Philippus quam hactenus nesciebamus, latere inter Christianos: At quid interim respondet ad Iacobi verba, vt illa in aduersarios vibret, longum esset nunc omnia transcribere quæ comminiscitur, sic tamen inter differendum colligit. Non igitur sentit Iacobus nos per bona opera mereri remissionem peccatorum & gratiam. Præclaram vero collectionem, quasi nos ad hoc citemus Iacobum, vt eius

autoa

autoritate credatur, posse homines mereri peccatorum remissionem & gratiam. De iustificatione & peccatorum remissione ita agimus, vt non operibus nostris aut meritis contingere nobis asseramus, neq; nostrorum quisquã asseruit: Gratis iustificari nos credimus a Deo propter Christum, iustificationem vero non sola fide, sed etiam charitate & operibus bonis contineri defendimus, ita vt quanuis non propter charitatem & eius opera, charitate tñ & operibus eius, et non fide tantum iustificari nos asseramus. Ad hoc citatus est Iacobus, ab hoc erat eius autoritas auertenda, quod cum efficere non possit Philippus, ipse sibi comminiscitur, quod expugnet. Addit autem collectioni: Loquitur enim (Iacobus scilicet) de operibus iustificationum, qui iam sunt reconciliati, & accepti & cõsequuti remissionem peccatorum. Quid ego audio? Iacobus dicit hominem operibus iustificari. Philippus opera illa non iustificare, sed ab eo qui iam dudum fuerat sola fide iustificatus fieri. Vtri eorum credemus? Nam hæc duo dicta proculdubio sibi vicissim aduersantur, neq; possunt quoquomodo simul esse vera. Eiusdem est farinae alia respõsio, quam paulo post comminiscitur. Oblitus nempe respondendi legem, qua dixerat in bonis & firmis causis vnã & alteram sufficere solutionem ex fontibus sumptã. Ex quibus fontibus? Ipsius nimirum causæ. Atqui huic argumento plures dat solutiones, quippe quod nulla sit sufficiens, & omnes extra causam. Sed hanc, de qua diximus, nunc demum audite. Iustificari, inquit, significat hic non ex impio iustũ effici, sed vsu forensi iustũ pronounciari, sicut hic:

Facto-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Rom. 3

Rom. 10

1. Cor. 4

Factores legis iustificabuntur: Sicut igitur hæc verba nihil habent incōmodi: Factores legis iustificabunt ita de Iacobi verbis sentimus. Iustificatur homo non solū ex fide, sed etiam ex operibus, q̄a certe iusti pronuntiarentur hoīes, habentes fidē & bona opera: Quis non videat Philippum tanta varietate solutionum latitanti, similem & lucem fugienti, huc atq̄ illuc discurrere, quo veritatem effugiant? Sed a quibus obscuro aut in quo iudicio pronuntiant iusti factores legis quos Paulus & Iacobus iustificari pronuntiant? Ab hominibus fortasse. Atqui apostoli Christi non de iustitia differebant humana: quinimo Paulus confidenter clamat: Mihi pro minimo est, vt a vobis iudicer, aut ab humano die, qui enim me iudicat, dominus est. A Christo ergo & in eius iudicio pronuntiantur iusti legis factores, id quod locus ipse Pauli declarat, cuius verba sunt: Non enim auditores legis iusti sunt, apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Vides eodem loco iustificari non pro iustum pronuntiarī, sed pro esse iustum accipi, idque apud Deum, ne interim ad humanam iustitiam confugas, vt soles, quando sola conjunctione aduersatiua interposita, quod negatur auditoribus legis, factoribus tribuitur nempe esse iustos: Apud Deum igitur & in diuino iudicio iusti pronuntiantur & habentur, & sunt illi, qui non fidem habent solummodo, sed & opera, vt Iacobus contendit, quos factores legis Paulus appellat. Quod si verum est homines sola fide iustificari, quod Philippus asserit: falsum igitur erit aut iniquum Dei iudicium, quod factores legis iustificat, vt Paulus ait: & non
sola

sola fide iustificat hominem, hoc est, iustū pronunciat (do-
 nemus interim hoc Philippo) sine operibus: quod Iacobus,
 Philippo etiam inuito defendit. Tandem in quarto paragra-
 pho postq̄ tentauit simplicia Apostoli verba varijs commē-
 tis inuoluere, ad consuetam modestiam reuersus: ita, inquit,
 videmus in his sententijs nihil esse vitij, sed aduersarij depra-
 uant eas, q̄ de suo affingunt impias opiniones, &c. Nobis ni-
 hil certius est, quam apostolicis sententijs nihil inesse vitij.
 Utinam tam persuasum sit omnibus, qui Luthero credunt.
 Animaduertitis reor viri Germani, quid hic dissimulem.
 Eadem simplicitate qua cæteris locis & argumentis respon-
 det quarto etiam capiti prioris epistolæ diuī Petri, vbi dicitur ^{1. Pet. 4}
 tur charitas operire multitudinem peccatorum. Summa re-
 sponsionis eius est, quod peccata, quæ charitas operit, non
 sunt illius, qui charitatem præstat. Sed alterius, cui per cha-
 ritatem indulgetur, & ignoscitur. Non de proprijs, inquit,
 delictis, sed de alienis loquitur cum ait. Dilectio tegit deli-
 cta, videlicet aliena, & quidē inter homines: id est, etiā si quæ
 offensiones incidant, tamen dilectio dissimulat, ignoscit, ce-
 dit, non agit omnia summo iure, &c. Hanc expositionem
 probat per dissidia Cæsaris & Pompæi: confirmat vulga-
 ri sententia. Mores amici noueris, non oderis. Conciliat ei
 alium locum ex Paulo ad Colossenses, quasi qua semel de
 charitatis officio erga proximum loquutus est Paulus, om-
 nia quæ de charitate dicuntur, & de eisdem oporteat intel-
 ligi. Citat ramentum, quod grauioris est autoritatis, & propius
 accedit ad rem, eadem pene verba ex decimo capite Prouer-
 biorum.

biorum. Veruntamen vndecunq; apostolus Petrus verba
 sumpserit, nihil refert ad sententiam, quæ ex totius orationis
 apostolicæ contextu est colligenda, præsertim cum prouer-
 bia non citauerit, quod consueuerunt apostoli facere, vbi
 veteris testamenti opus est verba produci. Hoc igitur in lo-
 co perspicuum est, non hoc agere Petrum, vt tradat ciuili-
 um officiorum regulas & præcepta: sed vt ostendat quibus
 pietatis operibus deprecari possent ij, quibus scribebat, mula-
 ta ac varia peccata, quæ antehac admiserant. Attigerat ea
 in tertio capite, in cuius fine de conscientia puritate incipit
 differere, ostendens qua potissimum ratione queant illam
 adipisci, nimirum per baptisma, quod non modo extime
 corpus intingat, verum & intime abluat mentem, ac mu-
 tet: addit Christi mortem & resurrectionem, quarum alte-
 ram familiare est apostolis peccatorum remissioni, alteram
 iustificationi & vitæ nouitati referre. De his differit capite
 quarto, recensens primo cathalogum peccatorum, quibus
 obnoxia erat mens sine Christo: addit autem remediū per
 fidem & charitatem. Fidem doctrina & oratione signifi-
 cauit, quia fides ex auditu est, vt Paulus inquit: & oratio
 in fide postulat, vt postulata queat obtinere: nec vllum est
 fidentis animi signum expressius oratione. Charitatem ve-
 ro proprio nomine descripsit, excellentia quoque notam
 illi addens. Ante omnia, inquit, mutuam in vobismeti-
 psis charitatem continuam habentes: quia charitas ope-
 rit multitudinem peccatorum. Quorum peccatorum? Il-
 lorum profecto quorum reos ostenderat, ad quos scribe-
 bat.

Rom. 10

Iacobi 1

bat. Alioquin non continuatiua coniunctione vtendum illi
erat, qua posteriora referret superioribus, sed adiunctiua,
qua viam sibi faceret ad inferiora, dicendumq; vt charitate
operiatis, siue vt charitas operiat multitudinem peccato-
rum: Cum vero dicat. Quia charitas operit multitudinem
peccatorum: quibus potuit verbis apertius ostendere, cha-
ritate nobis præterita peccata de quibus diserebat operiri.
Vfus est autem operiendi verbo, ea phrasi qua Propheta
pronunciat, beatos quorum tecta sunt peccata, non homin- ^{Psalm. 51}
num coniuuentia, sed condonatione diuina. Atque hic
est verus & germanus apostoli sensus apostolorum princi-
pe dignus: non de Romanorum chronicis aut vulgi sen-
tentijs, sed ex ipsius Petri præcedentibus paulo ante verbis
ipsaque orationis contextura productus, quem sequutos es-
se patres cum Græcos tum Latinos, eorundem (quod infe-
rius est videre) verba declarant. Plura alia loca refert, con- <sup>Philippi-
ca 10.</sup>
fessionem fuisse de scripturis obiecta: ad quæ cum hominem
charitatis ac pietatis operibus iustificari, eidemque pecca-
ta dimitti, nihil obscure probent, vt probant ea quæ nos
citauimus, identidem respondet, verum esse, sed non sine
Christo. Qua responsione ita nobis assentitur, vt tamen se
victum fortiter dissimulet: quinimo quo vitare possit cau-
sæ pudorem amissæ: non illum pudet execrandæ nos insi-
mulare blasphemiam. Hoc enim omnibus suis responsioni-
bus agit, vt omnes credant, nos sine Christo & eius fide pol-
liceri hominibus legis obseruationem, iustificationem, pecca-
torum remissionem, & id genus alia, quæ dona Dei esse nemo

Iohan. 15
 Heb. 11
 Rom. 5
 Philippus
 vel inui-
 tus verita-
 tem fate-
 tur.

Matth. 7
 Matth. 11

non credit. Ad has, inquit, sententias & similes de operi-
 bus primum hoc respondemus, quod supra dictum est, le-
 gem nō vere fieri sine fide, nec placere nisi per fidem in Chri-
 stum, iuxta illud: Sine me nihil potestis facere. Item: Sine fi-
 de impossibile est placere Deo. Item: Per Christum habet-
 mus accessum per fidem. Itaque quoties requiruntur, &
 probantur opera, addendum est Euangelium de Christo,
 &c. Felix si sic omnia dixisset. Ego quidem non pedibus
 modo, verum manibus, capite toto, demum cum corpore
 tum animo in sententiam eius descēderem. Cum enim Eu-
 angelium addit operibus, proculdubio fatetur Euangeli-
 cam promissionem non apprehendi, nisi ab operantibus, ac
 perinde non solam fidem Euangelicam, verum & Euange-
 lica opera iustificare. Quando enim ignavis aut desidiosus
 se promitteret fore propiciū Christus, cum dicat arctam
 esse viam quæ ducit ad vitam, regnumque coelorum vim
 pati, & a violentis esse possidendum? Verissimum itaq; fa-
 temur esse quod Philippus dicit: Legem nō vere fieri sine fi-
 de, nec placere nisi propter fidem & Christum, cui creden-
 tes fidimus, fidei tamen adiuncta legis observatio placet, pla-
 cat, atque adeo iustificat: hoc est, facit vt non imputentur
 nobis peccata, quæ ante fidem per incredulitatem perpetrā-
 tur, vel post fidem humana fragilitate quotidie admittuntur,
 etiam ab ijs quibus nihil est prius virtute, nihil antiquius, q̄
 diuinis se per omnia præceptis accommodare, quibus fides
 multipliciter prodest. Primum, q̄ fide intercedēte, Christus
 confert illis vim, vt legem, ad quam humanæ vires non attrin-
 gebant

gebant, obseruent, ad hoc enim in similitudine carnis peccati Roma. 5
 venit, vt quod impossibile erat legi perficere, iustificatio le Roma. 8
 gis impleretur in his, qui non secundum carnem ambulant,
 sed secundum spiritum. Secundo, quod ipsa legis obseruatio
 quantumlibet perfecta, qualis vix reperitur, inefficax esset ad
 æternam felicitatem, nisi per Christum, cuius membra nos fa 2. Cor. 4
 cit fides, æternitatem quandam obtineret in merendo. Hinc
 enim fit, vt quod momentaneum est & leue tribulationis no Psalm. 141
 stræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus o Psalm. 145
 peretur in nobis. Tertio, quod cum capessentibus æternitatē
 hanc, in via, qua ambulamus (vt ait propheta) absconderint
 superbi laqueum nobis tam multiplicem, vt nemo queat eua Psalm. 146
 dere, quin aut corruat, aut cadat, aut hæreat, aut cespitet, Chri Zacha. 1
 stus semper credentibus adest, vt iacentes erigat, errantes di Psalm. 146
 rigat, cadentes subleuet, labantes sustineat, hærentes expediat.
 Nam dominus soluit cōpeditos, dominus illuminat cæcos,
 erigit diffos, dominus diligit iustos. Quos iustos, nisi quos Zacha. 1
 soluendo, illuminando, erigendo, dirigendo, trahendo iusti Psalm. 146
 ficat. Quarto, quod eadem fides, vt cadentes, collisi, & obru Zacha. 1
 ti facinoribus, non desperemus de Christi misericordia, qui
 vt quotidie experimur, sanat contritos corde, & alligat con Psalm. 146
 tritiones eorum. Quis per prophetas suos quotidie clamat: Zacha. 1
 Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Hæc gemina
 conuersio est quæ hominem iustificat, hoc est, quodam mo Iohel. 2
 do Deo componit & æquat. Quod si quæras, quomodo de Iohel. 2
 beat fieri, in promptu est tibi forma, quam per Iohelem do Iohel. 2
 minus tradit. Conuertimini, inquit, ad me in toto corde ve

stro, in ieiunio & fletu & planctu: Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & cōuertimini ad dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multum misericors, præstabilis super malitiam. Habemus gratuitam promissionem diuinæ erga nos propiciationis & clementiæ, quæ sine vestium concisione, hoc est, veteris iudaismi ritibus hominem procul dubio semel apprehensa iustificat. Sed oportet animaduertere quibus legibus apprehendatur, totius nimirum cordis conuersione, quam externa opera, si facultas affit & oportunitas, profiteamur. Fides itaque promissioni credit, sed vera legis obseruatio charitas, quæ fidem perficit, promissionis fructum apprehendit, peccatorum nempe remissionem, iustificationem, & horum omnium mercedem, æternam felicitatem: Hæc est catholica totius ecclesiæ doctrina, quam quosdam qui veniunt in vestimētis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, humanis interdum traditionibus, priuatim ad quæstus & lucrum excogitatis, obscurasse, haud inficias imus, semper tamen pijs in libertatem, citra hæreses & scandala, veram pietatem licuit asserere, quod nostra mediocritas est non semel experta. Quare non iniuria Lutheri & Philippi excusationem reiicimus, qua missarum nobis cauponationes, rosariorum, fraternitatum, imaguncularum, & cæterorum id genus præposteram vulgi fiduciam obijciunt, quam inuexit sane quorundam avaritia, qui quæstum existimant pietatem, ecclesia tamen minime probante, licet episcopis plus iusto fortasse conniuentibus. Reiicimus, inquam, huiuscemodi excusationes, quia non decebat, bo-

Math. 7

nis Christi & ecclesie legibus peruersos hominum obesse mo-
res; nec erat prauae voluntatis morbo intellectus deprauatio-
ne medendum. Maneat catholicis veritatibus sua fides: ma-
neat suus honos ecclesie cum legibus tum antiquis consue-
tudinibus. His reuerenter praetermissis & intactis, inuehamur
in vanos hominum abusus, exclamemus in vitia, excandesca-
mus, etiam si placet, in scelera, quae longa consuetudine peccan-
tium, pastorum cessatione atque socordia, quasi legum vim a-
pud vtriusque ordinis pluresque proceres sunt adepta, euange-
lica tamen modestia seruata in primis, de qua Christum nos ad-
monuisse reor cum dicit: Estote prudentes sicut serpentes & sim-
plices sicut columbae, id quod hac potissimum ratione praes-
tabimus, si caeterorum crimina cum verbis tum motibus nostris
distantes, nominibus, ubi correctionis aut communis totius ec-
clesiae utilitatis spes non affuerit, pepercimus. Fratres enim &
conserui nostri sunt principes, pontifices, monachi, sacerdo-
tes & caeteri, quorum offendimur moribus. Domino suo-
stant aut cadunt, quin plures illorum credendi sunt stare, po-
tens est enim deus statuere illos. Iam si quis contendat in hac
doctrina de fide & operibus mihi & Philippo per omnia conue-
nire rebus, verbis tantum videri diuersos, ego non video qui
possint conuenire nobiscum illi, qui cum in responsionibus
argumentorum iustificationis partem charitati concesserint
dissentendi tamen studio non modo charitatem a iustifica-
tione differendo secludunt, hominem sola fide iustificari di-
cunt, verum quo magis videamur illis aduersari, fingunt
nos docere hominem solis operibus iustificari etiam sine fide,
qua

Matth. 10

Rom. 7.4

Quantum
discrimi-
nis sit in-
ter Philip-
pica do-
gmata &
catholicam
sententiam
de iustifi-
catione.

qua nulla potest esse vanitas impudentior. Veruntamen nihil ego grauabor Philippo cedere, modo ingenue, quod facillimum est, & imprimis necessarium, deserat verborum nouitatem, qua hactenus tot scādala sunt genita, tot hæresibus occasiones apertæ. Ad hæc diuinæ legis præcepta non contemnat, cuius finis est, non fides sola, sed charitas, inquit Paulus, de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta. Et addit: quod ab his quidam aberrantes conuersi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant. Quid vero est ab his aberrare, nisi aut legem, hoc est, charitatē a fide, aut fidem a charitate in iustificatione seiungere, cum vtramq; semper apostolus in operatione coniungat? Nam quod nunc propensior est in hanc, nunc in illam, varietas morum, conditionis affectuum aut errorum gentis ad quam scribebat, erat in causa. Cæterum cū vnum totius Euangelicæ doctrinæ prædicatorem instituit, quid illi præcipiat audiamus. Formam habe, inquit, sanorum verborum quæ a me audisti in fide, & in dilectione in Christo Iesu: Hic ostendit aperte quid siue per epistolas siue per sermones (nam vtroq; modo perhibet se tradidisse præcepta) de fide & charitate docuerit, nec satis est ei, si bonam habeamus doctrinam, nisi & formam sanorum verborum in docendo seruemus, hoc est, ijs vtamur verbis, quæ nullum errorem, nullum scandalum, nullam deceptionem gignere possint in animis audientium. Hanc formam si Lutherus, si Philippus, si cæteri eiusdem classis seruare voluissent viri Germani, minime vobis nunc opus esset nostra

1. Timo. 1

Cur Apostolus videatur varius in doctrina de fide et operibus.

2. Timo. 1

nostra monitio, qui cæteros cum verbis tum exemplis olim
 veræ atq; catholicæ pietatis admonere consueuistis. Vnde e-
 nim tanta pietas, tanta probitas, tanta religio, quanta ex Ger-
 mania, priusquam Lutherus illam fascinaret, multis a susce-
 pta Christi fide sæculis prodierat? Nunc vero: At præstat
 verbum nullum addere, quando decreui quos causa vinco,
 superare modestia: Apostolicis duntaxat verbis disputatio-
 nem claudamus. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum, cu-
 stodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu. Philip. 4
 De cætero fratres quæcunq; sunt vera, quæcunque pudica,
 quæcunq; iusta, quæcunq; sancta, quæcunq; diligenda, quæ-
 cunq; bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc co-
 gitare, & Deus pacis erit vobiscum.

Philippica IX. De poenitentia & absolutione.

Is quæ hactenus de iustificatione diximus, maxi-
 me connexa sunt omnia, quæ de poenitentia &
 absolutione differuntur, idcirco quanuis articu-
 lis vndecimo & duodecimo confessionis vestræ
 Germani tradantur, mihi visum est hic de poenitentia dispu-
 tare, alioquin multa eorum quæ modo diximus, essent nobis
 denuo repetenda. Hac de re vestra confessio ita sententiam Luthera-
norū sen-
tentia de
poenit. ia.
 explicat, vt nostram damnet: etsi Christo placet, hereticorum
 sententijs annumeret. Damnatis Anabaptistas, qui negāt se-
 mel iustificatos posse amittere spiritum sanctum. Damnatis
 Nouatianos, qui nolebāt absolueret lapsos post baptisma re-
 deuntes ad poenitentiam, Post hos subiicit eos qui non do-
 cent

cent remissionem peccatorum per fidem contingere, sed docent remissionem peccatorum contingere propter nostram dilectionem & opera. Si qui sunt, qui a remissione peccatorum fidem excludant, tanquam non necessariam aut inefficacem, merito reſciuntur a vobis: nullos tamen credo haecenus ita deſiſſiſſe, ſed doctores veſtri, vt ingenue dicā, in hoc & alijs huiusmodi vobis imponunt, falſa dogmata ex vera theologorum doctrina conſingentes, quo nos vobis reddant ſuſpectos & inuiſos, & ipſi habeant aduerſus quos inſurrexiſſe videantur, dum in fictas opiniones maximo conatu, vt ſomniantes in propria ſimulachra inuehuntur, & ſingētes ſibi monſtra quæ vincant, meras vmbraſ ducunt in triumphum. Fuerunt haecenus noſtri fateor propenſiores in charitatem & charitatis opera commendāda, quam in fidem. Sed hoc non eo fiebat, quod ignorarent fidem ante omnia necessariam eſſe ſine qua impoſſibile eſt placere deo, ſed quod viderent ad eſſe tempora de quibus Chriſtus ait futurum, vt iniquitate ſuperabundante multorum charitas refrigeret. Id quod experimenta non pauca docent, totus enim mundus iniquitatibus abundat, a quo charitas propemodum exulauit. Quamobrem hoc opus, hic labor eſt, huc totis viribus adnitendum, ac velis remiſque (quod aiunt) incumbendum, vt homines ab iniquitatibus arceantur: ſtudeant charitati. Fidem enim, quatenus vulgus eam intelligit, & aſſequi poteſt, omnes ſeſe credunt habere, quicumque ſunt Chriſto per baptiſmum initiati. Priuatas theologorum ſubtilitates de fide non intelligunt, tantum abeſt, vt & Lutheri hyperboles,

Hebr. 11

Math. 24

Vulgi ſi-
des qualis
ſit.

les,

les, & paradoxa queant animo comprehendere. Siquidem, quod Cicero verissime dicit, alia est illa, cum veritas ipsa limatur, in disputatione subtilitas, alia cum ad opinionem communem omnis accommodatur oratio: In qua etsi nihil debeat erroris inesse, veritatem tamen oportet vulgaris intelligentiæ captui adaptari. Quare de fide differentibus non est opus Lutheranas aut Philippicas admiscere hyperboles, quæ vix in disputationibus explicantur, sed ex ipsa vulgari sententia genus quoddam infidelitatis, quod hodie fidelibus maxime nocet, exprobrare. Horum vtrumque facillimum est, quando videmus fidem semel in baptismo susceptam non amitti, nisi aut incredulitate, aut hæresi; remitti tamen, & velut extingui, si charitas desit. Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Fidei ergo virtus & energia cum sit charitas, quia fides per dilectionem operatur, certissimum est, eatenus fidem in nobis augeri quatenus charitatis operibus excitatur & accenditur. Ex his colligitur nostrorum doctrinam non modo piam, verum & utilem hæc etenus fuisse. Non de ijs loquor, qui supersticiosas preculas aut inanes peregrinationes maximo venditant, & pro eis regnum cælorum, modo pecuniola intersit, confidentissime pollicentur, pseudologi, cauponatores, non theologi doctores. Sed de ijs, qui cum Paulo excellentiorem charitatis viam nobis demonstrant, beneficentiæ & communicatio-

Iacobi 2

1. Cor. 13

1. Cor. 21

Hebr. 13
Lutheranū
dogma
quale.

Philippus
pe poeni-
tentia.

Primū Lu-
theri do-

nis nos admonent, talibus enim hostijs promeretur Deus. At vestrorum doctrina, vt impia non sit, certe utilis esse non potest, quia maxime sibi vulgus per eam de nomine Christiano blanditur, cum audit, poenitentiae vim sitam esse in fide, qua sola peccatorum remissionem consequantur: modo firmissime credant, prolata duntaxat absolutione, etiam si caetera omnia neglexerint, se consequutos: Et hac doctrina vsque adeo insolescit Philippus, vt dicat se & caeteros, qui Lutherū sunt sequuti, beneficium absolutionis & potestatem clauium ita illustrasse & ornasse, vt multae afflictæ conscientiae ex doctrina eorum consolationem acceperint: postquam audierunt, inquit, mandatum Dei esse: imo propriam Euangelij vocem, vt absolutioni credamus, & certo statuamus, nobis gratis donari remissionem peccatorum propter Christum, & sentiamus vere nos hac fide recōciliari Deo. Et addit: Hac sententia multas pias mentes erexit, & initio commendationem maximam apud omnes bonos viros attulit Luthero, cum ostendit certam & firmam consolationem conscientijs, quia ante a tota vis absolutionis erat oppressa doctrinis operum, cum de fide & gratuita remissione nihil docerent sophistæ, & monachi: Liceat mihi, viri Germani, vestra omnium & eius obsecro pace id respondere Philippo, quod veteri prouerbio vulgo iactatur: Oportet mendacem esse memorem. Nam vt hic non fuerit studio mentitus, quod facile credam, certe memoria lapsus est, in commemorando primam Lutheri doctrinam, de poenitentia: Primam dixi, quia varie hac de re, sicut & de caeteris, quas nouo

nouo dogmate conuulſit, loquutus eſt aliquoties: Primo nã ^{gmata de} que non fidei, ſed charitati pœnitentiæ ſummam vimq; tri- ^{pœnitentiæ.} buerat, theologorum contritiones explodebat, irridebat at-
 tritiones, timores damnabat, nec a terroribus iſtis, quos mo-
 do incutit, ſed a dilectione exiſtimabat inchoãdam eſſe pœ-
 nitentiam: Hæc conſtant, tum ex conſuſionibus quas
 tunc temporis, cum a Germanis theologis vrgeretur, miſit
 ad Leonem pontificem maximum, tum ex lucubrationibus
 quibus mox, non proponendo iam vt prius, ſed aſſerendo
 cœpit ea contente defendere. Damnata vero ab eodem pon-
 tifice, & ſunt a Luthero, non modo non mutata, aut commo-
 da quapiam expoſitione lenita, verum nouis aucta blaſphe-
 mijs procacius deſenſa. Nunc veſtra conſeſſio & Philippi
 apologia contritionem & timorem, tametſi mutato in terro-
 res nomine, exigit ad pœnitentiam, theologos & communẽ
 eccleſiæ doctrinam in hoc etiam ſi nolit ſequuta, charitatem
 vero ab ea prorfus excludit. Reijcitis enim, & inter hæreti-
 cos annumeratis eos, qui docent remiſſionem peccatorum
 contingere propter noſtram dilectionẽ, aut craſſe nimis obli-
 ti, aut impie damnantes, quod Chriſtus ait: Lucae VII. Di-
 miſſa ſunt ei peccata multa, quoniã dilexit multum. Sed de
 his hæcenus ſatis ſuperque diximus. Reliquum eſt, quæ ſpe-
 cialius de pœnitentia cõtinet veſtra conſeſſio, in mediũ pro-
 ducere. Nõ ſatis eſt vobis conſeſſionem ſimpliciter profer-
 re, verum & doctrinã additis de partibus pœnitentiæ, quaſi
 neceſſarium ſit, vt qua de re, nec firmam quidem & commu-
 nem omnibus opinionem ſapientes ſunt aſſequuti, de eadẽ

Pœnitentia necessaria multa requirit q̄ non sunt ipsius pœnitentiæ partes.

vulgus fidem habeat explicatam, quam conceptis verbis profiteatur. Pœnitentiam omnes catholici credunt, de partibus eius non perinde conveniunt, q̄ multa sint ad pœnitentiam necessaria, quæ tamen non sunt ipsius pœnitentiæ partes. Sicut multa sunt ad politicam iustitiam necessaria, quæ iustitiæ partes non sunt. Quam ob rem, sicut satis est vulgo vitare libidinem, & absq̄ eo quod eius omnes partes & species intelligat distincte, aut possit enunciare discrete: ita satis est ei, si sacramenta suscipiat a Christo, vt symbola essent gratiæ instituta, absq̄ eo quod distincte intelligat vniuscuiusq̄ sacramenti diffinitiones & partes. Quando enim agricolarum & opilionum vulgus hoc assequetur? An omnes hos & id genus alios ab æternæ vitæ iure secludemus, quia non valêt Lutheranæ fidei argutias, & sacramentorum partes, de quibus inter eruditos minime convenit, intelligere? Cæterum vt necessario ista (quod nunq̄ concesserim) in vestra confessione sint posita, dispiciamus, an vere, confessionis verba sic habent: Constat aut pœnitentia proprie his duabus partibus, altera est contritio, scilicet terroris incussi conscientiæ agnito peccato: altera est fides quæ concipitur ex Evangelio seu absolute, & credit, propter Christum remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat. Istam pœnitentiæ vestre consolationem Philippus auget in apologia, præscindens (vt dicit) a contritione illas otiosas & infinitas disputatiões: quādo ex dilectione Dei, quādo ex timore poenę doleamus. Sed dicimus, inquit, contritionē esse veros terrores conscientiæ, quæ Deū sentit irasci peccato, & dolet, se peccasse. Quam vellem,

Vulgus nō condēnandus si argutias fidei Lutheranæ non caller.

Contritio quid est secundū Philippum.

vellem, vt Philippus istos veros terrores, quibus serio conscientia (sic enim illos exponit) dolere consuevit, a falsis mihi distingueret, quibus ioco dolere possit: vt, sublatis disputationibus nostris otiosis de duplici cōtritionis origine, aliquid lucidius ipse, quod nulla indigeret quæstione, pro nostris disputationibus substitueret. Nobis vera contritio verus timor est, qui iure dicitur filialis, etiam si non sit vsquequaque perfectus, cum animus nollet Deum offendisse, quæ se tamē offendisse recolit. Nam tristitiam ita diffinit Augustinus: vt sit animi commotio de ijs rebus, quæ nobis nolentibus accidunt: idcirco qualis fuerit res ipsa, propter quam tristitia afficimur aut timore, talis erit timor noster & tristitia, siue vera siue falsa. Hoc discrimē nō potest dignosci per affectus ipsos quatenus sunt qualitates animum immutantes, quoniā hoc modo æque vera est vna tristitia, sicut alia, etiam si non sint æquales: sed dignoscitur ipsa radice perturbationis, quam appellamus obiectum: ita vt tristitia quæ oritur ex vero malo, vera tristitia sit, quæ vero ex malo apparenti, dicatur apparens aut falsa tristitia, tamen si quādiu obiectum animo apprehenditur vt malum, æque vere contristat & moerore afficit animum, vt si vero malo esset commotus. Ita, quod ad ipsas affectiones attinet, nulla tristitia non est vera tristitia, atque adeo nullus dolor, nullus terror non est verus: nec vnquam anima non serio dolet, quādiu quoquomodo dolet. Idem iudicandum est de timore: vtriusque enim affectus radix & obiectum est malum, sed tristitiæ, re aut recordatione præsens, timoris vero, re aut opinione saltem futurum.

Augustin.
Contritio
catholica
quid sit.

Differētia
inter tristitia
m verā
& falsam
quō dignoscitur

Tri

Tristitia ergo si sit de peccato præterito, quod quisq̄ nollet
 admisisse, vera tristitia est dicenda: quoniam de vero malo
 adeoq; digno quod moerore animum afficiat, oritur: si ve-
 ro ita sit de futuræ pœnæ, cuius reus iam tenetur animus, cōsi-
 deratione, vt secluso reatu nihil alioqui moraretur ipsa pec-
 cata, non vera tristitia est, aut saltem non est vera pœnitentia,
 quando non illum pœnitet, offendisse Deum, sed sei-
 psium reatus incōmodo læsisse: Et hæc pœnitentia atque tri-
 stitia est quæ proprie ex timore seruili oritur: seruorum est
 enim, non dominorum suorum offensiones, sed proprias ti-
 mere pœnas. Philippus hæc omnia velut otiosas disputatio-
 nes floccipendens, tantum exigit a nobis veros terrores, qui-
 bus anima serio doleat, quos tamē terrores qui possit a falsis
 discernere sine his disputationibus, non video. Et sunt, qui
 specie duntaxat verborum commoti, re vero minime intel-
 lecta, nec animaduersa quidem, pecudum instar sequantur
 voces, quæ ipsis etiam a quibus excogitate sunt, nihil nisi claf-
 sicū celeuma significant. Nos vero verbis prætermisissis, rem
 persequamur. His veris terroribus præcipit Philippus succe-
 dere fidem, qua conscientia terroribus contrita ad consolati-
 onem erigatur. Et hæc dicit esse doctrinam, qua illustrauit
 & ornavit beneficium absolutionis & potestatem clauium,
 & quæ multas pias mentes erexit, & initio commendationē
 maximam apud omnes bonos viros attulit Luthero. Quid
 Lutherus initio sui dogmatis de pœnitētia docuerit, attigim-
 us modo, quod valde diuersum fuit ab hac doctrina, qua
 piæ mentes erectæ, maximam cepisse cōsolationem, iactantur:

tur. Cæterum consolari conscientias facillimum esset etiã no-
 bis, nisi esset pax quædam & consolatio animæ perniciosa, quæ
 concipitur erroris persuasione semel suscepta, de qua Hieronimus ^{Hiere. 6}
 concipitur erroris persuasione semel suscepta, de qua Hieronimus
 mias. Curabant (ait dominus) contritionem filiarum popu-
 li cum ignominia, dicentes pax pax, & non erat pax. Vera
 conscientiarum pax & securitas, & si non possit esse sine fide, nõ
 tamẽ possidetur per solã fidem, nisi adsit charitas, per quam
 operatur. Gloria honor & pax omni operati bonum. Nam ^{Rom. 1}
 quæ, per Deum, pax poterit esse animæ, quæ ita credit se per
 verbum Dei a peccatis præteritis absolui: vt tamen futura
 non habeat in animo vitare. Dicetis, (scio) hoc esse impossi-
 bile: Imo nihil frequentius vulgo vestratium. Ita enim sibi
 persuaserunt, nihil opus esse ad perfectam veniẽ cõsequutio-
 nem, nisi vt firmissime credant se absolutos, cum audiunt
 absolutionem, quæ innititur Evangelio. Rursum dicetis, istã
 fidem perseverationem in peccatis minime ferre: quia cum
 præcesserint veri terrores, serio dolet se peccasse, quod est im-
 possibile ei, quia adhuc peccare decrevit. At cum veros ter-
 rores exigatis, tacite fatemini esse falsos, quibus posset anima
 decipi: qui poterit ergo nosse poenitens veros se habere ter-
 rores, & serio dolere: vt fide succedente pacationẽ & securi-
 tatem accipiat, præsertim cum hos terrores ita depingãt Lu-
 therus & Philippus, vt dicant non illos posse animam susti-
 nere, quin rueret in desperationem, nisi sustentaretur verbo
 Dei. Atque hinc colligunt discrimen inter poenitentiam Pe-
 tri & Iudæ, quorum vtrunq; volunt habuisse veros terro-
 res. Sed alter, hoc est, Petrus, erectus est verbo Dei, alter ve-

Discrimẽ
 inter poeni-
 tẽtiam Iu-
 dæ & Petri
 secundum
 Lutherũ &
 Philippũ.

Y ro de

ro desperavit: quia veri terrores sustineri non possunt sine verbo Dei. Cum ergo tales describantur a vestris doctoribus veri terrores, sine quibus mens non erigitur fide, quosque partem faciunt veræ poenitentiae, quis poterit scire se veros habuisse terrores, aut vnde dignoscet illos a falsis, ne illudatur? Dicent hos terrores concipi verbo Dei, cum per illud arguuntur peccata. Audio, sed interim nullam video notam discriminis, qua possim veros terrores distinguere a falsis, nisi præter hoc quod Iudas, quos dicitur habuisse veros terrores non videtur concepisse verbo Dei. Idem verbum Dei audiunt, qui vere conuertuntur, & quos falso poenitet, nec omnes qui verbi comminationes audiunt, dolent quod peccauerint, sed quod æternæ mortis reos sese fieri peccando vident. Et sentiunt quidem vehementes atque terribiles animi cruciatus, qui tamen non huc animum inducunt, vt doleat, quod ipse tam iniquus fuerit, sed quod Deus tam æquus sit, aut quod ipsi iudicant, sæuerus: Fac huiusmodi hominem quod genus multi sunt, vrgentibus hisce animi terroribus, audita Philippi doctrina, misericordiæ fiducia erigi, leuamen absolutionis quærere, ita tamen vt sibi (quando nihil ab eo nisi fides exigitur) persuaserit, cum primum absoluentis verba audierit, & absolui se etiam non confessum crediderit, absolutum esse, hoc est, poenas illas, quas timuerat, euasisse: etenim talem quærebat misericordiam, quale de sua miseria iudicium habuerat, existimans se miserum, non quod peccauerat, sed quod vltionis se fecerat reum, & ideo eius concepit securitatem ex absolutione, cuius præ-

præceperat metum in comminatione. Dicetis ne hūc hominē veros habuisse terrores, serio doluisse, veram adhibuisse absolutioni fidem, postremo veram pacem & securitatē animi consequutum? Quod si dixeritis, vt dicturos vos esse reor, nihil eorum, quæ huiusmodi homines aut agunt, aut patiuntur, vera esse: superest nobis integra quæstio, vt quo veram animi securitatem possidere valeamus, ostendatis nobis modum, quo possimus dignoscere veros terrores, & cæteros affectus, a falsis discernere, quandoquidem vtrique concipiuntur externa verbi Dei perceptione. Eadem est nobis quæstio de fide, quoniam si quancunque probatis, et sufficere dicitis in poenitentia, ad peccatorum remissionem obtinendam, quid iudicabimus de ijs, qui ita credunt se a præteritis peccatis absolui, vt a futuris tamen abstinere nolint, imo qui fiducia ista, quam de remissionis facilitate, simul atque absoluentis verbo crediderint, conceperunt: pro-niores fiunt ad flagitia. Dicetis ne hanc fidem illis sufficere ad iustitiam & absolutionem a peccatis, qua fide, quod ad certitudinem attinet ita firmissime credunt absolutioni, vt nulli firmitus? Quod si responderitis, haud quancuncq; sufficere fidem, sed viuidam quãdam ac minime otiosam, qualē etiam ante charitatem doctores vestri cōminiscuntur, vt po-
te q̄ sine charitate iustificat, quã obsecro securitatē concipiēt illi, qui post conscientiaē terrores, quos misericordiaē fiducia atq; fides excipit, absoluti, nihilo minus experiuntur sese affe-
ctibus impugnari, interdum & expugnari, q̄ antea? Etenim perpauci sunt in quibus tanta fiat repente mutatio, vt per

eam possint cognoscere præterita sibi peccata dimissa: Vnde ergo cæteri tam multi scient se habuisse fidem illam veram & efficacem, quæ opus est, & sufficit absolutioni? Quid quod terrores isti, quos oportet præcedere fidem tam graues, vt nequeat illos anima sustinere, quin desperet, & caliginis barathro obruatur, nemo est vnquam nec in vobis expertus, nec Lutherus quidem ipse nec Philippus: Quid igitur opus est magnificis verbis fumos offundere, in re, quam maxime oportet esse perspicuam? Cum itaque tantas tamque difficiles habeat doctrina vestra quæstiones, in quibus hærare, ac cespitare possit conscientia, & scrupulis inextricabilibus implicari, quam consolationem potest pijs mentibus afferre? Obijciatis mihi fortassis experimentum, quod plurimorum conscientiarum videntur erectæ ad Lutheri doctrinam, quam (vt Philippus ait) illustrauit & ornavit beneficium absolutionis. Obsecro bone vir, qui potest misellus homuncio Dei beneficium ornare & illustrare? Quis nisi prorsus impius & impudens sibi audeat arrogare, aut hominum cuiquam tribuere ista, quæ vos Lutheranis tribuitis adiuuentis? At vitabit scio Philippus (quæ est eius ad omnia dexteritas) hanc inuidiam dicens, non esse illustrare & ornare quicquam ipsi rei contulisse virtutis, aut addidisse decoris, sed sapientiarum Lutheranae splendorem, quo facilius hæc possent intelligi, admouisse. De verbis nihil moror, neque nunc volo quid significant ea, neque quam modesta sint, discutere: quibus post tot ecclesiarum concilia, post tot orthodoxos patres, post tot pontificum decreta, quasi cornicum oculi cõfinguntur.

tur. Tantum per cōmunem salutem de qua differimus vos
 contestor, & admoneo, viri Germani: vt animaduertatis
 quantas & quales potius tenebras offundat pijs mentibus
 dogma Lutheri, modo non perfunctorie, vt vulgo periculo-
 sissime fit, sed pressius ac diligentius excutiantur. Nam vt ad
 experimenta reuertar, facile mihi erit, multis aliorum atq; cer-
 tioribus experimentis refellere. Deprehendī, cum essem in
 Germania, omnes ferme qui Luthero credunt, nihil aliud in-
 telligere de verbis eius, quam fidem illam vulgarem, qua sese
 Christianos existimant, sufficere eis ad iustitiam, & peccato-
 rum remissionem, modo firmissime credant: sese quales qua-
 les fuerint, mox vt absolutionis verba proferuntur, ab vni-
 uersis peccatis absolutos euadere: Quem vulgi errorem, nisi
 communis esset, & quasi populariter receptus, nunq̄ Eras-
 mus vir doctus & probus, sed Lutheranis dogmatibus non
 perinde infensus atq; furori, in colloquijs, quæ vulgo scripsit,
 irrisione peracuta dānaret. Porro huic persuasioni cum ad-
 iuncta sit alia, qua Lutherus docet, non esse opus, peccata sa-
 cerdotibus confiteri, mirum ni maximam ex vtracq; consola-
 tionem conceperit vulgus: cuius semper fuit, iugum Christi
 detrectare, & veram cordis mortificationem exhorrescere.
 Nam apud eos, qui in vobis sunt doctiores & cordatiores, ni-
 hil aliud fecit Lutheri doctrina, quam vt vtrinq; perplexi &
 ancipites, nec illi, nec nobis credant. Equidem animaduertūt
 nostrorum mores, & sacrificulorum (quod negandum non
 est) quosdam abusus, ex quibus, occasione accepta, Lutherus
 catholicam doctrinam vehementer sit infectatus, & omni-

bus propter quorundam crimina negociū exhibuerit. Rurſus vident veſtrorum mores noſtris (vt modeſte loquar) niſi hilo meliores: quibus adiungunt, quam varie, quam perplexe ſua dogmata prodat Lutherus, quam frigide probet, quā multa magnificis verbis polliceatur: quam nulla ſolidis argumentationibus præſtet, qui ſit, vt ita nobis aduerſentur exteriſ, vt tamen interius Lutherō minus quam nobis credant. Nihil inexpertum loquor, multis congreſſibus, varijs colloquijs explorata mihi ſunt, quæ ſcribo. Sed interim, ne iſtorū claudicationem probare videar, identidem mihi repetendū eſt: non debere, ſacras & pias eccleſiæ doctrinas ac leges, propter iniquitatem eorum qui abutuntur illis, in ius vocari, aut quoquo modo contemni. Haud ergo, vt ad Philippi verba reuertar, apud bonos & ſapientes viros noua doctrina commendationem attulit Lutherō. Sed apud ineptas mulierculas, apud rudis & vulgaris ingenij homines, animales, non percipientes, quæ ſunt ſpiritus Dei, quos peccare iuuat, conſiteri pudet, emendari tædet, & aduerſus hæc omnia vnico ſe clipeo protexerunt, Lutherana fide, qua in medijs ſibi facinoribus blandiuntur: quippe quod credunt (quid ni cum ſit facillimum) audito verbo abſolutionis, & a ſe peccatis omnibus abſolui recepto, hac ſola fide iuſtificari. Hi ſunt, quibus Lutheri doctrina probatur: quod illorum libidini tam indecore ſeruiat, vt non ſit veritus, primam ſententiam, quo vulgi cederet affectibus, identidem, quod ſuperius oſtenſum eſt, mutare. Haſtenus de veſtra conſeſſione, Germani, & Philippica deſenſione: nunc quibus eam fundamentis

Funda-
menta Phi-
lippica in
cōſeſſione.

con-

confirmet audiamus. Primo, quam vocamus sacramentalem confessionem reiicit, tanquam poenitentiae minime necessariam, tamen si quandam speciem eius permittit arbitrio sacerdotum, quo facilius possint doceri rudes. Hanc doctrinam, qua vetustissimam ecclesiae consuetudinem (vt nihil aliud addam) conuellit, nulla firmat autoritate: tantum irridet nostros theologos, qui vestrae confessioni obiecerunt caput cuius initium. Omnis vtriusque sexus quod habetur. Tit. de poeni. & remiss. libro quinto dec. de quo iudicat sicut de caeteris humanis constitutionibus, quod non sint cultus ad iustificationem necessarij. Probat vero iudicium, ne temere pronunciaffe videatur, per Panormitanum & alios iurisconsultos, qui modo sunt illi eruditi, cum alias sint Luthero ac Lutheranis omnibus prorsus graculi ad fides. Attamen si probatio nostrorum per commune totius ecclesiae decretum visa est vobis imbecilla, qualis erit Philippi probatio per Panormitanum & Canonistas, qui tantam humana iura profitentur: diuinum aut ignorant omnino, aut perfunctorie, dum taxat, attingunt. Hoc cunctis est ornasse beneficium absolutionis, & potestatem clauium illustrasse, in re quae tota pendet ab archaeanis literis Panormitani testimonium afferre. Nos vero potestatem clauium nec illustrare, nec ornare, pollicemur: qualis tamen & quanta sit haec potestas, in lucem ex sacris literis dare conabimur, nihil nouum afferentes, sed quod patres orthodoxi tradiderunt, & ecclesia sequuta est, comprobantes. Quanta sit haec potestas attingemus inferius, cum fuerit de ecclesia differendum.

Qualis sit
clauium
potestas.
Math. 16

Iohan. 20

Sacerdos
potest ab-
soluere sed
non dam-
nare.

dum: qualis sit, declarant Christi verba cum dicit Petro: Tibi dabo clauis regni caelorum: & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Generalius vero omnibus simul apostolis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Vterque locus praese fert, potestatem hanc, de qua loquimur, esse iudicalem: aut, quod elegantius expressit Maximus, esse iudicandi potestatem, Ad iudices enim expectat, reum aut absoluere, aut damnare, quod scriptura propria phrasi dixit soluere, & ligare, remittere, & retinere. Remittuntur peccata, cum peccator absoluitur, retinentur cum ei non conferatur absolutio, non enim ut remittere est absoluere, ita retinere est damnare. Potest sacerdos autoritate clauium absoluere reum a peccatis: damnare non potest, nisi quatenus absolutio iudicat indignum: idcirco non dixit Christus apostolis: Quos absolueritis erunt absoluti, quos damnaueritis damnati, sed loco absolutionis posita est remissio, quae idem facit: pro damnatione vero posita est retentio, quae non est damnatio, sed iudicium, quo peccator pronunciat indignus absolutione: Hunc sensum verba Christi, ut dixi, simplicissime accepta faciunt, neque quisquam est illi hactenus refragatus, Quam ob rem nulla coactione aut humano commento, sed simpliciter ac perspicua collectione ex verbis Christi deducitur, necessariam esse confessionem poenitentiae, sicut causae cognitio necessaria est iudici, ad absoluendum aut damnandum reum. Nec propterea quod nomen confessionis, ut nunc accipimus, non

non est expressum in Euangelio, est negandū, confessionem esse iure diuino necessariam: quando nulla sermonis consuetudo habet, nec intelligentiæ ordo exigit, vt cui commissum fuerit, sententiam in causa ferre: eidem causæ cognitio a peritioribus verbis committatur. Etenim satis est si princeps magistratui dicat: Esto iudex huius vel illius causæ, aut penes te sit potestas in alterutram huius causę partem pronunciandi, absq; eo quod superstitione præcipiat, audiri reos adhiberi testes: interrogari, examinari, & cætera fieri, q̄ iudicialis processus, vt vocant, requirit, Nam cuius principis potestate de totius rei summa sententiam est prolaturus, eiusdem auctoritate faciet omnia illa, etiam si præcepta non fuerint, sine quibus legitime pronunciare non potest. Et vt iuribus vtamur aduersus iurisconsultos, præter hoc quod nihil diximus, cui communis animi conceptio, modo libera sit, non assentiatur, nihil est in iure compertius quam cui maiora committuntur, eidem & minora, quæ cõmissis inseruiant, esse mandata. Est iuris regula hoc expresse continens in digestis: & Paulus antiquorum omnium celeberrimus iurisconsultus, notat in prima lege tituli de officio eius cui mandata est iurisdictio. Negat nihilominus Philippus, potestatem qua sacerdos absoluit esse iudiciale, qui tamẽ improbat, quod ipsa verborum facies ostentat. Non hic habet Panormitanum & Canonistas illos doctissimos quibus iuuari possit. At quod testimonij & auctoritate nequit aliorum, sua ratiocinatione confirmat. Quia non est, inquit, nisi potestas alieni beneficij: Ego vt sum parum latinus, vix intelligo quid sibi velit, potestas

Z alieni

alieni beneficij, Quicquid tamen sit, unde probat? Nusquam est sed ut donemus ei esse verum, quid tum postea? num statim sequitur, quod non sit iudicandi potestas? Imo omnis potestas iudicandi, & discernendi iustos ab iniustis ab altero accepta est potestas alieni beneficij, nempe principis, cuius vires in iudicando geruntur, qui princeps, & per eum qui principis fungitur officio, non illis modo, qui absoluntur, est beneficium, verum toti rei publice in qua aequis legibus & legitimis magistratibus indignos seceruit a dignis, iustos ab iniustis. Haud ergo etiam si alieni beneficij potestas dicatur absolventi facultas, consequens est, ut non sit iudicialis, praesertim cum non remittendi tantum peccata verum & retinendi vim habeat, quod non est solummodo beneficium conferentis, sed & severissime indignatis fungi potestate. Intellexerunt haec & prodiderunt literis sanctissimi iuxta atque doctissimi proceres ecclesiae, ne quis causetur neotericorum hoc esse commentum. Nam diuus Maximus, perinde maximus atque vetustus, catholicae pietatis antistes, ut caeteros praetermittam, quos nostri citarunt, ita exponit Christi verba illa: Tibi dabo claves regni coelorum, &c. Ne quos nos fratres, de creditis Petro clauibus regni, more nostrarum clauium cogitatio terrena permoveat. Claves enim coeli lingua est Petri, quia singulorum merita censendo, apostolus, vnicuique regnum coelorum aut claudit aut aperit. Non est ergo clavis ista mortalis artificis aptata manu, sed data a Christo potestas est iudicandi: Denique ait eis: Quorum remiseritis peccata remissa erunt, & quorum detinueritis detenta erunt. Non igitur recetiorum

Sanctus
Maximus
de potesta
te clauis.

commentum, sed cum antiquore patrum tum ecclesie totius
sententia est, potestatem clauium esse iudicandi facultate. Ex
quo perspicuum sit, quo iure necessaria est absolutio salutis, eo-
dem iure, nempe diuino, necessariam esse confessionem abso-
lutioni, Siquidem peccatoris causae iudicandae necessario co-
gnitio est, quando nullis alijs agendum est testibus, nisi singu-
lorum conscientijs. Testimonium illis reddente conscientia Roma.
ipforum et inter se inuicem cogitationibus accusantibus, aut
etiam defendentibus in die cum iudicabit Deus occulta ho-
minum, &c. Illic sufficere cogitationis accusatio aut defensio,
vbi is erit iudex cui perspecta est hominis cogitatio, nempe
Christus, hic aut opus est etiam verbis, sine quibus non potest
(quod Maximus clauibus tribuit) homo hominis merita
censere. Neminem existimo vsq; adeo proteruum, aut impu-
dentem fore, qui ambigere audeat, vter melius intellexerit ver-
ba Christi diuus Maximus, an Panormitanus, etiam si Phi-
lippus illi accedat, cum ille iuris humani, hic diuini fuerit pro-
fessor, & interpret, nempe theologus & theologorum omni-
um aetate, sapientia, pietate, tantum non maximus: Alioquin
dicant mihi obsecro, Canonistae illi eruditi, quorum auto-
ritate fretus Philippus, negat confessionem esse iure diui-
no necessariam, ante confessionem institutam a pontifici-
bus illis, quos primo volunt eam induxisse. Vnde Pe-
trus censere potuit singulorum merita, vt ait Maximus, si
non erant illi prius quoquomodo nota. Quod si dixerint il-
lum apostolum, potuisse arcana hominum non facta modo,
verum & cogitata cognoscere; hoc certe vt aliquando da-

rum sit apostolis, generatim solius est Dei, quod sibi potissimum in sacris literis consuevit sumere. Sed omittamus apostolos, neque enim cum illis extincta est hæc censendi singulorum merita & iudicandi potestas, quando non tam illorum, quam totius est ecclesiæ. Vnde rogo sacerdos ante confessionem institutam a pontificibus, aut nunc sine confessione sumere potest censuræ rationem atque delectus, quo ex peccatoribus quibusdam aperiat, quibusdam claudat regna cælorum: hoc est, quosdam absoluat, quosdam vero sine absolutione prætereat: vtrunque est enim illi a Christo commissum, cum dicit: Quorum remiseritis peccata, remittentur: & quorum retinueritis, retenta erunt. Qui potest scire sacerdos duobus sibi peccatoribus propositis, vtri illorum sit absolutio conferenda, vtri neganda, nisi vtriusque conscientias fuerit diligenter per confessionem perscrutatus? Dicetis mihi fortasse, non hic agi de confessionis vtilitate, quam vestrorum multi fatentur, sed an fuerit a Christo præcepta, quod etsi asseramus, statim, vt præceptum ex sacris literis proferatur, exigitis. At qui nos (ne præcepti vox offendiculo sit inueniendæ veritati) non tantum vtilem esse monstrauius, verum & necessariam absolutioni, quæ est præcipua potestas clauium, idque eiusdem potestatis naturam per sacras literas perscrutati, eruiamus in lucem: Quis autem vel mediocriter in illis versatus nescit esse quædam, quæ se scripturarum verba legentibus simplici apprehensione non afferunt, eadem tamen penitus indagata in eisdem scripturis retrusa inueniuntur: nec possunt simplici testimonio literali, vt vocant, probari: ea tamen

tamen facile est in eisdem literis ostendere, modo contentio-
nis affectum ad scripturarum intelligentiam, aut dogmatis
alicuius affectationem non asseras. Huius theorematis exem-
pla prætermitto, tum quod multa sint ab alijs producta, qui
hoc idem, vel docendi vel redarguendi hæreticos gratia: &
nunc demum aduersus Lutherum confirmauerunt: tum quod
sapientibus scribens nolim simplicibus, qui mordicus verba
sectantur, offendiculum in fide præbere. Scitis enim quales
tragædias & quam ingens negocium exhibuerint cuidã pri-
mi nominis theologo hæc voces: Hoc non habetur expresse:
illud aperte scriptura nõ dicit: illud iterum aut tertio duntaxat
inuenies, & id genus aliæ, quæ minus essent intolerabiles, si
de hisce rebus quas nunc perscrutamur, & non de totius fi-
dei nostræ summa, essent prolatae. Sed de quacunque re sus-
cepta sit cõtrouersia, hoc certe nullam habet, quod bifariam
possit per scripturam sacram finiri, aut testimonium produ-
cendo quod formaliter (vt dici solet) & expresse alterutram
partem contineat, aut ex contentis necessaria collectione de-
ducendo (quod dicitur virtualis contentia) id quod mõ
de confessione fecimus: Hæc negare haud Christianæ sapi-
entiæ est, sed Iudaicæ superstitionis. Quod si dubitetur, vtro
sit potius assentiendum, contento ne formaliter, an ex contẽ-
tis legitima collectione deducto: mihi superuacanea videtur
huiuscemodi quæstio: Ea est enim sanctarum scripturarum
constantia, veritas, conuenientia, vt non sibi magis illa duo,
quam veritati veritas aduersari queant. Vt cunq; tamen cõ-
ferantur, hoc citra difficultatẽ est in cõfesso, quod omnibus

illis quæ necessaria deductione colliguntur est firmissime as-
 sentiendum, nec possunt nisi impie dubitari, quandiu aper-
 tius testimonium aduersus ea non profertur. Hæc cum ita
 sint, ego vicissim a vobis & Philippo requiro testimonium
 de scripturis, quo valeatis improbare, quod nos ex eisdē ra-
 tiocinādo probauimus, & multis alijs locis est a doctoribus
 confirmatum. Si non literalibus & expressis, certe talibus,
 quales vos nunquam aduersus confessionem produxistis.
 Nam quod Christus sine cōfessione quibusdam peccata res-
 misit, non magis facit aduersus confessionem, quam aduer-
 sus baptisma, quod nonnullos saluos fecerit sine baptismo.
 Rem ergo vtilem vt vestrorū plurimi fatentur, necessariā, vt
 nostri probant, quorum argumentationes grauioribus non
 refellitis, diuturna consuetudine & totius ecclesiæ cōsensu fir-
 matam, temere proculdubio (ne quid acerbius dicā) abstuli-
 stis, aut mutastis, sola canonistarum quorundam autoritas
 te, qui vt citat Philippus, dicunt non esse iure diuino neces-
 sariam, iam quod Philippus addit, impossibile esse omnia
 peccata confiteri, propter illud ex propheta: Delicta quis
 intelligit? Nihil obstat ecclesiæ decreto, quod omnia pecca-
 ta quotannis confiteri, quod alias necessarium erat absol-
 uendis (vt probauimus) præcipit: ea videlicet quæ posse
 sunt mente recolit: possunt vero etiam ab obliuiosissimo
 quoque quæ satis sunt, ad hoc vt (quod præcipit sapiens)
 pastor pecoris sui vultum diligenter agnoscat, & ita dignū
 aut indignum iudicet absolutione. Cæterum qui præcepti
 huius occasione anxiam singulorum operum, verborum,
 cogita-

Psalm. 18
 Peccata
 quotannis
 confiteri
 nō obstat
 ecclesiæ de-
 creto.

Pron. 27

cogitationum, locorum, temporum, vicissitudinum, innumerabilium denique circumstantiarum, in quibus perscrutandis, computandis, recensendis, & velut fabulis enarrandis, conscientiae cruciantur, interdum & refractione memoriae non vulnere sauciantur, inuenerunt: etiam si sint ex nostris, mihi non possunt probari: Quinimo maxime ab illorum sententia discedo, qui pusillorum & imbecillium conscientias huiusmodi sarcinis onerare, non veretur: quibus tum publice tum priuati pro mea virili populum Christianum semper leuauit. Theologi vero illi, qui confutationem Augustae conscripserunt, cum dicunt necessariam esse integram confessionem, non intelligunt omnium peccatorum, etiam illorum quae memoriae non succurrunt enumerationem. Sed integra confessio illis & omnibus catholicis recte cogitantibus est, in qua poenitens nullum peccatum saltem mortale data opera aut crassa nimis negligentia vel potius neglectu praetermisit. Quia impium est, ut ait August. dimidiam a Deo expectare veniam: Haec viris sapientibus ac liberis de confessione quam reiecit Philippus sufficiant: Nam caeteris quod sufficiet. Nunc ad poenitentiae partes, quas vos descripsistis & Philippus confirmat accedamus. De contritione quam veros terrores & ferios dolores Philippus appellat, nulla ut ex verbis eius apparet, fuit controuersia inter illum & nostros theologos. Fidem esse poenitentiae partem nostri negauerunt. Quod idipsum tam adominandum visum est Philippo, ut querulus & indignans Caesaris pietatem aduersus nos inuidiosis verbis imploret. Quid hic Carole Caesar inuictissime, faciamus.

Augustini.

Philippi
queremus
nra ad
Caesarem.

Haec

Hæc est propria Euāgelij vox, quod fide consequamur remissionem peccatorum. Hanc vocem Euāgelij damnant isti scriptores confutationis. Nos igitur nullo modo assentiri confutationi possumus: Non possumus saluberrimā vocem Euāgelij & plenam consolationis damnare. Quid est aliud, negare quod fide consequamur remissionem peccatorum, quam contumeliā afficere sanguinem & mortem Christi? Rogamus igitur te Carole Cæsar inuictissime, vt nos de hac re maxima, quæ præcipuum Euāgelij locum, quæ veram Christi cognitionem, quæ verum cultum Dei continet, patienter ac diligenter audias, & cognoscas. Comperiet enim omnes boni viri nos in hac re præcipue docuisse vera, pia, salubria, & necessaria vniuersæ ecclesiæ Christi. Comperient ex scriptis nostrorum plurimum lucis accessisse, Euāgelio, & multos perniciosos errores emendatos esse, quibus antea obruta fuit doctrina de poenitentia per scholasticorum & canonistarum opiniões. Hæc Philippus in primo paragrapho: sed hoc exordio non contentus, quasi parum inuidiæ nobis, parum sibi gloriæ comparasset, addit in secundo: Omnes boni viri, omnium ac theologici ordinis etiam, haud dubie fatentur ante Lutheri scripta cōfusissimam fuisse doctrinam poenitentia, &c. Poenitentia doctrinam. (Videte Germani, quam facile veritati cedamus) per se quidem, vt a Christo & eius apostolis est tradita lucidam & apertam, non negamus confusam fuisse hætenus, & aliquot inuolutam scrupulis per quosdā, quibus aut zelus Dei, sed non secundum scientiā, aut gloriæ affectus imposuit, qñ nullo
 la ima

la imbecillitatis humanæ habita ratione, de alienis cruciatibus ingenium ostentare voluerunt, a physicis qualitatibus ad animi affectiones & opera calculationes transferentes, & imponentes pusillorum conscientijs onera graua, quæ tamē ipsi nec digito quidem attingere valuerūt: Sed quod has tenebras Lutherus discusserit, & pro eis lucem inuexerit veritatis, hoc negamus. Tum quod veritas nunquā ecclesiæ Christi defuit, quam & ante Lutherum natum multi boni viri literis & verbis professi sunt, & operibus executi, tum quod Lutheri doctrina de poenitentia, vt superius demonstrauimus, confusissima est, & illa, quam in sophistis & canonistis damnat, obscurior. Nec Philippus est in hac re dilucidior, quæ præter cæteras inconstantias, quos modo eruditionis commendatione citauerat canonistas aduersus theologos, nunc cum eis vt poenitentia euersores & contaminatores condemnat. Et quanquā de partibus poenitentia varie licuit hæctenus opinari sapientibus, qui tamen nunquā ab ea confessionē excluderunt, quæ propter ego nihil grauate cessissem Lutheri, ponenti fidem esse poenitentia partem: tamen vt appareat nostris theologos id iure non admisisse, paucis Philippo respondendum duxi. Cogor autem in eo desiderare rursus, quod superius illi deesse monstrauimus, nempe rei, siue reꝝ de quibus cum aduersario disputat, tranquillam considerationem, & lucidam suppositionem in primis rhetori necessariam, dialectico vero non magis præmittendam, quàm ipsa dialectica. Non de fidei necessitate nostris aduersus Philippum suscepta erat controversia, non querebatur, an fide nobis dimittantur peccata,

Vanitas
querelæ
Philippi.

a non

non ambigebatur, fidem esse vocem Evangelicam consolationis & salutis plenam. Hoc tantum vertebatur in quaestionem, an fides sit pars poenitentiae, quod nullum Evangelium dicit, nihil ad salutem, nihil ad consolationem refert. Nā non est idem, aliquid esse necessarium virtuti, & esse partem virtutis. Prudentia necessaria est, ad habendam fortitudinē, non tamen est pars fortitudinis. Fides similiter necessaria est ad charitatem, non tamen est pars charitatis. Eadem est ratio in sacramentis quibus quaedam sunt necessaria, quae tamen nō sunt illorum partes, vt sacerdotium necessariū est ad Eucharistiam, cum non sit pars eius, voluntas consecrandi, necessaria est ad sacramentum, cuius non est pars. Ad eundem modum nostri non negant fidem necessariam esse ad poenitentiam, quod eis tragicis ac plane odiosis verbis obijcit Philippus, negant tamen partem esse poenitentiae. Et quanquā Philippus nunc ostendet, nunc despiciat, & exosam videatur habere dialecticā, haud verebor illi ignorantia eius exprobrare. Vnde enim valet consequentia ista, qua millies ita colligitur: Fides necessaria est ad poenitentiam. Sine fide non remittuntur peccata, fides ergo est poenitentiae pars? Aut vnde valet ea qua in theologos nostros inuehitur: Theologi negauerunt fidem esse poenitentiae partem: negant igitur fidem esse necessariam ad peccatorum remissionem, negant propriā Evangelij vocē, quae peccatorum remissionem fidei pollicetur? Non equidem plus valet prior collectio, quā si dicas: cognitio est necessaria ad diligendum, est igitur pars dilectionis: Posterior vero, haud plus valet, quā si dixeris: Theologi negant, fides

*Differētia
inter esse
necessariū
virtutis, et
esse partē
virtutis.*

dem esse partem beatitudinis, negat ergo fidem esse necessa-
 riam ad beatitudinem, negant propriam Euangelij vocem,
 quæ credentibus in Christo beatitudinē pollicetur. Quan-
 to aptius nos colligere possemus aduersus Philippum ita:
 Philippus negat nobis per dilectionē peccata dimitti, negat
 igitur propriā Euangelij vocē: Dimissa sunt ei peccata mul- Lucæ 7
 ta qm̄ dilexit multum, negat vocem consolationis & salutis
 plenam. Quod superest date elemosynam, & ecce oīa mun Lucæ 11
 da sunt vobis. Et: Facite vobis amicos de mammona iniq̄ta Lucæ 16
 tis, vt cum defeceritis in via, recipiant vos in eterna taberna-
 cula. Quibus vocibus, qd potest esse dulcius, quid salubrius,
 dum intelligit animus, q̄ primum respiscendo dilexerit, quē
 antea peccando neglexerat, qcquid æternū amissum est, tem-
 poralibus officijs posse pensari? Sed hæc alias suo sunt loco
 discussa. Ceteræ huius nunc satis sit meminisse, quod vt fidē,
 quanuis necessariam ad peccatorum remissionem, non faci-
 mus pœnitentiæ partem, ita nec charitatem. Urgebit nos ta-
 men Philippus testimonijs illis, quæ superius adduxit pro
 fide, ex quibus ita poterit colligere: Fructus pœnitentiæ est
 peccatorum remissio, & peccatorum remissionem conse-
 quimur sola fide, ergo vis pœnitentiæ sita est in sola fide, at-
 que adeo fides pars erit pœnitentiæ præcipua. Nihil huic ar-
 gumentationi respondeo, ne videar studio non bene aduer-
 sarij causam protulisse, quo facile mihi esset improbare, tam-
 etsi nunc nulla se mihi offert ratio firmior, qua posset vt ad-
 uersus nostros. Huius autem multa sunt, quæ non concede-
 rentur. Vnū est quod non præteribo. Minus aberrasse (mea

quidem sententia) philippus si partes pœnitentiæ absolutio-
nem & fidem posuisset, quam contritionem & fidem ponē-
do: Est enim pœnitentia sacramentum, porro Lutheranos
omnes, si constare sibi velint in doctrina, oportet sacramenti
cuiuslibet partes distribuere in verba et fidē. Pœnitentię ver-
ba sunt absolutio, quibus verbis adiuncta fides efficit sacra-
mentum, nam terrores & contritio nō tam sacramenti pars
esse videntur, atque conditio aut dispositio quædam sacra-
mentum suscepturi. Sed de his viderint ipsi, nobis enim fi-
des necessaria est ad pœnitentiam, non tamen est pars eius,
magis quam alterius sacramenti aut quam cuiusvis officij
Christiani, quibus tamen omnibus est necessaria, quia sine
ea impossibile est placere Deo. Testimonijs vero quibus Phi-
lippus probat, sola fide remitti nobis peccata, & superius sit
responsum, nec pernicioſa tamen confidentia (quando mul-
ta eorum nunc repetit) illis innixi simplices Christiani, cæte-
ra ad pœnitentiam necessaria negligant, denuo mihi recen-
senda, si tamen prius nonnulla scitu necessaria de pœnitentię
ipsius ratione mōstrauero: sed ea alterius disputationis prin-
cipio reseruemus.

Heb. 11

Philippica X. De veræ pœnitentię
ratione, & sacramento.

Pœnitentia, cuius nomen frequens est in sacris
litteris, præsertim in nouo testamento, vt nomi-
nis tantum rationem nunc explicem, displicen-
tiam incepti operis aut consummati cum resipi-
scentia significat, id quod Græce scientibus verbū μετάνοια

Pœnitentia
quia signi-
ficat.

quo

quo Christus & eius apostoli semper vtuntur, præ se fert, pro quo vulgata æditio habet: pœnitementini & pœnitentiam agite, hoc est, resipiscite, tametsi pœnitentia aliquid videtur addere ad resipiscentiam. Resipit enim aut resipiscit, qui cum desipuerit, hoc est, quoquomodo a rectitudinis regula aberrauerit, tandem redit in viam. Pœnitet autem eum qui dolens damnat opus quod cœperat, aut patrarat. Non erit absurdum, si in vera nominis latini ratione perscrutanda latinissimi poetæ, tametsi ethnici, verbis vtamur: Scelerum si bene pœnitet, ait Flaccus, eradenda cupidinis prauis sunt elementa: Sed sacris literis, quod securius est, insistamus. Scriptura sacra de diuinis operibus humana verba fabricans, quippe quod hominibus loqueretur, pœnitentis animi speciem in Deo ipso, tui homines displicebant, luculenter adumbravit. Videns, inquit, Deus quod multa malitia hominū esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra, & præcauens in futurum, tactus dolore cordis intrinsecus. Delebo, inquit, hominem, quem creauis a facie terræ: pœnitet enim me fecisse eos. His verbis proprius & expressius, quam vllis alijs pœnitentis animi affectiones explicantur, & ob hoc, vt omittamus nunc reconditiora mysteria, tam accurate, credo, a legislatore fuisse descripta, vt quādo homines legis transgressione identidem pœnitenda designant, sciāt quid pati, quid cauere, quid præstare debeat vere pœnitens: ac per hoc, pœniteat ne illum animo an verbis solummodo diligenter exploret. Etenim quem rei alicuius pœnitet, primum res ipsa displicet, mox

Gene. 6
Pœnitentis animi
tropus in
Deo.

displicētiam proximo loco sequitur animi dolor, vt complacētiam voluptas, post hæc cui vere displicet opus, cessat ab eo, quod latinis est respiscere: neq; hoc tantum, sed apud semetipsum, damnans quod fecerat, quātum in se est, vellet inuictum, quod si non pōt, præcauet in posterum, ne fiat vltterius. Omnes hos gradus complexa sunt verba Moyfi, quos pœnitentiæ ratio & nomen includit, & res ipsa debet, si modo vera sit, continere. Alioquin cui horum aliquid deest, haud se existimet animo pœnitere, sed specie quadam & vmbra pœnitentiæ cerebro conficta decipitur. Id quod Sauli primo Iudæorum regi cōtigit, & Christianorum multis hodie contingit. Pœnitētia deniq; nihil aliud est, quā intima animi ad deū conuersio, quæ nemini pōt contingere, nisi se simul auerterit a creaturis, ad quas cōuersus peccauerat. Hanc auersionē a creaturis Paulus familiari sibi tropo mortem & mortificationem appellat, conuersionem vero ad Deum vitam & resurrectionem. Ad hæc omnia fides operatur, qua sumus insiti Christo, sicut & ad vniuersa pietatis officia. Nam cōuersio animæ ad Deum non fit nisi amicitiaæ foedere, quo anima, quæ per peccatum Deo displicuerat, per nouam gratiā incipit illi placere, & esse grata: id quod nemini datū est, nisi per Christum: quā gratificauit nos pater, ait Paulus, in dilecto filio suo in gratia, in quo habemus redēptionem per sanguinem eius in remissionem peccatorū. In vno itaq; Christo Iesu patri complacēt, quicunq; displicuerant extra illum. Hoc gratificationis opus bonum illud est, quod iuxta prophetam nemo est qui faciat, nemo vsq; ad vnum, scilicet Christum. Cæteri omnes decli-

naue

1. Reg. 15

Pœnitentiā
quid ē.

Eph. 1

nauerunt & inutiles facti sunt. Ecce seruus meus suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Quid ego scripturæ sanctæ loca enumerem, quibus hæc acceptio- nis gratia vni Christo tribuitur, & refertur accepta? Cum tota ferme clamet, & palam faciat hominibus legis aut phi- losophiæ doctrina confisis, non se magis posse reficere, post- quam semel peccando defecerint, quã se potuerant facere an- teq̃ essent, quin quemadmodum omnia per Christum facta sunt semel, ita per eundem quoties opus est, vniuersa reficiun- tur, per quem non modo tunc cum seipsum moriens obtulit patri, verè & quoties fuerit opus, habemus accessum per fidẽ in gratia. Filioli mei hæc scribo vobis, vt non peccetis, sed et si quis peccauerit aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, et ipse est propiciatio pro peccatis nostris, non pro nostris aut tantum, sed etiam pro totius mundi. Hu- ius fidei professio suscipitur in baptismo, fructus vero est, nõ modo gratia illa prima, quam in illo sacramento accipimus, verum quæcunq; alia gratia, quæ nobis vel pœnitentibus re- stituitur, cuius symbolum est absolutio, vel augetur profici- entibus. Haud tamen ex hoc sequitur, fidem esse pœnitentiæ partem, tametsi verissimũ sit, quod sine fide pœnitentia esset inefficax, quemadmodum & oratio inefficax est sine fide, quia nihil promissum est nobis, nisi quod credentes petier- mus: fides etiam diffinitur ab Apostolo quod sit speranda: substantia rerum: non tamen propterea fides est pars oratio- nis nec spei, quanuis vtriq; vim conferat & fecunditatem.

Hæc

Psal. 71
Isaia 42
Matth. 3
& 17

Rom. 9
1. Iohan. 2

Matth. 21
Hebr. 11

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Hæc obiter. Sed iam ad scripturarum loca, quorum occasione poenitentiae nomen & virtutem exposuimus.

Poenitentia
varie præ-
dicata iux-
ta varie-
tatem sce-
lerum a
quibus e-
rat respi-
ciendum.

1. Iohan. 2
Prouer. 10

Quid fide
libus.

Duo sunt hominum genera, quos Christus, prophetae, & apostoli ad poenitentiam inuitant, quibusque peccatorum condonationem, si poenitentiam egerint, pollicentur: Alteri erant infideles & impij, utpote qui pro Deo vero fictis numinibus inseruiebant, & daemioniorum colebant simulachra, quibus annumerandi sunt etiam Iudæi, qui Christum non suscipientes nec Deum verum, cuius filius erat, de cætero habuerunt, sed pro eo proprium quoddam simulachrum dei cuiusdam inertis & infœcundi, qui nusquam est nisi in illorum opinione. Nullus est enim alius Deus, nisi pater dñi nostri Iesu Christi cuius deitatis essentiali cõmunionem isdem filius verus est Deus: ita ut non duo aut tres sint dij, sed vnus Deus pater & filius & spiritus sanctus, essentiali simplicitate idem, subsistendi vero ratione discretus. Quamobrem Iudæi ex quo Christum dominum abiecerunt, deserunt etiam verum habere Deum. Omnis qui negat filium, nec patrem habet. Quis suscitauit omnes terminos terræ: Quod nomen est eius & quod nomen filij eius, si nosti? Alterum genus hominum, quibus poenitentia prædicabatur, erant pij quidem, quod ad veri Dei cultum & fidei professionem attinet, sed moribus flagitiosi, atque scelerati. Horum utrosque prophetae & apostoli admonent, suadent, obsecrant, obtestantur, & tantum non cogunt, ut poenitentiam agentes resipiscant, præcedentium omnium delictorum veniam promittentes poenitentibus, et ad Christum conuersis: Erat tamen iuxta delinquentium varietatem diuersa promissio.

Nam infideles, quorū maximum peccatum & cæterorū oīm caput esse videbatur incredulitas, tantum admonētur, vt ab ea resipiscant per fidē, futurumq; promittitur eis, vt simulatque ab infidelitate sua & impietate conuersi crediderint in Christum, oīm peccatorum remissionem accipiāt: Hinc illæ voces apostolorum in Actis & epistolis: Credite & baptizati mini. Et illud Isa. quod Petrus & Paulus apostoli citant: Omnis qui credit in illum non cōfundetur. Et omnis fere apostolica prædicatio circa fidei locum præcipue versatur, quia cōmune erat tunc temporis toto orbi peccatum infidelitatis, nō modo gentibus, verum & Iudæis veri Dei quondam cultoribus: Porro credentibus cum pœnitentia prædicatur, Quid credentibus sed flagiti- osis prædicetur. tantum præcipitur, vt resipiscant a peccatis, nec sibi de fidei nomine blandiātur, cum sint quodammodo infidelibus deterioriores. Melius enim erat illis viam iustitiæ non cognouisse, quam post agnitionem retrorsum auerti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato. Hinc illę prophetarū voces: 2. Petri 2 Conuertimini ad me in toto corde vestro, &c. Item reuertatur vnusquisq; a via sua praua. Iohel. 2 Item: In quacunq; hora peccator ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor. Et Hier. 18 illud Hier. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod loquutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi vt facerem ei. In his et id genus prophetis obiurgationibus & promissionibus nulla sit mentio fidei: quia illis fiebant qui veri Dei cultum, & fidem professitebantur, quinimo admonentur ne huiusmodi professioni fidentes, præcipuam pietatis partem, quæ in charitate si- Ezech. 18

ta est, negligenter. Hinc illud Hier. Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum domini, templum domini est, &c. Et illud Iohannis Baptistæ: Facite fructus dignos pœnitentiæ, & ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Sunt & in apostolica doctrina aliquot huiusmodi loca, tametsi rara, quia vt diximus, vniuersum orbem eo temporis obruerat infidelitatis obducta caligo, quam necesse erat, primum lucis euangelicæ splendore depelli. Petrus tamen apostolus cum Simonem, qui iam crediderat, & baptismum susceperat, dura obiurgatione corripere, & ad iniquitatis furæ pœnitentiam hortaretur, non ab eo denuo fidem exigit, sed vt a scelere suo respiscat, & veniam precetur a Deo. Pœnitentiam, inquit, age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. Paulus etiam credentium Corinthiorum, quos in priori epistola obiurgauerat, pœnitentiam probans, & pœnitentis affectus singulos quasi membratim distinguens nullam fidei admiscuit mentionem: Gaudeo, inquit, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam: Contristati enim estis secundum Deum, vt in nullo detrimentum patiamini ex vobis. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, seculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam & cætera. Hinc vt & hoc attingam, habemus discrimen tristitiæ in pœnitentia (quod

Tristitia duplex a theologis obseruata quam Philippus irridet.

Phis

Philippus damnauerat) haud esse omnino inepte & sine scripturarum autoritate a theologis obseruatum. Habemus praeterea varias poenitentiae partes, quarum praecipuae sunt tristitia, & resipiscentia: has theologo contritionem & satisfactionem appellant. Fidem tamen Apostolus cum tam copiose, atq; distincte de poenitentia differeret, non connumerauit. Quare hoc? Quia non cum infidelibus agebat, nec incredulitatis sed incontinētia & praetermissae charitatis crimina illis exprobrabat. Alioq; cū Iudaeos aut caeteros infidèles hortatur ad poenitentiam, ad fidem eos tanq̄ ad ianuam pietatis et asilum inuitat, atq; ex huiusmodi cōtionibus sumpta sunt omnia loca, quae Philippus pro suo dogmate citat, pia quidem illa, & ab ipsis verae pietatis fontibus hausta, sed ad causam, qua de nunc agimus, aut minime pertinentia, aut inconsideratius accommodata: Pertinent enim non ad poenitentiae, sed ad baptismatis sacramentum, cuius virtus est fides, quae ipsa prima fides non suscipitur, nisi ab ijs, quos prioris poenitet infidelitatis & vitae, vnde & poenitentia simul & fides illis proponitur ad conuersionem. Nunc autem de poenitentiae sacramento disquirimus, quod sacramentum non suscipitur nisi a fidelibus, nec adhibetur nisi peccatis, post fidei professionem admissis, de quibus Philippica testimonia non loquuntur, sed illa quae nos in altero poenitentium ordine produximus: At Philippus in omnibus his ostendit subesse fidem, licet non explicetur, cum intercedat promissio, & propterea negat poenitentiam inueniri posse sine fide, praesertim si poenitentiae affectui, accedat absolutionis, qua

Contritio
& satisfactio a Paulo inter poenitentiae partes adnumerantur, fides vero numeratur.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Pœnitentiã
est nulla
sine fide.

sacramentum perficitur, effectus. Hæc nobis maxime probantur, & vltro fatemur pœnitentiã esse nullam sine fide, quinimo addimus nullum pietatis opus a nobis fieri posse, absq; fide. Sunt omnino vires humanæ ad quodcuncq; opus bonum prorsus inualidæ, nisi illis diffusi fidamus Christi meritis & promissioni: Quis tamen ex hoc theoremate colligat, fidem esse cuiusuis boni operis partem? Hæc satis per se quidem sunt plana atq; perspicua, sed quo fieri queãt apertiora, repetenda nobis est illa collatio dilectionis ad cognitionem, sine qua non potest esse cum tamen non sit pars eius. Quod si Philippus dixerit dilectionem & cognitionem esse diuersi generis affectiones, propterea non posse alteram alterius esse partem: hoc idem respondebimus ei de fide & pœnitentiã, quare fides est in intellectu: pœnitentiã vero in voluntate: tristitia enim voluntatis est affectio, resipiscentiã autem seu cessationem a peccato oportet etiam esse in voluntate, cui peccatum inerat, nam & gratiã, quæ in absoluteione cõfertur, aut quoq; modo iustificat, subiectũ est voluntas. Quanq; vt illustrior sit victoriã, etiam si donemus in ea potentia et eiusdem generis esse pœnitentiã & fidem, & hanc illi esse necessariã, vt proculdubio est, non tamen sequitur esse partem eius, quod sequens exemplum demonstrat. Species intelligibilis necessaria est ad intellectionem, & eiusdem generis affectio, puta cognitiui, cuius est & intellectio, nec tñ species ipsa, nec actus, quo intellectum immutat & memoriã fœcundã format, est pars intellectionis. Hic videor mihi videre vos o Germani quotquot Lutherani causæ fauetis, aut per con-
tem

temptum porrecto naso supercilium obducere, & hæc omnia fastidire, aut præ animi indignatione clamare: Philosophica sunt ista, Sophistica sunt, indigna quæ fidei causæ admisceantur. Evangelica doctrina verbis simplicibus & planis non philosophorum est argutijs ex sacris literis exprimenda. Vera sunt isthæc vniuersa, non diffiteor, insipiens factus sum sed vos me coegistis in tam scrupulosam disputationem descendere, qui in confessione vestra, non contēti pœnitentiæ sacramentum probasse, quæ huic sacramento videntur indigna reiecisse, quod satis erat, ijs qui simplicē confessionem non methodicas præceptiones instituebant pœnitentiæ partes ad viuum (quod aiunt) resecare voluistis. Ad hæc Philippus theologis nostris inuidiam conflare conatus est, quasi totius Evangelij euerforibus, quod partitionem vestram non probauerint. Rem ergo inutilem, aut certe nō necessariam a vobis susceptam, coactus sum persequi: tamen, vt superius dixi, ego haud grauate cessissem vobis & Philippo, asserentibus fidem esse pœnitentiæ partem, non quod verū sit, sed quod illæsa possit pietate præteriri, modo sola fide contenti, non excluderetis confessionem illam possibilem & modestam, sine qua pœnitentiæ altera pars nempe absolutio vobis constare non potest, quamque ecclesia sanctarum scripturarū authoritate præcepit, nec satisfactionem quæ nihil aliud est, atque quatenus fieri valet, infectum reddere quod factū est perperam, & præcedentis vitæ studia in diuersum mutare. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret, ^{o^r Ephe. 4} vt habeat vnde triperando manibus suis, quod bonum est, vt habeat vnde tri-

buat necessitatem patienti. Non furari eum qui fuerat ante
 tea furatus, sed honestis se operibus alere, resipiscentiæ est,
 suis vero laboribus etiã indigenti victum parare, satisfac-
 tionis, non illius, qua dominis ablata redduntur, nam hæc
 restitutio specialius appellari consuevit, sed huius quam dix-
 imus veræ poenitentiae esse partem. Vtranque complexus
 est & professus Zachæus ille vere poenitens. Domine, in-
 quit, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, &
 si quid aliquem defraudaui reddo quadruplum. Et quan-
 Philippus sibi videatur in hac materia regnare, ita vt aduer-
 sus theologos, qui confutationem scripserunt, indignis Chri-
 stiana modestia verbis insolescat, haud tamẽ omnia quæ the-
 ologi dicunt, sunt perinde leuiter et citra scripturarum auto-
 ritatem, atque videntur illi, prolata: Sunt quidem catholici
 nonnulli viri boni, qui tamẽ nihil præter summas confessio-
 num & aniles fabulas didicerunt, a quibus nullus est circum-
 stantiarum, nullus scrupulorum nodus nõ observatus, at qui
 ecclesiæ catholicæ fides, & instituta in nullius horum verba
 iurarunt, nec illos in hoc certamine, quo receptas ab vniuer-
 so populo Christiano satisfactiones damnare præsumit Phi-
 lippus, proponere sibi debuit vt antagonistas, sed egregios
 viros Augustinum, Hieronymum, Chrysostomum, Cypria-
 num, Hilarium, Gregorium, Ambrosium, & cæteros eiusdẽ
 classis, quos Christianorũ grex in vniuersum sequitur, quos-
 que suæ poenitentiae & satisfactionum habet autores. Nam
 cætera, quæ Philippus infectatur, priuata sunt quorundã su-
 perstitiones aut certe opinioniones, quibus fateor Christianorũ

conscientias, quarum salus non ab humanis traditionibus, sed a diuinis legibus pendet, obligandas non esse. Porro humanæ traditiones nobis sunt, non omnia quæ nobis homines tradiderunt, nihil est enim ferme, quod nõ per homines Deus hominibus tradiderit: sed ritus quidam, lustrationes, & expiationes, nõ ad Dei gloriam sed ad propriam aut gloriolam aut commodum excogitata, aut quod non raro accidit, vana pietatis opinione commenta. Cæteræ quæ sancti viri, illi quorum modo meminimus, ad Dei gloriam et animarum utilitatē ex sacris literis deprompta: nobis tradiderunt: non humanæ sunt adinventiones existimanda, sed vt diuina oracula, aut certe illis finitima suscipienda, vt suscepta sunt ab ecclesia. Quantumuis enim Lutherus & Philippus illos quasi homines contemnant, ac præ se fastidiant, nunquam tamen obtinebunt, vt ab vniuerso populo Christiano non suscipiantur vt diui, vtpote qui sanctarum scripturarū arcana sanctissime simul & religiosissime tractauerunt, non ex eis sua commoda & utilitates, non errorum latebras, aut nouorum dogmatum præsidia, sed solius Dei gloriam aucupantes. Omnes omnino illorum conatus, vniuersa studia horsum spectabant, vt Deus a cunctis hominibus & agnosceretur per fidem, & per charitatem amaretur. Quam ob rem verisimile est, quinimo pro verissimo haberi debet, purius illos atque simplicius scripturas sanctas intellexisse, quam isti, qui ad propriam gloriam & susceptas contentiones illis abutentes, cum omnia susque deque habeant, conuellant, euertant, se solos diuini verbi spiritum adeptos

nun-

nunquam non perstrepunt, nobisque quod hu iumodi spiritus expertes omnino simus, quoties eis noua docentibus non assentimur, exprobrant. Nos vero tantorum virorum præiudicio freti, fidenter audemus Lutheranos spiritus & Philippicos contemnere, vni totius ecclesiæ spiritui credere, & secundum illum asserere satisfactiones, non quidem illas canonicas, quæ iam dudum insolescere desierunt, sed tum solennes & communes, tum priuatas & peculiare, quibus etiam nunc ecclesia vtitur, esse diuina autoritate probandas & amplectendas. Superest nunc vt quando Christianæ satisfactionis autores veteres ecclesiæ sapientes esse diximus, aliquot eorum testimonia proferamus, ea tamen lege, ne quis a me satisfactionis nomen superstitiose velit exigere, satis erit si peccatorum remissionem satisfactione, redemptione, ablutione, placatione, solutione & cæteris huiusmodi vocibus aut locutionibus per nostra bona opera ostenderit, nobis posse contingere. Siquidem Philippus sola contentus fide, nullis nostris operibus, nec religionis quidem aut charitatis, locum in peccatorum remissione relinquit. Hæc est doctrina quam a catholica veritate diuersam ostendere nitimur idque patre, vt polliciti sumus, testimonijs, paucis quidem (ne crescat in immensum opus) sed proprijs, et ad quæ differimus causam omnino pertinentibus: Neque enim omnia, quæ antiqui sancti de eleemosynis, ieiunijs, vigilijs, lachrymis, & precibus præceperunt, quæ innumerabilia pene sunt, ad satisfactionem pertinet aut poenitentiam, quandoquidem illorum multa aut officij causa: aut pietatis debito, aut cohibendæ libidinis necessitate præ-

te præstantur: Quæ, etiam si satisfactionis fructu non careant, secernenda tamen sunt ab ijs locis, quibus præcipue eisdem operibus satisfacere & poenitere docemur, ne incidamus in vicium peculiare Philippo, parerga pertinentibus admiscere, & specie tantum verborum mordicus arrepta, nullum discrimen causæ, temporis, rationis, qua prolata sunt, obseruare. Hieronymus igitur latinorum omnium (quod cæterorum pace dixerim) in sacris literis eruditissimus, in commentarijs Isa. cap. XL. Et hoc notandum est, inquit, quod non soluantur peccata nostra, nisi de manu domini receperimus ea: Hierony.

Nec idem est solui peccata, atque dimitti. Cui enim dimittuntur, solutione non indiget, audiens in Euangelio: Confidite filia, dimittuntur tibi peccata tua. Cur enim soluuntur, propter ea soluuntur, quia purgata sunt, & soluta per poenas. Huius discriminis, quod in remissionē peccatorum obseruatum est a Hieronymo, ignorantia (ne quid seuerius iudicemus) Philippum auertit a consideratione verborum: tametsi multa sint in scripturis sanctis, quæ nos peccata, non solum futura vitare, verum & præterita luere pietatis operibus & corporis castigatione, docent, de quibus inferius: nunc rursus Hieronymum audiamus. Si rex, inquit, nesciens Deum, hoc facit pro altero, nempe ieiunare, quanto magis nos pro peccatis proprijs inedia & vigilijs debemus Deum ad clementiam flectere: Dani. 9

Locus est in commentarijs Danielis. Nec docuisse tantum hæc, verum & se fecisse declarat Hieronymus ad Pammachium scribens. Sed Iohannem Hierosolymitanum episcopum conueniens his verbis. Ob id & ego, inquit, An-

tiochiam, & ille (Innocentius videlicet presbyter) Constantinopolim vrbes celeberrimas deseruimus, non vt te in populis prædicantem laudaremus, sed vt in agris & in solitudine adolescentiæ peccata deslentes, Christi in nos misericordiam deslecteremus, &c. Stulte quidem Hieronymus, si Philippus verus est autor, nam inter popinarum eruclationes et puellares amplexus potuisset nullo labore, nullo negocio, sola tantummodo fide Christi misericordiam obtinere. Verè progredi præstat, ne patribus qui semel loqui coeperunt obstrepamus. Succedat ergo Hieronymo Cyprianus loco, tametsi tempore dignitate atq; adeo autoritate illum antecesserit. Dominus orandus est, inquit Cyprianus in sermone de lapsis, dominus nostra satisfactio placandus, qui negantem negare se dixit, qui omne iudicium de patre solus accepit, &c. Est quidem Christus Iesus propiciatio nostra, qui solus pro peccatis electorum patri satisfecit, eundemque placauit in cruce, quem tamē satisfactio nostra nobis esse placandum, admonet Cyprianus, ita tamē vt hæc satisfactio nostra sit opere, eius vero cui fit, & qui placatur, virtute. Quia sine me, inquit, nihil potestis facere. Rursus in eodem sermone Cyprianus: Confiteantur singuli, quæso vos fratres delictum suum dum adhuc qui deliquit in sæculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per sacerdotes apud dominum grata est, &c. Et paulo inferius: Ad dominum toto corde redeamus, iram & offensam eius ieiunijs, fletibus, planctibus, sicut admonet ipse, placemus. Apertissima quidem omnia hæc, sed instituto nostro

stro proxima sunt, quæ ad Corneliū contra hæreticos iam tunc suborientes scribit, & queritur: Datur, inquit, opera ne satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluantur, pax vera falsæ pacis mendacio tollitur, salutaris sinus matris nouerca intercedente, præcluditur, ne de pectore atque ore lapsorum fletus et gemitus audiatur: Quibus obsecro coloribus Philippi temeritas proprius posset adumbrari? Iam Cypriano proximus sit Augustinus, Afer Afro, Episcopus Episcopo: cuius Augustin. multa sunt hac de re testimonia, sed nos vt in cæteris pauca referemus. Enchiridij ad Laurentium cap. septuagesimi verba sunt hæc: Sane cauendum est, ne quisq̄ existimet infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, et eleemosynis quotidie redimenda in melius quippe est vita mutanda, et per eleemosynas de peccatis præteritis est propiciandus Deus, non ad hoc emendus quodammodo, vt ea semper liceat impune committere. Nemini em̄ dedit laxamentum peccandi, quanuis miserando delet iam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur. De quotidianis autem breuibus leuibisque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur quotidiana oratio fidelium satisfacit. Item contra Cresconium grammaticum libro II. cap. XII. omnes in eo donatistas alloquens. Ideo vobis non videntur, inquit, mundari, cum ad nos a vobis transeunt, quia non denuo baptizantur, quasi solo baptismo, quem repeti non oportet, cum idem atq̄ vnus est, homines ab errore mundentur. Mundantur & verbo veritatis ab illo, qui ait:

c ij lam

Iohan. 15 Iam vos mundi estis, propter verbum quod loquutus sum
 vobis: mundantur & sacrificio contriti cordis ab illo de quo
 Psalm. 50 dictum est: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor cō-
 tritum & humiliatum Deus non spernit: Mundantur &
 Lucæ 11 eleemosynis, ab illo qui ait: Date eleemosynam & ecce om-
 1 Cor. 13 nia munda sunt vobis. Mundantur ipsa quæ supereminet
 omnibus charitate ab illo qui per apostolum Petrum dixit:
 1 Petri 4 Charitas cooperit multitudinem peccatorum, &c. Quid?
 Charitatem potest habere is cui opus est emūdari peccata:
 Viderit Philippus cuiusmodi peccata sint, quæ, parta chari-
 tate, supersunt eadem charitate mundanda, nam Augusti-
 nus non asserit modo, verum & probat, interdum pecca-
 ta charitate mundari. Sed de hoc paulo inferius differemus.
 Id ipsum quod nunc eleemosynæ, alias tribuere solet ieiunio
 & orationi, quas in iustificationis nostræ societate coniun-
 git, Hæc, inquit, iustitia hominis in hac vita: ieiunium, elee-
 mosyna, oratio. Vis orationem tuam volare ad Deum? Fac
 illi duas alas, ieiunium & eleemosynam, &c. Iure quidem ie-
 iunio orationi & eleemosynæ iustitia nostra tribuitur, cum
 eisdem rebus & peccata remittantur, & peccatores iustificen-
 tur. Nec valet hic Philippus iustitiam quandam inuolidam,
 & quæ solo nomine iustitia sit, comminisci, cum præter hoc,
 quod omnia hæc ad Deum quem respicit vera iustitia, retu-
 lit Augustinus, dixerit paulo superius. Ergo ex animo fac
 ut ille qui intus videt, adhuc loquente te dicat ecce assum,
 Non igitur extimam & politicam, sed spiritalem & intimam
 docet iustitiã, cū illam oratiōi, ieiunio, & eleemosynæ tribuit.

Appel-

Appellat vero iustitiam huius vitæ, hoc est, gratiæ iustitiam, ut discernat ab alterius vitæ iustitia, de qua Petrus apostolus epistola secunda: *Nouos, inquit, cœlos & nouam terram &* 1. Pet. 3 *promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat: Hæc est iustitia gloriæ, cui non opus erunt ieiunia, preces, & elemosynæ, quæ hominis iustitiam in hac vita esse dicit Augustinus: Locus est in enarratione psalmi quadragessimisecondi. Contra Iulianum vero Pelagianum testimonio etiam v-* Basilius. *titur magni Basilij, ad cōmendationem ieiunij, id quod non communis interpretis, sed eiusdem Augustini verbis ascribam, ut in vno testimonio duorum clarissimorum hominū complectar auctoritatem. Sed audi, Augustinus ait, quod ad rem præsentem spectat, quid de peccato primi hominis ad nos etiam pertinente dicat iste sanctus sine vlla ambiguitate Basilius, quod etsi reperi interpretatum tamē propter diligentiore[m] veri fidem verbum e verbo malui transferre de græco: In sermone de ieiunio: Ieiunium, inquit, in paradiso lege constitutum est, primum enim mandatum accepit Adam. A ligno sciendi bonum & malum non manducabis. Non manducabis autem, ieiunium est & legis cōstitutionis initium. Si ieiunasset a ligno Eua, non isto indigeremus ieiunio: Non enim opus habent valētes medico, sed male habentes. Aegrotauimus per peccatum, sanemur per pœnitentiā. Pœnitentiā vero sine ieiunio vacua est, &c. Si ieiunium pœnitentiæ non adiunxisset. Basilius, posset ambigi vtro de ieiunio loqueretur, de illo ne quo vitare peccata futura, an de illo quo præterita luere consueuimus, verum cum pœnitentiā*

Basilius.Ieiunium in paradiso constitutum. Gene. 2Lucæ 5

præteritorum esse peccatorum nemo scit qui nesciat, quem
 nisi satisfactionis locum potest in pœnitentia habere ieiunia
 um: qui pœnitentiæ virtus asseritur, & de quo Basilius in eo
 dem sermone dixerat paulo superius. Satietas corporis ha
 bet hilaritatem, ieiunium vero animæ lucrum atq; salutem.
 Gaude, si sapis, quod tibi a medico pharmacum necans pec
 catum præbetur. Porro autem cū Augustinus a latinis nos
 transtulerit ad græcos, iure Chrysoftomus periclitanti pœni
 tentiæ nunc ferret suppetias, nisi tanta se copia verborum ef
 funderet, vt periculum sit, ne semel admissus, omnia occupet,
 neq; vnq̄ eleemosynas & ieiunia cōmendandi finem faciat.
 Idcirco aliquot loca carptim attingamus potius quam pro
 ducamus. Scripsit de pœnitentia eiusq; partibus & virtute
 multoties, decem præsertim Homilias, in quarū prima sic ait:
 Ieiunium seruos existentes nos (peccati scilicet) atq; ligatos
 inueniens, vincula remittit, & tyrannide liberat, pristinamq;
 in libertatem reducit. Et paulo inferius: Quemadmodum ie
 iunio spreto, mortem spernenti addidit. Sic iterum eodem
 honorato, de morte reuocat. Nam & volens tibi ostendere
 rei virtutem, potestatem ipsi dedit, post sententiam, post ab
 ductionem, abductos media rapere de via, atq; reducere ad
 vitam, &c. Commemoratoq; Niniuitarum exemplo, quos
 post sententiam damnationis dicit ieiunio reductos ad vitā,
 alijsque exemplis adiunctis ita colligit. Igitur ieiunium mi
 rare pronisque manibus suscipe, quoniam quidem & in cae
 mino fert opem, atq; in leonum custodit lacu, dæmonesque
 fugat, & Dei reuocat sententiam, &c. Fastidiat quantū velit

Chrysoft.

Iona 1

Phis

Philippus nostrorum ieiuniorum satisfactiones, nos de voce nunq̄ contendemus, rem vero dicimus esse placare Deum, eiusq̄ pro peccatis nostris meritam mutare sententiã. Rursum Chrysostomus sermone de confessione super illud Psalmi: Confitemini dño qm̄ bonus, &c. Spiritus sanctus medelam purgandi facinoris & curam admissi delicti obtulit: dñi qualiter iram Dei placeremus ostendit. Non vult peccatoribus inferre vindictam, qui dare quærit, confitentibus veniã. Et paulo inferius: Cõfessio enim pœnitentiam monstrat. Satisfactio veniam sibi diuina pietate conciliat: Et in fine sermonis. Confessio reddat, quod peccatum detraxerat: curet pœnitentiã, quod delictorum macula sordidauerat, serpentinum virus, satisfactionis antidoto recuretur, peccatorum venena, precum instantia depellantur, vt dominum: quem nobis delicta fecerant iracundum, reddant obsequia digna placatum: & qui a nobis fuerat peccatis offensus, confessione nobis reddatur misericors, & pius. Quæ vero aut cuiusmodi sint hæc obsequia, innumerabilibus pene locis declarat isdem Chrysostomus: sed nos breuitati studemus: Cõcione tamen quarta de Lazaro sic ait: Vt igitur neque puniamur, neque pœnas demus in alio sæculo, in suam quisq̄ conscientiam ingrediatur, vitamq̄ explicet, cunctisque commissis diligenter excussis, condemnet animam, quæ hæc patrauit, puniatq̄ cogitationem, affligat crucietq̄ suam ipsius mentem, supplicium a seipso exigat a peccatis, per condemnationem, per diligenter actam pœnitentiam, per lachrymas, per confessionem, per ieiunium, per eleemosynam, per continentiam, per cha-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

charitatē, vt possimus omnes, omni modo hic depositis peccatis, multa cum fiducia illuc proficisci. Et in opere de poenitentia, quod modo citauimus, Homelia quinta. Illic, nempe in vniuersali & postremo iudicio, magnum iudicem ars rhetoris nulla decipiet, & nullius potentia mitigatur, dignitati non condescendit, non veneratur personam, sed tremendum & implacabile iusti iudicium. Hic vero iudicem exorabimus, & placabimus, non pecunia, magis autem, si verum dicere oportet, clemens ipse piusq; pecunia suadetur, non ipse manu, sed p̄ inopē accipiens: Da inopi pecuniam, & iudicem mitigaueris. Hæc autem dico, fratres, alliciens vos, quoniam quidem poenitentia sine eleemosyna mortua est: & sine plumis nequit volare poenitentia, pennas eleemosynæ nō habens. Et paulo inferius alio tropo: Num negociationis alia est ratio, quam quod minori empta maiori precio vendat, atq; duplicatam sibi summam inueniat: Tales igitur nobis Deus numdinas proposuit, modico iustitias eme, quo multo vendas in seculo futuro, &c. Quam ergo satisfacit emptor venditori in legitima mercatura, tam fideles eleemosynæ & ieiunia satisfaciunt Deo, sed meritis Christi, a quo nos eleemosynas dandi atq; ieiunandi virtutem: ieiunia vero & eleemosynæ vim satisfaciendi gratis accipiunt: Haud secus intelligenda sunt verba Cyrilli, quibus in Leui. lib. XV. ait, poenitentia & bonorum operum precio redimendam esse conscientia domum, si nobis peccantibus venundari contingat. Citat illud Pauli. 2. Cor. 5. Domum habemus non manufactam æternam in coelis, & addit: Hæc est ergo domus, quam ædificare nemo potest, nisi in

Cyrillus.

2. Cor. 5

sim

simplicitate mentis & puritate cordis. Sed quoniam accide-
 re solet, vt etiam qui bene ædificauerit, & domum sibi cœle-
 stem bene agendo, & bene viuendo ac recte credendo con-
 struxerit, incurrat alicuius peccati debitū, & hanc a crudelissi-
 mo sceleratore venundare cogatur, ac labores suos transfun-
 dere in alium: pietas & clementia legislatoris occurrit, vt in-
 tra certum tempus redimi possit. Si tamen inuenerit, inquit, Leuit. 15
 manus tua precium, quod restituat. Quale precium? Pœni-
 tentiæ sine dubio lachrymis cōgregatum, & manibus, id est,
 labore boni operis inuentum, &c. Hæc lib. XV. Libro vero
 secundo eiusdē operis ita dixerat: Audisti quanta sint in lege
 sacrificia pro peccatis, audi nunc quantæ sint remissiones pec-
 catorum in Euangelio. Est ista prima, qua baptizamur in re-
 missionem peccatorū. Secunda, remissio est in passione mar-
 tyrij. Tertia est, quæ per eleemosynam datur. Dicit em̄ Salua-
 tor, veruntñ date quæ habetis, & ecce omnia munda sunt vo-
 bis. Lucæ 11
 Quarta, nobis fit remissio peccatorum, quādo & nos re-
 mittimus peccata fratribus nostris: Sic enim dicit ipse domi-
 nus & saluator. Quia si remisieritis fratribus vestris ex corde Matth. 6
 peccata, & vobis, remittet peccata vestra pater vester: Quod
 si non remisieritis fratribus vestris ex corde, nec vobis remit-
 tet pater vester. Et ipse in oratione nos dicere docuit. Remit-
 te nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus Ibidem.
 nostris. Quinta, peccatorum remissio, cum conuerterit quis
 peccatorem ab errore viæ suæ. Ita enim dicit scriptura diui-
 na. Quia qui conuertit fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, Iacobi 5
 saluat animam eius a morte, & cooperit multitudinem pec-
 d cato-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Lucæ 7

1. Pet. 4

Pfalm. 6

Pfalm. 41

Pfalm. 31

Irenæus.

Lucæ 19

Ambrosii.

catorum. Sexta quoque sit remissio, per abundantiam charitatis: sicut & ipse dominus dicit: Amen dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et Apostolus dicit: Quoniam charitas operit multitudinem peccatorum. Est adhuc & septima, licet dura & laboriosa, per poenitentiam remissio peccatorum: cum lauat peccator lachrymis stratum suum, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte: cum non erubescit sacerdoti domini indicare peccatum & quærere medicinam, secundum eum qui ait: Dixi pronuntiabo aduersum me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem cordis mei. Longum esset nunc, transcribere distributionem, qua Cyrillus omnes has peccatorum remissiones refert ad legis veteris sacrificia: satis sit, eius autoritate probasse, nostris elemosynis ac cæteris operibus bonis peccata remitti, condonari: & cum debita sint, quæ nos diuinæ iustitiæ reddunt obnoxios, poenitentia & honorum operum satisfactione solui. Quod id ipsum Irenæus etiam declarat, dicens: Docebat (nempe Christus) ut facerent præcepta, quæ ab initio præcepit Deus, & ut veterem cupiditatem per opera bona soluerent, & sequerentur Christum. Quoniam autem ea, quæ possidentur, pauperibus diuisa, solutionem faciunt præteritæ cupiditatis, Zachæus facit manifestum. Ecce, dicens, dimidium bonorum meorum do pauperibus, etsi cuius quod defraudavi, reddo quadruplum. Locus Irenæi est libro III. aduersus hæreses Valentini cap. XXV. Sed iam ad Latinos reuertamur, nempe ad Ambrosium, nam Augustini a quo digressi sumus testimonia vniuersa transcribere res esset

fet iusti voluminis. Ambrosius vero de pœnitentiâ lib. II. cap. VIII. sic ait: Plura soluendi habet subsidia, qui Deo, quam is qui homini debet. Homo pecuniâ pro pecuniâ reposcit, quæ non semper debitori præsto est, Deus affectum exigit, qui in tua potestate est. Nemo pauper est, qui Deo debet, nisi qui se ipsum pauperem fecerit. Et si non habet, quæ vendat, habet quæ soluat. Oratio, lachrymæ, ieiunia, debitoris boni census est, multoq; vberior, quam si quis ex precijs fundorum pecuniam sine fide deferat. Denique pauper erat Ananias, cum Act. 5 vendito agro pecuniam deferret ad apostolos, vnde nec soluere se potuit, sed implicauit. Diues illa vidua, quæ duo æra Marc. 12 minuta in gazophylacium misit, de qua dictum est, Hæc vi- Lucæ 21 dua paupercula plus omnibus misit. Non enim pecuniam Deus sed fidem quærit. Nec ego abnuo, liberalitatibus in pauperes factis posse minui peccata: sed si fides commendet expensas. Quid enim prodest collatio patrimonij sine gratia charitatis? &c. Quid? Soluunt Deo, qui precantur, qui ieiunant, qui lachrymas fundunt, & non satisfaciunt? An potest quisquam, creditori soluere, cui non satisfecerit? Hæreat in vocabulis Philippus, mordicus verba teneat, nos rem ipsam quocunque vocabulo signetur (nam multis potest explicari) disquirimus. Iam quod Ambrosius iniquior est elemosynæ, & parum illi videtur tribuere, propter eos facit, quos Augustinus (vt superius citauimus) dicit quotidie perpetrare crimina, & quotidie elemosynis redimere: hi enim sine gratia charitatis, quam in elemosynis requirit Ambrosius, conferunt patrimonia. Alioquin

F. ALFONSVS VIRVESIVS

plures habet eleemosyna promissiones, quam reliqua siue religionis siue pietatis opera, de qua vide, quid alibi dicat Ambrosius. Si tam graue peccatum fuerit vt minime solis fletibus abluatur: addamus misericordiae oleum, acrimoniamque ieiunij. Nullum enim tam graue delictum est, quod non purgetur abstinentia, eleemosynis extingatur, Ait enim sanctus propheta. Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Magna ergo est eleemosyna, quae ardentium criminum globos beneuolentiae suae fonte refrigerat: & quosdam irriguo largitatis obruit incendia delictorum. Vt quauis offensus Deus, quauis criminibus prouocatus: cogatur liberare eleemosynis, quem disposuerat punire peccatis. Cogitur enim a nobis quodam modo, dum compellitur pro actibus nostris mutare sententiam: & in vno eodem homine nunc saeueritate iudicis promoueri, nunc patris pietate blandiri: Pater enim vobis Deus est, cum bene agimus: iudex noster est, cum peccamus, locus est in sermone de natiuitate domini. Et enarrans illud Christi, quod habetur apud Lucam: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Vides, inquit, Iohannes, quanta remedia: Mundat nos misericordia, mundat nos dei sermo, iuxta quod scriptum est: lam vos mundi estis, propter sermonem quem loquutus sum vobis. Nec hoc loco solum, sed etiam alijs quanta gratia sit, expressum tenes: Eleemosyna enim a morte liberat. Et conclude eleemosynam in corde pauperis, & haec pro te exorabit in die malo, &c. Similis est Augustino & Ambrosio Hilarius in improbanda vana ieiuniorum & eleemosynarum fiducia, qua legitima commendat vtilius.

Ecci 1

Lucæ 11

Iohan. 15

Thob. 4

Ecci 29

Hilarius.

lius. Nos, inquit, si semel ieiunamus, satisfecisse nos arbitramur: Si aliquid ex horreo domesticarum facultatum inopidamus, impleuisse nos iustitiam credimus, ieiunantes vt aut placeamus hominibus, aut corpora cibis fessa releuamus, & inter ipsa ieiunia, stupra, iniurias, odia cogitantes: donantes autem exiguum nescio quid dum pulsantem fores nostras inopem non sustinemus: aut dum bonitatis famam inani et ociosa hominum opinione sectamur, & deberi nobis vt audiamur, existimamus. En opera, quibus meriti fiduciam detraxerunt pietatis antistites: quorum verbis abusa Lutherana temeritas vniuersis negare conatur. Obsecro per Deum, si nulla ieiunia, nullæ satisfaciunt eleemosynæ, aut quicquam mereantur, quid opus erat illis dūtaxat tum ieiunijs, tum eleemosynis satisfaciendi vim adimere, quæ parce, quæ maligne, quæ inaniter & humanis tantum affectibus assumuntur? Quanto simplicius erat & facilius quod Philippus facit vni-
 co verbo cunctis operibus nostris, optimis etiam, meritum & satisfactionem detrahere? Sed hoc nemo sanctorum ausus est patrum. Prauos hominum corrigebant affectus, quo facilius bona opera merendi fructum assequeretur, inanem præterea confidentiam cohibebant, bona vero opera nunquam damnabant, neque ausi sunt illis satisfaciendi vsum, & Christi gratiæ promerendæ virtutem negare. Fidei quidem salutis nostræ summam vt pietatis basi & fundamenta tribuunt, quæ sine fide impossibile est placere Deo, nemo tamē eorum hoc Heb. 11
 asserit, quod sola sit fides, quæ placeat atque adeo sola placet & mereatur, quin fidenter pronunciant nostris bonis operibus

F. ALFONSVS VIRVESIVS

bus (vocat autem bona opera ieiunia, preces, elemosynas) satisfieri Deo, atque a deo placari nobis Deum et promereri eiusque mutari sententiam. Nam his omnibus verbis vtuntur & alijs huiusmodi. Iam vt oīa hæc hominum cōmentata fingat esse Philippus, & velut humanas contemnat adinventiones, quid dicturus est ad scripturarū testimonia, quibus luce clarius apparet, vtilis esse, ne dicam necessarias, ad placandum Deum, & peccatorū veniam promerendam, huiusmodi satisfactiones? Apud Luc. Quod superest, date elemosynas, & ecce omnia munda sunt vobis. Item apud Mat. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui videt in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Quid obsecro reddet pro ieiunio? Bona fortassis temporalia, quæ nequissimis quibusque nepotibus & heluonibus interdū largius conceduntur? Præclaræ scilicet munus pro quo Christus ieiunium commendavit, & ieiunandi modum tantopere nobis tradiderit: Quid ergo dabit, nisi peccatorum veniam viventibus, & gloriā decedentibus? Nam gratiam & gloriā vt ait Propheta, dabit dominus: Hæc nimirum sunt dona quibus nos inuitat Christus, & allicit, quæ per seipsum & in abscondito reddit pater. Nam cætera per homines & elementa largitur, aut potius pene citra discrimē euulgat, qui facit oriri solem suum super bonos & malos, et pluit super iustos & iniustos. Porro gratia delictorum veniam continet, sine qua nemo potest gratus effici Deo. Quod per semetipsum Christus hic de ieiunio docet, per prophetas suos ante

Luce 11

Math. 6

Psal. 83

Math. 5

os ante

os ante docuerat, ieiuniorum faciens delectum, quorum legi-
 tima probat, notha condemnat, quæadmodum in Iona. Ni-^{lonæ 3}
 niuitæ ad prædicationem long credentes prædicauerunt so-
 lenne ieiunium, vestiti sacco a maiori vsq; ad minimum, &
 dicentes: Cõuertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, quæ
 est in manibus eorum. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat
 Deus, & reuertatur a furore ira sua? Et addit scriptura: Et vi-
 dit Deus opera illorum quia conuersi sunt de via sua mala,
 &c. Quod Niniuitæ crediderunt in Deum, quod conuer-
 si sunt a via sua mala, & ab iniquitate, qui erat in manibus
 eorum, necessitatis fuit. Oportet enim, vt superius diximus,
 quem vere pœnitet, vt ab opere cesset, & resipiscat, & quod
 peccatum vsq; adeo illi displiceat, vt nolle omnino peccas-
 se, ex quo affectu, quando nõ potest, quod semel factum est,
 infectum reddi, procedit, vt ieiunijs & lachrymis & afflictio-
 nibus vltionem de suis facinoribus sumat, quod spontaneũ
 quidem est, nisi tamẽ esset vtile, & ad diuinam vltionem de-
 precandam maxime conduceret, nunquam sacris literis pro-
 baretur, nec ad pœnitendi exemplum esset nobis ab eisdem
 propositum, vt est apud Isaiam. Nolite ieiunare sicut vsque ^{Isaiæ 8}
 ad hanc diem, vt audiatur in excelso clamor vester. Et addit
 conditionem, qua legitimum sit ieiunium nempe resipiscen-
 tiam a peccatis præteritis, cui additum, misericordiam Dei
 cum ieiunium tum elemosyna adipiscitur. Tunc inuoca-
 bis, inquit, & dominus exaudiet, clamabis, & dicet, ecce as-
 sum, quia misericors sum dominus Deus tuus.

Philip

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Philippica XI. Confutat responsiones Philippi, atq; obiter de merito supererogationis agit, & gemina solutione peccati.

Philippus dicit ieiunia, quæ in sacris literis probantur non esse satisfactiones: quia finguntur, vt inquit, a nobis: satisfactiones esse opera indebita, ille vero veras orationes, veras elemosynas, vera ieiunia, dicit habere præcepta. Atqui si quoties hæc & id genus alia opera probantur in scripturis, præcipiuntur vt necessario fiant, plura sunt in Evangelica lege præcepta, quam fuerint in Mosaica. Christi verba de ieiunio nullam vocem præcipientis habent, sed probantis, & docentis quomodo ieiunare debeamus. Non dicitur ieiunate, sed cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Præterea vt sint omnia hæc præcepta, quæ non esse, quis non videt? Philippus tamen non negat, a nobis interdum posse fieri sine Christi præcepto, & tunc dicit esse humanas traditiones de quibus Christus ait: Frustra colunt me mandatis hominum. Sed quid si incidat casus, vt fiant sine Christi præcepto, & hominum traditione? num etiam tunc temporis Deo non erunt accepta, nihil ne huiusmodi operibus merebimur apud patrem, de quo filius ait: Et pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi, idque non modo semel & iterum, verum & tertio repetit de ieiunijs, precibus, & elemosynis, quæ legitime fiunt. An quæ gratuito & libere nemine cogente fiunt, non possunt recte fieri? Atqui mysticus ille samaritanus quodcunque, inquit, supererogaueris, reddam tibi. Quid est

Matth. 6

Matth. 15

Lucæ 16

est obsecro supererogare, nisi aliquid in obsequium Christi conferre, quod ita sit illi acceptum dum exhibetur, vt tamen prætermittenti non succenseret, cuiusmodi sunt multæ eleemosynæ, ad quas procul dubio nullo præcepto tenemur, esse tamen bonas, ac pias, atque adeo de illarum numero, quas pater in abscondito videt, nemo potest nisi impie negare. Nam Paulus apostolus maxime de huiusmodi operibus gloriatur, & præter communem mercedem, quam ceteris, qui in cuncto Euangelizandi munere gnauiter functi essent, erat accepturus, aliam sperabat, velut auctuariam ex eo quod iuri suo, quo ceteri apostoli passim utebantur sponte cedens sine sumptu, vt dicit, prædicabat Euangelium. ^{1. Cor. 4} Quis neget, hoc supererogationis fuisse, ad quod ceteri apostoli non tenebantur, quodque solus Paulus libere præstabat? Nam quod huiusmodi erogatio propria mercede sit digna, eiusdem Pauli verbis apparet, hanc enim esse dicit suam mercedem, vt Euangelium prædicans, sine sumptu poneret Euangelium, & potestate sumendi stipendium, quo vtcunque in diem viueret, quam habebat cum ceteris communem, minime vteretur. Et ad Thessa. scribens. Cum ^{1. Thes. 3} possemus, inquit, vobis oneri esse, vt Christi apostoli, sed facti sumus paruuli in medio vestri. Et addit: Memores enim estis, fratres, laboris nostri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, prædicauimus in vobis Euangelium. Quæ cum ita sint, vehementer admiror, qua fiducia Philippus audeat asserere, nulla bona opera posse fieri a nobis, quæ dicantur supererogationis, sed ad omnia,

e quæ

Supererogatio Pauli.

quæ sancti viri fecerunt, & nunc multi boni viri faciunt te-
 neri præcepto: qua sententia nihil scrupulosius, nihil pericul-
 losius & pijs conscientijs magis incommodum doceri po-
 test. Nam vos, Germani, rogo, si ad omnes preces & eleemo-
 synas quas quotidie, nocta occasione, offertis Deo, præcepto
 tenemini, quam periculose eadem aut eis simillimæ subinde
 præmittuntur a vobis, de quibus nullam potestis discrimi-
 nis rationem afferre? An toties peccatis mortaliter, quoties
 es ieiunia, preces, eleemosynas, nullo præcepto destinatas, sed
 solo pietatis amore conceptas, occasione fortassis non perina-
 de graui præmittitis, aut differtis? Id tamen absurdum con-
 cedendum est a Philippo, qui dicit huiusmodi opera, quæ
 tenus bona sunt, eatenus esse præcepta, quæ vero præcepta
 non sunt, mala esse & inania hominum mādāta, etiam si vo-
 bis illa nemo mandauerit, sed studium suggesserit pietatis.
 An quicquid animus concipit vt studiosum & pium, mox
 incipit esse præceptum? Videte in quas salebras, in quæ pe-
 ricula vos conijciat ista doctrina, qua negatur vllum opus
 bonum alieno concilio aut pietatis nostræ motu posse fieri
 a nobis absq; præcepto, nam hoc vocamus opus superero-
 gationis, quod Philippus negat. Et hæc doctrina vna est de
 præcipuis basibus, quæ sustinent Lutheranos errores, quam
 firma vero sit & constans: vos ipsos, viri Germani, conscien-
 tias vestras, pietatem, experimenta consulite: Nam si quicquid
 non præcipitur in sacris literis, est alienum a verbo Dei, atq;
 adeo inanis hominum traditio, qui potestis vitare, aut pe-
 riculum superstitionis humanæ in multis huiusmodi ope-
 ribus.

Opus su-
 pereroga-
 tionis qd.

ribus, quæ vltro quotidie exhibetis, aut peccati mortalis discrimen, in eisdem aut similibus, quoties a vobis leuiores causis (vt fit) prætermittuntur. Nos, si debitum large intelligatur: scimus, nihil boni operis a nobis citra debitum exhiberi: si vero debitum sit tantum illud, ad quod præcepto tenemur, firmissime credimus, multa bona opera a Deo grata atq; probata posse a nobis fieri, quæ nulla aut minima culpa prætermitterentur, quæ ita commendantur, probantur, & consuluntur in sacris literis, vt non tamen semper, neque vbiq; nec omnibus præcipiantur: quinimo sunt, q̄ nunquam & nemini, & hæc sunt, quæ nobis patrum autoritate appellantur, supererogatiões. Multa sunt, ait Augustinus, facienda, non iubente lege, sed libera charitate, & ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum liceret nobis etiam nõ impendere, tamen causa dilectionis impendimus. Hæc verba Augustini sunt, sententia vero totius ecclesiæ, celebris, vetusta, communis, & omnium sanctorum literis prædicata: Vtrius vero potius credendum sit, illis, an vestris doctoribus nouis, ne quid amarulentius dicam, & contentionis studio receptissima quæq; euertentibus, viri Germani vos videritis: simulque vestræ prudentiæ erit, expendere, qualia sint dogmata, quæ nequeunt defendi, nisi tam absurda sententiâ admittatur, quinimo nisi negetur, quod catholici patres omnes ad vnũ aiunt, asseueretur, quod negant. Nam si non omnium communis est hæc nostra doctrina, proferte, vel vnum de tantacaterua veterum sanctorum, qui Philippico isti dogmati faueat, & nec vnum quidem verbum præterea cõmutabimus.

Philippus vero tantæ lucis, quæ sese illi, vt reor, offerebat vltro splendorem non ferens, cum decreuisset, de sententia, cui maxima pars erroris sui innititur, non discedere, nullas non latebras quærit, non quo veritatem possit inuenire, sed quo tuto possit errare. Nemo, inquit, potest perfecte satisfacere legi Dei. Et citat totam scripturam. Ego vero vno tantum loco essem contentus, quia nullum hactenus me vidisse memini. Attamen vt hoc sit verum, quod tamen esse non credo: vt tamen verum sit, quod in ijs quæ lex præcipit, nemo illi hactenus præter Christum satisfecerit, qui consequitur, vt ego non possim facere aliqua bona opera, quæ nulla mihi sint lege præcepta. Quis hoc neget, nisi qui præter quotidianum experimentum apostolum Paulum velit negare, qui iuri suo, quod habebat ad sumendum ea, quæ in quodidianos vsus erant illi necessaria, libere & gratuito cessit nullo cogente præcepto: id quod multis argumentis astruit, atque in hoc sitam quandam suam propriam mercedem esse, dicit. Iam vt ad humanas redeamus traditiones, si fieri potest, vt aliquoties præcepto diuino minime cogente quædam operemur, quæ non possunt negari, quin bona & pia sint, atque adeo grata Deo, cui bona cuncta placent. Quid impietatis accedat huiuscemodi operibus, si contingat per pōtiffices aut concilia institui, vt certis locis et temporibus fiant? Nulla, inquam, sed Christiana libertas non fert, huiuscemodi onera imponi fidelibus, quos apostoli nullis voluerūt grauari, nec potest vlla, etiam totius ecclesiæ, autoritate propter huiuscemodi opera damnari anima, cum solus Christus, sicut et seruandi,

1. or.

Acto. 15

uandi, ita & damnandi habeat potestatem. Audio, sed nunc nō de ecclesiæ potestate suscepta nobis est disputatio, quæ inferius suum habebit locum: sed de operibus bonis, quæ citra diuinæ legis præceptum a nobis fieri contingit: de quibus duo quærentur: an scilicet, conferant ad placandum Deum, & aliquid ab eo quoquomodo promerendum, puta peccatorum veniam, gratiam, & gloriam: & an per pontifices communi lege, aut quosuis sacerdotes priuato in poenitentia iudicio iniuncta, eandem vim habeant, quinimo maiorem. Horum prius euidentibus astructum est scripturarum testimonijs: posterius indignum est, de quo dubitetur, nec illud aduersarij improbant villo testimonio, præter verba Christi. Si ne causa colunt me mandatis hominum: Quæ verba nihil nobis obsunt, quando mandata hominum, vt superius attigimus, appellat Christus iustificationes quasdam prorsus externas & inutiles, quæ sunt ab hominibus proprij commodi aut inanis gloriæ causa excogitatæ: non bona opera, quibus iam dudum autoritate publica aut priuato consilio tempus præfinitur. Porro quod elemosynæ, quod ieiunia, quod preces sint bona opera, probatur Christi ipsius verbis, qui de singulis distincte ait: Et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi: Nec puto Philippum & aduersarios tam pertinaces fore, vt negent inter cætera quæ pro huiusmodi operibus pariter est redditurus peccatorum remissionem esse annuerendam, cum isdem Christus alibi dicat, Quod superest date elemosynam & ecce omnia munda sunt vobis, de peccatis nimirum loquens: Et Nabuchodonosoro regi consulit Daniel,

Opera citra diuinū præceptū facta quæi valoris sint.

Math. 15

Math. 6

Luce 11

Daniel. 4

Math. 6

Math. 25

Math. 7
Iohan. 14Fidē mo-
rose Luthi-
rus ostē-
tat.Quæ sint
peccata
quæ nobis
per bona
opera con-
donantur.

vt peccata sua eleemosynis redimat. Et nisi precibus dimitte-
rentur peccata. Christus non docuisset vt orātes diceremus:
Dimitte nobis debita nostra, &c. Dicit Philippus (scio) his
omnibus interesse fidem quādam specialem, sine qua pecca-
ta nullo modo remitterentur. Quis hoc illi negabit, aut quis
ignorat, in cunctis quæ agimus fidem in primis esse necessa-
riam? Ecquis vnquam accessit ad confessionem, nisi absolu-
tionis fiducia duceretur? Ecquis eleemosynas largiretur, nisi
crederet Christo dicenti. Quotiescunq; vni de minimis me-
is fecistis mihi fecistis? Quis ieiunaret, nisi fidē haberet Chri-
sto prædicanti, patrem relaturum esse gratiam pro ieiunio,
quod sit in abscondito? Quis oraret, nisi fiducia illius magni-
ficæ promissionis. Quicquid petieritis patrem in nomine
meo dabit vobis? Hæc est fides illa specialis, quam tanto su-
percilio prædicat Philippus, & tanta sæueritate exigit vt si-
gnificet, a nemine ante Lutheri dogma esse agnitam: cum
nemo fuerit vnquam vsque adeo simplex Christianus, quin
illam vltro præstiterit: tantum illam non ostentabant, & o-
diuose inculcabant in quo nos a Luthero superari fatemur.
Estne aliud quod in nobis Philippus desideret? Annōn est
hæc fides in Christum, cum credamus, opera nostra peccata
fore, tantum abest vt peccatorum remissionem mereantur
nisi intercederet Christi gratia: qua iuuamur, & promissio
cui innitimur? Haud ergo obest fidei probasse per sacras li-
teras esse quædam opera, propter quæ fide intercedente dia-
mittantur peccata: Quod cum luce clarius sit demonstra-
tum; nunc demum percunctor, quid peccati aut quæ pecca-

ta huiusmodi operibus remittantur: nam huiuscemodi disputationem, cui Augustini verba superius dederant occasionem in hunc locum, ne multa commisceretur, distulimus. Catholici diuina veritate coacti distinxerunt inter culpam & poenam seu poenae reatum: quarum vtraque in scripturis, vt supra ostensum est, peccatum appellatur: culpam dicunt in sacramento poenitentiae, absolutionis virtute dimitti, plectuntur tamen nihilominus temporaliter interdum illi, quibus est in vniuersum culpa dimissa: non quod maligne Deus conferat sua dona (temporalis enim animaduersio non excludit magnam illam misericordiam, quam implorabat propheta) sed quod poenitentis animus a terrenis cupiditatibus non satis explicatus, necesse habeat in camino tribulationis excoqui, vt temporalis animaduersio suppleat, quod minus praestitit charitas poenitentis: Nisi forte velit Philippus dicere, nihil deesse poenitentium fidei & charitati, quod opus sit aliunde suppleri: quod certo scio illum minime dicturum: alioquin purgatoria poena superflueret: quam tamen nec ipse nec Lutherus hactenus negauerunt. Quinimo docent morientes cum imperfecta charitate secum afferre non modo causam, verum & maximam partem purgatorij cruciatus. Cum igitur vniuersi doctores vestri fateantur aliquid superesse morientibus in charitate, atque adeo ius aeternae felicitatis secum deferentibus, quod post hanc vitam diuina exigente iustitia plectatur: qui possunt receptae totius ecclesiae sententiae refragari, qua docemur accedere quosdam ad poenitentiae sacramentum tam fragili

Discrimen
inter cul-
pam & po-
nam.

Psal. 50

gili fide & imperfecta charitate: vt etiam si absolutionis beneficio peccatorum remissionem, quatenus propter illa peccata ius æternæ felicitatis amiserant, fuerint consequuti: superstit tamen illis, quod per pœnas vel sacerdotis arbitrio vel spontaneæ assumptas luere teneantur, plectendi alioqui in purgatorio, nisi viuentes præuenerint cruciatus, qui manēt illic imperfecta charitate decessuros: Respondebit quantum ex ipsius & Lutheri doctrina coniectare possum Philippus: superesse quidem non modo morientibus, verum & pœnitentibus (vtrunq; enim potest homini in eadem animi dispositione contingere) quod pœnarum inflictione perficiatur. Iuxta illud Iacobi apostoli: Omne gaudium existimate fratres mei cum in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet: vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes: fatebitur ergo Philippus Deum in nobis hanc integritatem & perfectionem efficere, cum in hac vita varijs nos laboribus & cruciatibus exercendo, tum in alia purgatorio igne, velut in fornace, quod reliquum fuerit excoquendo. Hanc tamen expurgationem nullius hominis potestati subesse, cū solius sit Christi argentum examinare, atq; conflare, & purgare filios Levi. Et Isai. Conuertam, inquit dominus, manū meam ad te, & excoquam ad puræ scoriā tuam, & auferā omne stagnum tuum, &c. Itaq; cum purgationis huiusmodi ac perfectionis munus Christo soli tribuant sacræ literæ, non modo temere, verum & impie facere videntur Lutheri, quicumq; illam sibi ausi sunt arrogare. Quod si dixeris,
supre

Iacobi 1

Malac.
Isaiæ 1

supremam potestatem Christi solius esse, ministerium tamē
 eius hominibus traditum ab eodem, scripturarum mox te-
 stimonium efflagitant, nihil alioqui, quantumuis antiqua cō-
 suetudine ab ecclesia receptum, credituri. Nam priscas san-
 ctorum patrum satisfactiones, quas pœnitentiales canones
 appellabant, ad politici iuris classem relegant, a Hierarchici
 prorsus excludunt. Si vero potestatem clauium allegare ve-
 lis, negant huic potestati aliud subesse, quam vim absoluendi
 peccatorem etiam non confessum, modo supplex absolutio-
 nem petierit: & firmissime crediderit verbis absoluentis: Hic
 iam de scripturarum intelligentia agitur: nam cum Christus
 clauēs in plurali nominauerit, plures potestates aut plures
 modos remittēdi peccata visus est significare. Cum etiam sa-
 cerdos peccata non dimittat, nisi Christi fungens autoritate,
 credibile est, qui illi maximum commisit, hoc est, absolutio-
 nem a culpa, & minimum commisisse, quod est peccati reli-
 quijs posse mederi. Sed negant quicquam peccati superesse
 absoluto, quod vel sponte sua vel alterius iudicio luat, tamen si
 multum super sit, quo fide & charitate proficiat. Nec tamen
 hæcenus, quod viderim, explicauerunt quæ sint illa peccata,
 si ista non sunt, de quibus dicitur, quod mudentur eleemo-
 syna, quando quidem etiam iuxta illos opus est absolute: quæ
 qua neglecta nihil prodesse eleemosynæ: & illa accepta, ni-
 hil opus est eleemosynis ad remissionem peccatorum, quorū
 post absoluteionem nihil superest remittendum. Quid igitur
 agas cum huiusmodi hominibus, qui tertio quoque verbo
 ad scripturas prouocant, & si illas non produxeris, nihil cre-
 dunt,

Purgandi
 perficien-
 di supre-
 ma pote-
 stas Chri-
 sti est, mi-
 nisterium
 vero He-
 rarchis cō-
 missum.

Lutheri
 dogmaris
 & perple-
 xitas et im-
 portuni-
 tas.

F. ALPHONSVS VIRVESIVS

dunt, quasi ecclesia, quæ nobis potuit dare scripturas, quibus
 crederemus (nisi illi dicant se habere aliunde) non possit da-
 re, quod sine scripturis etiam credamus? Sed vt donemus, nō
 esse credendum, nisi quod scripturis probari potuerit, quid
 remedij nobis reliquum erit, vbi de earundem scripturæ
 rum intelligentia fuerit dubitatum? Nihil, inquit, dubi-
 um, aut ambiguum nobis afferri volumus, nam scriptura sa-
 cra nihil ambiguitatis continet, sed omnia sunt aperta &
 intellectu facilima. Atqui non talis visa est antiquis sapi-
 entibus, quin & Petro quidem visæ sunt epistolæ Pauli dif-
 ficiles intellectu, cum tamen extra propheticam caliginem
 positæ, lucem euangelicam præ se ferant: Nec video quo
 modo scriptura sacra sit facilis intellectu, quæ quingentos
 & mille annos vsque ad Lutheri tempora in aliquot suis
 locis, vt illi videtur, non est intellecta. Cæterum quando
 diuinæ veritati nunquam defuit scripturarum præsidium,
 operæ precium erit nobis ostendere huic etiam quam de sa-
 tisfactionibus credimus, minime deesse. Etenim quantum-
 libet quidam proteruiant, & oculos, suscepti semel dogma-
 tis errore præuerti, superbe a veritatis auertant splendore,
 bona tamen spes est, inter vos fore non paucos, qui (quæ est
 Germanorum ingenuitas) integri velint disputationem no-
 stram suscipere.

Scriptura-
 rum obscu-
 ritas.
 2. Pet. 3

Purgato-
 rius ignis
 ad quid sit
 institutus.

Ex ijs quæ hæctenus differendo coegimus, constat Deum
 in nobis misericorditer temporaneis corrigere disciplinis,
 quicquid æternis cruciatibus vlceisci, non decreuerit: Nam
 ob id peccantes tam multis exercemur afflictionibus, nec in
 alium

alium vsum purgatorius est ignis institutus, id quod apertissimis verbis propheta describit in eo Psalmo: *Quia misericordijs dñi in aeternum cantandis exordium auspiciatur: in quo posteaq̃ longiore sermone Christi magnitudinē, potentiam, ac celsitudinem vaticinatus fuerat, adiungit dñs, cuius personam propheta gerit in loquendo: Si aut̃ dereliquerint filij eius legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint, si iustitias meas prophanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorū: misericordiam aut̃ meam non dispergam ab eo, neq̃ nocebo in veritate mea, &c.* Christi filios quis nescit esse christianos haud quidem omnes, sed illos de quibus dicitur, quod non ex sanguinibus, neq̃ ex voluntate carnis, neq̃ ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt: De quibus etiam alibi Iohannes: *Omnis qui natus est ex Deo, non peccat. Hi quantum dicantur non peccare, idcirco quod instituti sui ac professionis scopum tandem assequuntur, derelinquunt tamen interdum plurimi legem Dei & in iudicijs domini non semper ambulant, quorum iniquitates dominus visitat in virga, & in verberibus corrigit peccata eorum, quia quos dominus diligit, castigat: & flagellat omnem filium quem recipit. Hoc cum ita sit, quis credat, non posse filios apud patrem huiuscemodi verbera, precibus, lachrymis, ieiunijs, & eleemosynis vltro susceptis, deprecari, cum Niniuitæ precibus & ieiunijs excidium & euerisionem sint deprecati? Ezechias prece ac fletibus deprecatus fuerit mortem. Achab sæuerissimam in se domini sententiam, & multi cum improbi*

Psal. 33

Iohan. 1

1. Iohan. 3

Hebr. 12

Ionæ 3

4. Reg. 20

1. Reg. 11

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Act. 12

Act. 27

tum probi diuinam vltionem precibus, ieiunijs, & elemosynis depulerint: Denique fideles, qui erant Hierosolymis, Petri apostoli liberationem, cum in custodia ab Herode teneretur, precibus impetrasse videntur. Oratio enim fiebat ab ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo: & redditus est, vt narrat Lucas: multis orantibus in domo foeminae cuiusdam nomine Mariae. Et Paulo ieiunanti, & oranti, donata est a domino incolumitas omnium, qui cum eo naufragium passi fuerant. Quid opus est loco communissimo iuxta atq; apertissimo immorari? Quid est in sacris literis frequentius hoc, quod quorundam exemplis confirmare volumus, diuinam scilicet maiestatem orantium precibus, lachrymis, ieiunijs, & afflictione placari? His & id genus alijs supplicationibus multa bona leguntur a domino impetrata, innumera mala depulsa: & non poterunt fideles, qui filiorum Dei nomine honestantur, meritas poenas, quae diuina iustitia peccantibus infert, etiam cum noxas condonat impetrare? Quod si possunt, quid iam superest quo satisfactiones negantur a Luthero? Nos enim nihil aliud nomine satisfactionum intelligimus, quam huiusmodi supplicationes, quibus diuinae iustitiae quadantenus satisfaciendo, eius sententiam immutamus. Cur iam Philippus ecclesiae succenseat, quod id genus supplicationes certis temporibus, quando non possunt assiduo praestari, Christianis indicit? Aut cur facientes iuxta mensuram affectus, quem explorauerit in poenitentia, non iniunget illi huiusmodi opera, quibus vtcumq; satisfaciatur, quod minus praestitit charitate? Vt creor, vt Philippus, quae

quæ est eius in euadendo versutia, respondeat, nihil horum aduersus illum quicquam efficere: tum quod omnes illi, quorum adduximus exempla, non pro castigatiõe quam ad vtilitatem nostram assidue nobis dominus infert, sed pro quibusdam priuatis periculis precabantur, quæ nobis etiã licet, quoties ingruerint, deprecari: tum quod pœnæ illæ, de quibus nunc agimus, ita nobis pro peccatis infliguntur, non vt pro præteritis ac dimissis satisfaciant, sed vt præsentibus quæ semper adsunt, quandiu charitas est imperfecta, medentur. Quicquid enim imperfecta fides & fragilis charitas in animo destituit, occupant infidelitas & concupiscentia, quarum tyrãnidem dominus varijs in nobis afflictionibus vlciscitur: & extinguit, atq; adeo indies fidem & charitatem huiusmodi pœnis perficit, & auget: idcirco nemo potest id genus pœnas siue absolueno, siue commutando a nobis auferre. Quod si maxime quisquam posset, minime tamen expediret. Idem reor de purgatorijs cruciatibus responsurum, in quibus Lutherus contra omnium sententiam, docet, charitatem perfici, & augeri. Quicquid hæc responsio continet, vt sit verum, vt esse de viuentium profectu atque perfectione, duntaxat ego non dubito, haud tamẽ obstat quin sint alia pœnæ, quæ pro peccatis, etiam quorum culpa remittitur, infligantur, & quas non sit inutile quoquomodo deprecari: Horum prius probant illa prophetæ verba: *visitabo in* Psal. 88 *virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorũ, misericordiam autem meam non dispergam ab eo, &c.* Posterius vero, qn et vtrunq; simul, cõfirmat apostolus Paulus *Co-* 1 Cor. 13

rinthios obiurgans quod peccarent in Christum irreuerentia, in seiplos crapula et voracitate, in proximos contemptu, dominici corporis & sanguinis mysterijs abutendo, & adiungit diuinam ultionem. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, et dormiunt multi. Porro quid huiusmodi animaduersione deprecabilis esset, ut quæ non ad internecionem, sed ad correptionem peccantibus infligebatur, & de illarum numero erat, quas descripserat Propheta: Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eo, &c. declarant verba quæ subiungit Apostolus: Quod si nosmetipsos iudicamus, non utique iudicemur: cum autem iudicamur a domino, corripimur, ut non cum hoc mundo dānemur. Iudicare scripturæ consuetudine dixit, pro vlcisci, quemadmodum Christus cum de iustis dicit. In iudicium non veniet. Et princeps huius mundi iam iudicatus est. Et isdem apostolus: Qui conturbat vos portabit iudicium. Docet itaque, modo sumendam esse a nobismetipsis peccatorum ultionem, ut diuinam præueniendo vitemus. Loquitur autem de peccatis, quorum culpas dominus ita remittit, ut pœnas, tantum ad illorum utilitatem qui plectuntur, exigat. Ad dicit enim: Cum iudicamur autem a domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Corripit ergo dominus pœnarum irrogatione, quos non vult perpetuo damnari. Quod nō video, quid aliud sit, quam pœnas exigere ab illis, quibus culpas cōdonat. Hoc est, quod Propheta dixerat, visitare in virga iniquitates filiorum, & in verberibus peccata eorum,

Iohan. 5
Iohan. 16
Gala. 5

eorum, misericordiam autem non auferre a Christo, hoc est, Psal. 67
a filijs propter Christum, qui iuxta eundem Prophetam ac-
cipit dona in hominibus. Lutherus & Philippus non pos-
sunt ferre hanc doctrinam, quod illis videatur Christi glori-
am obscurare, cuius meritis innititur remissio peccatorum,
ita vt si dicamus, in absolutione non conferri absolutam ac
plenam omnium peccatorum, tam quo ad culpam quam
quo ad poenam, remissionem: videamur asserere, aut eius
merita non sufficere, aut parce & maligne ab eo nobis esse
communicata. Sane quod ex sententia nostra nihil gloriæ
Christi decedat, quin accedat plus multo quam ex aduer-
sa apud omnes, quibus fuerit vtraque libere & attente per-
pensa, abunde superius est demonstratum a nobis. Nunc
vero respondemus Philippicæ obiectioni, de operibus Dei
non esse nostrum iudicare: tantum scimus Dei perfecta es- Deut. 32
se opera, quomodo vero aut quibus modis illa prouehat, at-
que perficiat, scire non possumus: quoniam operatur om-
nia, non secundum animi nostri sententiam: sed secundum
consilium voluntatis suæ. Porro consilium domini nemini Ephe. 1
esse notum, Isaias asserit. Idcirco catholici in tanta rerum
caligine id eligunt, quod maxime ex scripturis colligi po- Isaiæ 53
test, quibus frequens est poenarum deprecatio, ieiunijs, Peccatorū
remissio
locus deu-
sus & va-
rius.
precibus, & elemosynis impetrata. Quod si scripturæ san-
ctæ alicubi in specie sibi videntur aduersari, eligendum est
sensum aliquod medium, in quo conueniant: alioqui co-
geremur ab infidelibus confiteri, sacras literas alicubi fefel-
lisse: id quod non posse fieri, vt nihil certius est habendum,

Iohan. 11

vt nihil firmitus credendum. Quamobrem cum videamus scripturas, nunc potestati illi, quam Christus cōtulit apostolis, peccatorum remissionem tribuere: quia quorum remisistis, inquit, peccata remittuntur, & quorū retinueritis (hoc est quorum vos non remisistis) retenta erant: nūc vero pœnitentiam exigere, hoc est, animi pœnitentiam cum respicientia: nunc deniq; pœnas sumere ab ijs, quibus peccata condonat, & quas ipsi de se sumunt probare, interdum & præcipere, aut certe consulere, & quibusdam illarum condonare peccata: preces ac gemitus frequentius attendere, si huiusmodi pœnis & afflictionibus offerantur: tandem quotquot sanctorum veteris seu noui testamenti peccatorum suorum noxas aut vltionē sunt deprecati, hisce supplicationibus vsos fuisse. Cum, inquam, hæc & id genus alia pro satisfactionibus videamus: libentius (etiam si nullo ecclesiæ præiudicio teneremur) sententiam illam amplectimur, q̄ omnia hæc vtilia interdum & necessaria esse pœnitētibus asserit: q̄ quæ oppositum docet, quando facilius in illa constātissima scripturarum sanctarū veritas & omnium suarū partiū syntagma, & quasi concentus seruator. Atq; hinc orta est solennis illa pœnitentiæ partitio trimembris, in contritionem, confessionem, et satisfactionem. Confessio absolutionem continet, cui deseruit. Quod si quis contendat, has non esse pœnitentiæ partes, substituatur autem pro illis vel illarum aliqua fidē: ego non magnopere illi aduersarer, modo necessarias esse non neget, quando ipsa pœnitentiæ ratio, vt superius exposuimus, omnia ista complectitur. Nec satisfactio, quia sub hoc nomine

Pœnitentiæ partes
vnde orit.

nomine in sacris literis non præcipitur est a poenitentia sciũ-
 genda: cum nihil aliud sit, quam conatus infectum reddẽdi,
 quod factum est, qui conatus maxime indicat vere poeniten-
 tis affectum, atq; adeo quasi summam manum poenitentig
 imponit. Ab hoc enim studio oritur restitutio, non quæcun-
 que, sed tam locuplex, vt foenus reddat pauperibus rerum, si
 quas abstulerat, a diuitibus. Ecce, inquit Zachæus ille vere LUC. 19
 poenitens, dimidium bonorum meorum do pauperibus: &
 si quem fraudauit, reddo quadruplum: huic poenitentiaẽ sta-
 tim salus: hoc est, peccatorum cõdonatio est promissa. Hinc Eph. 4
 & Paulus: Qui furabatur, iam non furetur, magis autem
 laboret operando manibus suis quod bonum est, vt habeat
 vnde tribuat necessitatem patienti. Quid opus est tanto la-
 bore, si inutilis est satisfactio? An non satis est ei, qui respuit
 a peccato: si de cætero manum ab alieno contineat, & pro-
 prio sibi labore victum paret. Sed quem locum in poeniten-
 tia dabimus huiusmodi labori? Dicemus ne esse terrores il-
 los, quos Philippus exigit? Nequaquam. Nam illi præcedũt,
 & inchoant poenitentiam, hi vero sequuntur & perficiunt.
 Erũt ne fides & absolutio? Minime. Nam absolutio in ver-
 bis est, fides in mente, non in opere manuum, & pauperum
 subuentione. Superest vt sit satisfactio, qua suas etiam res,
 easdemque non sine labore partas vertat in alienos vsus, qui
 in suos fuerat alienis abusus, iuxta illud eiusdem Apostoli: Rom. 6
 Sicut exhibuistis membra vestra seruire immũdiciæ & ini-
 quitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra ser-
 uire iustitię in sanctificationem. Quibus verbis non tantum

F. ALFONSVS VIR VESIVS

peccatorum, quæ in proximum admittuntur, & ad iniquitatem pertinent, verum & illorum quæ cuiusvis voluptatis libidine perpetrantur, & immundos nos reddunt, satisfactionem nobis suadet Apostolus: satisfactionem, inquam, illam qua per quæ quis peccauerat, puta rei alienæ interceptionem luxum aut voluptatem per eadem etiam puniatur, hoc est, per largitionem, laborem & carnis castigationem. His & id genus alijs rebus, quis non videat saluberimum esse, congruum tempus, locum & modum negligentibus aut conuiuentibus præscribit? Roget me fortasse quispiam: Quid ergo nobis contulit passio Christi, si pro nobis non satisfecit aut quomodo satisfecit, si adhuc nobis superest necessitas satisfaciendi? Vnde perfectissimo operi, hoc est, Christi passioni contingit ista imperfectio: An quia non sufficebat pro tantis & tam multis peccatis satisfacere, partem pœnæ nobis remisit & partem dimisit, ita vt nõ sublata, sed diminuta videatur, vt ex æterna fieret temporalis? Quis hoc sanus & Christianus dicat? Nemo equidem: sed ego illum, quem ex aduerso dicere feci, vicissim rogabo, quid sit illud quod passionibus Christi defuit: quod Paulus in carne sua supplebat pro corpore Christi, quod est ecclesia. Aut quid nobis contulit Christi crux, quibus opus est assidue propriam portare crucem, carnem cum vicijs & concupiscentijs crucifigere, quid ve profuit Christum pro nobis mori, quibus non semel sed quotidie moriendum est, iuxta illud, quod ex Propheta Paulus adducit: Quoniam propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis.

Obiectio
vehemens
per inter-
rogatio-
nem.
Passio
Christi qd
contulit no-
bis.

Col. 1

Lucæ 9
Lucæ 14
Galæ 5

Psalm. 43

nis.

nis. Respondeat mihi ad hæc omnia Philippus, qui se putat multum tribuere Christi passioni, si Christianis detraherit poenitentiae onus, nobis siquidem in promptu est responsio huiuscemodi omnium difficultatum, nempe Dei voluntas, & eius incomprehensibilis sapientiae arcana dispositio, cui visum est ita nobis expedire, ut diuersis identidem agitemur, & exerceamur laboribus, cruciatibus, & ærumnis, quam diu viuimus: ut, quod ait Paulus: destruat in nobis corpus peccati, & veterem hominem prorsus exuamus, nouo & interiore ad perfectionem prouecto, qui renouatur de die in diem in agnitionem, secundum imaginem eius qui creauit illum. Pulchre, inquires, & catholice, sed isdē Paulus docuerat eundem veterem hominem simul cū Christo crucifixum fuisse & commortuum, ut videatur hac sententia non esse opus de cætero alia mortificatione, quod si adhuc alia opus est, cur Christus, si potuit noluit, aut si voluit, quomodo non potuit semel in nobis perficere gratia, quod tam diu in nobis fecit labor & tolerantia? Viderit Philippus quid responsurus sit, illum enim vrget argumentatio, qui oēs in Christo renatos onere poenitendi leuare conatur. Nos vero rursus agnoscimus ita nobis expedire, & ex hoc plus Christi gloriae accedere, quam decedere, dum ipse quotidie in membris suis triumphos celebrat victoriae, quem aduersus principem mundi huius & rectores tenebrarum istarum subinde obtinet: post illam insignem qua semel illum expolians traduxit confidenter palam triumphans illum in semetipso. Ad hæc nos varijs tentationibus fragilitatis

Rom. 6
Eph. 4
Col. 3

Rom. 6

Col. 3

F. ALFONSVS VIRVESIVS

1. Petri 1

2. Cor. 4

Isaïe 23

Rom. 8

1. Cor. 11

nostræ admoniti, humiliamur sub potēti manu Dei, vt sublimitas fit virtutis eius, & non ex nobis, ita vt ne nimia confidentia & securitate pereamus, quemadmodum non modo homines primi, verum & angeli perierunt. Hæc & alia fortassis meliora responderi possunt ijs, qui post Christi labores crucem & mortem mirantur, tot ac tantos nobis superesse labores, perpetuas cruces, quoti dianas mortes. Atque ea ipsa nobis respondere posse videmur his, qui satisfactionis doctrinam vetustam, catholicam, piam, & exercendis fidelibus vtilem ob hoc eleuare contendunt, quod Christus semel pro omnibus nobis satisfecerit. Eadem, inquam, respondere possumus, quoniam prorsus eadem est responsio vtroque, quatenus rerū, quæ humanæ rationis vim longa intercedine excellunt, potest ratio inueniri. Gesta sunt omnia hæc occulta dispensatione, quorū vsus & utilitas tantūmodo nobis conceditur, concilij ratio penes illū est, q̄ fecit & eo mō fecit, quo magis illi visum est expedire nobis, q̄bus fiebat. Nā alienū est opus eius ab eo. Verissimū ergo est vtilius esse electis (quibus omnia cooperantur in bonū) per gradus quosdam prouehi, & semper obnoxios esse diuine iustitię, vt eius misericordiā ardentius implorent, & pœnarū oīm, quas patiuntur, sese debitores semper agnoscant. Quę persuasio vt verissima, ita & receptissima semper fuit apud oēs, qui pie viuere ab orbe condito studuere, non autē esset vera, nisi Deus interdū cōdonaret culpas illis, a q̄bus exigit pœnas. Huic exhibitioni per pœnitentias satisfacimus, has pœnas spontaneis satisfactionibus deprecamur, ab apostolo Paulo p̄moniti, q̄

si nobis

si nosmetipfos iudicauerimus, hoc est, supplicium de nobis legitime sumptimus, non utique rursus a domino iudicabimur, quando quidem, ut ait propheta, non consurget duplex ^{Nau. 1} tribulatio, vel quod alia translatio habet, non vindicabit Deus bis in idipsum, Nostras vero satisfactiones omnino inuolidas & inefficaces esse credimus, nisi Christi Iesu meritis innitantur: imo nisi eius essent præcipue merita, quæ hæc in membris suis quotidie operatur. Hæc cum ita sint, bonos viros ad quos subinde prouocat Philippus nunc appello, ut mihi totis animi viribus adsint ad retinendam doctrinam, quæ scripturis sanctis non modo non aduersatur, verum eisdem luce clarius innititur, quæ sanctorum omnium literis & exemplis firmata, totius ecclesiæ perpetuo consensu roboratur, quæ Christianorum vulgo ad frugalitatem & modestiam maxime ^{2. Timo. 3} confert, nec patiantur se verborum illecebris abduci, pietatis quidem speciẽ habentium, fortassis & affectuum: sed nõ ^{1. Cor. 3} secundum scientiam, nisi illa quæ inflat animum habentis, & in cæterorum omnium contemptum extollit. Sed iam satisfactionibus me fecisse satis existimo, quibus adiuncta quæ superius de iustificatione dixeramus, vniuersis, quæ per Philippum maiori verborum copia quam necessitate coacta sunt, abunde respondet: quam obrem operæ precium erit ad XIII. cap. &c. quæ ut iustificationi adnecteretur poenitentia intermissa sunt, expedenda reuerti.

Philippica XII. De vi & numero sacramentorum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

E sacramentorū numero virtute & vsu, quædam sunt ex sacris literis deprompta, & totius ecclesiæ consuetudine recepta, quædam vero priuata quorundam opinione vulgata, quæ omnia Philippus miscet, vt illorum, qui citra scripturæ testimonium libere sunt opinati lapsus in vniuersorum inuidiam conuertat. Et primum quasi nihil referat quid quo nomine appelletur, nuncijs, quæ vere sunt sacramenti nomen adimit, nunc rebus quæ non sunt, libere permittit. Nos, inquit, sentimus: præstādum esse, ne negligantur res & cæremoniæ in scripturis institutæ, quotcunque sunt, nec multum referre putamus, etiam si docendi causa alij numerant aliter, &c. Et inferius quinto paragrapho: Si matrimonium propterea habebit appellationem sacramenti, quia habet mandatum Dei, etiam alij status seu officia quæ habent mandatum Dei, poterunt vocari sacramenta, & addit exemplum magistratus, orationem & elemosynam. Hoc modo de sacramēti nomine philosophatur, cui nos respondemus, vtendum esse nominibus ab ecclesia receptis, ne prophanas vocum nouitates induxisse videamur, in quibus nouis vocibus non parua iuxta Paulum apostolum fidei pestis latet. Porro quod ad nominis rationem attinet, acceptionibus illis, quibus arcanum aliquid aut iusurandum sacramenti nomen significat, prætermisissis, nō quicquid habet Dei mandatum & promissionem est sacramentum, neq; quod sine promissione traditur etiam in sacris literis est hoc nomine appellandum, quia sacramentum a patribus describitur sacræ rei efficax signum, vnde quatenus signum

1. Tim. 6

Vocibus
in nobis
fidei pestis
latet.

signum est omnia illa excludit, quæ non sunt a Christo instituta ut signa: sed ut virtutes aut officia approbata, & cœlestis præmij promissionibus ornata. Quod genus sunt eleemosynæ, preces, ieiunia, & magistratum functio legitima: quatenus vero dicitur efficax: excluduntur omnes cœremonia & ritus, qui non habent promissionem Christi, in qua vna sita est omnis sacramenti virtus & efficientia. Hæc apertiora sunt theologis quam ut probationibus indigeant, & de nominis ratione loquenti satis est ostendisse, quid apud probatos auctores perpetuo significet. Nec vos aliter sacramenti nomen accipitis, cum in confessione vestra, Germani, dixeritis, sacramenta non tantum esse notas Christianæ professionis inter homines, sed magis signa & testimonia voluntatis Dei erga nos, ad excitandam & confirmandam fidem, &c. Superest ut ostendamus quæ nam sint illa, quibus hac nominis descriptio conueniat. De Baptismo, Pœnitentia, & Eucharistia conuenit inter nos, de cæteris variat Philippus, distinguens illa a superioribus: cui distinctioni & nos quadantenus assentimur, vel ob id quod nō sunt æque necessaria singulis membris, tametsi totius ecclesiæ corpus perficiatur eisdem, & prouehatur. Verum Philippus aliud etiam discrimen adiungit, dicens quatuor reliqua sacramenta non habere mandatum Dei, nec promissionem: quod si ita est, sequitur, apostolos sine Dei mandato baptizatos manuum impositione cōfirmasse. Nā in Actis missi sunt ab apostolis Petrus & Iohānes, ut baptizatis in nomine Iesu manus imponerēt. Quid obsecro erat huiusmodi manuū impositio, quam apostoli,

Sacramentum quid secundum Germanos.

Act. 8

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Act. 19

Marc. vii.

stoli, ne prætermitteretur, tantopere satagebant: Nos confirmationem (in gratia videlicet baptismali) appellamus: quia sequitur ibidem. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Et baptizatis Paulus manus imponebat, & accipiebant spiritum sanctum. Hæc acceptio non erat primæ gratiæ, qua iustificantur ad vitam: sed acceptæ in baptismo augmentum & confirmatio. Alioqui sufficiebat illis ad iustificationem fides & baptismi perceptio: quoniam qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Dicit fortassis Philippus, Confirmationis nomen se nihil morari, modo sacramentorum numerus non augeatur, quia si sacramenta, inquit, vocamus ritus, qui habent mandatum Dei: & quibus addita est promissio gratiæ, facile est iudicare quæ sint proprie sacramenta: Nam ritus ab hominibus instituti non erunt hoc modo proprie dicta sacramenta: non est enim autoritatis humanæ promittere gratiam: Quare signa sine mandato Dei instituta, non sunt certa signa gratiæ: etiam si fortasse rudes docent, aut admonent aliquid. Ex his dictis colligit in hunc modum: vere igitur sunt sacramenta baptismus, coena domini, absolutio, quæ est sacramentum poenitentiae, &c. Hæc in secundo paragrapho, quibus adiungit in tertio. Confirmationem & extremam unctionem esse ritus acceptos a patribus, qui mandatum Dei non habent, & sic ab eorum numero, quæ sunt proprie sacramenta illos prorsus excludit. Ego vero ex verbis eius & scripturæ locis, quæ modo citavi facillime colligam: hæc duo esse vera sacramenta æque proprie ut tria illa, quæ ipse fatetur. Porro collectio potest in hunc modum

dum ordinari. Quicquid potest conferre gratiam, vel ad cuius positionem regulariter confertur, habet promissionē diuinam: & manuum impositio erat huiusmodi, ergo habuit promissionem diuinam. Antecedentis priorem partem probat Philippica propositio, scilicet, non est potestatis humanæ promittere gratiam: posteriorem vero continent apostolorum acta: collectio apertior est, quam ut queat dubitari. Nunc ex verbis etiam Philippi rursus argumentor. Manuum impositio habet gratiæ promissionem: & non est de numero illorū, quæ probantur ut bona, sed quæ traduntur ut signa. Est ergo sacramentum: per locum a diffinitione. Pari argumentatione efficitur, extremam unctionem esse sacramentum: si loco verborum quæ citauimus ex actis apostolicis. Iacobi apostoli verba substituas. Infirmatur quis in vobis (ait Iacobus) inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei saluabit infirmū, & alleuiabit eum dominus, et si in peccatis fuerit remittentur ei. Hic promissionem gratiæ nihil obscuram habemus, non aut humanam, quia nō est authoritatis humanæ, promittere gratiam: ergo diuinam: nisi forte dicas, apostolum Christi ecclesiam fefellisse, promissionem ei offerendo, quam non habebat a Christo, aut propria autoritate pollicēdo, quod præstare non poterat: quia gratiam & gloriam dabit dominus, non homo, etiam si sit apostolus: Habet igitur unctio promissionem Christi, quæ unctio cum non sit de numero illorum quæ probantur ut bona, sed quæ traduntur ut signa, superest illam esse sacramentum. Ad hoc profecto sacramentum

Extrema
unctio est
sacramen-
tum.

Iacobi 5

Psalm. 83

h tum

Marc. 6

4. Reg. 5
Math. 3

Ag. 19

Cōfirma-
tio quan-
diu dura-
nt.

R. Cor. 14

Math. 23

tum praeluisse videntur apostoli, quando vt narrat Marcus vngebant oleo multos agros & sanabantur. Non erant medici apostoli, vt vnctionibus aut malagmis curarent, quos in nomine Iesu Christi poterant solo verbo sanare, quod & facillime fecerunt, sed voluit Christus huiusmodi miraculis cōmendari hominibus vnctionem, quæ futura erat, postea symbolum gratiæ, quemadmodum Helizæi quondam miraculosa tinctio in Iordane, & Iohannis in eodem flumine baptizatio futurum Christi baptisma cepit hominibus cōmendare, & linguarum cognitio, quæ per manus impositionem dabatur fidelibus, confirmationis dignitatem cōmendabat: simul et officij sui admonebat confirmatos, Nam hoc faciebat interius, fidem scilicet & gratiã roborare, vnde & confirmatio dicta est, ad quod linguarum vsus & cognitio quãdiu duravit in ecclesia seruebat. Quauis autem cessauerint vnctionis, cōfirmationis & omnium denicq; promissionum externa miracula, nunquam tamen deest interna eorundem operatio. Nam horum prius dabatur ad tempus credendi difficultati, quæ maxima tunc temporis erat. Lingue in signum non sunt fidelibus sed infidelibus, posterius vero perpetuo donatur fidei integritati, per quam Christus nobiscum est vsque ad consummationem sæculi: quæ fides cum iam adiectum robur & integras vires, ad veritatem adstruendam & destruendos errores peruenerit, nõ sunt illi opus tam crebra miracula. Habemus itaq; quinque sacramenta proprie dicta. Tria confessus est Philippus (nam vestra confessio nescio quomodo numerum prætermiserit cum partes pœnitentiæ tam

tam diserte connumerauerit) duo nos ex eiusdem Philippi
 verbis collegimus, & ad præscriptum eius per sacras literas
 demonstrauius. Nunc sacramentum ordinis ad superio-
 res regulas expendamus: Quanquam & hoc non grauat
 Philippus appellare sacramentum, modo inter illius functio-
 nes non adnumeretur oblatio: quia nullum vult, in nouo tes-
 tamento esse sacrificium, quod assidue per sacerdotes offe-
 ratur, cuius rei disputationem nos in posterum reseruamus,
 locum proprium in ordine vestrae confessionis habituram.
 Cæterum quotquot & quales habeat sacerdotium functio-
 nes, constat tamen esse sacramentum proprie dictum, quia ha-
 bet promissiones. Christus eucharistiæ sacramentum & sa-
 cerdotium simul instituit. Eucharistiam his verbis. Hoc est
 corpus meum. Hic est sanguis meus. Sacerdotium vero, hoc
 est, potestatem perpetuo faciendi, quod ille tunc inchoabat, se-
 quentibus. Hoc facite quotiescunq; feceritis in meam cõme-
 morationem: quibus verbis consecratione præcipit, & cor-
 pus suum & sanguine consecrãtib; pollicetur: alioquin nõ
 possent facere idem quod ille fecit, & ita inane esset præceptũ
 illud. Hoc facite quotiescunq; feceritis, &c. Itẽ apud Iohan.
 Christus spm̃ sanctum discipulis dans, pollicitus est eis, fore,
 vt quorum remitterent peccata, essent remissa, et quorum re-
 tinerent, retenta: quæ promissio non est, apostolis morienti-
 bus, extincta. Sed manet in eorum successoribus: quia nõ po-
 test magis ecclesiæ deesse, quam remissio peccatorum. Ad
 hæc bene vtentibus hac duplici potestate, cuius promissio-
 nes cedunt in totius ecclesiæ commodum, non desunt etiam

Ordo est
 sacramen-
 tum pro-
 prie dictũ.

Math. 26
 Lucæ 22

Iohan. 20

aliæ promissiones ipsorum propriæ & peculiare: quoniam qui bene ministraverit (vt ait Paulus) bonum gradum sibi acquirit. Sed hoc de diaconibus: nam presbyteris copiosius
 1. *Timo.* 3 infra pollicetur. Haud est opus hic immorari, quãdo & Phis
 2. *Timo.* 5 lippus fatetur, ecclesiam habere non solum promissiones ad ordinem pertinentes, verum & mandatum de cõstituendis ministris, quod episcopi munus est. Iuxta illud Pauli ad Ti
 1. *Timo.* 4 motheum, quem episcopum Ephesiorum ordinaverat. No
 1. *Timo.* 5 phetiam cum impositione manuum presbyteri: Et infra. Ma
 nus, inquit, cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis, quoniam episcopus temere sacris inicians in
 dignum, delictorum eius omnium, quæ admiserit in ministe
 rio, se participem facit. Habet ergo sacerdotiũ suos ritus ex
 ternos: quibus confertur: habet suas promissiones vtriusque gratiæ bonis: malis vero saltem alterius, nempe eius, quæ in aliorum vsus accipitur. Haud enim possent consecrare, vel peccata remittere, nisi spiritum sanctum vteuncq; haberent, quem dominus simul tradidit cum potestate, Ex quibus cole
 ligitur esse sacramentum proprie dictum.

Iam matrimonio quis audeat adimere nomen sacramenti, quod illi tribuit Paulus: Veruntamen videamus, an sit sacrae rei signum efficax. Si referatur ad mysterium Christi & ecclesiae: signum quidem est, non tamen efficax rei cuius imaginẽ gerit: Si vero ad politicam conventionẽ verba illa cõtrahentium referantur, longe absunt a sacramenti ratione, tũ quod non sint sacrae rei signum: tum quod sint de numero illorum, quæ

Matrimo
 nium viri
 fit sacrae
 rei signũ
 efficax,
 Ephie. 5

quæ etiam si non sint signa, bona tamen sunt, & digna quæ
 Euangelio probarentur, utpote mutuo consensu concilian-
 tia, quæ sunt natura coniungibilia, virum scilicet & fœmi-
 nam, inter quos coniugium contrahitur. Est tamen aliquid
 in matrimonio Christiano, ad quod naturæ leges non attin-
 gunt, nec Mosaïca lex vnquam præscripsit, & hoc est, pro-
 pter quod matrimonium sacramenti rationem potest habe-
 re, quia sola Christi institutione verba contrahentium illud
 significant, & efficiunt. Quid, inquires, hoc est? Tam sacrum
 fœdus & arcta coniunctio, ut neutri coniugium liberum sit,
 vtroque viuente, alterum deserere, aut noui coniugij accessi-
 one priorem coniugem, vel minima sui iuris (quod par est
 vtrique) portione fraudare. Hoc est, quod nulla lex, quam-
 diu matrimonium non fuit sacramentum, vnquam præscri-
 psit, quandoquidem patribus ante legem Mosaïcam licuit
 plura matrimonia contrahere, natura non refragante, quo-
 minus vnus vir haberet plures fœminas, tametsi nunquam
 tulerit, vnâ fœminam simul habere legitime plures viros.
 Hoc, inquam, est, quod sola Christi Iesu institutione signifi-
 cant & efficiunt, quod nunquam antea effecerunt. Sacrum
 scilicet illud & prorsus inuiolabile fœdus, quod ita verbis
 contrahentium significatur, & fit, ut etiam mystice sublimio-
 ra sacramenta significet, nempe vniionem verbi ad naturam
 humanâ, qua vnus Christus Deus & homo in duabus sub-
 sistit naturis, & eiusdem Christi ad ecclesiam, qua vniione ex
 capite & membris vnum corpus mystice constat, id quod
 Paulus ad Ephesios sublimi sua philosophia est profecutus. Ephes. 5

1. Tim. 2

Quæ cum ita sint, constat matrimonium multis nominibus esse sacramentum. Superest tamen vt ostendamus illud suas habere promissiones, quas circa foecunditatem carnis Philippus non negat, sed eis nihil efficitur, nisi etiam promissiones gratiæ ostendamus. Paulus apostolus: Saluabitur, inquit, mulier per filiorum generationem, si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione. Hic rogo, an huiusmodi promissiones habuerit vnquam naturale coniugium, quale fuerat a primis coniugibus vsque ad Christum? Nam quam magna sit ista promissio, non opus est nobis exponere aduersus Philippum, qui ea sola matrimonium non modo coelibatui, verū & monasticæ professioni gloriosissimis verbis anteponebat: hæc vero promissio, cum sit salutis, qui poterit efficax esse sine gratia? Adde quod apostolus matrimonium sanctificationem appellat, quod nunquam illi potuit contingere, nisi Christi munere. Repetita igitur Philippi sententia illa: non est autoritatis humanæ promittere gratiã, facile colligitur ex his quæ citauimus, matrimonium esse sacramentum, atque adeo non iniuria catholicos theologos exegisse, vt confessio vestra septem sacramenta numeraret, cuius ad numerationis prætermissio iure fuit illis suspecta in confessione, quæ tam scrupulose partes pœnitentiæ, quæ præteriri potuerant, connumerauit.

Superest nunc vt de sacramentorum vsu & efficacia disseramus, quo in loco damnamus, inquit Philippus, totum populum scholasticorum doctorum, qui docent, quod sacramenta non ponenti obicem, conferant gratiam ex opere

re operato sine bono motu vtentis: Miraberis certe vt ex-
 istimo lector, tam arrogantem Philippi censuram, ijs ver-
 bis auspicatam, quibus vix ecclesia tota in damnandis aper-
 tis & conuictis hæresibus solet vri, sed audi nunc modesti-
 ora: Hæc, inquit, simpliciter Iudaica opinio est, sentire quod
 per cæremoniam iustificemur. Hæc Philippus & his similia
 de vniuerso theologorum ordine: imo de totius ecclesiæ sen-
 tentia, vt postea demonstrabimus. Ego vero nõ dicam, qua-
 les sint eius opiniones, aut quale sit, extra ecclesiam damna-
 re, quod a quibusdam theologis suis gymnasticis verbis di-
 ctum, & ab ipsa ecclesia catholice receptum, ab ijs qui dam-
 nare sunt ausi, minime intelligitur: Verum hoc leue esset,
 damnare scholasticos omnes aperte, tacite vero reliquos, si
 quenquam reliquissent, quæ non expresse damnarent. Nam
 additur in apologia. Et tamen hæc impia et perniciosa opi-
 nio, magna autoritate docetur in toto regno pontificio. Pon-
 tificia potestas totam complectitur ecclesiam, in qua nihil li-
 berum a Iudaica superstitione vult esse Philippus: Vt se ta-
 men habeat religionis & fidei causa, quid obsecro, nunc opus
 erat, theologos et vniuersos ecclesiæ ordines vsque ad ipsum
 summum pontificem, tragicis & contumeliosis verbis laces-
 sere? Si theologi pro veritatibus somnia quædã aut cõmen-
 ta, si Christiani pro pietate superstitionem, si pōtifex pro mi-
 nisterio regnum inuexit, argumētorum robore & imprimis
 verbi diuini gladio erant ferendi, concutiendi, & evertendi,
 nõ conuictijs irritandi. Nunquam enim suam virtutem & e-
 nergiam vtentium modestia abstulit verbo Dei, neq; contri-

Philippus
 insolentia.

lit

lit insolentia. Quanquam quid alienius potuit hic adduci, quam regnum pontificis, cui nihil lucri aut cuius suis alterius temporalis commodi accedit ex opinione, quam Philippus vult insectari? Neque pontificis interest, etiam si pro regno tyrannidem velit obtrudere, sacramenta conferre, aut non conferre gratiam ex opere operato. Sed suis conuictis Philip-
po relictis, nos institutum prosequamur.

Sacramen-
ta confe-
runt grati-
am ex ope-
re opera-
to.

Est quorundam theologorum opinio quod sacramenta ex opere operato, ut dicunt, sine aliquo animi motu in suscipiente, conferant gratiam non ponenti obicem ipsi gratiae. Quid habet incommodi haec opinio? Primo in ijs, quibus datur sacramentum, ratione nondum utentibus, ut baptismus datur infantibus, verissima est opinio, haud enim hic admisceo quaestiones de genere causalitatis, ut vocant, quam habet sacramentum ad gratiam, sit causa illa, quam gymnastici vocant, sine qua non, quam, cum nihil efficiat, necesse est tamen regulariter effectum praecedere. Confert ergo baptisma infantulis gratiam absque aliquo bono motu susipientis. Occurret Philippus, & dicet: tunc temporis sacramenti virtutem inniti totius ecclesiae fidei generali, & speciali susipientium, quos paternos appellamus, professioni. Respondet Scotus ita esse, addet etiam, quinimo & praeferet Christi Iesu promissionem & merita, nihilominus tamen obtinebit infantem illum consequi gratiam sine aliquo bono motu susipientis ex opere operato sacramenti, hoc est, non propterea quod suscipiens quicquam agat erga sacramentum, sed propter id quod sacramentum efficit in suscipiente. Quod si omnia
sacra-

sacramenta habeant eandem vim, idem poterunt omnia fa-
 cere, citra bonum animi motum actualem in suscipiente, dū
 tamen habitualis non desit adulto, nec ei quicq̄ alioqui obsit.
 Nam ecclesiæ fides haud minus confert cæteris sacramentis
 atq; baptismo. Præterea hæc opinio eatenus est ab ecclesia sus-
 cepta, quatenus, cum docet sacramenta conferre gratiam ex
 opere operato, omne meritum suscipiētis excludit ab effici-
 entia sacramenti. Ita enim intelligit nō vna theologorum se-
 cta, sed vniuersus ordo, gratiam sacramentalem (siue prima
 sit, qua renouamur et iustificamur, siue alia, qua prouehimur
 atq; perficimur) non dari nobis propter nostra merita, sed
 propter pactum Dei, quod per Christum pepigit cum eccle-
 sia, & in huiusmodi fœdere atque pactione dicunt esse sitam
 sacramenti vim ad iustificandum, non in meritis suscipiētis.
 Hoc perspicuum est legenti eorū scripta. In hoc em̄ tam aper-
 ta sunt, vt etiam a Philippo queant intelligi, modo legere nō
 dedignetur. Quamobrem intētio aut quiuis alius bonus ani-
 mi motus etiam dum necessarius est, ad suscipientis potius
 dispositionem pertinet, aut qualitatem, quam ad sacramenti
 virtutem & efficaciam. Hæc opinio tantum abest, vt Philip-
 po debeat improbari, quod nulla magis esset illi probanda,
 & amplectenda: Nam quam ipse vocat promissionem, eam
 scholastici, receptis inter se nominibus rerū de quibus disse-
 runt, nec inepte neque improprie vocant pactum, seu pactionem:
 habet enim omnis pactione promissionem, tametsi pro-
 missio possit esse sine pactione; & in fœdere seu pactione ali-
 quid ab vtraque parte præstatur, seu in sacramentis, quibus

Pactum &
 promissio
 in quo dif-
 ferant.

hac de causa aptius fortasse conuenit nomen pactiois, quã
 promissionis. Atqui promissio, in quies, non apprehenditur
 sine fide, & hanc illi secludunt, cum dicunt, sacramenta cõ-
 ferre gratiam absque bono motu animi. Quid si illi negent
 hanc hypothesim, qua subinde utitur Philippus, & dicant
 promissionis vim non inesse fidei audientis, sed veritati pol-
 licentis, quandoquidem multa promissa præstantur etiam
 non credentibus? Quid quod multoties promittitur vni,
 quod est alteri exhibendum, vt si quis promittat patri infa-
 nientis filij sanitatem. Sed non negabunt theologi, quod il-
 lis negato non est opus, quodque ferme semper verum est,
 & in hisce rebus, de quibus differimus, semper verissimũ.
 Attamen respondebunt se fidem secludere a præcedenti me-
 rito gratiæ sacramentalis, sed non ab actu aut certe non ab
 habitu. Nam quis vnquam adultus, modo sui cõpos esset, sa-
 cramentum sine fide suscepit? Quis baptizaretur, nisi crede-
 ret Deum redditurum quod pollicitus est credentibus, &
 baptisma suscipientibus? Quis confiteretur, et absolutionem
 supplex imploraret a sacerdote, nisi absolutione crederet se a
 peccatis liberum euasurum? Nam quod theologi fidem nõ
 secludant ab actu suscipientis: cum dicunt sacramentum ex
 opere operato iustificare, vel ex hoc apparet, quod susceptio
 sacramenti in adulto & ratione vtente est, vt nihil aliud hæ-
 beat virtutis, saltem actio humana, quando nemo nisi sciens
 & volens suscipit sacramentum, quoniam requiritur intensio
 in suscipiente. Quæ cum vera sint, colligitur ex eis, op-
 inem suscipientem propter finem aliquem suscipere. Porro
 ro

ro sacramentorum finis cum sit gratia & gloria, non concipitur nisi fide in Christum: cuius promissione scimus, ad hoc esse huiuscemodi symbola instituta, vt suscepturis essent signa & causæ iustificationis & gratificationis, quam promissionem scholastici vt diximus, pactum seu pactio- nem appellant foederis, quod gratuito Deus in Christo pepigit cum ecclesia. Iam fidem a merito Philippus etiam excludit, non solum in sacramentis, verum etiam in cunctis quibus fide intercedente iustificamur, aut quoquomodo mere- mur. Non enim dicit nos fide iustificari, quia fides quicquã mereatur: alioqui non posset omne meritum nostrum sustu- lisse cum Luthero: sed quia promissio ipsa, qua iustificamur, non potest esse efficax sine fide, ita vt fidelitas potius sit con- ditio suscipientis, seu dispositio, quam eius rei, quæ accipien- da est, meritum aut hostimentum. Theologi vero quanuis humana merita alias non evertunt, in sacramentorum tamẽ efficacia quadam, quæ est illis peculiaris & propria: nullum locum nostris meritis relinquunt quantum ad necessitatem: tamen docent, gratiam maiorem vel minorem in ipsis etiã sacramentis contingere posse suscipienti, quo maiore vel mi- nore fide ac pietate accesserit ad sacramenta. Nec video qui possint Lutherus, Philippus & cæteri doctores vestri, hoc negare nostris, nisi dixerint, omnes qui sacramenta suscipi- unt, parem gratiam in illis accipere. Quod vsque adeo ab- surdum est, vt hætenus quod meminerim, nemo dicere sit ausus, tamen ex ijs quæ de meritis & iustificatiõe docet Phi- lippus, apertissime colligatur. Nã si nihil tribuamus meritis

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Augustin. suscipientium sacramenta, haud video, vnde possit illis con-
Sacramen-
 torum effi-
 cientia se-
 cundū di-
 uersa. ringere disparitas gratiæ, quam suscipiunt. Verū de hoc dis-
 seruimus abunde superius. De sacramentis vero cōmunis
 est omnium fidelium sententia: quam Augustinus in exposi-
 tione psal. XXXIII. ponit, sacramenta nouæ legis gratiā cō-
 ferre, quam veteris legis sacramenta promiserant. Huic do-
 ctrinæ, quæ catholica est, & omnium veterum consensu pro-
 bata, recentiores innixi, varie sunt philosophati de sacramen-
 torum efficientia, alijs dicentibus sacramēta ipsa causare gra-
 tiam, vt ipsi loquuntur: alijs, tantum dispositionem quandā
 in anima suscepturi: alijs, qđ ego verius existimo, nihil pro-
 fus sacramentum efficere asserentibus, nisi quod est signum,
 eatenus efficax, quatenus nunquam illi deest effectus diuine
 propiciationis: idque habet non ex se, sed quia is qui promi-
 sit, fallere omnino non potest, nec committere, vt sacramen-
 ti pignore, quod ipse interposuit, exhibito, quicquid pollicia-
 tus est, non præstet. Quod si hæc displicent Philippo, vti
 derit ipse de suo iudicio, nobis satis est ecclesiæ fidem & san-
 ctorum patrum quotquot præcesserunt doctrinam, in ijs
 quæ creditu necessaria sunt sequi, etiam si in alijs non asse-
 quamur.

Philippica XIII. De ecclesiasticis muneribus & functione.

Articulus quartus decimus vestre confessionis ita
 est a vobis positus, vt nihil in eo desiderari possit
 se videatur: ita per Philippum explicatus, vt nihil
 pene habeat cum catholica veritate cōmune. Ver-
 ba

ba vestra hæc sunt: De ordine ecclesiastico docent (ecclesiæ scilicet vestræ) quod nemo debeat, in ecclesia publice docere, aut sacramenta administrare, nisi rite vocatus. Quæsierunt theologi, qui intererant conuentui Augustensi, quæ nam esset vobis legitima vocatio, experti nimirum, quod in multis artificio verborum simularētis conuenire nobiscum, in quibus maxime dissidetis: nec vestræ sunt, hæc & id genus aliæ technæ: sed vestrorum doctorū, qui veritatis luce in arctum compulsi, illam simulare potius superbe volunt, quam ingenuè confiteri: id quod non semel aut nunc recens vsuuenit dogmatistis. Respondet itaq; vestro omnium (vt ipse vult) nomine Philippus: vos summa voluntate cupere cōseruare politiam ecclesiasticam, & gradus in ecclesia factos etiam humana autoritate: esse tamen causas quasdam, quæ impediūt, quominus sacerdotes vestri agnoscant episcopos. Quænam obsecro sunt huiusmodi causæ? Quia episcopi, inquit, sacerdotes nostros aut cogunt hoc doctrinæ genus, quod confessi sumus, abijcere, ac damnare, aut noua & inaudita crudelitate miseros innocentes occidunt. Siccine nulli episcoporū potuit hactenus doctrina vestra probari? Et non pudet vos fateri doctrinam sequutos, quam episcoporum nemo, cum tamen multi sint hodie doctissimi inter illos, nō improbauerit, sed igne & ferro, quod aiunt, eradicandam decreuerit, & vt facinoris genus sæuerissime vlciscendam? Sed hac in re, inquit Philippus, nostræ conscientix nihil habent periculi: quia cū sciamus confessionem nostram, veram, piam, & catholicam esse: non debemus approbare sequiciam istorum, qui hæc do-

Ecclesia
vbi.

strinam persequuntur. Et ecclesiam esse scimus apud hos qui
verbum Dei recte docent, & recte administrant sacramenta,
non apud illos, qui verbum dei non solum edictis delere con-
nantur, sed etiã recta & vera docentes trucidant, &c. His ver-
bis quid aliud vult agere, nisi vt ostendat apud vos solos esse
ecclesiam, apud nos vero seuiiciam & tyrannidem? Ita Carolo-
stadius, Oecolampadius, Zvinglius, Pellicanus, & ceteri eius-
dem classis nec apud vos ecclesiam esse credunt, sed apud
se, & suos sectatores. Qui poterimus ergo dignoscere vtri ve-
strum habeant veram ecclesiam, vt si qui forte sunt, quibus
nostra displicent, vobis possimus accedere? Nam vtrosq; ve-
strum habere impossibile est, cum ab alteris alteri, non mo-
do pro hæreticis, verum pro furiosis, & phanaticis, & rursus
alteri ab alteris pro idololâtris vicissim habeamini. Et tamen
vtriq; iactatis Euangelium, vtriq; vestra quidem sententia,
rite administratis sacramenta, vtriq; verbo Dei nobis insula-
tatis, cui vobis inniti videmini, quod apud vos solos pure
doceri obstinatis animis deieratis: neq; hic morbus est vos-
bis peculiaris: eodem labore laborant Anabaptistæ, & reli-
qua hæresum portenta, quæ post Lutheri discessionem ab
ecclesia nata sunt in Germania. Eodem etiã morbo labora-
uerunt semper hæretici: qui morbus Arrianorum tempore
totum ferme orbem infecerat. Ecclesia tamen, quæ vera est,
nunq̃ multitudine hæreticorum obrui potuit, semper hæres-
ibus alijs post alios succedentibus, manet eadem, quæ a Chri-
sto capite orta, & in apostolis ac martyribus propagata, per
varios gradus Christianorum eandem fidem profitentium &

Ecclesie
dignoscen-
da signū.

& obedientiam pontificibus & cæteris hierarchis præstantium hucusq; perseverat: Hæc nō pōt esse in ijs, qui noua dogmata cōminiscuntur, quibus vetera antiquentur & inolefcant: Nam vt donemus esse veteribus vttiliora ecclesiæ certe necessaria esse nō possunt: alioqui maiores nostri, qui huiusmodi dogmata nescierunt, haud habuissent ecclesiam. Etenim ecclesia minime vocanda erat illa, cui aliquid tanto tempore defuit ad salutem, nec si tāt illo quidem defuisset. Quod si dicatis, vos habere verbum Dei, cui soli innititur ecclesia, facile est verbum dei iactare verbotenus: & non semel est olim ecclesia vera hoc temate ab hæreticis lacescita, quæ tamē Christi promissionibus fidenter innixa, illud ex propheta vsurpat, imo vt sibi proprio, refellendis simul ac propellendis hostibus vitur. Et respondebo, inquit, exprobrantibus mihi verbum quia speraui in sermonibus tuis. Et ego vehementer admiror prudentiam vestram, cum videatis nos nihil vobis obijcere nisi verbum domini, qua fronte nos tam impertune ad verbum domini prouocetis, quasi nos scripturas ignoremus, aut citra illarum autoritatem quicquam doceamus. Imo ignoratis, inquit Lutherus, quando verum illarum sensum non estis assecuti, sed pro ea humana somnia inuexistis. Belle quidem ac satis censorie dictum, si dixisse satis illi esset extra Germaniam. Veruntamen illi credere, qui nemini præter se credit, quo iure tenetur orbis? Qui possumus ergo scire vtri nostrum habeant verum scripturarum intellectum, nisi ab ecclesia doceamur? Hanc dicitis vos habere: vnde probatis? Quia ecclesiam esse scimus, ait Philip-

Psal. 111.

Perplexitas Philip.

pus,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

pus, apud hōs, qui verbum Dei recte docent. Si dixerimus, nos recte docere verbum Dei, negatis: & nos etiā, quod verbum Dei recte doceatis, nō concedimus. Quis erit huius controuersiae iudex? Verbum dei, quod omnis controuersiae iudicem facitis. Atqui modo non potest esse, quia de illo nobis est altercatio suscepta. Quorsum igitur aut quousq; progredietur tam perplexa contentio? Ecquis erit iudex huius litis? Nos nullum alium agnoscimus, nisi ecclesiam, quae in vobis iure suspecta nobis est propter nouitatem, in nobis vero scimus eandem esse, quae fuit ante annos CCCC. DCCC. M. & ultra vsq; ab apostolis: eandem, inquam, perpetuo fidei tenore seruato, tamen moribus post mille ferme annos in deterius prolapsis: Quod si dixeritis, quaedam etiam nunc inter nos credi, quae olim haud ita explicite credebantur, id nihil obstat, quando nihil noue creditur: cuius oppositum sit aliquando creditum a maioribus. Sed tantum quaedam ab haereticis in dubium vocata, apertioribus verbis sunt in synodis explicata. Et vos si ea proposuissetis, de quibus hactenus in neutram partem fuisset pronunciatum, haud grauaueremur, quae vtilia viderentur, accipere: quae vera, fateri: quae verisimilia, ad scripturarum trutinam expendere: quae falsa, boni consulere: quando non vni dat cuncta Deus: Verum enim uero cum omnia ferme quae proponitis, sint olim a patribus aut concilijs per scripturas excusa, & improbata, non possumus credere in vobis esse ecclesiam, ne cogamur confiteri aliquando nusquam fuisse, tunc scilicet cum vos nōdum eratis, & omnes Christiani oppido diuersa a vobis credebāt.

Ecclesiam
Lutherani
sine nobis
habere nō
possunt.

Iam

Iam cum ecclesiā sine nobis habere non possitis, qui potestis
 rectam ministrorum vocationem & ordinationem habere?
 Christus ex multis discipulis duodecim selegit, & ordinavit
 apostolos. His tradidit potestatem consecrandi, quia cum so- Lucæ 6
 lis cœnabat, cū dixit: Hæc facite quotiescunq; bibetis in meā 1. Cor. 11
 cōmemorationem. Eisdem tradidit potestatem ligādi & sol- Iohan. 10
 uendi. Horum numerus cum esset (damnato Iuda) reficien-
 dus, non temere non humano iudicio aut populi rogatione
 duodecimus est subrogatus, sed oīm apostolorum suffragijs Act. 1
 designati sunt duo, quorum alter; Christus sorte probavit;
 nec; ad hanc dignitatem cuiq; patuit aditus, nisi Christi Iesu
 ordinatione, qui per spm̄ sanctum iussit sibi segregari Paulū Act. 13
 & Barnabam ad apostolicum munus. Apostolis ordinatis a Marc. 6
 Christo, quemadmodum ille, crescente numero discipulorū,
 adiecerat eis alios septuaginta duos, qui secundum locū post
 apostolos obtinerent, ita & apostoli in ecclesia, crescente nu- Tit. 1
 mero fidelium, ordinauerunt presbyteros diaconos & cæte- Act. 14
 ros ministros, qui necessarij erant ad ecclesiasticā Hierarchiā.
 Quæ vt ex Dionysij, Clementis, Ignacij, & cæterorū qui apo-
 stolis successerunt scriptis & synodalibus actis apparet, per-
 petuo durauit hucusq; vt pote sine qua nec veros episcopos,
 nec veros presbyteros, nec veros ministros ecclesiæ habere-
 mus. Nec episcoporum crimina excusare quenq; possunt a
 schismate, qui illorum contempserit ordinationem: Nam vt
 quæ per homines sunt instituta, possint hominum abusu &
 insolentia aboleri, siue in melius aliquid commutari, non ta-
 men illa, quæ Christus instituit, a quo non tantum doctrina,

verum & opere quasi per manus tradita nobis est ecclesiastica ordinatio: hac contempta, vos videritis cuius ordinatione possitis habere verbi diuini & sacramentorum ministros, aut quam intelligatis vocationem in illis verbis confessionis vestrae: Nemo debet in ecclesia publice docere, aut sacramenta administrare nisi rite vocatus: Nam Philippus, vt dixi, verba vestra, pia quidem in specie atq; catholica maxima schismatis oneravit suspicione.

Philippica XIII. De ecclesiae ritibus & caeremonijs, quas humanas traditiones appellat Philippus.

Humanae
traditiones
duplices.

Vicquid quintumdecimum confessionis vestrae caput continet, & Philippus adducit in apologia in superioribus est a nobis excussum. Verum ne cubi deesse veritati videamur, oportet nos toties eadem respondere: quoties a vobis eadem obijciuntur. Humanae traditiones sunt duplices, alterae quae nihil nouum inducunt, sed tantum praescribunt tempus, locum & modum, quibus quaedam pietatis & religionis opera a Christo probata & instituta, aut si mauultis praecipua commode & oportune fiant. Alterae vero, quae nouum aliquem cultum aut ritum alias non praescriptum inducunt. Prioris generis exempla sunt ieiunium, preces, eleemosynae. Posterioris, vestium varietas, qua aliter clerici simplices, aliter episcopi, aliter cardinales, aliter monachi, aliter seculares, & inter ipsos monachos, aliter benedictenses, aliter franciscani, & caeterae

cæteri induuntur. Item varij ritus sacrorum, quibus aliter quadragesimæ tempore, aliter resurrectionis, aliter festis, aliter profestis diebus celebratur: In neutro genere traditionum iustificat aut reddit nobis propitium Deum humana constitutio, sed diuina promissio: quamobrem iure damnata est altera pars huius articuli, quia dicitis, quod traditiones humanæ institutæ ad placandum Deum, ad promerendam gratiam, & ad satisfaciendum pro peccatis, aduersentur Evangelio. Nam qui potest Evangelio aduersari, quod eidem subinde probatur? Dicitis fortasse vos de humanis traditionibus loqui, non de ijs quæ probat aut instituit Evangelium. Si per humanas traditiones posterioris generis ordinationes intelligitis, libentissime accedimus vestræ confessioni. Nemo est enim inter catholicos tam stupidus aut superstitiosus, qui credat vestium colorem aut formam, & cæremonias alias huiuscemodi iustificare. Cum vero ex superius dictis, & ijs quæ in huius capituli apologia Philippus responder, appareat manifeste, vos de vtrisque operibus loqui, haud possumus probare, aut præterire, quod aperte sacris literis improbat. Nam oratio, ieiunium, & elemosyna, quæ continentur primo genere traditionum, vtilia sunt ad placandum Deum, promerendam gratiam & satisfaciendum pro peccatis. Vtilia, inquam, sunt non quatenus illis ab hominibus tempus, locus aut modus præscribitur (tametsi huiusmodi præscriptionis obedientia sua mercede non careat) sed quatenus per sacras literas constat, huiuscemodi opera suas promissiones habere.

Vtilia quæ
sunt, oratio,
ieiunium & elemosyna.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Job. 12 re. Nam Tobias ait: Bona est oratio cū ieiunio & eleemosyna
 na magis quam thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna
 a morte liberat, & ipsa est quę purgat peccata, & facit in-
 venire vitam æternam. Item apud Matthæū: De ieiunio ora-
 tione & eleemosyna dicit Christus. Et pater tuus qui videt in-
 abscondito, reddet tibi. Quid, obsecro reddet, quibus non pla-
 catur? Similiter in Luca: Quod superest date eleemosynam,
 & ecce omnia munda sunt vobis. Quæ oīa: Peccata nimirū
 de quibus loquebatur Daniel. Placeat tibi rex, cōsiliū meū,
 & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericor-
 dijs pauperum. Innumera sunt loca scripturarū, quibus
 nobis hæc tria magnificis promissionibus cōmendantur, iei-
 unium, quo vniuersa corporis castigatio: eleemosyna, qua
 omnis beneficentię genus: & oratio, qua omnes religionis af-
 fectus & studia continentur. Sed videamus, quomodo hæc
 & id genus alia testimonia eludat Philippus. De mortificati-
 one, inquit, carnis & disciplina corporis ita docemus, sicut
 narrat confessio, quod vera & non simulata mortificatio fiat
 per crucem & afflictiones, quibus Deus exercet nos. In his o-
 bediendum est voluntati Dei, sicut ait Paulus. Exhibete cor-
 pora vestra, hostiam, &c. Et hæc sunt spiritualia exercitia tie-
 moris & fidei: Verum præter hæc mortificationem, quæ fit
 per crucem, est & voluntarium quoddã exercitiū genus nec-
 cessariū, de quo Christus ait: Cauete ne corda vestra grauentur
 crapula. Et Paulus: Castigo corpus meū, & in seruitutem
 redigo, &c. Et hæc exercitia suscipiēda sunt, nō quod sint cul-
 tus iustificantes, sed vt coerceant carnem, ne saturitas obruat
 nos,

nos, & reddat securos & ociosos: qua ex re fit, vt affectibus
 carnis indulgeant & obtemperent homines. Hæc diligentia
 debet esse perpetua, quia habet perpetuum mandatum Dei.
 Et illa præscripta forma certorum ciborum, ac temporum, nihil
 facit ad coercendam carnem. Est enim delicatior & sumptuo-
 sior, quam reliqua conuiuia. Et ne aduersarij quidem obser-
 uant formam in canonibus traditam. Nunc in primis ope-
 raprecium est animaduertere hominis prudentiam: qui cum
 versaremur inter omnia, quæ sacris literis per spiritum san-
 ctum probata, humanis vero traditionibus ordinata sunt in
 ecclesia, & per certa tempora locos & vicissitudines distribu-
 ta: tantum respondet ad ea, quibus ieiunium commendatur,
 cum superius a peccatorum remissione non minus elemosy-
 nam & orationes, quæ ieiunium excluderit: Ad hæc cum vestra com-
 fessio habeat humanas traditiones contra Euangelium insti-
 tuti, ad placandum Deum: ad promerendam gratiam, & sa-
 tisfaciendum pro peccatis, nunc, cæteris prætermisissis, tantum
 adimit ieiunio peccatorum remissionem, tametsi ne nihil pro-
 desse videatur, tribuit illi carnis mortificationem, necessario
 quodam exercitij genere voluntarie assumptam: de quo Chri-
 stus ait: Videte ne grauentur corda vestra crapula & ebrie-
 tate. Et Paulus: Castigo corpus meum, & in seruitutem redi-
 go, &c. Hæc appellat exercitia, quæ dicit esse suscipienda, non
 vt sint cultus iustificantes, sed vt coerceant carnem, ne satura-
 tas obruat nos, &c. Nullum ne alium vsum habent ieiunia,
 nihil ne aliud nobis conferunt: nisi vt coerceant carnem ne
 saturitas obruat nos: Quid igitur est illud quod pater vidēs

Luce 21
 1. Cor. 9

in abscondito reddet ieiunantibus: In quem vsus successi-
 ua ieiunia ieiunabant apostoli & cæteri fideles, qui spiritus
 sancti primitias acceperāt, si nihil aliud debet esse ieiunium,
 quam perpetua sobrietas: Ieiunantibus ecclesie primoribus,
 qui & prophetiæ munere præstabant, dixit illis spiritus san-
 ctus: segregate mihi Saulum et Barnabam in opus, ad quod
 assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes imponentesq; eis
 manus dimiserunt illos. Hi (autore Philippo) non ieiunave-
 rent, quando nihil ieiunium impetrare poterat apud Deum,
 quem orabant. Nisi forte apostolos dimissuri ieiunauerunt
 ne grauarentur corda eorum. crapula & ebrietate, quemade-
 modum accidere solet ijs, qui compositiunculis aut iusto cõ-
 uitio accipiunt amicos peregre profecturos: Atqui nihil hu-
 iuscemodi timendum erat Christi apostolis, prophetis, et di-
 scipulis, qui iugi parsimonia & sobrietate carnẽ spiritui sub-
 diderant: Sed cum viderent ingentem messis farraginem,
 quam tam pauci operarij excolendo non erant, rogabāt iux-
 ta Christi doctrinam dominum messis, vt mittat operarios
 in messem suam: has preces cum ieiunijs auferent, impetra-
 uerunt, vt spiritus sanctus illis apostolicam designationem
 Sauli & Barnabæ reuelaret, quinimo & committeret. Alio-
 qui, nisi hoc significare voluit Euangelista, quid illi opus
 fuit, tam diserte ascribere spiritum sanctum ieiunantibus ef-
 se loquutum? Cuius oraculo accepto, rursus ieiunio & ora-
 tione felix faustumque nouis apostolis & ecclesie munus et
 iter precantur, Comminiscatur nunc Philippus præsidium
 aliquod, quo confugiat: nos simpliciter accipimus scriptu-
 ras,

Acto. 13

Matth. 9

ras, quibus docemur ieiunio & oratione apostolos supplicasse. Qui si scirent, Deum nobis, ieiunio non placari, aut promereri, nec ipsi priuatim incidere casu aliquo ieiunassent, nec Euangelista tam diligenter, vbi numinis fauor aliq̄s commemorandus erat, ieiunia recenseret. Deniq; Paulus & Bar^{Acto. 14} nabas cum per singulas ecclesias Listri Iconie & Antiochie ordinassent presbyteros, discessuri cum ieiunationibus orasse, scribuntur. Si ieiunia illa nihil aliud erant atq; assidua quaedam sobrietas, et nihil illis potuit promereri, quam obrere Euangelista priuatis casibus, vbi aliquid discriminis intererat, tam sedulo commemorat priuata ieiunia, illorū præsertim, quos credendum est, iugi parsimonia cauisse, ne grauarentur crapula & ebrietate? Si nihil aliud debet esse ieiuniū, atq; iugis temperantia victus, quenam sunt multa illa ieiunia quæ Paulus Corinthiis suadet? Quodnam est illud ieiunium, quod^{1. Cor. 6} orationi adiunctum, genus quoddam dæmoniorum expellit: Cuius denique ieiunij exēplum Christus nobis præbuit^{Matth. 9} suo ieiunio: Non certe assiduæ sobrietatis. Nam hoc perpetua temperantia, rebus vniuersis modeste vtens, præbebat.^{Matth. 4} Præterea si patres, vt Philippus dicit, nihil aliud existimaauerunt esse Euangelicū ieiuniū q̄ huiusmodi perpetua carnis castigatio, et nulla est ab illis traditio hoc cōsilio instituta, vt mereamur remissionē peccatorū, aut iustitiā, sed propter bonum ordinē in ecclesia & tranquillitatem: in quem, obsecro, usum instituta est ab eis quadragesimæ ieiunatio, q̄ nihil ad ordinē ecclesiasticæ Hierarchiæ, necq; ad tranquillitatē videbatur attinere: Hæc institutio patrum est antiquorum, non

recens

F. ALFONSVS VIRVESIVS

recentiorum pontificum, sed omnium qui ab ipso nascentis
 ecclesiæ exordio cum sapientia tum sanctitate polluerunt cō
 sensu & obseruatione instituta, roborata, firmata. Vereor ne
 Philippus (vt est illi Lutherus semideus) respondeat illos
 homines fuisse. Dicit tamen (vt aliquid respondiisse videat
 tur) nunquam illos hoc consilio quadragesimam & ieiunia
 quædam alia instituisse, vt per ea mereremur Deum nobis
 esse propiciū, aut peccata remitti. Quo igitur consilio in
 stituerunt? Nunquam explicabit. Nam illud de ordine &
 tranquillitate, quis non videt, esse prorsus alienum a propo
 sito? Ad coercendam vero carnem Philippus negat ciborū
 & tēporis præscriptionem quicquid conferre: præscripsisse ve
 ro patres negare non potest, cū vetustissima vna atq; religio
 sissima fuerit apud illos quadragesimalis ieiunij obseruatio.
 Declarant hoc, præter annales & chronica, conciones sancto
 rum, habitæ in quadragesima. Quales sunt Chrysostomi in
 Genesim, ac cæterorū etiam antiquorū vsq; ab apostolis. Por
 ro consilium suū, in probandis instituēdisq; ieiunijs, & quid
 de ieiuniorum fructu et vtilitate crediderint: ipsi suis verbis
 q̄ superius Philippica X. citauimus, aperte declarant: posse
 musq; multa eiusdē generis si opus esset testimonia produ
 cere. Sed quid Philippo satisfecerit, cui verba Christi & apo
 stolorum eius, toties a nobis producta, non satisfaciunt: iam
 illud, quo toties nobis difficultatem facit, de Christi meritis
 & satisfactione, quæ videretur inanis, si nostra ieiunia satisfa
 cerent, eandem habet in mortificatione carnis obiectionem:
 Vt enim semel Christus pro nobis omnibus satisfecit, ita
 semel

semel vetus homo noster cum eo crucifixus est, nō em̄ com-
mortui modo sumus, verum et consepulti cum Christo per
baptismum in mortem. Quibus tamen verbis non obstan-
tibus (tamen si verissima sunt) isdem Apostolus, qui Christi Col. 1
Iesu gloriam in illis prædicat, frequens est in admonendo, vt
nos mēbra nostra ac nosmetipsos mortificemus. Haud igi-
tur, quod nostra ieiunia ac cætera pœnitentiæ opera satisfac-
ciunt pro peccatis, magis Christi gloriæ, qui pro nobis satis-
fecit, decedere credendum est, quam eiusdem gloriæ detra-
hit iugis nostra mortificatio, cum semel ipse veterem homi-
nem nostrum extinxerit, & affixerit cruci. Satisfecit semel
Christus pro nobis, sed nondum desijt satisfacere, quin quo- Christus
quotidie
in mēbris
suis satis-
facit.
Col. 1
tidie in membris suis satisfacit, ita vt sint ex illis, qui prædica-
re ausing, supplere se, quæ defunt passionum Christi, in car-
ne sua pro corpore eius, quod est ecclesia. Ad eundem mo-
dum extinxit Christus veterem hominem, sed nondum est
extinctio hæc & mortificatio consummata, quin quotidie
fit in ijs, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum
spiritum. Hoc nimirum est quod Paulus ait: Quia vetus ho Rom. 6 &
6.
mo noster simul cum eo crucifixus est, vt destruaturn corpus
peccati, & iustificatio legis impleatur in nobis, qui non secun-
dum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Roget
me fortasse quispiam, si hoc efficit Christus, cur nō assequun-
tur omnes, q̄ Christo credunt? Fortassis esset hic potius hæ-
rendum, q̄ respondendum: sed fidenter respondeo, quia nō
oēs sequuntur, & conantur, vt destruaturn corpus peccati. Iohan. 1
dit enim Christus potestatem, filios Dei fieri, ijs qui credunt

Legis iu-
gum du-
plici causa
Christus
abstulit.

Amos 9
Milach. 1

in nomine eius, penes illos autē est fungi hac potestate, et fructum eius assequi. Porro quod attinet ad traditiones humanas, de quibus in vniuersum est orta disputatio, quasque per nos suscitari Philippus queritur, cum omnes has aboleuerit Christi gratia, duplici causa Christus abstulit iugum legis, quarum neutra cogit, vt nobis auferantur: Primo (vt præmittam mysticas illas significationes quæ Christo adueniente cessarunt) veteres Hebræorum ritus Deus ipse tradiderat, qui pondus quoddam diuinæ sæueritatis præ se ferebant, atque adeo spiritum timoris potius quā amoris gignebant affectum, graue enim erat, & cui tolerando impares essent humanæ vires, illud subinde repetitum: Ego dominus: Hæc dicit dominus, & similia. Nostros vero ritus Christus ipse, tamen si verus homo, non ædedit, tantum tradidit auctoritatem ecclesiæ, vt ipsa sibi præscriberet ritus, quibus pietatem præstaret & religionem qui ab hominibus instituti, humanæ imbecillitatis rationem in primis haberent, vt habent, essentque humana prouidentia & auctoritate mutabiles. Præterea veteris legis traditiones obscuræ erant præceptis & interminatibus, terribilesque contestationes sæpius obtundebant, nisi mordicus seruariantur, nostræ vero traditiones nihil capitalis periculi afferunt transgressoribus, modo absit animus impius aut contemnens. In hac enim sententia sum, quæ diu ecclesiæ non improbatur, cuius interim autores habeo grauissimos iuxta atque doctissimos. Hactenus de fidei & operum meritis, tertium sub diuersis titulis differuimus. In quibus sicubi forte, vt sum homo, lapsus sum, aut deceptus, in hoc

hoc certe scio, me nullo modo decipi posse, quod est totius
 controuersiae argumentum: Haud sola fide homines saluos
 fieri sed etiam charitate, & operibus bonis, si per aetatem præ-
 stari potuerint. Hoc quippe scripturae oēs prædicant. Hoc Matth. 23
 iudex ipse discrimen fore seruandorum a damnandis in iu-
 dicio pollicetur: Hoc tota per orbē terrarū ecclesia haecenus
 credidit, cuius iudicium semper est catholicis amplectendū:
 id quod & me fecisse, & perpetuo facturū profiteor: Quanquā
 etiam si me in hac causa ecclesiae præiudicium destituisset, scri-
 pturarū testimonijs, quæ vtrinque possunt adduci, perspectis,
 libentius accederem huic sententiæ, qua bona opera ad salu-
 tem requiri iudicantur, quæ oppositæ, quādoquidem certo scio,
 plura hanc cum antecedere, tum cōsequi, quæ ad cōmunem
 vtilitatem possint cōducere, quæ istam. Qui sit, vt maiori cum
 fructu asseratur, & minori periculo in ea, si forte contigisset
 errare, decipiamur. Nam ab operum fiducia nullum immi-
 net nobis periculum, qui vni Christo fidimus, sine quo fate-
 mur nihil boni operis a nobis posse consequi, nihil bona ope-
 ra quod ad veram attinet felicitatem, in nobis posse facere.

Iam quod ad alterū genus humanarū traditionum perti-
 net, haud grauate fatemur illas nihil ad placandum Deum,
 aut promerendam gratiam conferre, vt quibus immediate
 nulla est in sacris literis merces promissa. Nā mediate, nihil
 est a maioribus institutum, quod non cōplectatur illa Chri-
 sti promissio. Qui vos audit, &c. Tamen si non ignoro, quic- Lucæ 10
 quid mercedis hisce verbis promittit, non operibus alias in-
 utilibus, sed obedientiæ deberi, quæ vna cū fide præmiū huius,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ceremoniarū utilitas.

1. Reg. 12

& aliarum id genus promissionum immediate apprehendit. Habent etiam præter hoc, huiusmodi ritus alias utilitates, quæ diligentibus Deum cōferunt ad pietatem. Primum enim symbola sunt Christianæ societatis, deinde mysticas habent significationes, ab institutione sua ortas, usu & consuetudine firmatas, quibus multa non modo rudes docent verum & admonent sapientes. Adhæc extima illa corporis supplicatio, supplicem animum haud raro efficit, & intime quodammodo ad orandū cōponit. Hinc cineres, hinc facci, hinc cilicia, hinc prostratiōes, quærere toties meminit sacra scriptura, & patrum antiquissima decreta nos admonent. Quamobrem mea qdem sententia temere Philippus (ne interim utar verbo grauiori) huiusmodi Christianorū ritibus æquat gentilium & Mahumetarum obseruatiōes, & Iudæorum, qui cū Hieroboam descuerunt a lege per impia commenta. Si licet, inquit, hominibus instituere cultus, et per hos cultus merentur gratiam, iam omnium gentium cultus erūt approbandi, cultus instituti Hieroboam & alijs extra legem erunt approbandi, &c. Et infra: Sicut regnum, inquit, Mahumetici habet cultus, habet opera, per quæ vult iustificari coram Deo, nec sentit homines corā Deo gratis iustificari fide propter Christum: ita et Papatus erit pars regni antichristi, si sic defendit humanos cultus, quod iustificent: detrahitur enim honos Christo, cum docent quod non propter Christum gratis iustificemur per fidem, &c.. Sunt qui huiusmodi floribus, quibus maxime vernant cum Philippi tum Lutheri vniuersa commentaria, vsque adeo irritentur vt iusto zelo,

zelo, velut cestro, perciti: suis illos coloribus pingant: Ego vero eo minus huiusmodi verbis commoueor, quo facilius etiam nobis tacentibus, scribētis animus proditur, arguitur, deprehenditur. Illud me maxime mouet, cum Philippus solidis, vt videntur, rationibus & scripturarū validissimis, quod non raro facit, testimonijs catholicam veritatem lascessit & infectatur. Nunc enim quis non videat illum argumentorū præsidio destitutum, ad acerbissima ista parerga confugere? Quem, priusquam ad collationem rituum, quos æquare conatur, descendam, mansuete percunctor. Quid obsecro erit si ecclesia, quam inuidioso nomine Papatum vocas, doceat hominem gratis iustificari propter Christum, & tamen exigat ritus quosdā externos, a se eiusdem Christi autoritate institutos ad colendum Deum? Num erit tunc temporis regnum antichristi? Minime, inquires, sed tyrannice exigitur a fidelibus, quod illos non iustificat coram Deo. Atqui si hoc esset tyrannis, tyrannicum esset exigere, vt Christiani Dei & proximorum dilectionem externis operibus præstarent, quandoquidem nihil horum nos (si Philippo credimus) nec ipsa quidem charitas iustificat coram Deo: iam collatione, quæ ecclesiæ ritus, præsertim cum neutros illorum quos nos distinximus exceperit, confert ritibus paganorum & pseudoiudæorum, quid ineptius, si penitus inspiciantur? Hieroboam instituit ritus contra Dei mandatum & religionem, quibus verum Dei cultum euerteret. Ecclesia tradit ritus, qui nullis diuinis aduersantur, & Christo permittente, ne dicam præcipiente sunt inducti, nisi forte dicamus (vt ieiunia & preces

Ritus ecclesiæ nullis diuinis aduersant.

Ezech. 20

tandem omittam) apostolos, qui primi omnium ritus huiusmodi, quod superius demonstratum est, sanxerunt Christo prohibente sciuisse. Ad hæc Hieroboam, vnus veri Deo cultu sublato, idolorum inuexit culturã, id quod verba prophetæ aduersus ecclesiam a Philippo citata declarant. In præceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec idolis eorum polluamini, ego dominus Deus vester. In præceptis meis ambulate, & iudicia mea custodite, & facite ea. Idem quod Hieroboam fecit facturus est ante

Daniel. 11

christus iuxta aliud testimonium, quod etiam Philippus ex Daniele citat aduersus nos, ita enim animum induxit suum, vt nullum conuiciorum genus prætermittat, nullum scripturarum locum non torqueat, quo ecclesiam & eius Hierarchiam, synagogam satanæ & regnum antichristi, esse persuadet. Danielis verba sunt: Deum Maosim in loco suo colet, & Deum quem non nouerunt patres eius, colet auro & argento & lapidibus preciosis. Ecquid rogo simile fit a Christianis, etiam si credant ecclesiæ ritus necessarios ad placandum Deum, modo non sine Christo sentiãt se posse iustificari: vt quatenus Christiani sunt, non assentiri non possunt? Num Christiani suis ritibus Deum Maosim colunt, aut adorant

1. Cor. 8

Deum aliquem quem patres non coluerunt? Minime gentium. Nam etsi sunt qui dicantur dii siue in cœlo siue in terra, nobis tamen vnus est Deus pater, ex quo omnia, & nos in illo: & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia & nos

Roma. 10

per illum. Sed non in omnibus est scientia, inquit Apostolus: quod & modo accipit vniuerso ferme christianorum vulgo:

vulgo: cuius superstitionem si Philippus sibi proponebat in-
 sectandam: oportebat illum bonam ecclesiae doctrinam &
 leges a malis moribus & peruersis interpretationibus inter-
 dum & additionibus seiungere, & ita apostolica moderatio-
 ne in docenda vera iustificatione & cōmenticia dedocenda
 uti: Id quod nostro saeculo egregius vir Erasmus Rotero-
 damus, si quis alius, conatus est obseruare, tamen et ille (quod
 eius pace dixerim) feruentior est interdum & acrior quam
 vulgari simplicitati & quorundam maliciae expediret. Ha-
 stenus tamen per illum ecclesiae traditiones inconuulsae per-
 manent, & suum locum retinet in ministerio pietatis. Et nos
 non nihil ecclesiasticis concionibus Euangelij causam aduer-
 sus hominum commenta pro nostra virili iuuimus, ad inui-
 diam vsq; illorum qui adulterantes verbum Dei, quaestum 1. Tim. 6
 existimant pietate, qui vbiq; velut lolium, bono semini sunt
 admixti, absit tamen vt vbiq; regnent, quod Lutherus no-
 bis exprobrat. Solus enim Christus in ecclesia regnat, & vin-
 cit in membris suis hostem, quem, a seipso deuictum, ad exer-
 cendam fidem electorum quadantenus respirare, permittit,
 Mahumetici ritus, q̄ supersunt ex Philippica collatiōe, haud
 scio quales sint, neque quatenus aut quomodo illis vtantur
 Garraceni, quos eodem studio & pene eodem commento
 auertit Mahumetes a religione Christiana, quo Hieroboam
 auertit decem tribus a vera religione, vt tunc temporis erat
 Mosaica. Hoc vnum tantum modo omnes illi ritus mihi vi-
 dentur, quod cum multarum sint sectarum velut rapsodia,
 itidem olent, quasi cum vna multa iura confundit coquus:
 quid

F. ALFONSVS VIRVESIVS

quid oleas nescias, nisi id vnum male olere intelligas. Cæteræ quæ potest esse collatio illorum, quicunq; sint, quos excogitavit infidelitas, ad ecclesiæ ritus, quos instituit fides, pietas probat, religio seruat. Quibus, si incommodis interpretatiõibus aut ineptis adinventionibus quidam fortassis inter nos abutuntur, haud propterea succensendum est omnibus: Nec omnes Germani concionatores tam sancte docent, quam fingit Philippus. De iustitia, inquit, fidei, de fide in Christum, de consolatione conscientiarum nihil dicunt aduersarij, imo hanc saluberrimam Euangelij partem lacerant conuicijs. Econtra in nostris ecclesijs omnes conciones in his locis cõsumuntur.

Lutheri cõ-
ciones.

De poenitentia, de timore Dei, de fide in Christum, de iustitia fidei, de consolatione conscientiarum per fidem, de exercitijs fidei, de oratione qualis esse debeat & quod certo statuendum sit, quod sit efficax, quod exaudiatur. De cruce, de dignitate magistratuum & omnium ciuiliũ ordinationum. De discrimine regni Christi, seu regni spiritualis et politicarum rerum. De coniugio, de educatione & institutione puerorum, de castitate, de omnibus officijs charitatis, &c. Speciosa verba, & quibus dignum est, vt omnes applaudant catholicitati: tamen vtri sint in causa concionatores an auditores, minime scio tamẽ quod re ipsa licuit experiri, nihil horum, de quibus illi differunt pro cõcione, sanctius aut religiosius seruari possit Lutheri doctrinam, quam antea seruabantur: quinimo omnia sunt in deterius mutata: ita vt coactus sit ipse Lutherus, pontificis et monachorum regnum, quod vocat, in vrbibus, quæ maxime illi credũt, desiderare. Concionatores etiam ipsi

Non qua
de re, sed
quid Ecclē
siales di-
cat.

ita

ita de locis huiusmodi differunt, vt præstaret eos non attigisse. Concionabantur Arriani de trinitatis mysterio, de verbi Dei incarnatione. De eisdem etiam locis Sabelliani: interest tamen multum, quid aut quomodo de vnaquaq; re differas, cum de eadem vere & false, impie & catholice possit haberi concio. Deniq; quod vestri concionatores de his locis prædicant, non potest non esse eiusdem farinae cum eo, quod Lutherus docuit, & Philippus defendit: Quomodo autem audientium animos afficiant, aut quos affectus excitent in eis, apparet ex epistola illa Erasmi testis oculati & vobis nõ perinde multum infensi (cum Erasmus nomino honoris ac dignitatis, vt par est, causa nomino) quam epistolam ad quosdam Argentoratenses ecclesiastes misit. Porro nostri concionatores (de concionatoribus loquor, non de vendinugis cauponatoribus, quorum vtiq; magnus est numerus) nostri, inquam, concionatores de eisdem locis dicunt, quos Philippus recenset, varie tamen, & a vestris longe diuersa. Dicunt illi de pœnitentia diserte quidem & plausibiliter, quandoquidem habent expositum, quo spaciari possint, & suæ maledictiæ copiam ostentare, campum nugarum, quas tum quæstus, tum inepta deuotio quorundam sparsit in vulgum Christianorum: Hæc tamen ita lacerant, ita conuellunt, vt deteriora disseminent: ita locum explicant, vt satius esset non attigisse, quando populus ista doctrina de Christi vnus meritis sibi blandiens, ignauam quandam non fidem sed confidentiam ac præsumptionem concipiunt, esse pœnitentiam. At nostri pœnitentiam esse dicunt præteritorum scelerum detestatio-

m nem,

Concionam
collatio.

Prædicatio
nostra Christi
& in quo a
Luthera-
norâ præ-
dicatione
differat.

nem, qua etiam ad euāgelicam vltionem animus inardescat
 & futurorum resipiscentiam: id quod patres dixerunt, com-
 missa lugere, & lugenda non cōmittere: Quæ omnia fide illa,
 quam sacramento profitemur, perficiuntur, & fiunt efficacia.
 Vestri timorem Dei quosdam Hiperbolicos terrores & hæ-
 ctenus minime intellectos nedum expertos esse dicunt, no-
 stri vt animus summopere vereatur, & summam curam ad-
 hibeat: ne quicquam prætermittat etiam minimum illorum
 quæ diuinis oraculis sunt nobis præscripta, nam qui timet
 Deum nihil negligit. De fide, quod sola iustificet, & sufficiat
 ad salutem, vestri docent. Fidei nostri primas tribuunt in
 iustificatione, ita tamen vt minime sola sufficiat: quoniam si
 habuero omnem fidem, ait Paulus, qua vel montes transferre
 possim, charitatem autem non habuero nihil sum. Conso-
 lantur vestri conscientias illorum, quos tædet affectus mor-
 tificare, & crucem domini ferre: dicentes sufficere illam, quã
 Christus pro nobis tulit: nec satis illi fidere, qui huius labo-
 ribus & meritis alia conantur adiungere, & hanc vocant fidei
 dei cōsolationem, de qua maxime gloriatur Philippus, & Lu-
 theri doctrinam cōmendat. Hanc gloriam non inuidemus,
 quæ cōmunis est illi cum Epicureis, qui gloriabantur se suo
 dogmate deorum metum ab animis hominum sustulisse:
 Nam quo aliqua secta perniciosior fuerit, & sordidior, eo pæ-
 catiores reddet mentes eius persuasione semel imbutas: Quã
 obrem nostri tantummodo eos consolantur, qui iuxta Chris-
 sti doctrinam, suas cruces eius cruci nituntur adiungere: &
 membrorum merita capitis fulcire meritis. Essent enim alio-
 qui

Eadē 7

1. Cor. 13

qui prorsus inualida. Hæc cum tam sublimia sint, vt miraculo, cum fiunt, potius quam virtuti tribuenda videantur, subleuatur tamen ad aggrediendum nostra fragilitas Iesu Christi promissionibus nec obscuris nec infrequentibus: vt pote quæ maxima pars sunt euangelicæ doctrinæ. Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis & onerati estis & ego reficiam vos: tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Et rursus: Confidite quia ego vici mundum, & alibi: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Et ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Et per Apostolum: Fidelis est deus, qui non parietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione profectum. Et propheta: Laudabit te, inquit, populus fortis, ciuitas gentium robustarum timebit te, quia factus es fortitudo pauperi: fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a turbine, ymbra culum ab æstu. Vestri docent crucem esse, patienter ferre calamitates & incōmoda vniuersa, quæ nobis frequenter accidunt. Nostri addunt affectum mortificationem assiduam, de qua Paulus: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immundiciam, libidinem, concupiscentiam malam, &c. addunt & labores quosdam pios, ad hoc susceptos, vt iuxta eundem castigemus corpus nostrum & in seruitutē redigamus. Exhibeamusque corpora nostra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequiū nostrum. Fidei fructum, charitatē & eius opera esse docent vestri: cui doctrinæ (tametsi in sacris literis non inueniatur) haud magnopere

Matth. 11

11. 28

Iohan. 19

Luca 12

Matth. 23

1. Cor. 10

Isaie 25

Colof. 3

1. Cor. 9

Roma. 12

Iacobi 2
1. Cor. 13

2. Cor. 12

pere aduersaremur, nisi illa conaremini charitatem a iustificatione secludere. Porro nostri, quid de hisce rebus docēt, nempe si ad fidem referantur, charitatem esse fidei non fructum, sed vitam, vim, energiam, quoniam fides per dilectionē operatur. Et sine operibus mortua est. Cætera vero opera vtriusque fructus esse fidei scilicet & charitatis, quā charitas patiens est, benigna est, & innumera pene alia bona gignit, quæ Paulus enumerat. Vestros de oratione docere, quod certo statuentū sit, quod sit efficax, & quod exaudiatur, ait Philippus, id quod de nostris, vt sunt vestris timidiores, nunq̄ audire memini, sed quod interdum maximo nostro bono iustas etiam orationes Deus non exaudiat, cuius rei experimentum in promptu est, vt cæteros omittamus, in Paulo ter domino deprecante. Idem vsuuenit multis alijs bonis viris prophetis, apostolis, & martyribus. Quanq̄ quid opus est peccatorum exemplis vti, ad confirmandam rem, cuius in semetipso nobis Christus exemplum exhibuit. De cruce haud video quid docere possint, qui passionum tolerantia omne meritum atque adeo mercedem omnem ademerunt, & iactant se sua doctrina, si Christo placet, maximam cōsolationem attulisse, cū nulla sit alia, consternandis animis, eneruandæ virtuti, & prorsus abiiciendæ, accommodatior ista, alioqui frustra nos Christus tam crebris tamq̄ magnificis promissionibus ad pietatē capeffendam hortaretur, nunq̄ adeo frequenter gloriæ triumphi crucis ignominia sacrae literæ adiunxissent. A nostris vero quid hoc de loco prædicetur superius exposuimus. Postremo isti de discrimine regni Christi et regni politici ita lo-

quunt

quūtur, vt catholicos omnes papistas, Romanam ecclesiam
 Babylonem, Pontificem maximum Antichristum, non mo-
 do verbis pro concione, verum et libris æditis, vt neminem
 latere possint eorum blasphemias, appellent: nos vero sum-
 mum Pontificem Christi vicarium, ecclesiam Romanā om-
 nium supremam esse prædicamus, eius abusus & scelera, si
 quæ sunt, minime probamus, quinimo vbi opus est, nobis
 aperte damnantur, cauent tamē summo opere quotquot sunt
 Evangelica prudentia præditi, ne ad vulgum, suapte natura
 principibus & magistratibus eunctis infensum, principum
 mores, sacrorum præsertim, traducantur: hoc enim quam sit
 periculosum, si hæcenus ignorabatur, profecto sola Germa-
 nia, ne dubitaremus, potuit efficere. Nihil est quod ad conti-
 nendos vulgi animos in officio & pietate æque conferat, at-
 que vt optime sentiant de vtriusque ordinis principibus vi-
 ris, aut si hoc per illorum facinora assequi non possumus, sal-
 tem vt Hierarchiam ipsam & ordinem magistratum, tan-
 quam cœleste munus, in cuius obseruantia totius reip. salus,
 in violatione perniciæ & euersio sita est vniuersi suspiciant.
 His cum ex diametro (quod aiunt) dissidentia vestri doce-
 ant, qui potest esse verum quod Philippus asseuerat, in eccle-
 sijs disciplinam ecclesiasticam, & pias cæremonias, & bonos
 mores ecclesiasticos propter tranquillitatem diligenter con-
 seruari, Cuius oppositū nos proprijs oculis vidisse, & mul-
 tis experimentis deprehendisse, libere testamur, et vos ipsi, vi-
 ri Germani, nisi suscepti semel dogmatis immodicus amor
 imponat, negare minime potestis.

Philippica XV. De politicis magistratibus, & vfu rerum civilium, de quibus capite XVI. confessio nis, ac de libero arbitrio & causa peccati, de quo capite XVIII. & XIX.

Am multa sunt a me hactenus de confessione ve stra discussa, vt videar mihi, posse de caetero plura confessionis & apologiæ capita, vna velitatione transcurrere, presertim cum (vt a cap. XVI. inci piam) quicquid in eo a vobis est confessum, catholicum sit, & a nostris theologis, vt apparet, Auguste probatū. Quama obrem nihil hic apologia opus erat, nisi vt Philippus vnde captaret occasionem comminiscendi aliquid, quo nos tradu ceret, & in inuidiam traheret apud Germanos. Monachi, inquit, multas perniciosas opiniones sparserunt in ecclesia, vocauerunt Evangelicam politiam communionem reu, dixe runt esse consilia non tenere proprium, non vlcisci, &c. Quo ia loco non tm̄ in monachos, verè & in apostolos ipsos pec cat. Nam monachi opinionem de rerū cōmunionem nō spars erunt in ecclesia, sed a primis eisdemque optimis Christiā nis inchoatam, & ab apostolis ipsis vsu probatam, & miraculis cōfirmatam, monachi amplexi sunt. Locus est aperiior in actis apostolicis, quam vt citari sit necesse. In monachos vero solos peccat, dicens, ab eis doceri quod consilium sit in iurias non vlcisci, cum nihil minus congruat illorum cum doctrinæ, tum professioni, alioqui proferat locum Philipe pus, quo fidem faciat amarulentissimæ delationi. Nec mi nus peccat inferius cum monachorum perniciosas, vt illi videntur.

Apostoli cōmunitatem rerū approba uerunt & nō Monachi pri mo. Acto, 2

dentur, opinionones improbanis dicit. Vanissimum & hoc est, quod sit perfectio Christiana non tenere proprium. Vanissimum profecto, sed æque vanum; prope dixerim est imperitæ multitudini sublinare os, vt credât monachos huiusmodi mendacia docere. Nullus vnquam monachorum ita desipit vt diceret non habere proprium, esse Christianam perfectionem, quam in sola vera pietate sitam esse sciūt, aiunt tamen nihil possidere vt proprium, cuius curis & sollicitudine animus ab assidua Euangelij meditatione auertatur, viâ esse satis compendiarîam ad hoc vt perfectionem assequamur. Quod si & hoc vanissimum esse dixerit, Christum Iesum summam veritatem arguat vanitatis, ipsius enim est illud: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, &c. Sed quid ego Philippi calumnias scripturarum verbis refello, cum ipsa se prodat vanitas, experimentis rerum, quæ ante XV. annos in Germania contigerunt, adiuncta. Monachi, inquit, vocauerunt Euangelicam politiam rerum communionem: scilicet monasticæ sectæ erant rustici plusquam centies mille, qui Lutherano furore correpti, aduersus diuites & nobiles in Germania pro rerû communionem arma sumpserunt, a quibus demum trucidati sunt, & nō pudet Philippum, dogma, cuius autor Lutherus fuit, & ipse fortassis patronus & asseuerator, in monachos reijcere? An opus est argumento euidentiore, quo prodatur eius vanitas, & studium calumniandi?

Articulus decimus septimus qui iudicium vniuersale, bonorum præmia, & malorum poenas continet, nihil habuit

Possidere
nihil quò
inelligat.

Math. 19

buit controuersia, neq; XVIII. ac XIX. vt ex Philippi ver-
 bis apparet, quanquam de causa peccatorū & meriti hacten-
 us vobis haud per omnia nobiscum conueniebat. Lutherus
 em̄ liberū arbitrium in vniuersum abstulerat, ita vt nega-
 ret hominem quicq; boni aut mali posse facere, sed omnia he-
 ri a Deo in nobis. Quæ impietas, a multis theologis impeti-
 ta, tandem corrui: successit illi altera opinio aliquanto mo-
 destior, tribuens hominis arbitrio vim ad peccandū ad me-
 rendum vero negans. Totum enim opus bonum, non a no-
 bis, sed a Deo fieri in nobis non modo Oecolampadius, ve-
 rum & Philippus ipse aliquot locis operum suorum aperte
 docuit, plus nimio vt credo, Christi gratiæ studiosus. Quo
 nomine hoc in loco maxime veniam merebatur, tamen libe-
 rum arbitrium, vt a catholicis asseritur, nihil detrahit gloriæ
 Christi. Est etenim apud omnes Christianos in confesso, hu-
 manam voluntatem nihil prorsus boni efficere posse (omita-
 to nunc ciuilia officia, & alia id genus, quæ etiam vt ab ethni-
 cis præstabantur, quadantenus dici bona poterant) sine gra-
 tia, a qua tñ præuenta & adiuta potest & velle & efficere le-
 gem Christi, haud quidem perfecte et absolute, quãdo caro
 nunq; non concupiscit aduersus spiritum, vt non quæcunq;
 volumus faciamus, sed eatenus, quatenus eiusdem legis ob-
 seruatio a nobis q̄diu viuimus, præceptis exigitur. Jam quid
 aut quantū in bono opere voluntas impendat, & quid gra-
 tia efficiat, varie traditum est a doctoribus in diuersum salua
 illa communi veritate abeuntibus. Mihi vero videtur, volū-
 tas sola nihil facere boni: ac rursus nihil esse boni operis, qd a
 volun-

voluntate non fiat. Idem & totidem verbis audeo pronun-
 ciare de gratia. Erunt fortassis, quibus hoc videri possit ni-
 mis laconice dictum: idcirco paucis & compendio locum a
 multis copiose simul & subtiliter expositum: nos pingui, qd
 aiunt, minerua tantummodo deliniemus, & vnica similitu-
 dine complectamur. Similis videtur animi nostri imbecillitas
 infantia puerorum gestientium ambulare, nondum ta-
 men valentium ingredi, quibus apponitur machinula quæ-
 dam lignea, curriculum appellant Hispani, rotulis quatuor
 ceu pedibus suffulta. Huic machinae ad motus infans, inniti-
 tur ad ambulandum, ita vt quasi præcedentem machinã se-
 qui videatur, quæ tamen minime præcederet, nisi ab infantu-
 lo impulsa, nec infans impellere posset nisi machinæ innixus,
 alioqui omnes eius conatus tantummodo conferunt, vt fre-
 quentius cadat. Quandiu infans ambulare vult, præcedente
 machina, potest: potest etiam, si velit, cessare: nec id tantum,
 verũ & a machina, si libeat, discedere, accedere vero postea-
 quam semel ceciderit, etiam si maxime conetur, suis viribus
 minime potest. Itaque quod ad motus est machinae in hunc
 vsu illi præparatae, quod stare potest, & ambulare, alieni
 muneris beneficio habet, tametsi non alius sed infans ipse
 vere dicendus sit, & stare, & ambulare: quoniam ipsius est
 aptare se machinae, & pedes vbi opus est mouere, quorum
 tamen omnium nihil sine machina potest efficere. Porro
 quod cessat, quod vehiculum deserit, quod cadit, quod lu-
 to & puluere volutatur, solius infantuli est, cui nullus super-
 est locus excusandæ infirmitatis, cum certũ ac firmum præsi-
 dium

Collatio
 volunta-
 tis ad gra-
 tiam per si-
 militudi-
 nem.

Analogia
 causari.
 De gratia
 & libero
 arbitrio.

dium sua sponte deseruerit, quod vt illum non cogebat, vt
 vellet, ita volentem nunquam destituiſſet. Hæc ſimilitudo,
 in qua machinula gratiæ, puer animæ ſpeciem gerit, rem cor-
 tam & vniuerſa quæ ad illam pertinent ſub oculos ponere
 non valet: facit tamen vt ut intelligibile, quod præmiſimus
 de gratiæ & liberi arbitrij efficiencia in merendo: quorum
 neutrum ſine altero quicquam facit. Sola enim gratia aut
 ſola humana voluntas nihil boni operis poteſt præſtare, ſed
 totum bonum opus ab vtroque, totum ab alterutra proſe-
 ciſcitur. Eſt tamen diſcrimen quoddam inter hæc, in boni
 operis productione per quam ſimile illi, quod philoſophi
 inter cauſas æquiuoſam & vniuoſam inuenerunt: cum e-
 nim redditurus ſit in iudicio Chriſtus vnicuique ſecundum
 opera ſua, neceſſe eſt vt eorum opera qui eius miſericordia
 ſeruandi & æternam felicitatem adepturi ſumus, & noſtra
 ſint, & bona, atque adeo ab illo fiant & a nobis. Nam ſi a
 nobis fierent ſine illius gratia, eſſent quidem noſtra, ſed non
 eſſent bona: ſi vero ab illo ſine nobis, etiam ſi in nobis, fie-
 rent, eſſent quidem bona, ſed non eſſent noſtra. Vt ergo
 & noſtra ſint, & bona, opus eſt, & a nobis fieri, & a Chri-
 ſto, cuius ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram. Nihil itaque
 boni operis ſoli libero arbitrio, nihil gratiæ ſoli poteſt aſcri-
 bi, quando neutra res ſine altera operatur, ſed vtraque ſimul.
 Quarum tamen prior rationem habet cauſæ vniuoſæ, quæ
 ſibi vendicat effectum, poſterior vero rationem æquiuoſæ,
 quæ non tam cooperatur, quàm voluntatem humanam adiuuat
 operantem. Cum hæc ſententia concordant omnia ſcripturæ
 rarum

Rom. 2

Rom. 8

rarum sanctarum testimonia, siue que nobis cuiusuis vel mi-
 nimi boni adimunt facultatem, siue quæ tribuunt efficiendi
 operis libertatem: hoc est, potentiam operandi, cum adest gra-
 tia, & cessandi ab opere, etiam si maxime adsit, nec id tantum,
 verum & in contrarium retinendi, cum volumus. Humane
 quippe naturæ, vt docet Bernardus, per gratiam restituta, Bernard.
 inest vis ad peccandum, & non peccandum, destituta vero,
 tantum ad peccandum: perfecta autem & consummata,
 tantum ad non peccandum. Noster itaq; locus est medius,
 idcirco vtriusq; extremi participatiõe nutamus, in alterutrã
 partem casuri. Porro vbi ceciderit lignum, ibi manebit. Ad- Eccia
 de quod hæc nostra sententia nihil prorsus homini relinquit,
 vnde possit gloriari nisi in domino, in quo omnia se posse
 gloriabatur Paulus. Satis sit his paucis lineis, quid nobis de Philip. 4
 gratia & libero arbitrio videretur significasse, magis quam
 exposuisse, quandoquidem haud erat opus iusta lucubrati-
 one tractare locum, tam docte, tam pie, tam ingeniose, tum a
 veteribus, tum a neotericis theologis explicatum.

Porro articulus vigesimus idẽ repetit, qđ articulis quarto
 et duodecimo fuerat propositum, quamobrem sufficit lecto-
 ribus pijs & solam veritatem expetentibus quod Philippicis
 quarta & sequentibus ex sacris literis pro catholica veritate
 produximus. Querimonias Philippi, quibus huius arti-
 culi apologiam exorditur, nihil moramur. Reiecerunt, in-
 quit, & improbarunt theologo in conuentu Augustensi,
 verba confessionis, quibus dicitur, quod non merentur ho-
 mines remissionem peccatorum bonis operibus. Quid ni

reijcerent & improbarent quod aduersatur prophetis & Euangelio: Confessio enim cum negatiue pronunciet, nullum discrimen operum, nullum meriti, nullum peccatorum aut remissionis faciens, ita bona opera a peccatorum remissione prorsus excludit, vt ne solis nec cum fide vim aliquam illis tribuat ad peccatorum remissionem. Atqui scriptura sacra sexcentis locis exigat opera, vt condonentur peccata: Dani. 4. Daniel consulit Nabuchodonosoro, vt peccata sua eleemosynis redimat. Tob. 4. Tobias: Eleemosyna, ait, ab omni peccato & a morte liberat. Item apud Lucam: Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Deinde exponens Christus illud orationis: Dimitte nobis debita nostra, &c. Si dimiseritis, inquit, hominibus peccata eorum, dimittet et vobis pater vester cœlestis delicta vestra. Rursus apud Lucam 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hæc omnia & id genus alia permulta, quæ passim in sacris literis inueniuntur, perspicue, ac nullius coactæ interpretationis commento docent bona opera multum ad peccatorum remissionem conferre: quibus cum aduersetur generalis negatio confessionis, haud immerito a theologis non est admessa. Verum quid fides faciat, quid & quatenus conferant bona opera ad iustificationem, quando non vno loco superius exposuimus, nunc ad articulum primum & vigesimum accedamus.

Philippica XVI. De cultu & inuocatione sanctorum.

Diuo

luorum cultum & inuocationem, frequenter ab
 hæreticis impetitam, ecclesia nunq̄ passa est anti-
 quari: cuius sententia sufficere debet catholicis, ad
 probandum & perpetuo retinendum, quod sacris
 literis non improbatur. Nam quod vnus est mediator Dei 1. Timo. 3
 & hominum homo Christus Iesus, nihil aduersatur sancto-
 rum inuocationi, quos non colimus vt mediatores, sed vt su-
 as preces nostris adiungant, postulamus, quod id ipsum vi-
 cissim viri boni viuentes ambire solent. Cur, obsecro, non idē
 nobis liceat erga vita defunctos? Nam si idcirco non sunt in- Rom. 8
 tuocandi sancti, vt orent pro nobis, quod Christus pro nobis Hebr. 7
 assidue interpellat, nec viuentium orationes essent nobis im-
 plorandæ: Haud enim video, quid impietatis contineat cœ-
 lites appellare sanctos, vt nos orationibus iuuent, quod non
 continet eos qui nobiscum in hoc mundo versantur appel-
 lassē, quorum se Paulus apostolus precibus commendabat.
 Nisi forte quis dicat posse quidem nos ac debere sanctorum Rom. 15
 viuentium preces implorare, quibus affectus nostros verbis
 aut literis possumus aperire, eos vero, qui iam vita decesse-
 runt, minime inuocandos esse: vt qui, longa intercapedine di-
 stantes a nobis, & in alio mundo positi, nos exaudire nō pos-
 sint: Verum hoc non iam esset agere de sanctorum inuocati-
 one, quatenus pia est, vel impia, sed quatenus utilis esset, aut
 inutilis. Nam vt sanctos inuocare, quo nobis suis precibus
 adsint, surdis (quod veteri prouerbio dictum est) canere sit,
 certe impietatis nihil potest habere, quando non aliud effla-
 gitamus ab illis, quos, extra vicissitudinis aleam constitutos,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

numinis favore & amicitia felicissime frui, scimus, quã quod a quibusuis hominibus licet exorare. Cur aut negabimus beatorum animis, quod illorum nec naturæ, nec forti repugnat, & nõ potius tribuemus, quod perpetuo illis detulit verustissima pietas atq; religio. Nam si felicium animorum naturæ aut statui repugnaret absentium preces audire, nec Christus vllas audiret vt homo, qui tamen, licet Deus sit pariter & homo, quatenus homo est, hominũ preces quotidie audit, pro quibus etiam patrem assiduo interpellat. Erit fortassis, qui mihi respõdeat, Christum nostras preces & quicquid apud nos geratur intueri quidem & audire, non tamen quatenus homo purus, cuius anima assumpta est ad fastigium deitatis. Audio & probò, sed interim concedant mihi necesse est, in eo quod assumpsi. Nam quod dicitur Christus adesse, & audire nostras preces, propterea quod animus verbo dei cõiunctus, vniuersa non modo præsentia aut præterita, verè futura potest in illo contemplari, intelligendum est, nõ de vnione personali, quam græco vocabulo hypostaticam theologi dicunt, sed de vnione beatifica, quæ posterior est illa, quemadmodum in cunctis rebus prius est esse, quam operari: Porro vnione beatifica oēs animæ felices cõiunctæ sunt verbo Dei, æque sicut & anima Christi, quis non æqualiter, alioqui non possent esse beatæ. Ex qua conjunctione quantum lucis aut cognitionis rerum quæ apud nos gerantur, accipiant singuli spiritus siue angeli, siue humani, non est nostrum adamussim pronuntiare, tamen dubitare nõ debemus, quin illa cognoscant quæ illis ad gloriam & nobis ad salutem expedire

noscit

nosse: Hic est enim illa Christi doctrina, qua nos admonet, Matth. 18
 ne contemnamus quenquam ex minimis, qui crediderint in
 illum, quandoquidem habent angelos Dei, incolumitatis sue
 vindices & patronos, quos nō potest quicquam latere, quod
 clientibus suis euenerit, quoniam angeli eorum semper vidēt
 faciem patris qui in cœlis est. Hinc etiam est quod Raphael Tob. 12
 angelus dicit, se Tobix preces & eleemosynas obtulisse do- Apoc. 5
 mino, Et frequenter sunt huiusmodi oblationes in Apoc. fa- Ibidem 8
 ctæ, non modo per angelos, verum & per viros sanctos, qui
 iam Christo perpetuæ felicitates participes astant: nam qua- Apoc. 5
 tuor animalia & viginti quatuor seniores hoc eos qui sub v-
 troque testamento Deo seruiert, vidit Iohannes cecidisse
 coram agno habentes singulos citharas & phialas aureas ple-
 nas odoramentorum, quæ vt isdem Iohann. interpretatur,
 sunt orationes sanctorum. Et nisi sancti pro nobis orarent,
 aut orantes exaudirentur, nequaquam dominus summam
 indignationis, quam habebat in populum Israel, his verbis
 explicasset: Si steterint, inquit, Moyses & Samuel coram me,
 non est anima mea ad populum istum. Adhæc Hieremiam Hier. 15
 ipsum, multis retro annis defunctum vita, Iudas Machabæ- 2. Mach. 25
 us vidit orantem pro populo & ciuitate sancta Hierusalem.
 Hæc & id genus alia scripturæ loca etsi inualida videantur
 aduersarijs (quæ tamen nullis apertioribus possunt refelle-
 re) validissima tamen visa sunt hæctenus ecclesiæ catholice,
 quæ cum perpetuo consensu, tum sanctorum ac sapientium
 doctrinis diuorum cultum & inuocationem probauit. Nā
 diuus Hieronymus in hac olim controuersia Vigilantium Hieromy.
 hære-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

hæreticum vicit, protriuit, atq; prostravit, id quod theologi nostri in conuentu Augustensi, vt Philippus dicit, obiecerunt vestræ confessioni. Sed enimuero operæ precium est videre, quam modeste respondeat ille, qui sanctos non colendos aut inuocandos, sed imitandos esse prædicat. Hic triumphant, inquit, aduersarij quasi iam sit debellatum, nec vident isti affini apud Hieronymum contra Vigilantium nullam extare syllabam de inuocatione sanctorum, loquitur de honoribus sanctorum, non de inuocatione, &c. Ita nimirum Philippus colit imitatione, quos non vult colere inuocatione. Nam sancti similem modestiam præstiterunt erga illos, cum quibus de sacris dogmatibus conferebant. Sed nos eius contumelias nihil moramur: Illud autem quis ferat, quod vt nobis insultet, sanctum virum in sui erroris patrociniū videtur ascisseret. Nam cum totius controuersie constitutio versaretur in hoc, quod Vigilantius dicebat, sanctos non esse religione aliqua colendos aut inuocandos, vt pro nobis orarent, si hoc Hieronymus non voluit improbare, proculdubio probatum reliquit: Veruntamen hac de re ipsum eundem audiamus:

Obiecerat Vigilantius sanctorum inuocationi, quæ fiebat a catholicis, id quod & nobis hodie Philippus obiicit, non posse videlicet sanctos, præsentī luce defunctos, cultus videre, aut preces audire illorum, a quibus inuocantur. Ais (inquit Hieronymus Vigilantio) vel in sinu Abrahamæ, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei, animas apostolorum & martyrum cōsedisse, nec posse suis tumultis, & vbi voluerint, adesse præsentēs, &c. Et paulo inferius: Et post hæc de baratro pectoris
tui

cui cenosam spurcitiam euomens audes dicere: Ergo cines-
 res suos amant animæ martyrum, & circumuolant eos, sem-
 perq; præsenes sunt, ne forte si aliquis precator aduenerit, ab-
 sentes audire non possint, &c. Hactenus Hieronymi verba
 declarant, qua de re disputaret aduersus Vigilantium, non
 scilicet, de solis honoribus, vt Philippus cōminiscitur sed etiã
 de inuocatione sanctorum, hoc est, de ea religionis parte, qua
 diuos inuocamus, vt pro nobis precentur. Quod cum ita sit,
 Philippi conuicia integra illi maneant, alias vt vti possit mi-
 nus inepte. Vos autem, viri Germani, æquum est animad-
 uertere cuius fidei viris pietatem vestram committatis. Nūc
 quibus verbis has obiectiones Hieronymus refellat, videa-
 mus: Tu, inquit, Deo leges pones? Tu apostolis vincula in-
 iicias, vt vsque ad diem iudicij teneantur custodia, nec sint
 cum domino suo: de quibus scriptum est: Sequuntur ag- Apo. 14
 num, quocunq; vadit. Si agnus vbique, ergo & hi qui cum
 agno sunt, vbique esse credendi sunt. Et cum diabolus & dæ-
 mones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbique præ-
 sentes sint, martyres post effusionem sanguinis sui ope-
 rientur inclusi, & inde exire non poterunt? Dicis in libello
 tuo, quod dum viuimus, mutuo pro nobis orare possumus,
 postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exau- Apo. 6
 dienda oratio: præsertim cum martyres vltionem sui san-
 guinis obsecrantes, impetrare non quauerunt. Si apostoli &
 martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæ-
 teris, quando pro se adhuc debent esse solliciti: quanto ma-
 gis post coronas, victorias, & triumphos? Vnus homo
 o Moyse,

Exod. 11

Act. 9

AR. 17

Moyſes, ſexcentis millibus armatorum impetrat a Deo ventam: & Stephanus imitator domini ſui, & primus martyr in Chriſto, pro perſecutoribus veniam deprecatur, & poſtquam cum Chriſto eſſe ceperint, minus valebunt. Paulus apoſtolus ducentas ſextuaginta ſex ſibi dicit in naui animas condonatas: & poſtquam reſolutus eſſe ceperit cum Chriſto, tunc ora clauſurus eſt, & pro his qui in toto orbe ad ſuum Euangelium crediderunt, mutire nō poterit. Eſt nunc Philippus & apud Hieronymum de ſanctorum inuocatione vllam extare ſyllabam neget: nos totidem verbis illi de ſanctorum precibus reſpondemus, quot Hieronymus reſpondet Vigilantio, ex cuius dogmate conſtat Philippum etiam in eo eſſe falſum (id enim ſuſpicari placet potius quam fallacem) quod ait ante Gregorij tempora nō eſſe ſolitos inuocari ſanctos. Si enim hoc ita erat, qui ſunt illi aduerſum quos diſputat Vigilantius, & inuehitur, & pro quibus Hieronymus illi obſtitit, eiſdem cultus, quem Vigilantius negabat, patrocinium ſuſcipiens? Quinimo ante Hieronymi tempora & Vigilantij eandem hæreſim conſtat fidelium pietati exhibuiſſe negotium, quod idipſum inferius attingit Hieronymus, dicens: Tertullianum aduerſus hanc hæreſim olim ſcripſiſſe, qui etſi alioſ qui ab eccleſia diſceſſerit, vel hoc ipſo habet autoritatē, quod eius verba declarant antiquiſſimam eccleſiæ fuiſſe conſuetudinem inuocandi ſanctos. Quanquā id etiam quod autoritatis Ambroſij. Tertulliano deeſt, ſupplere poterit Ambroſius, qui libro primo de viduis ait: Obſecrandi ſunt angeli pro nobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt. Martyres obſecrandi ſunt, quorum

vide mur

videmur nobis quodã corporis pignore patrociniũ ven-
dicare. Possunt pro peccatis orare nostris, q̄ proprio sangui-
ne, si qua habuerunt peccata, lauerunt: Isti enim sunt Dei mar-
tyres, nostri præfules; speculatores vitæ actuumque nostro-
rum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis
adhibere, quia ipsi infirmitatem cordis, etiam cum vincerent,
cognouerunt. Quid ego vnum aut alterum sanctorum patrum
allego? Nemo est eorum, qui sanctorum inuocationis religiosissi-
sime non meminerit. Et vide quã antiquitus sit a patribus re-
cepta persuasio, quod sancti viri postq̄ fato concesserint, pro
his qui peregrinantur, adhuc orent quod diuus Cyprianus ^{Cyprianus}
scribens ad sanctum Cornelium, quasi paciscitur cum eo, vt
qui prior altero decesserit vita, pro fratribus & sororibus su-
perstitibus oret assiduo. Sed Philippus omnia hæc diluta exi-
stimans & inutilia, scripture locum exigit a nobis, quod præ-
cipiat, aut doceat inuocare sanctos, a quo nos vicissim requi-
mus locũ, quo prohibeamur sanctorum preces implorare: Nos
quædam attulimus, ipse nulla potest adducere, nisi illa quæ
prædicant Christum orare pro nobis, ex quibus Lutherana
dialectica ex affirmatiuis colligens negatiuas, infert qd̄ propo-
suerat: Christus orat pro nobis, ergo sancti non orant pro no-
bis: Christus est inuocandus, sancti ergo nõ sunt inuocandi:
Cur nõ eadẽ consequutione colligit, nec nos debere vicissim
pro nobis orare, quia Christus orat pro nobis? Si nos sic ad-
uersus illum scripturas citarem, quemadmodum ille citat
aduersus ecclesiam, in quos cachinos solueret orationem quibus
non ornaret epithetis, quas technas, quas fraudes, quæ
o ij sopher

sophismata nobis obijceret? Sic olim hæretici colligebant Spiritus sanctus procedit a patre, non ergo procedit a filio. Sed libet adhuc liberius agere cum illo, proferat ex patribus, quorum doctrinas recipit, & ad quos non semel provocare solet, vel vnicam sententiam, quæ sanctorum cultum & inuocationem damnet, vt vel hac ratione persuadere nobis possit, se aduersus totius ecclesiæ consensum hanc disputationē non temere suscepisse. Atqui veteres, inquit, autores ante Gregorium nō fecerunt mentionem inuocationis sanctorum. Ecclesiæ exemplum quod allegant constat nouum in ecclesia esse. Apage bone vir, quid ais? Vide ne quid temere effutias, et rursum impingas ad lapidem, quo superius lapsus es in Hieronymo: Nam ecclesiæ mos in sanctorum inuocatione, vsque adeo vetus est, vt vix huiusce consuetudinis inueniri possit initium: id quod verba sanctorum, quos modo citavi, aperitissime probant: De sanctorum enim inuocatione loquitur, non vt illam inducant (quanq̄ etiā ab illis instituta haud esset nouitatis nomine contemnenda) sed vt rem totius ecclesiæ pietate receptam, & vsu probatam, fidelibus illis, quos alloquuntur, cōmendent, atq; suadeāt, & ab hæreticorum insolentia defendant. Et tamen Philippum (quod eius pace dixerim) nō pudet te de re vsq; adeo graui, in qua totius populi Christiani pietas vocatur crimen, tam oscitanter agere, vt quod quid primum in buccā venerit, effundat? Siccine credis imponere te posse tot viris, cum dignitatis amplitudine conspicuis, tum sapientiæ splendore præcedentibus? At imposuerat tibi prius species ipsa rei, de qua differebas, quæ cum scripturis

Consuetudo ecclesie
sufficit ad
uenerandum san-
ctos.

pturis improbetur, & a vere pietatis ratione appareat aliena, non potuisti animum inducere, vt crederes a maioribus nostris obseruari solitam: Scripturarum testimonia quod nulla habeas, & ea quæ profers, quanti sint ponderis, ad refragandum sanctorum inuocationi, iam exposuimus. Superest vt ceteras collectiones expendamus. Primum largitur angelos ^{Angeli orant pro nobis.} rare pro nobis, propter illud quod apud Zach. legitur: angelum scilicet orasse pro Hierusalem. Sed quid si non largiretur Philippus, nunquid non sufficeret nobis oraculum prophetæ? Dialecticis largiri aut donari est, id fateri, quod negare posses, quasi in his que iuris tui sunt, alteri cedas. Quid hic habet Philippus, quod nobis largiri possit? Nec quod mox etiam concedit, fatebimur ab illo nobis esse donatum, quando quidem & illud facile erit exigere ab inuito. De sanctis, inquit, & si concedimus, quod sicut viui orant pro ecclesia vniuersa in genere, ita in caelis orant pro ecclesia in genere, tamen si nullum de mortuis orantibus testimonium extet in scripturis, &c. Hic videri posset aliquid nobis largiri, si verum esset, quod nullum de mortuis orantibus testimonium extet in scripturis, cæterum cum extent nonnulla, quid est quod in hac concessione illi debeamus acceptum referre? Quænam isthæ? ^{In Hier. 17} In primis quod scriptum est in Hier. Dixit dominus ad me, si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Cum Moyses & Samuel iam dudum ætates non paucas fato concessissent, quid aliud dominus hac asseueratione significat, quam placari se frequenter orationibus sanctorum, qui vita decesserant, tunc vero decreuisse, nullius viri

e. Mach. 15

quantumlibet sancti precibus cedere? Iam quod legitur in li-
bro Machabæorum, quod viderit Iudas Hieremiã propheta
tam orantem pro populo & ciuitate sancta Hierusalem, Phi-
lippi somnium esse videtur, mihi vero quid de Philippi iu-
dicio videatur, non est animus pronunciare, agnosco tamen
veterum dogmatistarum præsidium, quo confugere con-
sueuerunt, quoties in angustum disputationis medijs teneren-
tur. Cæterum ex quatuor libris, qui Machabæorũ historias
continent, duos esse receptos ab ecclesia & pro canonicis ha-
bitos, testantur tum decreta pontificum, tum vetustissima
patrum concilia, quorum non meminisse videtur Hierony-
mus, cum ad Chromatium et Heliodorum scribēs dicit, hos
libros ab ecclesia legi, sed inter canonicas scripturas non reci-
pi. Haud itaq; nobis opus est dono Philippi, vt pro vero
statuatur sanctos orare pro nobis, quinimo id quod addi-
dit, in genere, merito nobis debet esse suspectum, quan-
do non modo in genere, verum & in specie pro certis cau-
sis, regionibus, atque personis nos vicissim sanctorum apo-
stolorum exemplis & doctrina precamur, & eodem modo
sanctos & angelos & homines in coelis orare credimus. Nã
apud Zachariam angelus tantum pro ciuitate Hierusalem
orabat: & Tobiaæ preces & eleemosynæ offerebantur ab an-
gelo, & varia sunt exempla, quibus pro priuatis, seu cau-
sis, siue personis orandum esse docemur. Nunc his de Phi-
lippi concessione suppositis, argumentationis vim expen-
damus. Porro, inquit, vt maxime pro ecclesia orent sancti,
tamen non sequitur quod sint inuocandi. Qui sic: Quia cũ
neq;

neq; præceptum, neq; promissio, neq; exemplum ex scripturis de inuocandis sanctis afferri possit, sequitur cōscientiam nihil posse certi de illa inuocatione habere. Et cum oratio de beat ex fide fieri, quomodo scimus, quod Deus approbet illam inuocationem? Vnde scimus sine testimonio scripture, quod sancti intelligāt singulorū preces? Hactenus argute q̄dem & subtiliter: sed superest, vt facere nos etiam irrideat. Quidā, inquit, plane tribuūt diuinitatem sanctorū, videlicet, q̄t acitas cogitationes mentium in nobis cernant. Disputāt de matutina & vespertina cognitiōe, fortassis quia dubitāt, vtrū mane an vesperi audiant, &c. Videtis viri (ne quid inuidiosius attingā) prudentissimi, quibus technis vobis insidientur vestri doctores, quibus fucis veritatem, quæ nuda est inquirenda, illinant. Interrogant, affingunt, subsannant, & in omnes sese formas atque figuras inuoluunt, vt videantur euicisse, cum nihil minus efficiant. Sed quid ad nos? Errant illi, fortassis non maliciose, sed quia ita illis videtur, & arbitrantur obsequium se præstare Deo, si quibus poterint modis & artibus, receptæ in populo Christiano doctrinæ aduersentur, nos veritatem pro nostra virili parte tute mur. Primum, vt eisdem gradibus, quibus ille descendit, nos ascendamus, quod nobis exprobrat disputationem de notitia matutina & vespertina in Augustini contumeliā potius q̄ nostram commemoratur. Qui quarto libro super Genesim ad literam, & lib. XI. de ciuit. Dei de hac duplici notitia disertissime tractat. Cogitationem rerū in verbo, quā habēt sancti, appellat matutinam, nos illam superius attingimus,

Cognitio
matutina
& vespertina
quid.

earun-

earundem rerum cognitionem in proprio genere vespertina
nam appellat. Augustinus ergo vocandus erit in ius, si quid
impietatis habet huiusmodi doctrina: nos eius viri autorita
te contenti sumus, quam diu grauior illi non opponitur, a
quo scimus nihil doceri, quod non vel ex diuinis literis, vel
ex arcanis naturæ penetralibus, quam solertissime est in dae
gatus, produxerit in lucem. Porro in eo quod præmittit Phi
lippus, nos tribuere sanctis diuinitatem, quod tacitas mente
tum cogitationes in nobis cernant, more suo colligit, hoc est,
illegitime. Non enim sequitur: si vir sanctus cognoscat ho
minis alicuius cogitationes, quod statim sit Deus aut diuini
tatem habeat: Cognouit enim Daniel cogitationes Nabucho
donosori regis, nec tamen habuit deitatem, & omnes feruæ
prophetæ non modo cogitationes, verum & abditissima que
que cognoscebant interdum, vt quibus proprias etiam cogi
tationes dñs revelabat, & tamen non erant dii, nisi eo modo
quo ñ ad quos factus est sermo Dei, dii quodam modo dici
meruerunt. Denique in argumentatione ita exigit a nobis scri
pturæ locum, quo probentur sancti intelligere nostras preces,
quasi quod non intelligant, ipse vllis aut rationibus, aut testi
monijs monstrauerit, esse perspicuum. Cum interim nõ de
sint viri sapientes, quibus videatur, nullo miraculo opus esse
ad hoc vt animæ corporibus exuta, præsertim felices, vitæ
tium cogitationes intelligant. Nam quid, inquirunt, obstac
bit? Localis intercapedo. Atqui ea quæ loco non circumscri
buntur, nulli rei possunt esse propinqua, atque adeo nec dis
stantia quidem, idcirco in alio mundo, ceu loco eminentiori,
constit

Dani. 2

Psal. 81
Iohan. 10Miraculo
secluso a
nimæ fel
ces viuē
um cogi
tationes in
reliqunt
secundum
aliquos.

constituta, vniuersa quæ geruntur apud nos ex equo prospiciunt. Obstabit fortassis secessus interiorum sensuum, qui sunt quasi remotiores animæ officinæ? Sed hi haud minus cedunt animis iam felicibus, quam corporibus glorificatis vniuersis corpora sunt cesura. Cur enim obsit animæ corpus, quominus suas vires exercent? Quinimo cur spiritus felix in cæteros spiritus non habeat eandem vim, quam corpora felicia in cætera corpora creduntur habere? Conferat nunc Philippus Lutheranam philosophiam cum his philosophis, nec indoctis, nec ineptis, aut si mauult, ad scripturas confugere, probet per eas quod spiritus beati preces non videant. Nam quod videre non possint nulla ratiocinatione probabit, nec validiora poterit argumenta producere, ad improbandum, quod hi non inualidis certe confirmant: Quæquam ad hoc vt intelligant oēs nostras preces, non est illis opus videre cogitationes, quandoquidem non sola cogitatione precamur. Postremo cum fidē exigit, quæ est illi velut pantonopia, non videt sufficere nobis dum cæteros rogamus, vt pro nobis orant, communem fidem quam habemus de Christo, quod quoties per nos ipsos vel per alios oramus, quod quid petierimus si nobis accipere expedierit, proculdubio fiet, sin minus, aliud salutis nostræ et Christi gloriæ magis expediens, pro illo reddetur: hoc tū Christi promissiones, tum sanctorum patrum exempla docent aperte. Nam David 2. Reg. 7 pro templi constructione, quam pie quidem optauerat, ac religiose accepit, vt filius, quem maxime sibi cupiebat in regnum succedere, quique aptior futurus erat illi functioni, 1. Reg. 6

1. Cor. 12 templum ædificaret. Paulus pro stimulo carnis, quem depre-
 cabatur, accepit vim, qua possent angelum satanæ superare.
 Math. 20 Christus denique pro calice quem a se transferri prolixius
 orauit, obtinuit, vt prætereuntis & quasi momētaneæ mor-
 tis commertio suos posset, hoc est, electos, æternæ vitæ mu-
 nere donare. Quam ergo fidem exigit in oratione Philipe-
 pus? Qua credamus, ac certo statuamus, nos quicquid petie-
 rimus assequuturos? Hæc qui possunt habere, qui diuersum
 & in se & in alijs sunt experti? Id quod exemplis modo des-
 criptis apparet. An qua credamus, aut fidamus illi, quæ obse-
 cramus vt pro nobis oret? Neq; hanc possunt habere, qui
 Rom. 11; viuientium preces efflagitant: Omnis enim homo mendax.
 Vnde fieri potest, vt pro nobis non oret is qui promisit, &
 vt oret, fieri etiam possit, vt non exaudiatur. Sed exigit fore-
 tallis fidem, qua credamus, non improbari a Deo huius-
 modi preces. Sic enim quærit a nobis: cum oratio debeat
 ex fide fieri, quomodo scimus, quod Deus approbet illam
 inuocationem. Nunc vt argumentationem redargutiōe se-
 mel exhauriam, ego vicissim ab illo quæro, cur dubitet plas-
 cere Deo, si sanctis deferamus honorem, quem peccatoribus
 deferri nunquam prohibuit? Si enim orare vt pro nobis o-
 rent, honorare est, hunc honorem vt sibi vicissim exhibeant
 peccatoribus præcipit Iacobus: Hunc honorem detulit Ro-
 Rom. 12; manis Paulus. Denique si indigni sunt sancti, vt pro nobis
 orent, quomodo peccatores digni sumus, vt pro nobis in-
 uicem oremus? Si autem pro alijs orare, res est indigna, vt
 a sanctis petatur, quomodo Christus orat pro nobis? Sed
 vnus.

vnus est, inquit Philippus, mediator Dei et hoim homo Christi
 stus Iesus, idcirco non licet nobis plures opponere media-
 tores. Quid ais bone vir? Nunquid omnes illi sunt tibi me-
 diatores, qui pro nobis orant? Ergo ego sum mediator tu-
 us, pro quo non semel (testis est mihi Christus) oravi, vt
 pietatis specimen quod haectenus dedisti, perficiatur: quod
 vero in te ad ecclesiae sanctae trutinam expensum, inuentum
 est minus habens, reficiatur ab eo, qui calamus cassatum non
 confringit, & linum fumigans non extinguit. Nec ego tan-
 tum, verum & vniuersi quantumlibet peccatores mediato-
 res esse poterimus, quibus praecipitur orare vt saluemur.
 Absit, vt tam vulgarem existimationem habeamus de me-
 diatore, cuius ratio sita est, non in eo quod pro caeteris po-
 test orare, sed in eo quod caeterorum omnium preces & o-
 pera in illo tantum & per illum placent, ei qui dixit: Hic est
 filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, & idcirco
 mediator est, hoc est, vniuersis factus medium salutis aeter-
 nae, vtpote de cuius plenitudine nos omnes accepimus, in
 illo enim habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter,
 & ideo noui testamenti mediator est, vt morte interceden-
 te in redemptionem earum prauaricationum, quae erant
 sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vo-
 cati sunt aeternae haereditatis, & caetera. Vides hic Chri-
 stum idcirco mediatorem esse pro nobis factum, vt sit via
 ad promissionum consequutionem, soluens, vt alibi dicitur,
 inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis
 euacuans, vt duos condat in semetipso, in vno nouo homine

1. Tim. 2
 Christus
 vnus me-
 diator
 quo inred-
 ligatur.
 Dani. 9

Isa. 43

Jacob. 5

Matth. 3

Iohan. 1
 Col. 1. & 2
 Heb. 9

Eph. 2

faciens pacem, vt recōciliet ambos in vno corpore Deo per
 crucem, interficiens inimicitias in semetipso, & Euangeli-
 zans pacem his qui longe erant: & pacem his qui prope.
 Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno sp̄s
 ritu ad patrem. Hunc mediatorem vniuersalis agnoscit ec-
 clesia: cui soli acceptum fert, quicquid gratiæ aut gloriæ hæ-
 ctenus collatum est, aut confertur hominibus: reliquos ve-
 ro quantumlibet sanctos colit, non vt mediatores, sed vt hu-
 ius mediatoris ministros, quinimo vt mēbra, per quæ mlti-
 toties nobis sua dona largitur. Quemadmodum vir pius
 solet indigenti denarium manu porrigere, lingua consilium,
 & cæteris sui corporis membris imbecillium necessitati fre-
 quenter adesse: Itaque cum sanctorum merita (quod nobis
 Philippus obiicit pro religione) orando citamus & interpo-
 nimus, non ex sanctis facimus mediatores, sed Christum
 in membris suis agnoscimus, cui innixi, illi Deo placuerunt.
 Id quod luce clarius apparet ex ordine, quem in solennibus
 precibus seruat ecclesia. Nā præter hoc q̄d cum sanctos ipsos
 alloquimur in letanijs, nihil ab illis petimus, nisi vt orent pro
 nobis, quoties illorū merita patrē deprecantes proponimus,
 semper vt per Christum Iesum oīa illa a nobis contingant,
 peroramus: nimirū aperte confitētes, neminem sanctorū esse
 idoneū ad placendum Deo, nedum ad nobis placādum, nisi
 Christus, in quo cætera sanctorum multitudo patri compla-
 cuit. Gratificauit em̄ nos in dilecto filio suo, in quo habemus
 redemptionem, &c. Vides nos vbiq̄ vnū profiteri media-
 torē, sine quo neq̄ nos neq̄ sancti ipsi, q̄rum meritis vtimur,

vt a Christo profectis, placere Deo poteramus: Vides nos
 vbiq; per illum interpellare patrem, vbiq; ad illum vnum,
 velut ad sacram anchoram, quod aiunt, confugere, cuius me-
 rita fatemur esse, non tantum quæ in proprio ac naturali cor-
 pore gessit, sed & illa quæ in mystico quotidie operatur. Sup-
 plebat enim Paulus, quæ desunt passionum Christi in carne Colof. 1
 sua pro corpore eius, quod est ecclesia: hoc est, patiebat Chri-
 stus in Paulo, quæ iam in seipso pati non poterat: Quod for- Colof. 2
 tassis significauit vulnus illud Christi corpori iam emortuo
 inflictum: Corpus nãq; Christi mortuū est ecclesia, cui dici-
 tur: Mortui estis & vita vestra abscondita est cum Christo
 in Deo, Quid aliud a nobis requiris? Testimonium, inquis,
 ex quo certo sciamus, quod Deus velit misereri, & exaudire
 inuocationes, per hūc vel illum propiciatorem, nam talis ex-
 tat de Christo promissio, de sanctis nulla extat talis promissio.
 Nobis non sunt opus alia testimonia, præter ea quæ de
 Christo mediatore & propiciatore tradūtur, cum fateamur
 omnia per Christum nobis a patre donari. Quod vero san-
 ctorum preces et merita, vt Christi membrorum, interponi-
 mus, non cogit noua testimonia proferre, cum nihil aliud ni-
 si Christum in illis agnoscamus. Quin potius oporteret Phi-
 lippum, qui ecclesiæ consuetudini & religioni temere recla-
 mat, ex scripturis probare esse impium, quod nos ex eisdem
 productum & expositum, nihil impietatis continere proba-
 uimus. Cum enim vniuersalis ecclesia ab origine mundi eun-
 dem semper habuerit mediatorem, haud magis fidei nostræ
 obest sanctorū inuocatio, quam Israelitico populo. Quod in
 p iij Gene.

Gene. 48 Gene. orabat Iacob vt inuocaretur super eos nomen eius, & nomina patrum suorum Abraam Isaac: quanq̄ nos nullius sancti nomen inuocamus, nec in vilius nomine petimus: tãtum illos, qui Deo placuerunt oramus vt nobis eundem suis precibus placent. Idq; tam prophetiis quam apostolicis doctrinis & exemplis. Cur enim tres amici Iob admonentur, vt illi cum septem tauris & totidem arietibus adirent, & pro eis sacrificium offerret, nisi quia ille aptior erat ad placandum hoc locaustis, cuius pietas magis placuerat? Aut quid sœueritatis habent illa verba. Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum, si non consuevit placari Deus, illorum præcipue precibus, quorum opera illi maxime placuerunt. In Christo tamen, cuius membra sunt omnes sancti, electi in ipso (vt ait apostolus) ante mundi constitutionem, vt essent sancti & immaculati in conspectu Dei in charitate. Tantum igitur habentes impositam nubem testium, quarto quoq; verbo prouocamur a Philippo, vt testimonium ex scripturis proferamus de sanctorum inuocatione: cum ipse nullum hætenus adduxerit ad probandum, quod sancti nõ sint inuocandi, tantum enthimematibus consuetis ex affirmatiuis colligit negatiuas, & accumulatur exempla, quibus ecclesiæ proceres reddat odiosos, Nã vulgi superstitionem nõ dignatur attingere. Quænam exempla? Quod ex sanctis facimus mediatores: quod sanctorum merita pro alijs applicemus, quod Christi gloriam in sanctos transferamus, quod fingamus Christum duriores esse sanctis, & ideo magis confidamus misericordiæ sanctorum, quam misericordiæ

diz

diae Christi: deniq; quod Christum fugientes, confugiamus
 ad sanctos. Quis hæc non exhorreat quis non excretur? Sed
 quam vera sint, ex proxime dictis apparet. Simile est quod
 inferius obijcit. Fortassis, inquit, ex aulis regum sumunt hūc
 ordinem, vbi amicis intercessoribus vtendū est. At si rex con-
 stituerit certum intercessorem, non vellet ad se causas per alios
 deferri: Ita cum Christus sit constitutus intercessor et pon-
 tifex, cur quærimus alios? Passim vsurpatur hac forma ab-
 solutionis. Passio domini nostri Iesu Christi, merita beatissi-
 mæ virginis Mariæ, & omnium sanctorum, sint tibi in re-
 missionem peccatorum, Hic pronunciatu absolutio, quod
 nō solum meritis Christi, sed meritis aliorum sanctorum re-
 conciliemur, & iusti reputemur, &c. Quærit a nobis Philipe-
 pus cum Christus sit constitutus intercessor & pontifex, cur
 quærimus alios? A quo vicissim ego quæro: Si ita Christus
 constitutus est intercessor, vt alij omnes superfluant, & sint
 prorsus inutiles, cur Paulus fidelium Romanorum querebat Rom. 15
 intercessionē? cur Iacobus docet vt vicissim omnes pro no- Iacobi 5
 bis intercedamus? Cur angelus pro ciuitate Hierusalem in- Hier. 1
 tercedebat? An aliud est orare pro alio, quam pro illo inter-
 cedere? Si rex ita constituit certum intercessorem, vt non ve-
 lit ad se causas per alios deferri, quomodo Raphael Tobiaē Tob. 12
 preces & eleemosynas detulit ante Deum? Et si angeli fide-
 lium causas non agunt apud Deum, quorsum spectant verba Matth. 18
 illa Christi: Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, qui
 in me credunt, quia angeli eorū semper vident faciem patris.
 Respondeat Philippus suis proprijs obiectiōibus, si nō vult
 negare.

negare scripturas, & quicquid pro illis responderit, pro nobis intelliget esse responsum: Acrius tamen vrgeret exemplum, quod affert de absolutiōe, si ita se res haberet, vt ille narret: Nam sacramentorum susceptio specialis quædam est fidei professio, qua soli Christo fidendum est, vt sacramenta sint efficacia, imo vt impia non sint. Sed quis nescit absolutio nis formam nihil aliud necessario exigere, quam simplicem enunciationem, qua significetur peccator absolui, cuiusmodi est hæc: Ego te absoluo: cui sunt qui præmittant, Dominus Iesus Christus te absoluat, alij: Dominus Iesus Christus qui plenam habet potestatem absoluendi, te absoluat, & ego auctoritate ipsius, &c. te absoluo: Verum hæc & alia ad ornatum verborum, aut excitandam deuotionem, eius qui absoluendus est, pertinet: & non ad necessitatem sacramenti. Cæterū verba quæ producit Philippus, vt nos insimulet impietatis, haud absolutionis partes sunt, sed precum, quas nonnulli adiungunt absolutioni, In quibus precibus, quod nihil habeat periculi sanctorum allegare merita, et illorum implorare preces, hæcenus exposuimus vtcunq; an sufficienter, iudicium sit penes pios & integros lectores, modo catholicæ veritatis, quam vniuersalis ecclesia vsu simul & doctrina retinet, integritas maneat semper incorrupta. Iam quod varijs diuisi vniuersæ tribuantur procurrationes, velut sortiones prouinciarū, &c. quæ vltimo & maximo huius articuli paragrapho Philippus enumerat, non de sapientium errore, quod nobis opus probat, sed de vulgi simplicitate, & quorundam verbo Dei abutentium ad quæstum, procedunt iniquitate. Quæ omnia & si

Absolutio
qbus ver-
bis confi-
stat.

et si pontificum ac sacerdotum discordia interdum & collusionem hactenus creuerint, nunc Christi Iesu favore primum, deinde verbi Dei sarculo indies quæ impia sunt aut vana succiduntur, quæ vero præter impietatem retineri possunt, aut purgantur, aut excoluntur, aut diriguntur: idque citra tumultus & schismata, quæ sunt maxime vitanda inter fideles, quoad salua pietate vitari possumus, Quibus vitandis atque sedandis nos utcumque pro nostra virili parte laboramus: Quod si nobis plantatibus atque rigantibus nondum visum est arcanæ Dei sapientiæ, ut pacis incrementum succedat, bona tamen spes est fore, ut affectus Christo probetur, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum.

Philippica XVII. De communione Eucharistiæ sub vtraque specie.

Communio sub vtraque specie, de qua Philippus oppido quam insolenter disserit, bifariam potest a laicis usurpari: aut quia Christum non esse sub alterutra credunt: aut quia non existimant satisfieri Christi præcepta, nisi sub vtraque specie communicent: Horum prius nemo hactenus credidit, præter eos, qui usque adeo insaniunt, ut negent realem Christi præsentiam in sacramento. Quorum hæresim præsentis opere non attingimus: tantum cum illis agimus, qui de sacramento Eucharistiæ catholice credunt, sed non perinde (tametsi religionis causam suæ temeritati prætexunt) religiose & pacifice utuntur. Quo igitur nomine appellem nouum hunc ritum, quem priuato

Comunio sub vtraque specie bifariam potest a laicis usurpari.

q consilio

consilio aduersus vniuersalem ecclesiam inuexistis? Creditis nobiscum Christum non diuidi specierum varietate, vt in altera solus sit sanguis, in altera sola sit caro, alioq in neutra esset Christus, nec in vtraq; quidem, cum necq; caro sine sanguine viueret, necq; sanguis esset viuus extra carnem: Cum ergo nō estis vnius speciei communionē contenti, quia creditis necessarium esse vnicuiq; fidelium ad æternæ vitæ consequutionem, vt sub vtraq; specie communice, sic enim habet vestra confessio: Laicis datur vtraq; species sacramenti in cœna domini, quia hic mos habet mādātum domini. Bibite hoc omnes, vbi manifeste præcipit Christus de poculo vt omnes bibant, &c. Falsa est igitur hæc ecclesia, quæ tam multis sæculis hunc morem intermisit, non enim constat, vt vos ipsi in confessione vestra fatemini, quādo, aut quo autore mutatus sit mos geminæ cōmuniōis, qđ proculdubio facile constaret, si nō esset iam verustissima ista mutatio. Quod si admiserimus ecclesiam tot sæculis errasse, videtis quā multa infideles aduersum nos colligerent absurda. Nā vt cætera p̄termittam, quonā autore errauit? Illa nimirum, qui pollicitus est ei, se affuturum vsq; ad sæculi finem, quiq; spiritum sanctum illi promisit, a quo doceretur omnem veritatem. Quo modo vero hanc docuit, circa quam (cum tamen a vobis necessaria, ad salutis æternæ consequutionem asseratur) vniuersa ecclesia tot sæculis errauit. Hæc obiectionem diluit Philippus huiusmodi verbis: Nos, inquit, ecclesiam excusamus, quæ hanc iniuriam pertulit, cum vtraque pars ei contingere non posset, sed autores qui defendunt, recte prohiberi vltimū integrum

March. 26

omnino
perit dicit
id est
et munit
et dicit
March. 26

Johan. 16

gri sacramenti, quicq̃ nunc non solum prohibent, sed etiam
 vtentes integro sacramento excōmunicant, & vi persequuntur,
 non excusamus: ipsi viderint, quomodo Deo rationem
 suorum consiliorum reddituri sint. Nec statim iudicandum
 est ecclesiam constituere, aut probare, quicquid pontifices cō-
 stituunt, præsertim cum scriptura de episcopis et pastoribus
 vaticinetur in hanc sententiam vt Ezechiel ait: Peribit lex a Ezech. 9
 sacerdote. Philippus his verbis ita causam ecclesiæ agit, vt in-
 ius trahat plures, non modo pontifices & episcopos, verum
 & viros non minus pietatis obseruatione quam sapientiæ
 fulgore conspicuos; quorum tempore constat intermissum
 fuisse morem cōmunicandi sub vtraq̃ specie: Est enim vsq̃
 adeo vetustus vnus speciei vsus in communione, vt eius ini-
 tium nec aduersarij quidē inuenire potuerint. Est apud Eu-
 sebiū Cæsariensem libro VI. Ecclesiasticæ historiæ cap. Eusebius.
 XXXIII. epistola Dionysij vetustioris aliquãto episcopi vi-
 ri pietate iuxta atq̃ eruditione insignis, qua non obscure si-
 gnificatur Eucharistiæ sacramentum vnica specie iam tunc
 solitum tradi saltem infirmis. Eius verba vt interpretata sunt
 a Rufino transcribam: Dionysius vero ad hoc scribendo
 ad supradictum Fabianum intexit etiam quandam histori-
 am dignam memoria dicens: Serapionem quendam fuisse
 apud Alexandriam, vnū ex his qui lapsi sunt, eundemq̃ sæ-
 pe deprecātū, vt susciperetur, nec tñ impetrasse. Oppressum
 deinde hūc esse ægritudine, ita vt triduo iam sine voce prorsus
 iaceret. Paululum vero quarta die respirantem, vocasse
 ad se filiam suam, & dixisse: Quousq̃ me detinetis? Quæso
 q ij vos,

vos, cito aliquis presbyterum roget, vt possim aliquando dimitti, & cum hoc dixisset, rursus sine voce permansit: Abijt cursu puer ad presbyterum noctis tempore. Infirmabatur presbyter, venire non potuit. Tamen quia praeceptum fuerat a me, vt lapsus in exitu nemo consolationis solatia denegaret, & maxime his, quos prius id rogasse constaret, parum Eucharistię puero dedit, qui ad se venerat: Quod infusum iussit seni praeberi. Regrediente adhuc puero, antequam ingredere retur domum, rursus Serapion respiciens, redisti, inquit, fili, & licet presbyter venire non potueris, tu tamen imple quod tibi praeceptum est, vt possim discedere. Cumque esset completa solennitas, velut cathenis quibusdam vinculisque disruptis: laetio rem iam spiritum reddidit, &c. Haec Eusebius. Vnde quod sacramentum commissum est puero, quod paruum Eucharistię datum, quod infundi iussum, vino scilicet aut aqua, quo sumi posset ab aegroto, qui moribundus & aestuans glutire nequibat, omnia haec declarant in sola specie panis accidisse. Nam si moris esset specie vini dari, non fuisset opus infusionis tam discrete meminisse. Sed vltima fuerit aliquando ecclesia utraque specie. At eadem generali synodo mutauit hanc consuetudinem: quinimo iam dudum aetates iustissimis causis mutata eidem restitui vetauit. Nec auctoritatem quam Philippus detrahens pontificibus verbis prophetae conatur, vniuersalis synodi decretis negare poterit, tamen si nihil sit tam firmum & euidentius, quod non possit apud ignaros eleuari: Vnde & aduersus haec & id genus alia argumenta obijcitur Christi praeceptum quod nullis hominum consuetudinibus aut decretis

possit labefactari: Bibite, inquit Christus, ex hoc omnes. Nos Matt. 26
Christi praecepta labefactare non conamur, sed intelligere, nec
animum inducere possumus ecclesiam vltio tempore Christi
sui praeceptum deseruisse; ne dum aduersus illud quicquam
publice decreuisset. Cum enim generalis concilij decreta pro
duxerim, non me existimo humanam consuetudinem; aut
humanas allegasse leges; sed diuinas, quandoquidem eo loco
habenda sunt quae generali synodo sancuntur, maxi
me si totius ecclesiae catholicae consensus accesserit, non sus
fragiorum (quod heri nequit) collatione declaratus, sed vni
uersorum, qui alias nunquam discesserant ab ecclesia, obedi
entia & approbatione processus. Consideremus tamen si pla
cet, qui sint illi, quibus praecipitur ut bibant. Nempe apo
stoli Christi duodecim, cum quibus discumbere ut nar
rat Matth. quibus succedunt episcopi & presbyteri: ita ut si
ad homines illos verba Christi referas, nullos possint alios
obligare, si vero ad ordinem et personas quas gerebant solos
obligant sacerdotes. Alioqui cum aequae generaliter dictum
sint hoc facite in meam commemorationem, omnibus Chri
stianis esset praecipitum ut consecrarent, aut si haec verba non
praecipiens sunt ut illa: sed potestatem tradentis, omnibus
esset collata consecrandi potestas. Id quod testis Lutherus olim
docuerit, a nullis est Lutheranis hucusque receptum: Solum enim sa
cerdotes consecrant, & nihil ab ecclesiae consuetudine & do
ctrina in hoc differt vestra confessio. Quicquid igitur praes
criptionis & praecipiti habent illa verba, non ad omnes Christia
nos, sicut nec posteriora haec referendum est, sed ad sacerdotes;

qui vtriusque censuræ pondus sustinere debent. Est tamen aliquid in prioribus nempe illis: Bibite ex hoc omnes, quo potuerunt simplices Christiani aliquando vti, sanguinis scilicet potio, quod non est in posterioribus: quippe quod cum solam significant hierarchicæ potestatis collationem, nihil sit in eis quod simplicibus Christianis possit concedi. Et quamquam Philippus oblitus auctoritatem quam vna vobiscum Germani, se deferre synodis vniuersalibus superius est professus, non existimet ab ecclesia fieri quod pontifices constituant. Augustinus tamen ecclesiam fecisse iudicat, quicquid pontifices & episcopi, ceteris Christianis non refragantibus faciunt. Et hinc assumit potissimum medium argumentationis aduersus Donatistas: Cum igitur tot sæcula pontifices & cæteri sacerdotes sanguinem Christi non ministrauerint laicis, nisi quatenus ad corporis communionem sequitur sanguinis participatio & communi fidelium non refragantium consensu ista communio sit probata, tanquam que sufficeret ad æternam salutem, nemini dubium esse debet, quin prosit, & sufficiat, nec opus sit laicis communionem potuli, ne cogamur alioqui dicere, tam multos annos ecclesiam caruisse re, quæ necessaria illi erat ad salutem animarum. Imo nullam cogemur credere toto illo tempore ecclesiam fuisse, si nemo erat in illa qui hanc veritatem auderet publice profiteri, & pro ea si opus esset mori. Quamquam quem per Deum vererentur, aut quem timerent. Principes? Horum nihil intulerat, nec ad illos attinebat huius causæ cognitio: Romanum pontificem? Atqui ecclesiæ nunquam defuerunt aliquot viri boni,

boni, quorum tanta esset pietas & fidei virtus, vt vtrisque
 principibus etiam inuitis, quin & mortem intentantibus,
 veritatem, quæ scitu necessaria videretur ecclesie, nunquam
 fuerint tacituri. Seruauerat sibi dominus in Israellis plebecula Rom. 11
 la flagitijs & infidelitate corrupta septem milia virorum, &
 Christiana respublica, per vniuersum pene orbem diffusa,
 nullum tot sæculis habuit, qui staret a veritate, qui clamaret,
 & profiteretur, quod tantopere necessarium erat ei & cæte- Job 34
 ris vniuersis fidelibus. Ego quidem nequeo hactenus intel- - 015/02
 ligere, quid conducatur, aut quid emolumentum afferat ponti-
 ficibus & cæteris sacerdotibus hæc consuetudo, vt si in rem
 Christianorum esset vtriusque speciei communio, non il-
 lam perpetuo retinerent. Haud enim auget subtracta census
 ecclesiarum: neque quia lex est prohibitiva dispensationibus
 aut compositionibus dicit Romanos, tantum prospicit fide-
 um pietati, ne circumducto calice & promiscuæ multitudini
 virorum, foeminarum, adolescentium, senum, sapientium, in-
 sapientium, ægrotantium, & valentium, decumbentium, &
 ingredientium propinato, sinistrum aliquid accideret, eor-
 um quibus tener ac fluidus liquor est obnoxius. Qua in re
 non conferimus Christi præceptum cum humanis traditio-
 nibus, nec humanam prouidentiam diuino mandato præ-
 ferri contendimus: sed hoc agimus, vt intelligantur Chri-
 sti verba per Philippum aduersus nos producta, quorū opti-
 ma interpret est cōsuetudo Christianorum, non quæcunq;
 sed cum sanctissimorum virorum, tum catholice synodi do-
 ctrina confirmata, & omnium fidelium roborata consensu.

Non

Non satis assequi possum, quid sibi velit Philippus, cum dicit nostros theologos non hoc egisse Auguste, ut excusarent ecclesiam, cui adempta est, inquit, altera pars sacramenti: Et addit: Id decuit bonos & religiosos viros. Erat querenda firma ratio excusandæ ecclesiæ, & docendarum conscientiarum, quibus non potest contingere, nisi pars sacramenti. Nunc ipsi defendunt recte prohiberi alteram partem, & ver-
 tant concedere, usum vtriusque, &c. Quid ego audio? An non excusat ecclesiam a sumptione alterius partis, qui defendit recte fidelibus prohiberi laicis? An aliter defendenda est, quam docendo, austruendo, confutãdo? Scimus omnes quomodo sit actum de hisce rebus Augustæ: non armis, sed verbis, non exercitiis, sed literis, non turbulento vulgi præiudicio, sed tranquillo sapientium congressu: ubi defendisse atq; probasse, recte prohiberi laicis alteram speciem communio-
 nis, quid aliud est, quam ecclesiam excusasse? Si modo excusatione opus est ecclesiæ, quæ nihil excusandum statuere potest aut docere. Excuset ecclesiam Lutherus, qui illam toties accusat, qui a tempore Nicæni consilij ecclesiam a veritate lapsam ausus est blasphemare. Nos sola ecclesiæ consuetudine & approbatiõe vniuersa, quæ nobis crimini dantur ab hæreticis, excusamus: q̄ sanctam & catholicam ecclesiam agnoscimus, & in symbolo profiteamur: quod nequiquam esset, si quisquam accusandum admitteret. Erramus singuli fortassis catholici, oēs tamen errare non possumus. Nam, qualis fuisset ecclesia, in qua tot sæculis nemo fuerit, q̄ pro re adeo necessaria nempe pro Christi præcepto (si Philippo credimus)

Ecclesie excusatio.

puble

publice deserto reclamaret, vsq; ad Hussem & Vicklefum
 nouellos hereticos Lutheri duces. Non vult recipere Philip
 pus locos, quos nostri ex scripturis produxerunt, ostenden
 tes apostolorum tempore vsos fuisse fideles altera parte sa
 cramenti, idque significari, quoties de fractione panis calice
 prætermissio fit mētio. Fortassis hic est tam superstitiose dia
 lecticus, vt non admittat negatiuam collectionē ex affirma
 tiuis propositionibus, qua tamen nihil frequentius (quod su
 perius non vno loco monstrauimus) solet vti. Nos vt non
 omnes huiuscemodi collectiones probamus, ita non omnes
 reijcimus in disputatione, loquor theologica, in qua summo
 iure agere, est interdū iniuria sacras literas afficere: Vbi præ
 termissum fuerit aliquid, quo maxime opus erat his quæ di
 cuntur, quodq; maxime cohærebat cum eis, videtur scriptu
 ra negare, qd nō asseuerat: atq; adeo tunc temporis nō pro
 fus inepte ex affirmatione vnus & alterius prætermissione
 colligitur eius quod prætermissum est, quodq; nusquam est
 alias in eisdem literis affirmatum, negatio. Cæterum causam
 cur Philippo nō probetur huiusmodi collectio, audiamus:
 Quamquam autem, inquit, non valde repugnamus quomi
 nus aliqui (loci scilicet adducti) de sacramento accipiantur,
 tamen hoc non sequitur vnam partem tantum datam esse:
 quia partis appellatione reliquum significatur communi cō
 suetudine sermonis. Pulchra, me Christo, responsio, per quā
 sequitur non potuisse fideles corpus Christi sumere sine san
 guine, non tamen sequitur, non potuisse panis suscepisse spe
 ciem, sine specie vini. Quandoquidem regulariter vnus
 r partis

F. ALFONSVS VIRVESIVS

partis intelligentia, tunc in alterius expressione concluditur, quando neutra potest esse sine altera, aut illud efficere quod totius narrationis summa complectitur. Ita animæ appellatio corporis, interdum etiam totius hominis significationē in sacris literis habet, & multi id genus tropi in eisdem inveniuntur. Corpus autem Christi viuum, quale continetur in sacramento, quanuis non posset esse sine sanguine, potest tamen sub specie panis contineri & fidelibus tradi sine sanguinis seorsum consecrati participatione. Nam etiam tunc cum Apostoli Christo Iesu ministrante communicauerunt suscepta panis specie verum corporis Christi atq; perfectam, calice etiam nondum hausto cōmunionem susceperant, tamen si alijs mysterijs ante poculum nondum complectis: quæ mysteria non ad quosuis Christianorum, sed ad Hierarchas solummodo in ecclesia pertinet. Haud igitur est opus ijs locis, quæ Philippus fatetur accipienda de sacramento, vt addamus de nostro, calicem in scriptura prætermisum, quando quod attinet ad veram corporis & sanguinis Christi cōmunionem, æque perfecta est sine poculo atq; cū eo. Et hæc de Philippi responsione per tropos: Est autem operæ precium animaduertere, quā æquus sit nobis Philippus antagonistes: Cū locū producit ex scripturis, contendit singula verba simpliciter esse accipienda: expositiones, si quæ afferuntur, clamat esse impias, esse sophismata, cū vero vicissim scripturæ locis vrgetur, tunc quid non comminiscitur, vt effugiat. Ibi omnis abscedit scripturæ simplicitas: accedunt tropi dialectici grammatici, rhetorici, vt est in hac responsione videre:

Verū corpus
Christi
sine poculo
atq;
eius eo.

In multitudine argumentorum quæ producuntur a nostris haud possunt omnia esse paria. Philippus infirma quæque carpit, inuadit, exagitat: & vsque ad sanguinem, quod aiunt, emungit. Et fingamus, inquit, liberum esse vti vna parte aut ambabus, quomodo poterit prohibitio defendi? Quomodo? Quia si calicis cõmunio non est necessaria, non debet in periculum contumeliæ Christi vulgo concedi. Postremo ipse (quod nostros accusauerat non fecisse) ecclesiam excusat, quæ hanc iniuriam pertulit. Imo vero, hoc est, ecclesiam accusare. Nam (vt nos etiam pro nostris attigimus) qualis esset ista ecclesia quæ prætulit antiquari Christi præceptũ, quæ non stetit a Christo aduersus sacramenti diuisores, non clamauit, non totis viribus satagit, vt retineatur Christi mandatum si de hac re vllum esse credebar? Pertulit, inquit Philippus, hanc iniuriam. Carnificum iniurias & tyrannorum pertulit ecclesia, quæ & hodie illi non desunt. At quamobrem illas pertulit? Non vt conniueret & dissimularet veritatem, sed vt veritas regnaret, & aduersus mundi huius & inferorum phalanges esset in propatulo, nec hostium peruicacia posset aboleri, aut obscurari Christi doctrina. Nam hoc est quod ecclesia ferre nequit: alioqui non esset ecclesia. Quinimo tantum vt hæc non ferat, omnia discrimina subire decreuit, sciens quod portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Vnde & gloriatur in Psalmo: Propter verba, inquit, labiorum tuorum ego custodiui vias tuas. Nos ergo illam duntaxat ecclesiam agnoscimus, quæ Christi præcepta perpetuo retinet, nec vnquam passa est

Matt. 16
Psalm. 16

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Gala. 1

incercipi veritatem. Idcirco quãuis nouandarum rerum cupiditate, vt vulgi curam gerere videantur, fingunt vniuersis præcipi, quod solis sacerdotibus est præceptum, nos tamen quicquid ecclesia ausa est intermittere, constanter asserimus, non esse Christi mandatum. Sed vtinam abscindantur, qui vos conturbant.

Philippica XVIII. De cœlibatu & matrimonio.

Nlli magis sibi regnare videtur Philippus, quã cum causam agit matrimonij, aduersus illorum cœlibatum, qui sacris iniciantur. Sic in exordio velut cestro percitus furit, gestit, subsannat, inuehitur, contumelijs indulget, & maledictis theologos nostros infectatur, atque lacescit, vt nihil minus in Evangelica controuersia quam Euangelium præstet. Ita triumphat, ac sublimis effertur, quasi in limine controuersia vicerit. Mox ad artem conuersus, exorditur ab insinuatione, quam Cæsaris laudibus amplificat, conatur aduersarios trahere in inuidiam, & nullum non monet lapidem, quo lectoris animum præiudicio sibi conciliet. Nos oratoris partibus Philippo concessis, vt de quibus optime præcipiat, magnifice præstet, Evangelica modestia contenti, theologi patres exequi conabimur, & ita exordijs præteritis, ac Cæsaris nunquam satis pro merito celebrati laudibus prætermisissis, in rem ipsam omnes considerationis, & orationis nostræ nervos intendamus. Et quoniam Philippus in præfatione iudicem ambit virum bonum, & timentem DEI, omnes

vos

vos obsecro, quotquot estis in Germania viri boni (neque enim dubito plures esse) adeste animis, & vtriusq; partis argumenta simul expendite. Primum quoniam duplex hominum genus coelibatum in ecclesia proficitur, clerici scilicet & monachi, quorum non vtriq; eodem iure tenentur ad continentum: nos primo de ipso coelibatu indefinite, & sine personarum designatione, mox de sacris initiatorum, vltimo de monachorū coelibatu differemus: Coelibatum fatemur nemini esse præceptum lege diuina, neq; coniugium quidem: id quod & Philippus ipse negare non potest, tametsi coniugium multis verbis, testimonijs, & argumētis conetur astruere, vniuersis esse præceptum, qua tamen de re inferius sibi aduersatur, secumq; pugnat, nec sibi vnq̄ in hac materia constat. Sed vt cunq; se habeant verba Philippi, hoc citra controuersiam est: Christianis non esse præceptum coniugium, quibus non semel consulitur coelibatus. Imo nec bonum quidem est coniugium, tantum abest vt sit præceptum, si Hieronymo credimus: Illi enim est minus malum in remedium maioris permiffum. At iniquior fuit matrimonio Hieronymus, non negamus. Fortassis hanc sæueritatem illius temporis lasciuia & Ioviniani hæretici petulantia requirebat, nos in neutram partem ab euangelica doctrina declinantes dicimus, bonum esse coniugium, sed meliorem coelibatum. Qui matrimonio iungit virginem suam, benefacit, & qui non iungit melius facit, Quin & toto ferme capite de hoc discrimine Paulus differit. Præterea Christi doctrina tantum abest a præcepto coniugij, vt cum de illo ageret, potius videatur præcipere

Coelibati
duplex ho-
minum
genus in
ecclesia
proficitur.

Coelibati
neq; coniu-
gium ne-
mini est
præceptū.

Hierony.

1. Cor. 7

Matth. 19

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

re coelibatum, eis saltē qui possent capere verbum hoc, cum tamen coniugium nemini præceperit. Qui sunt, inquires, qui possunt capere? Nō admodum multi, vt reor, sunt tñ aliqui, alias frustra dixisset Christus: Qui potest capere capiat. Contendit tamen Philippus coniugium præceptum esse, si non omnibus, certe ijs qui continere non possunt. Vnde probat:

Vniuersa
bona diui
nis legib9
non præci
piuntur.

Ohe mille locis scripturæ, & est in specie verisimile. Sed quādo hic veritatem tantum inquirimus operæ precium facturos nos credo si rem ipsam introrsum dispiciamus. Est quidem coniugium, vt superius diximus, bonum: nō tñ vniuersa bona diuinis legibus præcipiuntur: sed illa, quorum opposita sunt in vniuersum mala, vt fides cuius oppositum est infidelitas, pietatis impietas, modestiæ luxus, pudicitæ libido, &c. Hæc & id genus alia sunt bona, quæ sacris literis præcipiuntur, aut necessaria prædicantur, coniugio vero cum opponatur coelibatus, illo superior atq; perfectior non erit cōiugium, de ijs quæ mandantur, vt fiant sed quæ volentibus facere permittuntur, & probantur etiam si velis. Alioqui maximo se piculo exposuissent multi viri boni, q nesciētes an possent continere, coelibes tamen conati sunt viuere. Quis em̄ aut vnde scire potest homo, quod continere non possit? An qa non tentatur? Ego huiuscemodi homines, si qui sunt, non existimo esse illos, qui se castrauerunt propter regnum ccelorum: sed qui ex vtero matris nati sunt eunuchi, non orbitate membrorum, quæ nemini aut quam paucissimis in vtero matris contingit, sed singulari naturæ proprietate, quæ a quodam corporis temperamento proficiscitur. Nam eos qui se castrauerunt

Matt. 19

uerunt propter regnum cœlorum, legimus multis fuisse tenta-
tionibus obnoxios, quas etsi frequenter sentirent, nunq̄ ta-
men conserunt. Huius rei exempla non est opus in Hie-
ronymo, Benedicto, & cæteris antiquissimis monachis requi-
rere, cum Paulus apostolus abunde suppeditet, cui datus est ^{2. Cor. 11}
stimulus carnis, propter quem ter dominum deprecatus est.
Et ad Rom. Fatetur se inuenire in membris suis legem quã ^{Rom. 7}
dam repugnantem legi mentis suæ, & captiuum ducentem
in legem peccati, hoc est, concupiscentiam, quæ erat in mem-
bris eius. Addit tamen: Si autem quod nolo illud facio, con-
sentio legi quoniam bona est. Et multa alia, quibus ostendit
se non consensisse ijs, quæ per concupiscentiam sentiebat, de
quorum numero erat stimulus ille carnis, quem tãtopere de-
precabatur. Quibus ergo notis dignoscantur illi, qui conti-
nere non possunt? Certe difficile est, esse tamen nonnullos,
negare non audeo cum Christus dicat: Non omnes capiunt
verbum istud. Et qui potest capere capiat. Cæterum ex his
quæ dicta sunt, apparet coniugium non esse præceptum o-
mnibus, quia multis consulitur cœlibatus, nec eis q̄ continere
nequeunt, possumus dicere coniugium præcipi, quoniã cum
hos difficillimũ sit dignoscere, ita vt de seipso vnusquisq̄ ni-
hil minus sciat, quam vtrum possit an non possit continere:
huiusmodi præceptum aut omnes in matrimonium protru-
deret, cũ in rebus ambiguis tutiorem non eligere, sit periculũ
amare, atq̄ in illo, sicut ait scriptura, p̄ire: aut difficillimis seru- ^{Eccl. 8}
pulis conscientias irretiret. Quomodo ergo his malis occur-
rit diuina sapientia? Nempe neutrum præcipiendo, nec
matris

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Math. 19

1. Cor. 7

matrimonium nec cœlibatum, sed vtrunq; permittendo, vtrunq; probando, semper tamen alterum, hoc est, cœlibatum præferendo: & frequentissime consulendo. Qui potest capere capiat. Bonum est homini mulierem non tangere. Et rursum: Dico aut non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permanserint sicut & ego. Et rursum: De virginibus præceptum dñi non habeo, consilium aut do, tanq̄ misericordiam consequutus a Deo: Et paulo inferius: Si acceperis vxorē, non peccasti: & si nupserit virgo non peccauit: tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Postremo totum caput, verbis quæ supra citauimus, concludit: Qui matrimonio iungit virginem suam benefacit, & qui non iungit melius facit: Et, Mulier alligata est legi: quāto tempore vir eius viuuit, quod si dormierit vir eius, liberata est a lege, cui autem vult nubat, tātum in domino: beatior tamen erit si sic permanserit secundum meum consilium. Vides vbiq; a Paulo matrimonium non præcipi, sed indulgeri fragilibus, cœlibatum vero præferri, et ad illum capescendum vniuersos subinde moneri.

Gene. 1

Finis creationis hominis qd.

Aduersus hæc omnia plures locos ex sacris literis producit Philippus. Primum, inquit, Genesis docet, homines conditos esse, vt sint foecundi, & sexus recta ratione sexum appetat: Digna profecto autore Philippo scripturarum interpretatio: Scilicet hic erat finis tam magnifici operis, quod sex diebus absolueret virtus diuina, vt homo totius opificij princeps & scopus lusitaret in aula mundi vernante floribus & pratis, luminaribus & stellis ornata. Ego hominem me esse scio, absit tamen vt credam, ad hoc conditum esse, vt gigneret

dis

dis liberis inseruiam neque quicquam huiusmodi in Genesi traditum inuenio: Superior finis propositus est homini, nempe vt præesset piscibus maris, volatilibus cœli, & bestijs terræ, & sic vniuersis hisce creaturis vtens solo frueretur creatore. Hic finis est, & ratio diuino prorsus opificio congruens: Geneseos verba sunt: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram & præsit piscibus maris, &c. Vides hominis finem vsq; adeo sublimem, vt creaturis omnibus eminentior ipsum attingat creatorem: Hoc est enim ad imaginem dei factum esse, vt Augustinus exponit, vt eius capax sit, & particeps esse possit. Et Chaldæus paraphrastes interpretatur. Vt sit sicut similitudo nostra. Hic est finis noster, hic scopus, quo vniuersa præcepta diriguntur, quæ vere sunt, præcepta: Nam gignere quantum legitime filios conditione naturæ nostræ sequitur, non assequitur finem, quod id ipsum vt donemus aliquando fuisse præceptum, erat fortassis cum orbi ita deerant homines, vt defecturum videretur genus humanum, nisi illi qui supererant alios procrearent: vnde eadē verba quæ in exordio mûdi duobus hominibus dicta sunt, post diluuium paucissimis illis qui superfuerunt denuo repetuntur, vt intelligas præceptum illud totius orbis inseruire necessitati, non vniuscuiusq; libidini, aut quantumuis honestæ voluptati: Nunc vero cum plenus hic mundus sit colonis, vniuersis consulitur coelibatus, nemini præcipitur cōiugium. Roget tamen aliquis: Num si omnes quotquot sunt homines, essent coelibes, nonne periret humanum genus, ita & tunc cum paucissimi erant: Huic quæstioni respondet Hieronymus

August.

Gen. 9

Hierony.

mus contra Vigilantium: Si omnes, inquit, virgines fuerint, nuptiæ non erunt: interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obstetrices absque mercedibus mendicabunt, & grauissimo frigore solus atque contractus dormitantius vigilabit in lectulo: Rara est virtus, nec a pluribus appetitur.

August.

Atque utinam hoc omnes essent, quod pauci sunt, &c. In eandem sententiam respondet Augustinus huic quaestioni, quam sibi etiam ipse proposuerat. Attamen verba illa, inquit, Crescite & multiplicamini mandatum Dei continent, præcipientis ut homines gignant, & terram impleant hominibus, quæ etsi modo sit plena, cito tamen in desertum & solitudinem redigeretur, si homines a generatione cessarent: unde & verba illa, Crescite & multiplicamini, non permittentis sunt sed præcipientis, id quod modus ipse loquendi præ se fert. Quatenus & quando præceptum sit homini generare (si modo præceptum est unquam) modo exposuimus: idcirco nihil noui affert hæc obiectio, præter hoc quod verba Dei, speciem videntur habere mandati: Quanquam & huic parti nihilominus respondisse mihi videor.

Mandati non specie verborum sed re est expendendum.

Matth. 19

Mandatum enim non specie verborum, sed rei ipsius pondere est expendendum. Alioqui si quicquid imperatiue dicitur præcepti vim habet, nihil apertius præcipitur quam coelibatus ijs qui possunt continere: quibus dicitur: Qui potest capere capiat. Hæc formula imperatiui modi est, secundum quam multi coniuges qui possent alioqui coelibes vixisse, contrahendo peccassent. Nam ut sint multi coelibes, qui continere nequeant, certe coniuges aliquos esse non dubito, qui continere possent, si coelibes

bes permanere voluissent, quos peccare contrahendo dicemus, si quicquid imperatiue dicitur admiserimus, esse præceptum. Non ergo quia imperatiue dicitur, Crescite & multiplicamini, statim iudicandum est esse præceptum, sed ad rem ipsam, de qua scriptura loquitur, est attendendum, an videlicet ita sit bona, vt quæ illi ex aduerso fuerit opposita, sit mala. Quanquam quid opus est tam proluxa disputatione, ad ostendendum verba illa non continere præceptum, cum ex ijs quæ paulo ante scriptura commemorat, constet non ideo esse dicta, vt aliquid præcipiant, sed vt fecunditatem quandam & propensionem ad gignendum hominum naturæ conferrent: Cuius rei signum est euidentissimum, quod eadem verba dicta fuerant paulo superius piscibus vniuersis & volatilibus, quibus vt de præcepto nunc loquimur, constat nihil præcipi posse, cum sint rationis atque adeo libertatis prorsus expertes: Verba ergo ista, crescite & multiplicamini, non pro imperio dicta sunt, sed pro beneficio, Contulit enim illis Deus non tantum hominibus, verum & animalibus brutis naturalem illam gignendi vim atque propensionem, qua semel a Deo condita vnaquæq; genus suum nemine etiam imperante prouehunt atque conseruant. Ita quod sicut dixisse Deum, fiat lux, nihil aliud est quam fecisse vt esset lux, & dixisse, Germinet terra, fecisse vt terra germinaret, ita dixisse: Crescite & multiplicamini, nihil aliud esse videtur, quam fecisse vt animalia crescerent & multiplicarentur. Sed quid hoc ad præceptum de quo loquimur? Certe non magis quam illud: Con-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

gregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt in locum vnum, & appareat arida, quod etiam sub formula dictum est imperandi.

1. Cor. 7

Adduntur etiam apostoli verba, ad confirmandum præceptum esse cōiugium. Propter fornicationem, inquit Paulus, vnusquisq; vxorem suam habeat, & vnaquæq; suum virum. Et illud: Melius est nubere quam vri. Hic tamen locus nihil præcipit, tantum permittit nobis cōiugium ne fornicemur: Quod si mihi non habetur fides, consulantur omnes veteres interpretes, quorum si vel vnus fuerit inuentus, qui hæc verba interpretetur esse præcipientis, vt nunc præceptum accipimus, fateor me causa excidisse. Nam de formula imperandi iam exposuimus, quod non quotiescunq; ponitur intelligenda est præcipere. Loquuntur imperatiue qui mandant, qui vetant, qui suadent, qui precantur, qui docent, qui permittunt, & ad multa alia vsurpatur modis imperandi: Quod si vbicunq; positus est intelligitur præcipere, hoc iam confesquetur præceptum esse non potentibus continere vt vxores ducant, potentibus vero, vt permaneant cœlibes, ita enim imperatiue dicitur: Qui potest capere capiat. Sicut vnusquisq; propter fornicationem vxorem suam habeat. Iam si hoc admiserimus, vides quam perplexa, quam ambigua redderentur omnia, quæ ad cœlibatum pertinent & cōiugium, quam multi coniuges deberent continuisse, quam multi cœlibes cogerentur ad matrimonium, quod, vt cætera prætermittam, omnibus sapientibus dicitur onus. Sed quid hominis ego sum, qui multis coner verbis & coniecturis astruere, Pauli verba non esse præcipientis, quod per sese perspicuum

Matth. 19

cuum

cum est & evidens: Etenim si Paulus hoc vellet, vt vnusquisq; teneretur vxorem ducere, quomodo possent illi constare quę toties repetit eodem capite: Bonum scilicet esse mulierem non tangere, virginitatem se non præcipere, consuleretamen, melius esse coelibem permanere, virginem matrimonio non iungere & id genus alia. Atqui nõ omnibus, inquit Philippus, præcipitur coniugium, sed his quibus periculum est ne fornicentur. Propter fornicationē enim, ait Paulus, vnusquisq; suam vxorem habeat, quod & inferius confirmat, inquit: Melius est enim nubere quam vri: quæ verba superiora explicant, & quasi præcepti causam reddunt. Facile igitur possunt dinosci qui sint idonei ad coelibatū, et qui sint qui teneantur ad matrimonium: Qui non vritur, nõ ducat, si nolit, qui vritur, non potest ab apostoli præcepto excusari. Optime quidem, videris rem (quod aiunt) acutetigisse, sed expone mihi obsecro, quid sit vri. Nam si vri est vtcunq; tentari, neminem credo esse aut fuisse vnquam, Christo Iesu & eius matre virgine exceptis, qui non aliquando vreretur, & ita neminem alloqueretur Christus cum dicit: Qui potest capere capiat, & Paulus cum dicit: Qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit. Dices tamen non esse vri vtcunq; tentari, sed cum quis vehementer tentatur, tunc dicendus est vri. Atqui vehementer tentabatur Hieronymus, vt cæteros nunc ^{vri quid sit.} prætermittam, cum inter deserti algores & æstus, inter ardores & brumas, fame, siti, situ & squalore confectus, cadauer potius quam homo videretur, tamen sibi interesse choris

F. ALFONSVS VIRVESIVS

foeminarum, idque multoties illi vsuueniebat: Quid commemorem Paulos, Antonios, Hilariones, Benedictos? Vides quod sanctorum miriades hac breuitate præstringam. An audebis dicere, quod omnes hi vrerentur quos legimus vehementer fuisse tentatos? Quod si vrebantur, melius erat illis nubere, quam sic vri, quin & peccabant in Pauli præceptum: Miseri, qui tot labores, inedias, vigiliis, tot denique cruces pertulerunt, vt peccarent. Quis hoc dicat? Quis hoc ferat? Quomodo ergo nos explicabimus hos labyrinthos? Ego vero facile hunc nodum dissoluo: quia intelligo, nihil ab apostolo de matrimonio aut cœlibatu esse præceptum, sed omnia relinqui arbitrio vniuscuiusque, ita vt nec peccent coniuges etiam si continere possent, nec cœlibes in hoc quod cœlibes sunt, etiam si forte non contineant: quorum incontinentia erit peccatum, non tamen cœlibatus. Alioqui cur potius cœlibatus huius qui non continet erit peccatum, quàm cœlibatus Antonij aut Hieronymi? An quia illi haud tentabantur, vt caderent? Ego vero non paucos existimo viros alioqui bonos & virtutis studiosos leuioribus tentationibus cecidisse, quam Antonius aut Hieronymus pertulerunt. Nō igitur lapsus vnus vel alterius, nec multorum quidem, qui resistere tentationibus potuisset, faciet cœlibatū esse peccatum. Dices fortasse, Non omnes tenentur illam vim sibi inferre, quam Hieronymus & Antonius intulerunt, vt non cederent tentationi, quamobrem opus est illis alio remedio, vt non peccent. Fateor tamen teneri omnes ad illa quæ nō nulli heroes præstiterunt, idcirco illis qui lapsi sunt, melius fuisset

fuiſſet illis cognouiſſe, quam concubinas, quia melius eſt nu-
bere quam vri, hoc eſt, melius eſt coniugem habere quam
illegitimo congreſſu aut foedis ſe cogitationibus polluere.
Sed hic iam vides nõ præferri matrimonium cœlibatui, eti-
am ſi multis & magnis tentationibus impetatur & concuti-
atur, ſed illegitimæ voluptati, quæ vel corpore expletur, vel
mente concipitur. Hoc eſt vri. Hæc eſt fornicatio illa, quæ
vt vitetur, conſulit Paulus illi, qui aliter vitare aut non co-
natur, vt vxorem ſuam habeat, nihil tamen præcipit. Roga-
bis fortatte, cur ægroto, & qui non valet alias euadere, non
præcipiatur medicina. Quia difficilis cognitu eſt morbus
& remedium non admodum expediens, niſi ijs quibus eſt
neceſſarium, imo & cæteris obſeſſet ne aggredierentur ſubli-
miora et innumerabilibus ſcrupulis obrueretur piorum ho-
minum imbecillitas. Ad hæc tanta eſt omnium hominum
aut plurimorum propenſio ad coniugium, vt nihil ſit illis,
quatenus animalia ſunt, magis naturale quam velle gignere,
id quod maxime aſſequitur matrimonium, & ſunt morbi
quibus oſtendiſſe remedium admonuiſſe eſt. Idcirco non
eſt magis opus præcepto ad hoc vt matrimonia coeant, quã
ad hoc vt homines comedant aut bibant.

Philippica XIX. De cœlibatu clericorum.

Is de cœlibatu indefinite præmiſſis, nunc de ec-
cleſiæ decretis circa cœlibatum diſſeramus: Nã
Philippus dignitatis collatione ac ceteris alijs in-
ter cœlibatum & matrimoniũ prætermiſſis, tan-
tum

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ecclesia ne
minem co-
git ad ce-
libatum.

Heb. 7

tum de legibus negocium conatur exhibere catholicis. Pri-
mum omnium in cōfesso est apud omnes, quod ecclesia ne-
minem cogat ad hoc vt sit cœlebs, tantum decreuit, vt quan-
do negari nequit, quin nonnulli possint esse vna cœlibes &
casti, illi nempe qui ex vtero matris prodierunt inepti coniu-
gio, & qui postea vi aliqua aut ægrotatione facti sunt spado-
nes, postremo qui possunt capere verbum Christi commen-
dantis eos qui se castrauerunt propter regnum cœlorum.
Decreuit, inquam, vt sacerdotes quorum munus est orare
primum pro se, vt ait Paulus, deinde pro populo, & totius
ecclesiæ in hoc personam gerere, sumerentur de illis qui possint
& velint esse cœlibes, et ita perpetuo cœlibatui astrinxit
eos, qui sacris essent iniciandi: Hic videor mihi videre Lu-
therum, Philippum, & reliquos huius classis antesignanos,
fannis & clamoribus obstrepentes. Qui possunt, inquam,
adolescentuli procerum ac diuitem filij, vicijs, voluptati-
bus, luxu, lasciuia enutrir, non in sapientiæ & pietatis gym-
nasijs vt olim, sed in principum aulis vel in foris perpetuo
versati, cuiusmodi sunt fere omnes qui sacerdotia obtinent,
castum præstare cœlibatum? Aut quis credat fore, vel legiti-
time contineat vulgus istud sacrificulorum, quos ex meris
nebulonibus episcopi prece aut precio quotidie faciunt sa-
cerdotes? Quotusquisq; hominum sacris iniciatur vt Chris-
sto seruiat, & non potius ignauo, quod illis videtur, vitæ
genere sine labore victum sibi paret, & qua datum fuerit
per fas & nefas ad sacerdotia grassetur? Quos alios nunc
sacerdotes habemus? Quos spadones propter regnum cœ-
lorum

forum nobis occinis. Nam his qui vi aut naturæ defectu
 facti sunt spadones, nihil fidimus, tum quod paucissimi sint
 ad tantam messem ecclesiæ, tum quod multi eorum parum
 apti ob alios defectus tanto muneri inueniantur. Consequi-
 tur enim frequenter animi quædam imbecillitas & ægritu-
 do ad corporis tam insignem orbitatem. Quamobrè & ec-
 clesia huiuscemodi multis hominibus sacerdotia interdixit.
 Hæc & alia id genus multa vtinam non tam vere quam pe-
 tulanter obijcerentur ab aduersarijs. Sed nos, si quando ca-
 lamitates id genus incidunt catholicis rebus et sacris, non se-
 mel respondimus, non defendi a nobis episcoporum & sa-
 cerdotum mores, sed ecclesiæ decreta, quæ experta non expe-
 dire, vt qui Deo militant implicent se negocijs secularibus, ^{1. Tim. 2}
 præcepit ne sacerdotes mariti & patresfamilias essent. Alio-
 qui quomodo possent sæcularia vitare negocia, quibus opus
 esset vxori, liberis, & familiæ prospicere: illis præsertim qui
 tenuis esset res. Ad hæc cum sacerdotis munus, vt dixi-
 mus, sit orare subinde pro populo, ecclesiæ preces, vota, ob-
 lationes Deo offerre, esse denique ministrum & angelum,
 vt Malachias ait, de cuius ore populus legem requirat, qui ^{Malach. 2}
 potest hæc omnia præstare maritus, vxoris amplexibus, fi-
 liorum blandicijs, rei familiaris & totius œconomiae curis
 implicitus. Paulus apostolus consulit coniugibus, vt inter-
 dum secedant ab sese, quo possint orationi vacare, nec audet
 illis præcipere, tametsi iam coniugio obligatis, vt ad pristinã
 vitæ consuetudinem reuertamur, tantum hoc illis indulget
 ne propter incontinentiã tententur a satana. Quid igitur fa-
 ciant

eiedum erit illi cui semper est orandum idq; nō priuata, sed
 publica oratione? Isdem Apostolus matrimonia diffuadēs
 omnibus Christianis causam annectit, quia vellet illos sine
 solitudine esse, sine qua nō potest esse maritus. Quod si tan-
 tum expedit omnibus Christianis sine solitudine esse, vt
 quod profitentur assequi valeant, quid iudicandum sit de sa-
 cerdotibus, quorum est vsq; adeo cæteris eminere, vt in colla-
 tione isti vt homines nempe pastores, illi vt pecudes habeantur?
 Volo vos, inquit Apostolus, sine solitudine esse: Qui
 sine vxore est, sollicitus est quæ domini sunt, quomodo placeat
 Deo: Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt
 mundi, quomodo placeat vxori. Et mulier innupta & virgo
 cogitat quæ domini sunt, vt sit sancta corpore & spirita.
 Philippus citans illud eiusdem Apostoli, quod mulier sal-
 uatur per filiorum generationem, immane quam insolenter
 nobis insultat. Si talem, inquit, locum aduersarij de cœlibatu
 proferre possent, tum vero miros triumphos agerēt. Paulus
 dicit saluari mulierem per filiorum generationem. Quid
 potuit dici contra hypocrisim cœlibatus honorificentius, q̄
 mulierem saluari ipsis coniugalibus operibus, vsu cōiugali,
 pariendo, et reliquis œconomicis officijs, &c. Quid sibi vult
 vsus coniugalis primus in ordine officiorum & partui pre-
 latus? Cur non apertius dixit gignendo, pariēdo, &c. An pu-
 duit suis verbis tametsi satis honestis nominare rem, cuius
 merces (si diuis placet) est æterna salus & vita? Vbi est nūc
 doctrina quæ vniuersis nostris operibus adimit merendi
 virtutem etiam cū fide? Siccine quod hætenus negabatur
 ieiua

ieiunijs, precibus, elemosynis, ipsi denique charitati, hominem scilicet seruare ne Christi gloria videremur detrahere, nunc demum filiorum generationi, quod commune cum brutis est homini, tribuitur. Sed additur fides. Quasi hactenus quisque merendi vim bonis operibus asseruerit sine fide. Iam vero ad insultationem reuertamur. Metitur, ut existimo, Philippus ingenium aliorum ex animo suo, qui vnico verbo scripturae pro suo dogmate reperto statim adornat triumphos. Ecce nos locum meliorem non mutilum aut perperam interpretatum produximus pro coelibatu, & tamen nulla trophaea erigimus, nullos canimus triumphos, tantum testimonia ipsa, in eodem sensu quo scripta sunt ab Apostolo, sub oculos ponimus, quia non hoc agimus, ut de fratribus nostris triumphemus, sed ne veritas, quorundam sceleribus, aliorum dogmatibus obruatur. Iam ut donemus verba Apostoli ad Timotheum ita & eodem sensu scripta fuisse, quo accipiuntur a Philippo, quantum interest inter foeminam esse saluam, & esse sanctam, quorum prius tribuitur coniugatae, posterius virgini. Adde quod viris, in loco quem citat Philippus, nihil iuuat matrimonium ad salutem, in nostro vero, viros coelibatui tribuitur placere Deo, matrimonio placere mundo. Philippus tamen, ut est ad colligendum ex arcanis literis catholicas veritates ingenio solers, ad vtrumque coniugem pertinere, quod Apostolus de foeminis dixerat, confirmabit. Nec iniuria quidem, quippe qui coniugali vsui viris iuxta ac foeminis communi, salutem, non quancumque sed eternam, verbis apostoli sit pollicitus. Obsecro te bone vir, per Ve-

neris cęstum diuinum, & Lutheranaę coniugis sacrosanctos
 amplexus, vt mihi bona fide respondeas. cum scripturę loca
 ca trunca, mutila, et aliorum, q̄ ipsa ferunt adducis, & his ar
 tibus propositum euicisse credis, an te sapientibus & in eise
 dem scripturis exercitatis scribere existimas, an quibusdam
 duntaxat Germanis, quibus nihil aliud sonant scripturę, q̄
 Lutheri commenta dogmata? Nos hęc locum superius expo
 posuimus, tantum matrimonio tribuentes, quantum nec tu,
 nec cęteri paranymphi vultis agnoscere. Sed opere precium
 erit ipsum Apostolum hac de re prolixius audire, vt hoc in
 loco ille se nobis, sicut in cęteris consuevit, aperiat. Pauli verba
 sic habent: Mulier in silentio discat cum omni subiectione.
 Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in
 virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est,
 deinde Eua. Et Adam non est seductus, mulier autem seducta
 in præuaricatione fuit. Saluabitur autem per filiorum ge
 nerationem si permanserit in fide, & dilectione, & sanctifica
 tione cum sobrietate. Hic prudens lector facile poterit anti
 maduertere, quam dissideant hæc verba ab intentione Phi
 lippi. Non hic nuptas mulieres innuptis confert apostolus,
 sed vxores viris, quibus non permittit, vt dominantur vxores,
 nec vt doceant quidē aut alio munere dignitatis fungantur,
 causamque addit, quod prior conditus sit vir, quæ res
 videtur illi primas in domo tribuere, ad hæc non seductus
 quemadmodum mulier in prima illa præuaricatione, in qua
 immane quantam perniciē attulit foemine consilium, & viri
 obsecudatio, vt ex hoc venire possit in suspicionem erroris:

quicquid domi suæ consuluerit, aut docuerit. Nullum ne igitur officium in Christiana republica vxoribus relinquit Apostolus, quo sibi possint promereri Christū; Reliquit profusus, sed ea quæ infirma sunt in cōiugio, nempe tædium, & laborem gestandi vterum, pariendī, educandī, & id genus alia quæ sunt mulieris propria, vniuersa demum illa quæ Deus quondam interminatus est Euæ. Quæ ita peccato etiam ^{Gene. 3} dimisso remanent, vt tamen honestata sint & locupletata non mediocri gratiæ fructu, & velut inferiora mystici corporis membra sacramenti velamine cooperta. Alioqui tot curas, tantam sollicitudinem, tam multas carnis etiam molestias secum affert matrimonium, vt interdum videatur Apostolo malum (quod aiunt) necessarium, cui pro magno tribuit, non esse peccatum. Si acceperis vxorem, inquit, non peccasti, ^{1. Cor. 7} et si nupserit virgo non peccat, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hæc omnia quantum dissident ab instituto sacerdotum, quos decet summa tranquillitas & quietudo: Quid opus est multis? Philippus ipse, veritate coactus, fatetur multa commoda que matrimonio desunt inesse cœlibatui, ait enim: Nec Christus aut Paulus laudant virginitem ideo quod iustificet, sed quia sit expeditior, & minus distrahitur domesticis occupationibus in orando, docendo, seruiendo. Ideo Paulus ait: Virgo curat ea quæ sunt domini: Laudatur igitur virginitas propter meditationem & studium. Sic Christus non simpliciter laudat hos, qui se castrant, sed addit, propter regnum cœlorum, hoc est, vt discere, aut docere Euangelium vacet. ^{Matth. 19}

& tunc sane Philippus, tamen si non absolute coelibatus comoda
 Christi & apostoli eius verbis exponit. Ob has igitur causas
 & alias huiusmodi, quas longum esset nunc recensere, sancti
 patres decreuerunt, ut sacerdotio non fungerentur, nisi illi qui
 coelibes esse possent & vellent. Dicat interim quispiam: Si hoc
 ita esset, unde nobis suppeteret tanta sacerdotum multitudo
 quantum hodie habemus? Imo ob id etiam si aliae non essent
 causae, expediret sacerdotes esse coelibes & pudicos, ut non ef-
 set illorum tanta colluuius, quae inuidiam maximam, & con-
 temptum conciliat ordini sanctissimo: Adhaec laicorum ordo
 minus grauaretur impensis, quas necesse est fieri non modice
 cas, alendis tam multis ociosis. Quod si Germani episcoporum
 auctoritate sacrificos omnes ineptos & impudicos arcuissent
 a sacerdotij functione, illis duntaxat relictis in ministerio, qui
 praestare possent quod profitentur (credo enim inueniri posse
 tot quot satis essent ecclesijs) non possent mihi non pro-
 bari. Nunc remedium inuenerunt (ut non dicam acerbius)
 insolens & indecorum. Nam quis ferat sacerdotem presbyte-
 rum, hoc est, senem, grauem, maturum, diuinis mancipatum
 mysterijs, cuius grauitas & modestia populi ineptias debet
 compescere, totos dies mulierculae blandientem, dum agit pro-
 cum, dum sponsam ambit, & illi studet placere, dum domi se
 nouus maritus oblectat cum illa, & mores suos ad mores illius
 accommodat atque demittit. An non haec omnia imo & gra-
 uiora atque ineptiora subeunda sunt illi, qui voluerit esse mari-
 tus? Quae quam indecora sint, & quam pessime conueniat il-
 lis cum sacri muneris functionibus, quis non videat, quis non
 sen

fentiat: Miror quibus præstigijs potuerit Lutherus totã ser-
 me alienare Germaniam, vt videntes non videant, audientes
 non intelligant, & noua temeritate ferãt, quod vix crederem
 ethnicos vnq̃ tulisse. Appage, inquit, imo apostoli ipsi & om-
 nes ecclesiæ procures tulerunt, de quorũ doctrina & chroni-
 cis constat olim presbyteros fuisse maritos, nos nihil nouum
 inueximus, veterem morem restituimus, qui Romanorũ pō-
 tificum decretis, citra ecclesiæ totius auctoritatem, est antiqua-
 tus: Ego haud inficias eo apostolorum tempore & aliquot
 post annis sacerdotes fuisse coniugatos, non quod vnq̃ licue-
 rit sacerdotibus vxores ducere, quod vos permisistis, sed qm̃
 pauci tunc temporis erant fideles, & ij qui sapientiæ & pro-
 bitatis merito erant sacris præficiendi, omnes duxerant vxor-
 es, vtpote qui ætate integra venerant ad fidem, & senes aut
 proxime senium iniciabantur, vnde & presbyteri cœperunt
 appellari, necessitas ipsa coegit, vt ex coniugatis fierent sacer-
 dotes. Porro quod illi qui semel sacerdotij munus obierant,
 postea ducerent vxores, res est hæcenus nunquam visa, atq̃
 adeo nouo exemplo a vobis excogitata, quæ tantum abest ab
 apostolorum placitis & consuetudine, vt decretum tulerint
 inter alia, ne quis sacerdos post consecrationem posset vxor-
 em ducere. Verba canonis sunt vt Latina fecit Haloander
 ex Græcis, quæ nobis summus ecclesiæ pontifex apostoli Pe-
 tri discipulus Clemens reliquit. Ex his qui cœlibes in clerum
 peruenerunt, iubemus, vt lectores tantum & cantores (si ve-
 lint) nuptias contrahant. Hunc sequutæ sunt synodi Arela-
 tensis & multorum pontificum ordinationes, quæ vetant
 obli-

Math. 23

Sacerdos
 post conse-
 crationem
 non potest
 vxorem
 ducere.
 Canon A-
 postolorũ
 de nuptijs
 non con-
 trahendis
 post sacer-
 dotium.

obligatum coniugio sacerdotem fieri. Licitum ergo fuit alia
 quot annos ex coniugibus sumi presbyteros, nunquam tamē
 presbyteris licuit subire coniugium. Quod si quæretur, quæ
 nam sit causa discriminis. In re de qua tam solenniter ab origi-
 ne ecclesiæ perpetuo cautum est a maioribus sufficeret mihi
 respondere, sic visum fuisse apostolis & cæteris sanctis patri-
 bus, qui spiritu sancto illuminati ecclesiam docuerunt, gu-
 bernarunt, & prouexerunt. Quicquid enim illi sciuerūt pro
 oraculo nobis est habendum: quippe quod in eos maxime
 competat illud quod a Salomone in huius operis præfatio-
 ne mutuauimus: Verba sapientium sicut stimuli, & quasi
 clauī in altum defixi, quæ per magistrorum concilium data
 sunt a pastore vno: his amplius fili mi ne requiras, vt illud
 quod Christus in eandem sententiam dicit: Qui vos audit,
 me audit, & qui vos spernit, me spernit. Ex ijs tamen quæ
 hæctenus diximus, & inferius dicentur, perspicua satis sit cau-
 sa discriminis: Nempe ad illud cogebat necessitas: hoc vero
 nulla potest necessitate nec ratione quidem excusari: Aliam
 tamen vel eādem alijs verbis perfunctorie saltem attingam.
 Coniugium res est inferior sacerdotio: ita vt a toto genere, vt
 aiunt, coniugium ordo profanus, sacerdotium vero sacer ha-
 beatur. Ab ordine ergo imo atq; profano licet ascendere ad
 sacrum & sublimem: Quis vero non videat econuerso haud
 æque decentem esse regressum? At interim sacerdotes nostri
 omnes, inquit Germani, erant vsq; adeo impudici, vt cum
 concubinīs designarent omnia illa, quæ vos cum vxoribus
 admitti indigna sacerdotio iudicatis. Huic malo non potuit
 meli-

Eccles 12

Lucæ 10

107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

potuit melius quam coniugibus mederi, quæ vt sint indecora presbyteris, minus tamen dehonestant sacrum ordinem, quæ scortationes & adulteria. Si mederi malo est, quod illegitime fiebat & clam, lege permittere, vt publice fiat, fateor vos occurrisse sacerdotum vestrorum libidini, quibus permisistis palam facere & impune, quod hæctenus occulte & legibus vindicantibus faciebant. Nisi forte existimatis aliud esse quod nunc fit, & vxores posse habere legitimas, quibus interdictum est ab apostolis, a concilijs, a pontificibus, ab vniuersa demum ecclesia, cuius nullum hæctenus exemplum proferre potestis, quo insolitam istam licentiam addendi sacerdotibus coniugia tueamini. Quanuis enim subinde nobis occinat Philippus: quos Deus coniunxit, homo non separet: ego Matth. 19 non possum animum inducere coniunctos a Deo, quos ecclesia non coniungit. Quid, malum, non coniungit? Imò quos perpetuo distraxit, atque disiunxit. Neque enim hic habet ecclesiam illam veterem, ad quam confugiat, neque concilijs quæ tam magnifice nunc prædicat, potest iuuari: alioqui proferat ex illis vel vnicum verbum, quod huiusmodi coniugia probet, & fatebimur nos causa excidisse. Quid? Separabuntur ne vxores a maritis? Quid nisi? Cum non sint vxores, sed concubinæ. Quid igitur facient tot myriades hominum in sacerdotium stulte obtrusi, qui continere nequeunt? Explorent primo si possint, postea ipsi, qui omnino non potuerint, consulat ecclesia, cuius interest animarum salutem sine scandalo & schismate prospicere. Qui poterunt, inquires, explorare modo quid possint? Primum assiduis precibus petant a Deo

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Sapient. 8

continentiam: quia nemo potest esse continens nisi cui dederit ipse. Deinde laboribus & inedia corpus extenuent, adhæc foeminarum consortia, nedum lusus & blandimenta, deventent. Nam inter comestationes & pocula, in crapula & ebrietate, in muliercularum consuetudine & conuictu, etiã si maritimus moreus sit homo, difficile præstabit cõtinentiam. Verissime enim vsurpatum est ab adolescente illo apud comicum: Sine Cerere & Libero friget Venus. Hic Philippus respondet notris, similia quædam admonentibus. Cur sibi quoq; non canunt hæc magnifica præcepta: vbi & addit: Sed vt supra diximus, tantum ludunt aduersarij, nihil agunt serio. Vt inam non magis illuderet vobis Philippus, viri Germani, quã nos ludimus. An lusus est adhortari ad preces, ieiunia, & cæteros pios labores, quibus cõtinentiam promereri simul & obtinere valeamus: Si cõtinentia, inq; esset oibus possibilis, non requireret peculiare donum. At Christus ostendit eam peculiari dono opus habere: Quis negat? Hoc vere est ludere, exprobrasse modo nostris, quod preces exigant & ieiunia, vt petatur a Deo cõtinentia, & statim insimulare eos, quasi dicant sine Dei dono posse continere. Scimus neminem continere posse sine dono speciali, at hoc donum nõ datur ebriosis, voracibus, ignavis, sed assidue orantibus, ieiunantibus, aut certe abstinentibus: & ad hoc summo studio & totis animi viribus incumbentibus, vt contineant. Ita demum datũ est Paulo, ita Antonio, Hieronymo, Benedicto, Bernardo, & cæteris sanctis omnibus, aut multis contingit, & ita hodie aliquot bonis viris non paucis credendum est dari, de quorum numero

mero illos esse credo quibus Philippus dicit: Cur sibi non quoque canunt haec magna praecipua: Verum ut haec sint maxime vera, non tenentur, inquit, caeteri eadem praestare, quae praestiterunt illi. Si de simplicibus loqueremur Christianis, verum ais, nunc cum de his, qui sua sponte sacerdotium expetierunt, & sunt assequuti, loquamur, quibus apostoli, concilia, pontifices, & sancti omnes asseuerant, non licere ducere uxores, iure ab illis exigimus, ut summa vi nitantur ad id, etiam si difficillimum sit, quod semel sunt ultro professi, & ut omnia tum faciant, tum patiantur, quibus coelibes queant euadere. Hic Philippus nobis occinet illud apostoli: Propter fornicationem vnusquisque suam uxorem habeat. Et: Melius est nubere quam vri, Quod remedium suauius est multo his, quae nos proposuimus: nec remedium tantum est, verum praecipuum, ut ipse vult, quod nullis humanis legibus, nullis votis possit derogari: Nos superius ostendimus concessionem esse & indulgentiam, non praecipuum. Verum ut sit tantummodo concessio, non minimam difficultatem faciunt verba illa: Propter fornicationem vnusquisque uxorem suam habeat: quibus vnicique tribuitur ius uxorem ducendi, si aliter fornicationem vitare non potest. Quo iure ego, ut ingenue loquar, non video quomodo se quisque possit priuare illorum, quibus explorata fuerit propria fragilitas, quin simul se vita aeterna priuet: Displicet enim Deo infidelis & stulta promissio. Et quid stultius quam id polliceri, quod praestare nequeas? Receptissimum vero est apud theologos, in via salutis humanae nullam esse perplexitatem, hoc est, neminem

1. Cor. 7

Eccles 5

Math. 19

nem ita legibus aut votis posse teneri, quin aliqua pateat illi
 modus quo salutis suę consulere possit. Iam si daremus illum,
 qui temere se legibus aut votis cōtinentiæ astrinxit, nec posse
 ducere vxorem, quia cœlibatum promisit, aut saltem admisit,
 nec posse continere, quia non est de illis qui possunt capere ver-
 bum istud, quāquidem nō oēs capiunt, vt Christus ait, huius-
 modi homini causa esse videretur vtrinque salutis via (quod autē
 hæc credat?) nam si duxerit, peccat in professionem & leges
 ecclesię, si non duxerit, peccabit, si continere nequeat, in ius di-
 uinum. Quid igitur faciet, quo se vertet miserellus homo, qui pec-
 culari illo continendi munere destitutus, medius tenetur, &
 vtrinque diris & inextricabilibus scrupulis constringitur? E-
 go autor illi essem, vt omnia tentaret, quo perficere posset quod
 est pollicitus, nec id oneris illi imponerem, nisi seipse iure illo
 ducendi, quod habent omnes homines, sua sponte priuasset,
 ita vt nihil iuris sibi reliquerit, præter id quod conferunt
 Apostoli verba: Propter fornicationem vnusquisque vxorem
 suam habeat, &c. quo non potest vti, nisi prius tentatis omni-
 bus deprehenderit se fornicationem aliter vitare non posse.
 Nam si potest aliter vitare, nullū superest ei ducendi ius, quo
 cessit in vniuersum cœlibatus professione. Cur non potest,
 inquires, quod concessum est omnibus vti? Quia libertatem
 illam communem sponte sua obtulit Deo, exhibens corpus
 suum hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem: si tamen,
 quod Apostolus addit, rationabile fuerit eius obsequiū. Hæc
 oblatio cum possibilis sit, vt supponimus, tametsi difficilis, &
 piã esse cum apostoli Pauli, tū Christi ipsius verba declarent,
 quis

Roma. 12

quis dubitet, quin illum qui semel obtulerit, obliget ad reddendum? Verum de hoc fusius infra, cum de votis monachorum differemus. Nunc ad illum quem legitimus scrupulus angit & excruciat, qui si omnibus que Christiana prudentia fert, serio ac fidei ardore tentatis, viderit se non posse continere, confidenter ego illi auderem consulere, vt nō propria autoritate quæ potius esset temeritas, sed summi pontificis indulgentia salutis suæ per matrimonium prospiceret. An non poterit hoc Pontifex indulgere? Quid ergo potest, si animas Christi sanguine redemptas de ipsis faucibus inferi, quo se incaute præcipitarunt, euadere conantes, non potest eripere? An tantum potest excommunicationum et anathematum fulmina vibrare, leges condere, & totius orbis lites Romam transferre? Ego vero quicquid iuris illi Christiana respublica tribuit, libenter agnosco, ita tamen vt animarum salutem præcipue intelligat sibi commissam, & ad hanc tuendam ac prouehendam sciat se plenitudinem potestatis accepisse. Hoc est enim esse Christi vicarium, cum casus necessitatis inciderit, posse facere id, quod Christus ipse faceret, ne salus animarum discriminē aliquod magis subiret. Si quis 1. Cor. 10 confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut & ipse Christi est, ita & nos, nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero, de potestate nostra quam dedit nobis dominus in ædificationem & non in destructionem vestram, non erubescam: Potest ergo Pontifex huiusmodi necessitatibus, modo veræ sint, per matrimonia occurrere. Alioquin si hanc potestatem summus Pontifex non habeat, qui pote-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

rit ecclesia membrorum suorum pericula omnia vitare, cum
 in comperto sit plures nunc incidere passim necessitates dis-
 pensandi, & moderandi leges & iura, quam condendi. Hic
 tamen aliquis roget: Quid opus est Pontificis indulgentia
 ad prospiciendum animæ salutis, vbi constat de periculo &
 necessitate? Cui ego: Quid opus est medico ad prospicien-
 dum corporis salutis, vbi constat de aduersa valetudine? Nā
 vt me alias simili quæstioni respondisse memini, quis agro
 concedat facultatem abutendi pharmacis, etiam si sit medi-
 cus? Potest quidem cognoscere quod necessaria sint ei medi-
 camenta, quibus vero & quatenus sit vtendum, non pro-
 prio iudicio, sed sapientis medici consilio definit. Ad eun-
 dem modum censendum est de animi morbis, aut quibus-
 uis alijs necessitatibus, nisi quod in his non quiuis potest esse
 medicus, cuius censura sit salutis prospiciendum, sed (quod
 ait Paulus) qui vocatus fuerit a Deo tanquam Aaron. Hinc
 enim est illa potestas, quam isdem dicit sibi & cæteris apo-
 stolis traditam ad ædificationem, alioqui periculum esset, ne
 quod ipse etiam alibi cauendum præcipit, Christiani (vt sunt
 homines in deteriora procliuēs) libertatem hanc darent in
 occasionem carnis. Quasi liberi, inquit Petrus apostolus, &
 non quasi velamen, habentes maliciæ libertatem. Cum nos
 liberos dicit, ostendit nulla constrictos esse lege, nisi quates-
 nus charitati, quam Iacobus legem perfectæ libertatis appel-
 lat, cæteræ leges inseruiunt, cum vero cauet, ne libertas hæc
 velamen maliciæ sit nobis, priuatae indulgentiæ abusum pro-
 hibet. Quis enim iustam indulgentiæ mensuram in propria
 necessitate

Heb. 5

1 Cor. 13

Gala. 5

1 Petri 1

Iacobi 1

necessitate sibi arroget, cū & necessitas ipsa non facile digno-
 scatur, sit ne vera necessitas, an morbus animi e mentitæ ne-
 cessitatis specie obrepens? Cæterum cum legis alicuius coer-
 centis libertas, pontificum autoritate conceditur, loquar for-
 tassis audacius, in tuto est conscientia illius cui concessio in-
 dulget, etiam si minus attente, vt sunt humana, dum tamen
 non maliciose aut oscitanter rem ipsam expenderit. Nouit ^{Psal. 103}
 enim Christus figmentum nostrum & scit mortalium cogi ^{Psal. 99}
 tationes semper esse timidæ & incertas prouidentiã huma-
 næ. Cum igitur, vt ad institutum redeamus, tot ac tam rati-
 onabiles causæ coegerint ecclesiam, vt coniugium separaret
 a sacerdotio, quid est in hac ordinatione, quod Philippus
 possit in crimen vocare? Aut quid iniquius esse potest, quã
 propter prauos mores hominum sanctissimas ecclesię leges
 damnare, rescindere? Adhæc, cum constet nec apostolo-
 rum nec vlllo iam inde ab apostolis tempore permissum es-
 se sacerdotibus ducere vxores, qua fronte defendi potest fa-
 cinus istud Germanorum sacerdotum, qui tam impuden-
 ter, nulla ratione habita ecclesiasticæ potestatis, nulla Hierar-
 chici ordinis, nulla Pontificiæ dignitatis, nulla demum apo-
 stolicæ disciplinæ atque censuræ, quia inter conuiuia & Grę-
 cas comotationes, in quibus totos dies solent interdum cõ-
 sumere, non videntur sibi posse a mulieribus abstinere, ausi
 sunt in ecclesiæ contemptū & totius populi Christiani scan-
 dalū ducere vxores? Et super hæc omnia (si diuis placet) qui-
 bus hæc non probantur, sesquihæretici audiūt. Magis odio,
 inquit Philippus, digni sunt aduersarij nostri, q̃ Encratitæ,
 qui

F. ALFONSVS VIRVESIVS

qui quadam specie religionis lapsi videntur: Illi Sardanapali
 consulto, abutuntur prætextu religionis: En noua hæresis
 Sardanapalorū, peior hæresi Encratitarum. Agnoscis lector
 Philippicos lepores, & Euangelicam modestiam eius, qui se
 Euāgelium restituisse gloriatur: Sardanapalus, a quo nobis
 nomen imponit, Assyriorum rex fuit, luxu, libidine, & volu-
 ptatibus infamis. Qui sunt igitur veri Sardanapali? Nempe
 q̄ totos dies potant in ganeis, certant sorbitiunculis, cyathorū
 numeris vincūt, emortuā libidinem pipere, gariophyllo, gin-
 gibere & id genus alijs salsamentis restituunt, nunquam fir-
 mis gressibus surgunt a mensa, quorum ingluuies vtrunq̄
 solem attingit, quorum Deus vēter est & gloria, quibus pro
 ludo est publice palpare mulierculas, amplecti, osculari, lusa-
 tare, & a scenicoꝝ ritu minimum aut parum abesse, quibus
 virginitas non mundicia, coelibatus est hypocrisis, ieiunium
 superstitionis, quibus, vt ventri liberius inseruirent & rei, Chris-
 stus semel meruit regnū coelorum, nec alijs bonis operibus
 opus est illis, nisi vt credāt sese, vtcunq̄ vixerint, saluos fore.
 Hi sunt mores, hæc placita Sardanapalorum. Attamen ope-
 ræ precium est videre, pro quibus factis aut quibus meritis
 iudicemur peiores Encratitis, & Sardanapali audiamus.
 Multi, inquit, hæretici male intellecta lege Moyfi, contume-
 liose senserunt de coniugio, quales fuerunt Encratitæ, de qui-
 bus supradiximus: Et constat monachos passim solitos esse
 se de coelibatu supersticiosos sermões serere, qui multas pias
 conscientias propter legitimum vsu coniugij perturbauerunt.
 Nec difficile nobis esset exempla commemorare: Nam
 cili

Philipp. 2

etsi non damnabant coniugium in totum, propter procrea-
 tionem, tamen vituperabāt tanquam vitæ genus, quod vix
 vnquam Deo placeret, aut certe non placeret, nisi propter
 procreationem: coelibatum vero efferebant tanquam ange-
 licum vitæ genus. Hunc prædicabant gratissimum Deo sa-
 crificium esse, mereri remissionem peccatorum, mereri aure-
 olas, ferre centesimum fructum & alia infinita. Has religio-
 nes angelorum Paulus improbat ad Col. opprimunt enim Col. 2
 cognitionem Christi, cum sentiunt homines, se iustos repu-
 tari propter tales obseruationes, non propter Christum. De-
 inde opprimunt cognitionem præceptorū Dei, cum præter
 Dei præcepta excogitantur noui cultus & præferuntur præ-
 ceptis Dei. Quare sedulo aduersandum est in ecclesia his su-
 perstitiosis persuasionibus de coelibatu, et vt pie conscientiæ
 sciant coniugium Deo placere, & vt intelligant quales cul-
 tus approbet Deus. Sed aduersarij nostri nō regunt coelibata-
 tum per superstitionem, sciunt enim non præstari castitatē,
 verum prætexunt supersticiosas opiniones, vt imperitis fu-
 cum faciant. Magis igitur odio digni sunt quam Encratitæ,
 qui quadam specie religionis lapsi videntur: Illi Sardanapa-
 li consulto abutuntur prætextu religionis. Hæc summa est
 criminum. Propter quæ Philippo visi sunt catholici magis
 odibiles Encratitis, & digni qui Sardanapali appellentur.
 Quæ crimina æquum est, vt membratim expendamus. Pri-
 mum dicit monachos solitos esse de coelibatu supersticiosos
 sermones serere. Quos sermones? Nempe quod coelibatum
 commēdet Christus, atq; suadeat, quod Paulus coelibes præ-
x ferat

ferat coniugibus, quod prædicet melius esse non tradere virginem nuptui, quam locare, quod ingenue asseueret cœlibes placere Deo, maritos mundo, diuisas esse vxorem & virginem, virgines Christianas corpore & spiritu sanctas. Hi sunt superstitiosi sermones quos monachi ferunt, quorum sermonum superstitio etiam apostolum Paulum in ius vocat, ipsius enim sunt. Sed additur, nescio quid, de aureolis, quarum non meminit Paulus. Et quod totius criminis caput est, fructus centesimus virginitati tribuitur. De aureolæ nomine, quæ solet virginitati ac theologis tribui, non est animus cum Philippo contendere. Hoc certe verissimum est, quoddam gloriæ decus ita peculiariter deberi virginibus, vt nemini aliorum quantumlibet perfecto contingat. Quod, inquires, est illud? Id nimirum de quo Iohannes apostolus in Apocalypsi: Vidi & ecce agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadragintaquatuor milia habentes nomen eius & nomē patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de cœlo tanq̄ vocē aquarū multarum, & tanq̄ vocem tonitruū magni, & vocem quam audiui, sicut cytharedorū cytharizantium in cytharis suis, & cœrabant canticum nouum ante sedē et ante quatuor animalia & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquatuor milia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus nō sunt coinquinati, virgines eī sunt. Hi sequuntur agnum quocumq̄ ierit. Habes summam ecclesiæ prærogatiuæ, quæ solis est beatis cōcessa virginibus, vt res re nomine quod volueris ad illam significandam, si non placet

Aureola
virgini-
bus da-
tur.

Apoca. 14

1. Cor. 11

cec

cet aureola. Si quis enim videtur contentiosus esse, nos talem
 cōsuetudinem non habemus, necq̄ ecclesia Dei. Porro quod Virginitati
fructus
ceterimus
tribuitur.
 monachi tribuunt virginitati fructum centesimum, vetu-
 stissima est sanctorum patrum interpretatio, ita vt si hac &
 huiusmodi occasionibus ad augendum huius disputatio-
 nis volumē vellem vti, vel sola transcriptione possem vide-
 ri aliquid magni fecisse. Sed quid ego in re non dubia, testibus
 vtar nō necessarijs? Satis sit Hieronymum recepta a vetustio Hierony.
Mart. 13
 ribus hac Evangelici seminis expositione & doctrina vsum
 fuisse non mō ad Latam, ad Gerontia, & Eustochium, verē
 & aduersus Iouinianū. Nam qua fronte audeat quis repre-
 hendere in nobis, quod a tali viro & antiquioribus illo factū
 accepimus? Hactenus de primo crimine. Proximum est, q̄
 monachi etsi non damnant coniugiū in totum propter pro-
 creationem, tñ vituperant tanq̄ vitæ genus, quod vix vnq̄
 Deo placeret, aut certe non placeret nisi propter procreatio-
 nem. Quam responsionē mereatur tam manifesta calumniā,
 vos viri boni, ad quorū iudiciū prouocauit Philippus, ob-
 secro iudicate. Quoties grauitatis vestræ ac prudentiæ venit
 in mentē, non possum non mirari, qui factum sit, vt tam per-
 tinaciter ab ecclesia discesseritis, sed rursus cū ad doctorū ve-
 strorum artes & imposturas oculos conuerto, quos non pu-
 det tam aperte fallere, et qcquid sibi visum fuerit, quo nos vo-
 bis odiosos reddant & suspectos comminisci, mirari tantis-
 per desino. Ecquis est qui nesciat, vnum de capitibus contro-
 uersæ quam hactenus habuimus cum Luthero fuisse ma-
 trimoniū dignitatem, cui Lutherus adimit sacramentum,

Bona con-
iugij uria.

Augustin.

1. Cor. 7.

Sacramen-
ti quid sit.

nos tribuimus. Et nunc (si Christo placet) audimus nō pro-
bari nobis coniugium, nisi propter procreationem. Est in-
ter theologos receptissimum & solenne, tria esse coniugij bo-
na, proles, fides, sacramētum. Horum meminit Augustinus
super Genesim ad literam & alijs locis, ab eo accepit sententi-
arum magister. Hinc dimanauerunt per vniuersa gymnasia,
ita vt nullus sit neque summarum, vt vocant, liber, imo nec
puerorum vlla chartula, in qua non inueniantur, explicata
atque digesta. Horum Lutherus & eius affectæ prolem tan-
tum reliquerunt. Nam fidem sustulerūt diuortio, quo ita se-
parari permittunt coniuges, vt vtroq; viuo liceat alijs coniū-
gi. Sacramentum non modo negant, verum irrident. Et in-
terim occinunt nobis, quod doceamus nō placere Deo cōiu-
gium, nisi propter procreationē. Philippus vero inter hæc nō-
dum explicat illud, quam obrem matrimoniū placeat, quan-
quam nec placendi quidē vim illi deferet, si sibi constare ve-
lit. Certe Paulus videtur coniugibus negare plenam facultate-
tem placendi Deo, cum dicat coelibis studium esse, placere
Deo: mariti vero quō placeat mundo. Hoc tamen haud ma-
trimonij vitium est, sed nostrum: cui vitio vt cuncq; mederi
potest coelibatus, nam coniugio videtur augeri. Sunt tamen
alia bona in matrimonio, quæ quotidie prædicantur a no-
stris, dum illi ex sacris literis & totius ecclesiæ traditiōe sacra-
menti gratiam et dignitatē tribuunt. Est nanq; sacramentū
gratiæ signum efficax, mō sit eius capax interius is, cui exte-
rius sacramentū cōferatur. Quod id ipsum cū matrimonio af-
feratur a nobis, quis non videat quantū bonum, imo q̄ mul-
ta bo-

ta bona in hoc vno illi tribuamus? Cur ergo tanto bono sacerdotibus vti non permittimus? Quia ipsi pro maiore bono sua se sponte priuarunt: Cur vero etiam non sacerdotibus et liberis suademus vt coelibes viuant? Ego vix crediderim me suasisse cuiq̄, tantum admoneo, vt vnusquisq̄ cōscientiam suam & vires consulat, & id sequatur, quod saluti suę magis expedire iudicauerit. Pro his vero qui suadent respondit Paulus, cuius exemplo faciunt. Aperte em̄ pronunciat, velle se omnes esse absq̄ sollicitudine, quam secum affert matrimonium, estq̄ multus in suadendo coelibatum, quā multis nominibus præfert coniugio. Mihi satis est ostendisse, q̄ absit a vero, quod nobis obiectum est a Philippo: Tertium criminis caput est, quod commenticijs religionibus angelorum, vt vocat Paulus, opprimamus cognitionem Christi & cognitionem præceptorū Dei, cum præter Dei præcepta excogitantur noui cultus, & præferuntur præceptis: Quare auersandum est, inquit, in ecclesia his superstitiosis persuasionibus. Hoc si verum est, quis non videat, quā sit horribile & detestandum: nedum auersandum? Sed quā religiones angelorum vocat monasticam professionem, de qua suo loco differemus, tantum hic attingam quod ait has esse quas damnat Apostolus ad Col. vnde & nomen vsurpat, quod cōstat esse vanissimum. Nā Apostolus tm̄ ibi loquitur de superstitionibus Iudaicæ legis, quæ sunt, inquit, vmbra futurorum, præstat tamen integrum afferre periodum. Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem

Christi. Nemo vos seducat volens in humilitate & religione angelorum quæ non vidit, ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput ex quo totū corpus, &c. Hic Paulus solis aduerfatur caeremonijs Iudaicis, idq; hoc nomine præcipue, quod cum omnia illa signa essent & umbra veritatis, quæ facta est in Christo Iesu, retinere mordicus & pertinaciter umbram, nihil aliud erat quã negare veritatem. Signorum enim tam peruicax observatio, quid aliud erat quã assertio, nondum aduenisse qui signis illis promittebatur. Id erat Christum non obscurare modo, verum & negare. Huiusmodi observationes Paulo dicuntur angelorum religiones, non monastica professio, de qua nec meminuit quidē Paulus, nisi quatenus hortatur ad multa, quæ sequuntur monachi, tametsi non omnia assequantur. Est autem nominis ratio sumpta a beati Stephani verbis, qui legem acceptam esse dicit, vt narrat Lucas in dispositione angelorum, & isdem apostolus ad Gal. scribit legem esse per angelos ordinatã. Sūt qui hoc nomen referant ad priuatas reuelationes, quas cōmunicabantur Iudæi, quo simplicibus facilius imponerent, ne legem Mosaicam pateretur antiquari: ita vt Paulus ironice nomen vsurpauerit. Verum vt cunq; accipiatur, luce clarius apparet, nihil ad nos attinere, qui ritus quosdã & caeremonias ex diametro, qđ aiunt, a Iudaicis dissidentes obseruamus, vel ad corporis mortificationem, in qua est abstinentia continentiarum fidissima custos, vel vt sacra certo ordine peragantur, iam qđ obijcitur, a nobis opprimi cognitionem mandatorum dei, quia novos cultus mandatis præferimus. Si novos cultus consilia
 appela

A& 7

Galat. 3

appellet euangelica, Christum Iesum in partem criminis vocare videtur: is enim interroganti iuueni respondit: Si vis ad vitam ingredi serua mandata, ad perfectionem vero, proposito consilio, quod nullis est hactenus comprehensum præceptis, inuitauit: Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me: Quanquã nō ignoramas perfectionem Christianam solius esse charitatis, quæ finis est mandatorum Dei, consilia vero eo plus videntur habere perfectionis, quo magis inserviunt charitati. Verum de hoc copiosius infra. Nunc satis sit ostendisse qualia sint, et quid veritatis habeant crimina, propter quæ vocamur a Philippo peiores Encratitis, & Sardanapalis: pro quibus meritam gratiam nunquam committet, vt referamus. Sed fortassis nos Sardanapalos appellat, ob facinora, quæ paulo post ex Satyricis poetis commemorat aduersus Romanos: Nos verorum Sardanapalorum doctrinã & mores superius descripsimus, quibus illa conueniant iudicet lector. Nam vt veritatem tacere non possumus, ita contumelia quenquã afficere nollemus, vt Philippus, qui Romanis viuentibus, & Christianis obijcit crimina, poeticalicentia in defunctos & infideles quondam iactata. Peiores vero quam Encratitæ, ob id vocari nos credo, quod ex Paulo citat Philippus aduersum nos. Spiritus autem manifeste dicit, quod in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisis loquentium mendacium & cauteriatam habentium conscientiam, prohibentium nubere & abstinere a cibis, quos Deus creauit ad percipi-

Marth. 19

1. Timo. 1

1. Timo. 4

F. ALFONSVS VIRVESIVS

percipiendum cū gratiæ actione fidelibus, & ijs qui cognouerunt veritatem. Hæc ex Paulo. Sed nos superius non semel respondimus, quod ecclesia neminem cogat ad coelibatum: tantum decreuit, vt sacerdotes non fiant, nisi ex ijs, qui possint & velint esse coelibes. Cur ergo, inquires, prohibet ne sacerdotes, qui continere nolunt, ducant vxores? An nō est hoc prohibere nuptias quod Apostolus dānat, & vocat dissensionē a fide? Si hoc esset quod Paulus damnat, nunquam apostolorum & totius ecclesiæ decreto sacerdotes arcerentur a coniugio. Non est prohibere nuptias, vetare, ne qui semel coelibatus votum suscepit, fiat maritus, & irritum faciat fœdus, quod cum Christo pepigerat: Sed quod Manichæi & Encratitæ hæretici faciebant, docere quemcunq; congressum viri & foeminæ quantumuis legitime coherentium esse illicitum, & immundum, hoc est, nuptias damnare, & prohibere, nullas credere esse licitas. Lex vero ecclesiæ nullas damnat aut prohibet: solum ostendit, quas credunt esse has, non veras esse nuptias. Quamobrem? Quia non magis qui se castrauerunt propter regnum cœlorum, hoc est, propter euangelicam pietatem, possunt pie gignere, quam naturaliter, qui naturæ defectu aut iniuriā mutilantur. Vtriq; dicuntur eunuchi, quia vtriusq; perpetuo est adempta gignendi potestas: alteris legitima, alteris naturalis, atq; adeo neutri sunt apti coniugio, alioqui inepta videretur illa Christi collatio, quam affert coelibatus professionem duplici spadonum generi adiungens & æquans: Episcopi ergo & cæteri ecclesiæ ministri, quorum interest satagere, vt ecclesiastica disciplina seruetur,

Ecclesiæ
lex in pro
hibendo
nuptias sa
cerdoti-
bus.
Matth. 19

Matth. 19

tur, huiusmodi societates sacerdotum & foeminarum iure dissoluant, ac dirimunt. Cur enim non dirimant publicas scortationes, & inhonesta contubernia, quae nuptiarum fuco perpetrantur? At occidunt, inquit, multos bonos viros tantum propter coniugium: & cum canon iubeat suspendere sacerdotes, isti parum commodi interpretes suspendunt, non ab officio, sed ab arboribus: Atque haec ipsa parricidia ostendunt hanc legem doctrinam esse daemoniorum, nam diabolus cum Iohan. 8 sit homicida, legem suam defendit his parricidijs. Omitto in his verbis, quod legem quam ab apostolis superius ostensum est fuisse sancitam, & ab apostolicis viris perpetuo firmatam atque seruata, ne sacerdotes ducerent uxores (ea est enim propter quam facere nimis, ut sibi videtur dicit homines ab arboribus suspendi) legem diaboli appellat, & doctrinam daemoniorum. Hic enim maxime locum habet illud Hieronymi: Hierony. Perfidiam exposuisse, superasse est. Tantum expedamus an iure plectantur illi, qui sacris semel iniciati ducunt uxores. Sunt qui velint modeste agi aduersus haereticos, & omnia debere tentari, priusquam veniatur ad vltimum discrimen. Quae omnia: Nempe ut verbis, solidis rationibus, conciliorum placitis, scripturarum sanctarum & sacrorum interpretum testimonijs doceantur, & conuincantur: Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum. 1. Timo. 3 Quomodo autem erit scriptura utilis nobis, nisi ea in his quae recenset Apostolus utamur? Video enim vsu receptum esse apud plerosque, ut aduersus illos agant literis & verbis, in quos non possunt

fauire verberibus, aut necibus grassari: quod si quempiã mis-
 serum homuncionem nacti fuerint, in quem liberum sit illis
 animaduertere: mox arreptum infami iudicio sistunt, in quo
 vt celerrime absoluat & ostendatur immunis a culpa, cri-
 minis tamen notam nunquam nõ feret. Si vero aut aliorum
 consuetudine seductus, aut circumuentus astutia, fortassis &
 incuria lapsus deprehenditur, statim non solida doctrina, nõ
 blandæ suasiones & monita paterna (tametsi patres gaudent
 appellari) sed carceres, flagra, secures aut faces expediuntur:
 quibus etsi corpus afficitur supplicio, animus tamen non po-
 test immutari. Solus enim ad hoc est idoneus, sermo Dei vi-
 uus & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, &c. Roget
 tamen aliquis: Quid fiet ijs qui peruicaci temeritate omnia
 ista contemnunt: scripturas non audiunt nisi perperam ex-
 positas & ad eorum dogma præortas: vniuersalis ecclesiæ
 consuetudine & patrum autoritate non mouentur: concilio-
 rum decretis tantisper obediunt, eatenus scilicet, quatenus il-
 lis fauere videntur. Quid, inquires, fiet istis? Num permitte-
 tur illis impune in simplicium animas grassari, & fidelium
 subuertere conscientias? Absit. Ego huiusmodi mōstra, quæ
 cicurari nulla diligentia possunt, cum Augustino, Hierony-
 mo, & cæteris patribus semper radicitus si fieri possit, ampu-
 tanda iudicauit. De qua re memini me olim ad Erasmi scri-
 psisse. Hoc concilio fieri credo cædes illas & supplicia, quæ
 Philippus miris querimonijs & tragicis verbis exaggerat.
 Haud enim plectuntur sacerdotes, quod vxores habeant so-
 lummodo, sed quod admoniti eas dimittere nolint, quæ fale-
 sae

ſæ coniuges ſunt, & veræ concubinæ: Neq; hoc ſolum, verum & ab altaris officio manus non continent, quod ſanctorum patrum decretis Philippus non negat eſſe cautum. Hęc contumacia eſt, quæ a iudicibus animaduertitur, in qua Philippus ipſe fatetur in eſſe ſchiſma, noſtris hæreſis aperta videtur. Continet enim iudicium prorfus inſanum, quo huiusmodi omnes credunt eccleſiam ſemper aberraffe, quæ hæcenus prohibuit ſacris iniciatos coniuges fieri.

Difficillimū eſt Philippi inſolentiã & contumelias in hac materia ferre, nã ſi respondeas euangelica modeltia nihil euiceris, ſi contēnas, cauſa videberis excidiſſe: oīa furioſis clamoribus & conuiciorum caligine obnubilat, & vel erroris fiducia, vel cauſæ diffidentia verboliſ inſultationibus conatur extorquere, quod firmis rationibus non poteſt euincere. Argumentationibus ſuis vtcunq; congeſtis, tranſit ad noſtra: illa duntaxat, quæ ſibi dicit fuiſſe propoſita, vt ſignificet nobis non eſſe alia: Nos quædam huc uſq; protulimus: grauiora et efficaciora credimus ab alijs eſſe producta, aut certe poſſe produci. Verum reſponſiones eius afferamus: Primum, inquit, dicunt a deo reuelatam eſſe legem, Videlicet videtis extremam impudentiam iſtorū nebulonū? Audent affirmare, quod diuinitus reuelata ſit lex de ppetuo cœlibatu, cū aduerſetur manifeſtis ſcripturæ testimonijs, quæ iubent vt vnusquisq; habeat vxorem ſuam propter fornicationem: item q̄ vetat diſſoluere contracta matrimonia. Paulus admonet quē autorem habitura fuerit iſta lex, cum vocat eā doctrinam dæmoniorū. Et fructus indicat autorē, tot monſtroſæ libidines,

tot parricidia, quæ nunc suscipiuntur prætextu illius legis.

Quid scriptura sacra iubeat, quid ve permittat circa coelibatum & coniugia, superius exposuimus: nunc satis sit repetere, quod millies suppositum esse volumus. Ecclesia neminē cogit ad coelibatum, qui continere non possit, aut nolit, præcipit tantum vt illi tantum qui volunt, an possint ipsi viderint, qui onus vltro subeunt, presbyteri ordinent, & non alij. Quæ lex quā rationalis fuerit, ex his quæ nobis sunt exposita, iudicari potest. Nec solis innitimur priuatis reuelationibus, qd genus argumentorū mihi in rebus serijs minime placet, sed euangelicis & apostolicis testimonijs & conciliorum decretis. Aduersus quæ omnia cū Philippus damnet coelibatum, quæ hypocrisim appellat, & illi aduersandum esse in ecclesia pronunciat, nunq̄ tamen audiet a nobis, nebulo, asinus, Sardana palus, & peior Encratitis, tm̄ pro his & id genus alijs nominibus aut potius ignominijs Christum precor, vt Philippus non sit, quod ab ecclesiæ principibus, iudicibus, & pontificibus audit. Iam quod de fructibus dicit facile est in contumeliam cuiusuis legis etiam diuinæ conuertit, si fructus legis vocentur abusus transgressorum. Lex enim quantumlibet bona nō potest perficere, vt omnia peccata vitentur, quin quodammodo peccata multiplicat, dum per occasionem auget concupiscentiam. Occasione accepta, peccatum per mandatum operatum est in me oēm concupiscentiā. Peccata igitur illa, quæ Philippus imputat legi, nō legis fructus sunt, sed carnis & cōcupiscentiæ, inter quos fructus omniū pessimus est morbus iste insurgendi aduersus bonas leges propter malos homi-

hominum mores. Nam caro semper aduersus leges insurgit, non modo transgrediendo, verum iudicando & dānando quicquid legibus etiam diuinis cauetur. Sapiētia carnis Rom. 8 inimica est Deo, legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Hæc sapiētia est, quæ coelibatum damnat aduersus Paulum, vt Hieronymum & cæteros ecclesiæ proceres prætermittam. Et optime dictum est ab apostolo, Sapiētiā carnis inimicā esse Deo. Nihil est enim, quod magis carni Deum reddat infensum & exosum, quam legis coercio, quæ prohibetur voluptatibus suis & concupiscentiæ inservire. Vnde non solum aduersus doctrinam coelibatus, verum & aduersus legem continentiæ, multi verbis, plurimi operibus insurgunt, qui ita scortis vti licere sibi putant, quemadmodum & cibus. Nam continere, inquit, quid aliud est, quā naturæ inferre vim & eius motibus incitamento, quod illi insitum est a Deo, auersari? Quod si illis coniugij remedium afferas, optime, inquit, quasi mecum possim, miles, mercator, aut quauis alia causa hospes, vxorculam circumferre. Quid quod nec vxorem habere possum, quando indotata me ad famem rediget Saguntinam & quæ dotem habuerit, mihi inopi & in diem viuenti non nubet. His & id Psal. 140 genus alijs verbis vtitur caro, ad excusandas excusationes in peccatis. Quin & legis, quæ solutis mulieribus prohibet vti, fructus esse dicunt cæteras monstrosas & horrendas libidines, ac Veneris monumenta nefandæ. Vnde & omnes moechi & scortatores mire sibi placent, & de pudicitia blandiuntur, cum vident, aut audiunt quosdam in id genus sceleribus

F. ALFONSVS VIR VESIVS

March. 13

Aduerfa-
tur carole
gi.

bus deprehensos. Quid est hoc aliud, quam huiusmodi flagitia continentia legibus imputare? Quid dicam de his, qui grauissima quapiam contumelia sunt affecti? Quam procaciter aduersantur legi, quæ præcipit nobis remittere fratribus de cordibus nostris, quam audacter huic opponunt et præferunt illam viri boni descriptionem ex Cicerone: Vir bonus est qui multis prodest, nemini nocet (nisi laceffitus) quæ, si pro nisi, habuisset etiam, nihil potuit dici venustius, nihil elegantius, nihil verius, nihil Euangelicæ philosophiæ propinquius. Sed ad illam virtutis perfectionem carnis sapientia non potuit attingere. Spiritus enim & non carnis est percipere arcanum illud veræ pietatis fastigium, quod absconditum est sapientibus & prudentibus, & paruulis tantummodo reuelatū: Aduersatur ergo caro legi diuinæ, quæ præcipit contumelias & damna patienter ferre, & noxam inferentibus condonare. Quin & fructus eius esse dicunt conuicia, probra, maledicta, interdum & verbera, quæ procacium furor contemptæ modestiæ solet inferre. Verè hæc haud diuinæ legis, sed humanæ maliciæ fructus sunt: Ad eundem modum & illa quæ Philippus commemorat, non sunt coelibatus fructus, sed humanæ libidinis, quandoquidem & in maritis solent inueniri frequenter. Nam vltionis seueritatē quæ appellat parricidia, superius exposuimus esse malum (quod veteri prouerbio dictum est) necessarium, quod inuitis, ut reor, magistratibus infligitur contumacibus. Cæterum si huius legis alios veriores fructus exigas, proferam tibi Nicolaum, Martinum, Gregorium, Hieronymū, Augustinum, Basilium, & alios

& alios Christi Pontifices ac sacerdotes, qui vel ab ineunte Matth. 19
 pueritia, vel integra ætate se castrauerunt propter regnū cœ-
 lorum. Quibus coelibatus asseruit Euangelicam libertatem, vt
 ecclesiæ Dei & promptius inseruirent, & creditis sibi gregi-
 bus expeditius ministrarent, vt omnittam monachorum & vir-
 ginū myriades: aduersus quos Philippus nec vnum quidē
 antistitem proferre poterit, q̄ coniugis simul & episcopi fun-
 ctus officio, miraculis, doctrina aut insigni quadam ac rara
 pietate in ecclesia enituerit. Nā scortatores, adulteri, aut præ-
 postera libidine, infames carnis & concupiscentiæ, vt dixi-
 mus, fructus sunt, quos velut spinas & tribulos Christiana
 professio, colonorum stupore aut negligētia inculta, produ-
 cit. Hos coelibatus bonis & pudicis habet admixtos, quoni- Matth. 19
 am similis est quilibet Christianæ pietatis ordo sagenæ mis-
 sae in mari, & ex omni genere piscium congreganti.

Secundo loco dicit sibi obiectū fuisse illud Isaia: Munda Isaie 52
 mini qui fertis vasa dñi, & multa alia dicit esse citata in hanc
 sententiam: quibus omnibus respondet virginitatē sine fide
 non esse mundiciam coram Deo. Quis dubitat? Sed addit,
 coniugium propter hoc mundū esse, iuxta illud, omnia mū- Titum
 da mundis, & externas mundicias & cæremonias legis non
 esse huc transferendas. Quia Euangeliū, inquit, requirit mū-
 diciam cordis, & subdit exempla, quibus concludit: Cū con-
 iugium sit mundum, recte dici his qui in coelibatu non con-
 tinent, vt ducant vxores, ita vt eadem lex, mundamini, q̄ fer-
 tis vasa domini, præcipiat vt immundi coelibes, fiant mun-
 di coniuges. Nos aduersus hæc omnia quid obijcimus?
 Nem-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

1. Cor. 7

1. Cor. 7

Nempe quod Paulus ait, coelibem esse sanctum corpore & spiritu, quam sanctitatem apostolus Mosaicæ legis abrogator inuictus, vt Euangelij vindex acerrimus vniuersis Christianis nedum sacerdotibus suadet, & parum abest quin precipiat. Nullum igitur periculum est a superstitione Iudæica, in his quæ autore Paulo sequimur, qui interpres videtur esse prophetici testimonij, quod nostri citauerant. Nam quod citat Philippus ex eodem, omnia munda mundis, de cibis dictum est, quorum delectum abrogat Christiana libertas. At cur non, inquires, locum habebit etiam in vsu coniugali? Paulum interroga, cuius vtraque sententia est, quam quam ciborum mundities ad idololatriæ suspicionem refertur, qua prorsus caret omnis qui fideliter & citra superstitionem cibis infidelium fuerit vsus, id quod de imparis matrimonij vsu docet Apostolus: Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Itaque par est in hoc ratio vtriusque. Sed non hic agimus de hisce rebus, quatenus illarum delectum assequitur superstitio, sed quatenus vsus refertur ad continentiam, qua in re multum interest inter ciborum & coniugij vsus. Nam cibis vtuntur parcissime qui maxime abstinent, non tamen possunt prorsus non vt, vsu vero coniugali potuerunt multi carere perpetuo. Ad hæc, ciborum vsum non comitatur carnis quædam intemperies & petulantia, cuius naturaliter omnes homines pudet, qualis est in venereis actibus quantumcunque legitimis, & in ea sitam esse reor immundiciem illam, propter quam coniuges non iudicauit Apostolus

lus

lus sanctos esse posse carne & spiritu. Denique non tantum
 corporis, verum & spiritus sanctificationi obesse monstra-
 tur huiusmodi vsus, quando cessandum ab eo censet Pau-
 lus, ijs quibus vacandum est orationi. Eandem doctrinam
 significat Petrus apostolus: Viri similiter, inquit, cohabitantes 1. Pet. 3
 secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri
 impertientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ vi-
 tæ, vt non impediatur orationes vestræ. Quamobrem sa-
 cerdotes, quorum munus est semper orare, iure decreuit
 ecclesia maritos non fieri. Negare ergo castum coelibatum
 esse mundiciem & sanctificationem Christianis, est Aposto- 1. Cor. 7
 lo aduersari dicenti: Bonum est homini, mulierem non tan-
 gere, & rursus: Volo autem vos omnes esse sicut meipsum.
 Et rursus: Dico autem non nuptis & viduis bonum est il-
 lis si sic permanserint sicut & ego, & post multa quibus coe-
 libatum suadet: Mulier innupta & virgo cogitat quæ do-
 mini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu: & in eadem epi-
 stola: Omne, inquit, peccatum quodcunque fecerit homo 1. Cor. 6
 extra corpus est, qui autem fornicatur in corpus suum pec-
 cat. Quicquid habet fornicatio corporeæ functionis & im-
 mundiciæ, commune est illi cum legitimo congressu, a quo
 solo animo differre videtur, idcirco contagio illa, qua pecca-
 tum istud afficit corpus peccantis, eadem aut similis prope-
 modum est in actu coniugij, propter quã Apostolus corpo-
 ris sanctitatem negat coniugibus, quam virginibus tribuit.
 Quandam ergo veram sanctitatem atq; mundiciam Euan-
 gelio dignam possidet castus coelibatus, quã coniuges q̄diu
z
coniug

coniugio vtuntur assequi non possunt, & hanc requirit in sacerdotibus suis ecclesia, quemadmodum & synagoga, dū eius typum gereret, suas mysticas mundicies & sanctificationes exigebat. Vltimo dicit obiectum sibi fuisse, quod dogma istud ecclesia damnarit in Louiniano. Hoc argumentum Philippus librat in anthiteticis doctus posuisse figuras. Nā ex orditur ab ironia, mox honesti nominis vmbra sibi fauorē, nostris inuidiam conciliat, tandem erumpit in apertum conuicium. Tertium, inquit, argumentum horribile est, q̄ heresis Louiniani sit coniugium sacerdotum. Bona verba. Nouū hoc crimen est, coniugium esse hæresim: Louiniani tempore nondum norat mūdus legem de perpetuo coelibatu, impudens igitur mendacium est, coniugium damnatum esse, &c. & post nonnulla alia subdit. Quod vero ad Louiniani causam attinet de collatione virginitatis & coniugij, supra diximus quid sentiamus. Non em̄ æquamus coniugium & virginitatem, etsi nec virginitas neque coniugium mereatur iustificationem. Postremo iuxta rhetoræ præcepta, verba cōmiserationis in peroratione multiplicat, nobis minatur dira, principes qui dogmati suo fauent, consolatur, quasi nos non legerimus illud Isaia: Et erunt qui beatificant populum istum seducentes & qui beatificantur præcipitati. Tædet me iam verborum, quæ in recensendis & confutandis Philippi verbis expenduntur, idcirco vt ea quæ per singula essent animaduertenda, in compendium redigamus, tria præcipue continet responsio Philippi. Primum est, Louiniani tempore nondum norat mundus legem de perpetuo coelibatu.

Proxi

Proximum, Coniugium sacerdotū non est hæresis Iouiniani. Tertium, quod sequitur ex præcedentibus, mentitos esse nostros in eo quod obiecerant argumentando. His tribus dictis ordine præpostero respondendum duxi, vt eisdē gradibus ascendamus, quibus Philippus descendit. Quod postremo dicit obiectum illi fuisse a nostris impudens mendacium, non potest vsquequaq; refelli, quia nostrorum obiectum scire nō possumus, nisi verbis eius, q̄ ne fraudis aut vanitatis in referendo teneretur, præparat sibi aditum euadendi, dicens, non sibi fuisse factam a nostris copiam confutationis, ne coargui possent vanitates & calumniæ in illa contentæ. Ego congressibus istis non interfui, idcirco horum omnium fides sit penes Philippum. Operæ precium tamen existimo fore, si dispiciamus an illi cum Iouiniano circa cœlibatum & coniugia saltem in cōmuni conueniat, vt ex hoc prudens lector animaduertat, vtra fuerit vanior, nostrorū obiectio, an Philippi responsio, qua dicit sibi cum Iouiniani dogmate non conuenire. Iouiniani dogmata mihi scire non cōtigit, nisi ex autoribus, qui eius vel obiter meminerunt, vel confutarunt errores: haud enim, vt credo, extant illius commentaria. Augustinus & alij tantum articulos hæresum recensent, Hieronymus vero aduersus illum scripturus, assertionum capita distinguens, addit etiam argumenta, quibus suam hæresim confirmabat. Hieronymi verba sunt: Proponam breuiter aduersarij sententias, & de tenebrosis libris eius quasi de foueis serpentes protraham, neque sinam venenosum caput spiris maculosi corporis protegi, pateat

Error Iouiniani de cœlibatu & matrimonio.

Augustin.
Hierony.

quod noxium est, vt possit conteri, cum patuerit. Dicit virgines viduas & maritatas, quæ semel in Christo lotæ sunt, si non discrepent cæteris operibus, eiusdem esse meriti. Nititur approbare eos, qui plena fide in baptisate renati sunt, a diabolo non posse subuerti. Tertium proponit inter abstinentiam ciborum & cum gratiarum actione perceptionem eorum, nullam esse distantiam. Quartum quod & extremum, esse omnium, qui suum baptisma seruauerint, vnâ in regno cælorum remunerationem. Hos quatuor errores in eo deprehendit Hieronymus, quorum probationes mox etiam his verbis producit. Audite patienter virgines, audite quæso voluptuosissimum concionatorem, &c. Sunt & alij loci quibus Hieronymus perfunctorie attingit verba Iouiniani, cuiusmodi est ille in medio ferme prioris libri: Esto, inquit, nuptiarum & virginitatis sit diuersa conditio, quid ad hoc potest dicere? Si virgo & vidua fuerint baptizatae, & ita permanserint, quæ erit inter vtraque diuersitas? Et paulo inferius: Frustra, inquit, hæc loqueris quia & Episcopi & presbyteri & diaconi vnus vxoris viri, & habentes filios ab Apostolo constituntur. Pro his dictis & alijs, quæ possent ex aliorum libris colligi sufficiat nobis argumentum Erasmi, viri matrimonio non admodum iniqui, sed autoris, si quem alium habet ætas nostra, grauissimi. Iouinianus inquit in argumento, ex monacho clericus, homo obscurus sed diues, nec eruditus tamen, nec eloquens. Iam olim extinctam Basilidis heresim conatus est instaurare, æditis super hac re commentarijs, quibus ex diuinæ scripturæ testimonijs perperam intellectis, probare

Titum

Erasmus.

nita

nitebatur virgines viduas & maritatas eiusdem esse meriti, si
 cæteris vitæ operibus non discreparent. Deinde vere bapti-
 zatos non posse relabi in peccatum, quem errorem Augu-
 stinus ascribit & Pelagio. Ad hæc nihil interesse inter velcentē
 cibis & abstinentem, modo cum gratiarum actione sumat.
 Postremo par omnibus fore præmium in regno cælorum,
 quicumq; suum baptisma seruauerint. Hæc cum Romæ do-
 ceret neminem sacerdotum, aut alicuius nominis clericum
 in errorem potuit trahere, tantum mulierculas quasdã cor-
 rupt, adeo vt hoc audito quædam virgines sacre prouectæ
 iam ætatis nupserint viris. Porro quod ipse non duceret vx-
 orem, id negabat se facere, quod hinc præmium aliquod spe-
 raret, sed ne molestijs matrimoniorum irretiretur, hoc est, nõ
 vt melior esset, sed liberior. Hactenus Louiniani dogma circa
 matrimonium & coelibatum, autoribus Hieronymo, Augu-
 stino, Erasmo, perspicuum fecimus, nunc quid de hisce rebus
 Philippus sentiat, nequit nisi eiusdem verbis intelligi: Quæ
 vtinam ita possent interpretari, vt nullam damnati erroris su-
 spicionem simplicibus inferrēt: Alioqui quid proderit, si nos
 quatumuis quoquomodo coacta tamen interpretatione ve-
 limus excusare Philippum, & alius imo & alij omnes nolint
 credere, in scribendo sensisse, nisi quod verba ipsa præ se fe-
 rūt: Quibus si multū autoritatis detulerint, vt Germani dese-
 runt, erit illis occasio incidendi in hæresim ab ecclesia damna-
 tam, si nihil aut parum, iudicandi illum incidisse, & peribit in
 conscientia eius frater, pro quo Christus passus est. Sed for- 1. Cor. 8
 tassis hæc nobis sine causa dicuntur, idcirco quædam eius di-
 cta

sta Iouiniāni dictis annectamus, vt ex vtrorumq; collatione lector pronunciare de cōuenientia aut differētia facile possit.

Quinto loco suarū probationum: Coelibatum, inquit, ideo prædicant aduersarij se requirere, q̄d sit mundicies, quasi coniugium sit immūdicies, ac peccatum, aut quasi coelibatus mereatur remissionem peccatorū & reconciliationem, coniugiū vero non mereatur remissionem peccatorū, &c. Et huc allegant cæremonias legis Mosaicæ, quod cū in lege, tempore ministerij sacerdotes separati fuerint ab vxoribus, in nouo testamento sacerdos, cum semper orare debeat, semper debet continere. Hæc inepta similitudo allegatur tanq̄ demonstratio, q̄ cogat sacerdotes ad perpetuum coelibatum, cū quidē in ipsa similitudine coniugium concedatur, tantum ministerij tempore consuetudo interdicitur. Et aliud est orare, aliud ministrare. Orabant sancti tunc quoq; cū non exercebant publicum ministeriū, nec cōsuetudo cum coniuge prohibebat, ne orarēt: Sed respondebimus ordine ad hæc figmenta. Primū hoc fateri necesse est aduersarios, quod coniugium sit mundum in credētibus, q̄a est sanctificatum verbo dei, hoc est, est res licita & approbata verbo Dei, sicut copiose testatur scriptura. Christus em̄ vocat cōiugium coniunctionē diuinam, cum ait: Quos Deus cōiunxit. Et Paulus de cōiugio, de cibis & similibus rebus, inquit, sanctificantur per verbū, & orationē, hoc est, per verbū, quo conscientia sit certa, quod Deus approbet, & per orationē, hoc est, per fidem quæ cum gratiarū actione tanq̄ dono Dei vtitur. Item: Sanctificatur vir infidelis per vxorem fidelē, &c. id est, vsus coniugalis licitus & sanctus

Coniugium
est mundi
credētibus

Math. 18
1. Timo. 4

1. Cor. 7

ctus est propter fidem in Christum, sicut licitum est vti cibo, &c. Item: Saluatur mulier per filiorum generationem, &c. Et paulo inferius: Si mundicies proprie opponitur concupiscentiæ, significat mundiciem cordis, hoc est, mortificatam concupiscentiam, quia lex non prohibet coniugium, sed concupiscentiam, adulterium, scortationem: Quare cœlibatus non est mundicies, potest enim maior esse mundicies cordis in coniuge, velut in Abraham, aut Iacob, quam in plerisque etiam vere continentibus. Postremo si ita intelligunt cœlibatum mundiciem esse, quod mereatur iustificationem magis quam cœiugium, maxime reclamamus. Iustificamur enim neque propter virginitatem, neque propter cœiugium, sed gratis propter Christum, cum credimus nos propter eum habere Deum propitium. Hic exclamabunt fortassis Louiniani more æquari coniugium virginitati, sed propter hæc conuicia non abiciemus veritatem, de iustitia fidei, quam supra exposuimus. Neque tamen æquamus coniugio virginitatem. Sicut enim donum dono præstat, prophetia præstat eloquentiæ, scientia rei militaris præstat agriculturæ, eloquentia præstat architectonicæ, ita virginitas donum est præstantius coniugio. Et tamen sicut orator non est magis iustus coram Deo propter eloquentiam, quam architectus propter architectonicam, ita virgo non meretur magis iustificationem virginitate, quam coniunx conjugilibus officijs, sed vnusquisque in suo dono fideliter seruire debet, ac sentire, quod propter Christum fide consequatur remissionem peccatorum, & fide iustus coram Deo reputetur: Nec Christus aut Paulus laudant virginitatem ideo, quod iustificet:

Virginitas
laudatur
non quia
iustificet,
sed quia
minus di-
strahit a
Deo.
Mauh. 19

Collatio
Philippi et
Iouiniani.

cet: sed quia sit expeditior, & minus distrahitur domesticis occupationibus in orando, docendo, seruiendo. Ideo Paulus ait: Virgo curat ea quæ sunt domini. Laudatur igitur virginitas propter meditationem & studium. Sic Christus non simpliciter laudat hos qui se castrat, sed addit, propter regnū cœlorum, hoc est, vt discere aut docere Euangelium vacet. Non enim dicit, virginitatem mereri remissionem peccatorum aut salutem, &c. Longiorem vereor me transcripsisse sermonem, quam solertis lectoris ingenium vellet. Iungatur tamen his alius paragrahus, quo nos Encratitis confert, & quædam alia quæ superius ascripsimus, ex quibus omnibus haud erit operosum colligere, quam dissideat Philippus a Iouiniano. Aequat Iouinianus matrimonium coelibatui, dicēs eiusdem esse meriti. Aequat Philippus, dicens, nullius esse meriti, Habes tamen hic discrimen quo possis alterum excusare ab hæresi alterius, sed cogita vtrum illi qui damnarunt Iouinianum, quod negaret virginitatem aut coelibatum maioris esse meriti quam coniugium, probassent Philippum qui asseuerat virginitati nullum inesse meritum, Iouinianus probat coelibatum, vt vitæ genus quam sibi sumpsit, & diuersam esse conditionem fatetur coelibis & coniugis, ita tamen vt ista diuersitas nō faciat coelibem meliorem, sed liberiolem. Philippus putat se ab eius hæresi euasisse: quod dixerit varia esse dona coelibatus & coniugij. At qualia dona? Sicut prophetia præstat eloquentiæ, scientia rei militaris præstat agriculturæ: eloquentia præstat architectonicæ. Et tamen sicut orator nō est magis iustus coram deo propter eloquentiam, quā architectus,

tectus, ita virgo, &c. Agnosce verba Philippi, nec em̄ quicq̄
 affingo, agnosce ergo & alia apertiora, vt nec n̄ quibus opus
 est pinguiore minerva, possint ignorare cōuenientiam. Nec
 Christus, inquit, aut Paulus laudant virginitatem ideo quod
 iustificet, sed quia sit expeditior. Non hic quarebatur an vir-
 ginitas sola iustificaret, quod nemo vnq̄ credidit, sed vtrum
 in Christiano sit maioris meriti quam coniugium, responde-
 bit vt supra nullius esse meriti, vt semper sit aliquid quo dissi-
 deat a Iouiniano. At quomodo differt? Non quidem erro-
 res eius corrigendo, aut minuendo, sed augendo, nam & hic
 aliunde poterat sumi differentia, ab eo videlicet quod poeni-
 tentia ductus, quod tam modeste loquutus fuerat de coeli-
 bato, postea præfert illi coniugium, cum dicit, nos non habe-
 re talem locum pro hypocrisi coelibatus, qualē pro coniugio
 ipse producit. Citat Iouinianus aduersus ecclesiā exordium
 Geneleos, & ex vtroq̄ testamento colligit matrimoniū lau-
 des, donec perueniat ad Paulum, ex quo obijcit locum prio-
 ris epistol. ad Tim. quasi ecclesia prohiberet nubere. Eisdem
 testimonijs vtitur Philippus, eadem obijcit, eadē colligit ad-
 uersus catholicos. Iouinianus tamen haud ægre fert si certo
 modo doceantur homines coelibatum, quandoquidem ipse
 coelebs vixit. Lutherus autem, Pellicanus, Oecolampadius,
 Osiander, Philippus ac cæteri huius sectæ omnes sunt mari-
 ti: contempserunt enim coelibatum, cuius votum ferme o-
 mnes susceperant, & ceu rem ignauam & immundam ab-
 iecerunt. Et Philippus sedulo aduersandum esse pronunciat
 in ecclesia superstitionis persuasionibus de coelibatu: Quod si

Philippus
 plus errat
 q̄ Iouinia-
 nus de vir-
 ginitate.

1. Timo. 4

a verbulo, superstitionis, præsidium illi petas, vt nō quaslibet, sed superstitionis persuasiones damnare videatur, vide obsecro quas appellet superstitionis. Prædicare coelibatum & laudibus efferre tanq̄ euangelicæ vitæ genus, dicere hunc, gratissimum esse sacrificiū, mereri remissionē peccatorū, mereri aureolas, ferre ceterisimum fructum. Horū quædam affingit, quæ nusq̄ sunt a nobis prædicata, vt est illud: mereri remissionem peccatorum. Cetera haud nostra sunt, sed Hieronymi, Augustini & cæterorum, qui olim damnarunt Iouinianum: apud quos frequens est illa fructuum distributio, ab origine ecclesiæ per sanctorum manus vsq̄ ad nostra tempora deducta: item collatio coelibatus & angelicæ vitæ, sumpta ex Christi verbis. Non nubent neq̄ nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in cœlis. Has persuasiones, quibus pleni sunt veterum sanctorum libri, Philippus appellat superstitionis: & cum hoc (si diuis placet) blanditur sibi, quod Iouiniano nō consentiat. Sed esto noui dogmatis autor Philippus, quādoquidem ita vult nisi illi cum Iouiniano conueniat: omittamus eius dicta cum Iouiniani doctrina conferre, conferamus tamen cum sacris literis: Primum omnium virginitatem nullius meriti esse vult. At Iohannes in Apoca. singulare præmium virginibus tribuit, cuius alij beati non sunt participes, quantacunq̄ fide alioqui & charitate polluerint: quanuis enim sine fide nemo mereatur, non tamen sola fides est quæ meretur: quod superius est a nobis abūde monstratum. Vocat Isaias eunuchos, hoc est, coelibes, ad singulare præmium, si modo cætera custodierint, sine quibus impossibile est placere Deo. Verba pro-

Matth. 22

Apo. 14

Isaie 56

prophetæ sunt: Hæc dicit dominus eunuchis, qui custodie-
 rint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui & tenuerint fo-
 dus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum,
 & nomen melius a filijs & filiabus, nomen sempiternum da-
 bo eis, quod non peribit. Si hoc præmium commune est oï-
 bus iustis, cur eunuchi specialiter vocantur ad illud? Quan-
 enim mox alienigenas etiam custodientes præcepta Dei vo-
 cet ad præmia, non tamen quicquam pollicetur, quo se cæte-
 ris prælatos intelligât. Concordat apostolus Paulus prophe-
 tæ, qui pollicetur magis beatam esse coelibem quam coniu-
 gam, si permanferit in coelibatu: Magis igitur aduersatur ca-
 tholicæ veritati Philippus: dicens virginitatem nullius esse
 meriti, quam Iouinianus, qui dixerat, non maioris esse meriti
 quam coniugium. Philippus coelibatum secludit a pietate,
 conferens illud & æquans cum oratoria & architectonica, ac
 cæteris politicis artibus Paulus tribuit illi sanctitatem men-
 tis & corporis, & placere Deo quod summa pietas est. Ne-
 gat Philippus virginitatem esse mundiciem, aut sanctitatem
 magis quam cõiugium. Propterea quod dixerit Paulus: san-
 ctificari viri infidelem in coniugio propter vxorem fidelem.
 At Paulus loquitur hic de illo genere sanctitatis, & mundicie,
 quod securam reddit vxorem, ne infidelis & idololatæ viri
 cohabitatione se pollutâ & immundam existimet: Quæ san-
 ctificatio per q̄ similis est Leviticis & externis sanctificationi-
 bus: Isdem tñ apostolus eodem capite aliam sanctitatē verio-
 rem, nēpe corporis & animi, tribuit virginibus & innuptis,
 quâ coniugium, etiã cū summa fide, q̄ diu inter officia cõiuga

lia versatur, non potest assequi. Demū tota Philippi doctrina si cum Paulo conferas, ex diametro dissidet a VII. cap. prioris epist. ad Cor. vt cætera loca prætermittam. Sed fortasse Philippus conabitur quo discrimen istud effugiat, apostoli dicta suo more interpretari, vbi dixerit Apostolus melius, interpretabitur expeditius, vbi sanctam, interpretabitur aut simpliciter iustum, vt non possit coelibatus esse, aut licitum & approbatū verbo Dei, vt possit esse etiā matrimonij, vbi Christus regnū cælorū, interpretabitur, scripturas discere & docere. At quid hoc tanto labore faciet, nisi vt non solū a sacris literis, verum ab ecclesia catholica suis interpretationibus se recessisse declararet. Et cū hæc ita se habeant, vsq; adeo nos oēs stupidos fore, Philippus existimat, vt ad cætera omnia cōniuentes, solo illo verbulo moueremur. Non æquamus coniugium virginitati? Sed quid ego queror? Haud nostra hæc iniuria est o Germani, sed vestra (vt nunc tandem ad vos nostra cōuertatur oratio) ad quos cū, ceu ad viros bonos, in exordio prouocasset, neminem vestrū putauit futurum, cui quicq; esset emunctæ naris aut integri ac liberi iudicij, quo posset hæc omnia conferre, & Iouinianum in Philippo agnoscere. Iam q̄ legem perpetui coelibatus ante Iouiniani tēpus nouerit mundus, vel ex ijs apostolorum & conciliorum decretis constat, quæ superius commemorauimus, in quibus ædita lege cautur ne possit fieri maritus, qui semel se sacerdotio consecrarit, quod si post coniugem ductam fuerit (vt quondam necessitate fiebat) sacris iniciatus, ab ea separari præcipitur, si modo sacerdos haberi voluerit, ita vt semper fuerit coelibatus

tus sacerdotio indiuiduo connexus, id cum ipsa verba de-
 cretorum tum Hieronymus palam facit aduersus Iouinia-^{Hierony.}
 num, qui pro suo dogmate Episcoporum ac cæterorum sacerdo-
 tum matrimonia allegauerat ex Paulo, cui inter cætera hæc re-^{1. Tim. 3}
 spondet Hieronymus. Sed & ipsa Episcopalis electio mecum
 facit, non enim dicit eligatur Episcopus, qui vnã ducat vxo-
 rem, & filios faciat, sed qui vnam habuerit vxorem, & filios
 subditos in disciplina. Certe confiteris non posse esse Episco-
 pum, qui in Episcopatu filios faciat, alioqui si deprehensus
 fuerit, nõ quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur,
 aut permittit sacerdotibus exercere opera nuptiarum, vt idẽ
 sint virgines quod mariti, aut si sacerdotibus non licet vxo-
 res tangere, in eo sancti sunt, quia imitantur pudicitiam vir-
 ginalem. Et parum infra: Oportet episcopum irreprehen-
 sibilem esse, vt nulli vitio mãcipatus sit, vnus vxoris virum,
 qui vnam vxorem habuerit, non habeat, & cætera. Ibidem
 etiam obseruat Hieronymus, quod superius attigimus, eo
 tempore apostolos permisisse, vt episcopus esset vnus v-
 xoris vir: quando recenti adhuc ecclesia non poterant inue-
 niri tot virgines nec coelibes quidem, quot Episcopis & sa-
 cerdotibus opus erat. Obseruemus & nos in verbis Hiero-
 nymi, tanta sæueritate fuisse cautum, ne Episcopus, ne sa-
 cerdos vxorem haberet, vt tunc cum non poterant ordi-
 nari nisi mariti, cogerentur mox ab ordinatione dimittere
 coniuges. Si deprehensus, inquit, fuerit: non quasi vir te-
 nebitur, sed quasi adulter damnabitur. Non hic spectemus
 Hieronymum, cuius verba sunt, tametsi habet, vt par est,

multum ponderis eius autoritas, sed attendamus tempo-
 ra illa quibus hic erat mos totius ecclesiae, tam vetustus,
 tam receptus: vt ex eo tanquam ex re quae ab ipso etiam ad-
 uersario negari non poterat, colligat, ecclesiam semper coe-
 libatum coniugio praetulisse, adeoque decreuisse, vt sacer-
 dotes aut eligerentur coelibes, aut electi fierent. Si talem lo-
 cum, imo si tales locos (nam Hieronymi verba non eius, sed
 sanctorum praecedentium & conciliorum sententias contia-
 nent) posset proferre Philippus, ad confirmandum sacera-
 dotes aliquando vxores duxisse, quas tragedias nobis ex-
 citaret, quas querelas, quas minas, quos terrores nobis in-
 cuteret, quibus nos execrationibus deuoueret, quam diris,
 quam terribilibus, quam tumidum euge suis caneret prin-
 cipibus? Quorum vicem, ita me Christus amet, vt vehes-
 menter doleo. Ecquid est magis dolendum, magisque lita-
 gendum, atque tot viros genere illustres, maiorum cum
 imaginibus tum insigni, vt fuerant non ita pridem omnes
 Germani, pietate claros, adhuc musarum, quod illorum
 plerique sunt, alumnos & contubernales, ita fascinosos esse, &
 velut Circeis poculis dementatos a Luthero, vt eius & caete-
 rorum fraterculorum ac sacrificulorum libidini supplices
 inseruiant. Hoccine est decus Germanicum & peculiaris il-
 la animi celsitudo, qua caeteras nationes anteire dicuntur?
 Haecine est antiqua illa Germanorum cum pietas tum gra-
 uitas, quae semper a doctrina Christi suscepta, ecclesiam re-
 ligione coluit, fidei simplicitate sustinuit, armis prouexit?
 Itane Lutherus, Pellicanus, Oecolampadius & caeteri pro-
 fessio

fessionis suæ desertores non poterāt voluptatibus indulgere, obsequi Veneri, & libidinis suæ frena laxare, nisi tota pene Germania consentiente, probante, fauente: Quæ olim cū ecclesia non ferebat legitimas sacerdotum vxores: cohabitare maritis, nunc aduersus ecclesiam pugnat ne monachi & sacrificuli quidam separentur a concubinis: Hæc fierent, si testiculi vena vlla paterni viueret in vobis: Siccine nō pudet Germaniã, quæ quondam Romanorū arma, tyrannorū fauiciam, hæreticorum etiam Arrianorum furorem excelsa quadam animi magnitudine & ingenuitate contempsit, in cuius laudibus magnificis alioqui & opulentis semper cōstantia sibi primas obtinuit, nunc tam abiecte, tam effoeminate, tam indecore impudicis quibusdam fraterculis cēssisse, vt patiatur se ab ecclesiæ totius communione diuelli, ne illi diuellantur a scortis: Videtis quantus se campus aperiat, quæ se nobis offerat copia perorandi, si rhetoricis schematibus & Philippi coloribus vti vellem: Sed ea est causæ quam defendendam suscepimus ratio, vt non tam splendida orationis ornamenta, quam solida argumenta desideret. Quæ vter nostrum expeditius protulerit, & aptius quibusuis etiam Germanis, modo liberi sunt & integri, iudicare permitto, ita tamen vt de totius causæ summa nemo hominum, nec angelus quidem de cœlo, secus ac iudicatum est ab ecclesia, pronunciare præsumat.

Philippica XX. De monastica

professione,

Abse

Erasmus.

Absoluta causa cœlibatus illorum, qui sacris ordinibus iniciati, ecclesiæ tantum legibus continent, reliquum est, ut quod in præcedentis disputationis polliciti sumus exordio, de ijs differamus, qui non ecclesiasticis tantum decretis aut sacramenti necessaria confessione, sed voto, nulla lege, nulla loci gradus aut ordinis necessitate, sed sua tantummodo sponte suscepto, tenentur ad continendum, super quorum instituto prolixius olim confertes scripsimus ad Erasmum virum quidem doctum sanctum & pium, sed in quo frequenter modum desideres: quæ ego honoris potius, quam contumeliæ causa nominatim volo, etenim ea dicam, quæ ille nonnunquam ioco, interdum et serio agnoscit. Hic cum tam aperte bellum mihi suscepisse videretur aduersus monachos, ut professionem interdum ipsam nedum mores, subinde traduceret, decreui admonitione consulere, & sus (quod aiunt) mineruam docere, non quæ illum crederem ignorare, sed quæ vel præcipiti scribendi libidine, vel immodico Christianæ pietatis zelo minus attentè considerasse videbatur. Quamobrem quando veritas, cui soli nauamus operam, orationis aut verborum varietate non indiget, satis ad huius loci explicationem erit, quicquid ibi diximus, vel præcipua quædam transtulisse. Pro ductis quibusdam verbis Erasmi ex epistola ad Paulum Volzium abbatem, & confutatis, adijcio. Hactenus de externis obseruationibus & delectu. Nunc de votis, quæ nos interiorius attingunt, attentius aliquanto conferamus, in quorum contemptum ne repente aut sine causa incidisse videretur,

Monachorum origo antiqua nimis

ris,

ris de monachatus origine præloquutus, mille cum annorū
 vetustate concludis atque in Benedictum atq; Bernardum
 tibi primos monachos refers. At non ita visum est Basilio,
 non Hieronymo, non Augustino, non demum religiosissim
 mo viro Iohanni Cassiano, qui quo propinquiores aposto
 lorū temporibus fuere, eo te melius verisimile est monacha
 tus originem prospexisse. Hi omnes monachorum institu
 tum ab apostolorum temporibus repetūt & institutis, quos
 nihil nisi pium credibile est homines docuisse: vtpote qui ni
 hil præcipiebant: quod prius a Christo non didicissent. Sed
 tu cuius studium videtur monachorum professionē deijce
 re, non admodum, inquis, desiderabimus tria illa vota ab
 hominibus reperta. De votorum nomine, vtrum vota ne,
 an pollicitationes, promissiones aut pacta appellanda sint, su
 perfluum esset nunc & puerile contendere. De re autem
 ipsa, hoc est, de animæ, sese hostiam viuam Deo offerentis,
 consecratione atque dedicatione, quæ fit primo quidem in
 baptismo vitæ æternæ cunctis hominibus ianua, postea ve
 ro non vno modo & fieri potest, & refici, quorum omnium
 arctissimus est professio cuiusdam Evangelicæ profectiōis, Matt. 19
 cuius verbum non omnes capiunt, etiam illi qui eius institu
 to se verbis & extimo cultu tradiderunt, quam monachi
 tribus illis votis exprimimus. De hac, inquam, audeo dicere,
 quod non hominis cuiusuis adinuentio sit, sed Dei & homi
 nis Christi Iesu totius virtutis ac pietatis magistri traditio, q
 multa solos docuit apostolos, quæ turbæ aures per animi
 crassitudinem & curarum sæcularium strepitum ferre non

Monacho
 rum vota
 est Christi
 traditio.

poterant. Hæc vt manifestiora fieri possint, vota singula seorsum conferamus.

Primum omnium coelibatus votum proferatur, quod
 1. Cor. 7
 plerumq; sine alijs suscipi solet, iuxta consilium apostoli dicentis: Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem vnusquisque vxorem suam habeat. Et rursus: Igitur qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit. Et rursus de vidua: Cui autem vult nubere, nubat tantum in domino. Beatior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium, puto autem quod ego spiritum Dei habeam. Hoc itaq; votum non tantum ab apostolo, verum et ab ipsius Christi doctrina originem ducit. Scribit enim Matthæus differenti Christo de matrimonio, scedere quod nulla posset ratione dissolui, respondisse discipulos: Si ita est causa hominis cum vxore non expedit nubere, quibus Christus ait: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est, sunt enim eunuchi, qui de vtero matris nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus, & sunt eunuchi qui seipso castrauerunt propter regnum caelorum. Qui potest capere capiat. Ex his Christi verbis facile (vt reor) erit vnicuique colligere, cuius instituto coelibatum amplectamur. Christus enim ipse hanc egregiam virtutem commendans, ad eius nos contentionem inuitat, dicens: Qui potest capere capiat. Iure autem præceptioni addidit temperamentum, quoniam, vt prius dixerat, non omnes capiunt verbum hoc, id est, non omnes assequuntur hoc ordine perfectionis fastigium. Dixit autem quispiam. Ego
 ccelis

Math. 19

coelibatum a Christo commendatum haud nego, verum quod
 huic tam raræ difficultique virtuti se quisquam astringat vo-
 to non Dei sed hominum esse traditionem confirmo. Hoc
 opus, hic labor est, astringendi non coelibatum sed necessitatē
 perpetuo continendi, quæ proficiscitur ex voto, quam rati-
 ocinatione prius, mox ipsius Christi verbis demonstramus.
 Principio vouere res honestas, studiosas, pias, honestum
 ipsum etiā esse ac Deo gratum, per sacras literas manifestius
 quam vt dubitare possimus, apparet, si voto (inquit Deus Leuiti. 7
 ipse) vel sponte quispiam obtulerit hostiam eadem simili- Vouere res
 honestas,
 cū deo gra-
 tum.
 ter edetur die. Qui locus duobus modis pietatem præsta-
 ri significat, sponte scilicet, cum quis nulla se astringit ne-
 cessitate, & voti nuncupatione, quæ scilicet sponte suscipi-
 atur, necessario tamen quod semel promissum est exhibe-
 tur, vtrunque modum Deus probat, vtrunque commenda-
 dat, quod id ipsum eiusdem verbis aut similibus horū quæ
 modo citauimus Moyses non semel declarat. Hinc est illud:
 Lætatus est populus cum vota sponte promitterent, hoc est, 1. Para. 10
 quod diximus, vota sponte offerri necessitate præstari. Ne
 temere quid loquaris, inquit Salomon, neque cor tuum Eccês. 5
 sit velox ad proferendum sermonem coram DEO. Et pa-
 rum infra: Si quid vouisti Deo ne moreris reddere, displicet
 enim isti infidelis & stulta promissio, sed quodcunque
 voueris redde, multoque melius est non vouere, quam post
 votum promissa non reddere. Apparet igitur his locis &
 id genus alijs, quæ in eandem sententiam possent afferri vo-
 ta quæ de rebus pijs concipiuntur, & nuncupantur, & bona
 esse,

esse, & placere Deo, cui bona cuncta placent. Coelibatum vero rem esse non modo bonam verum & optimam palam faciunt Christi verba illa quæ produxeramus. Ex quibus efficitur, coelibatus votum ipso Deo autore suscipi, cui gratum esse tum locis scripturarum, tum ratiocinatione monstrauimus. Quid quod Christus ipse (vt quod de verbis eius pollicitus sum non prætermittam) haud quencunque coelibatum, sed perpetuum & constantem, quemque nullo modo deseruisse liceat, spadonum illa distinctione commendat. Ipsa enim vox per triplex spadonum genus distributa de illis Christum differuisse significat, qui nullo modo aut iure vsquequaque generare possint. Hi sunt enim quos eunuchos & spadones appellamus, quorum duo genera Christus exposuit, quibusque tertium addidit, eorum videlicet quibus nec vis nec naturæ vitium, sed pietas gignendi potestatem subtraxit, vt quemadmodum vtrique illi non possunt naturaliter gignere, ita & hi, qui sibi pietatis causa gignendi ius ademerunt, non possint nisi impie generare, quod id ipsum nequit, nisi his qui voti susceptione continent accedere. Alioqui coelebs etiam si sit virgo, quotiescunque voluerit, pie tum nubit, tum ducit, si coelibatum Deo non promisit. Quandoquidem non est eius coelibatus castratio illa quam Christus cõmendat, & suadet, dicēs: Qui potest capere capiat. Quibus ego verbis Paulina quædam adiungo. Et qui non potest capere non contēnat: alioqui Christū ipsum non modo coelibem sed et virginem spernit, quem virgines soli sequuntur quocunque ierit, quique vsqueadeo coelibes

honestare decreuerit, vt matrē non elegerit, nisi eā quæ cœlibatus votum perpetuo susceperat. Alias qui posset virginis illa responsio cū angelica legatione cōgruere: Quomodo fiet istud qm̄ virum non cognosco. Potuit nimirum illi ab angelo responderi: Etsi hactenus non cognoueris, quid miraculi habet conceptionis & pariendi promissio facta virgini, quæ & adulescentula est, & desponsata viro, sed hanc responsionē excludebat virginis animus, cui certum erat & pollicitatione aut si maius inuolabili proposito (puerile est enim de nominibus contendere) fixum perpetuo cœlibem fore. Hoc est, quod nos votum cœlibatus appellamus, cuius autorem habemus Christum, exēplo vero eius matrem, hoc inter cætera nomine super omnes foeminas benedictā, quod prima oīm hoc se voto Deo totam dicauit & astringit, idq; non auctoribus Benedicto, Bernardo, aut antiquiore Basilio, sed Christo ipso cœlestis disciplinæ magistro, qui vernantis lilij candorem, quem cunctis erat fidelibus commendaturus, in virgine matre sumptis primitijs consecrauit. Hęc prolixius quam opus erat. Nunc aliud de tribus votis conferamus.

Hæc est voluntaria paupertas, cui promissum est regnum cœlorum, diuitiis ingressu difficile, ne dicā impossibile, nota sunt Christi verba apud Mar. quibus hæc oīa continētur, quibusq; pronunciat rerū omnium abdicationē non quantumq; sed quæ voto concipitur, ad euangelicā perfectionem multum conferre: Si vis, inquit, perfectus esse, vade vende omnia quæ habes & da pauperibus & sequere me. Quo in loco, eadem, qua superius, ratiocinatione colligere possumus,

Lucæ 1

Math. 5
 Math. 19
 Paupertas
 voluntaria
 ad perfecti
 onem euā
 gelicam
 multum
 confert.

perpetuæ paupertatis promissionē & piam esse, & Deo gratam: Sed maiora molimur, ostendere videlicet, non de quacumq; paupertate Christum esse loquutū, sed de ea quæ voti nuncupatione confirmatur, eamq; esse quæ nobis gradum facit ad perfectionem. Hoc venditionis verbū significat, quod spem adimit, quas semel abiecerimus facultates, rursus recuperandi. Cur enim vendere suadet, si non perpetuo deserendas docebat? Potuit profecto dixisse: Vade & omnium que habes, seposita cura, eorū dispensationē alteri trade, aut penes aliquem bonorū tuorum facultates depone, vt me expeditior sequi possis, sed hoc non esset illius summæ virtutis, quæ perfectionis aditum continet, disciplinam nobis tradidisse: quæ, vt coelibatus spadonis nomine nuptiarū ius adimit in perpetuum, ita venditionis verbo omnem diuitias habendi spem & affectum euangelicam perfectionem capessentibus subtrahit. Hoc igitur Christus hic agit venditione, quod superius castrationis verbo significauerat, vtrobicq; perpetuam & irreuocabilem perfectionis aggressionem suadet, quam nos voti nuncupationem appellamus, voce si non euangelicis literis aut apostolicis expresse tradita, certe re quocumq; eā velis appellare nomine, nō ab alio quā a Christo accepta, quamq; & nomen ipsum sæpe alias est sacris literis vsurpatum, quoties aliquid firmum, constans & irreuocabile Deo offerri declarant, cuiusmodi coelibatum aut paupertatē, quæ Christus nobis cōmēdauit & docuit, esse debere probauimus. Sed hic fortasse quispiā obijciat, haud esse credibile Christianos oēs apostolorum temporibus monachos fuisse, aut paupertatis votum

votum suscepisse, cum tñ legantur oēs iuxta hunc, quem modo produximus, euangelij locū vendidisse oīa quæ habebāt & in pauperū vsū erogasse, fuisseq; oīa tam diuitibus quā pauperibus cōmunia, distributa singulis prout erat opus vnicuiq; quod id ipm si monachorū est institutum, necesse est nos fateri oēs illius temporis Christianos monachos fuisse, quod nec verisimile est, & ecclesiæ ratio, quæ multiplici consistet diuersorū ordinum professione, nequaquā id nos credere sinie. Huic ergo argumentationi respondeo, nō esse meum disquirere a quibus, quā multis, quare, quot modis tēporalia bona contemni & in pauperū vsus erogari possint, nā multa fiunt a monachis, quæ a quibusuis Christianis fieri posse, & interdum fieri, sine monachatus ascriptione non ignoramus: quorum pietas peculiaris & temporanea nihil detrahit publicæ pietatis professioni, qualis est monachorū institutio. Sed & negari mihi posse, videor, vt aliter obiectioni respōdeā, quod primo ad colligēdū proponit, oēs, scilicet Christianos apostolorū tēporibus bona sua abiicisse, vēdidisse, tradidisse pauperibus. Fecerunt hoc multi in Hierosolymitana præsertim ecclesia, sed non omnes, Quotquot autem fecerunt, quid erit si fateamur monachos fuisse, aut si nomine offendaris id fuisse, quod monachi esse conantur, profitentur, tamen si multi non assequantur? Extant apostolorum scita illa omnium prima atq; celeberrima, quibus cauetur, vt conuersi de gentibus abstinerent a sanguine & suffocato & fornicatione. Sanguinē, & suffocata, quorum abstinētia data est ad tempus Iudæorum neophitis, quibus conuiuendum erat cæteris Christianis,

Act. 1

20A

Act. 15

omit

omittamus. De fornicatione, te rogo, an ne credis bona sua in
 fidei susceptione deseruisse, qui se nec a foeminis quidem non
 suis cōtinebant. Credo igitur omnes illos aut illorū plures de
 quibus scriptum est. Multitudinis credentiū erat cor vnum
 & anima vna, nec quisq̄ eorum quæ possidebat aliquid suū
 esse dicebat, sed erant illis omnia cōmunia, monachos fuisse, si
 nominis humilitatem non contempnas. Quandoquidem &
 illa facultatum abdicatio non sine publica fiebat contestatio
 ne quadam, quæ professionis & voti speciem videretur ha
 bere. Alioqui haud intelligo in quo Ananias fuerit spiritui
 sancto mentitus, de quo scriptum sit: Anania cur tentauit fa
 tanas cor tuum, mentiri te spiritui sancto, & fraudare de pre
 cio agri. Nōne manens tibi manebat, & venundatum in tua
 potestate erat. Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Nō es
 mentitus hominibus sed Deo. Manebat ager Ananiæ Chris
 tiano, ante venditionem agri, manebat et agri preciū illi post
 venditionem, nec mortuus fuisset, si agrum non vendidisset,
 nec si venditi se precio non abdicasset. Quid ergo abrenunci
 ando facere voluit, si iam Christianus erat? Profecto mona
 chus fieri decreuerat, aut si noīe offendaris, euangelicā se velle
 paupertatem amplecti conceptis verbis professus est, quibus
 spiritui sancto mentibus conuincitur, eo q̄d non vere & simp
 pliciter, quod cæteri eiusdem professionis consortes præsta
 rent, fecisset perpetuā, scilicet integram, perfectā paupertatē,
 cuius votū cōceperat, amplecti, & cuiuscunq̄ rei vel minimę
 tanq̄ propriæ possidendæ sibi ius & spē prorsus adimere. Era
 rant igitur omnes illi, quorū meminit Lucas, quosq̄ describit
 in

in cōmuni viuentes, euangelicæ paupertatis professores sub apostolorum & reliquorum Christi discipulorum pastoraliducatu viuentes. Postea vero quam apostoli & proceres discipulorum ob Euangelij negocium latius peragendum per totum dispersi sunt orbem, ij qui sub apostolorum magisterio non modo fidem Christi, verum & euangelicam perfectionem professi fuerant, quibusq; apostolicus adhuc inerat pietatis ardor, ne ceterorum Christianorum, remissius viuentium, contagio & ipsi tepescerent, discendentes a ciuitatibus suis in locis suburbanis ac secretioribus cōmanere cœperunt, ac sub euangelica regula & aliquibus forte institutis haustis (vt verisimile est) ab ipsa apostolorum doctrina, verbo duntaxat tūc temporis tradita, agminatim viuere, qui propterea quod segregati a ceteris fidelium turbis naturales societates viri scilicet, & vxoris, parentis & filij, domini et serui, sola euangelica cohabitatione contenti respuebāt, castrantes semetipsos propter regnum cœlorum, & propter æternæ hereditatis thesauros inenarrabiles in terra thesaurizare nolentes, monachi appellari a cæteris Christianis cœperunt. Horum itaq; studium monachus ille est, quem tu pietatem esse negas. Nā monachorum hierarchæ Basilius, Benedictus, Bernardus, & reliqui omnes, non tam monachus ex orientis institutores, atque delabentis (vt hominum studia quantumlibet pia, tandem frigescunt) restitutores fuerunt: quemadmodum & de Antonio antiquiore etiam monacho Hieronymus prodit, quod non tam ipse ante omnes monachos fuit, quam ab eo omnia incitata sunt studia. Quorum omnium? Non certe

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Benedictensium aut Franciscanorū, qui nondū erant, sed eorū qui de apostolorum reliquijs adhuc perdurabant, quorū temporibus proximus fuit Antonius. Et hi quidem primo cæteris Christianis minus cōmunicabant, non dedignationis contemptu, sed propriæ utilitatis intuitu, cui soli prospicere licebat, & consulere, tunc cum publica utilitas eorū operam haud desiderabat. Nā episcopi & sacerdotes adeo salutis animarū cupidi erāt & studiosi, vt qui episcopatum ex-
 s. Timo. 3 peteret, bono cuidā laborioso & operoso, vt Paulus ait, se māsciparet, & presbyteri episcoporū vices pie & fideliter exquebantur: neq; de decimis aut prædiorū iure erat eis contentio, sed de euāgelici muneris functione, in qua non solum pietate, verum & æmulatione quadam, vt significat Paulus, Christus annunciabatur, quod illi honoratiores haberentur, non qui ditiores essent aut satellitibus stipatiores & exoletis, sed qui in Euangelio prædicando & ardentiores & frequentiores. Quamobrē nulla monachos tunc temporis cogebat necessitas, vt cellularum recessus egrederentur, tam paucis credentibus, vt potius vulgi multitudine infici possent & opprimi, quam pauculis illis fidelibus, de quibus summa erat cura episcopis & presbyteris, subuenire. Porro cum successu temporum credentium augetetur multitudo, & principum sequitiam in Christianos indies remitteretur, ita vt ecclesiæ episcopi & cæteri ministri fidelium oblationibus ditari iam inciperent, cœpit abundare iniquitas, charitas frigescere, rerum temporalium sollicitudo, episcoporum mentes ab euāgelico munere seducere, monachorum & quorumcunq; piorum hominum
 Philip. 1
 March. 24
 minimum

minum ac sapientium opera in ecclesia desiderari: cuius occa-
 sionis pretextu monachi familiarius, & (vt ita dixerim) man-
 suetius reliquis Christianis cōmunicabant: quibus salubria
 consilia & aeternae vitæ impartiebantur praecepta: Huius rei
 causa cœperunt in precio & veneratione maxima in populis
 haberi: ita, vt sicut ex Dionysij, Hieronymi, & Augustini lite-
 ris colligitur, magna esset episcopis & cæteris ecclesiae proce-
 ribus cura, de monachorum iudicio in separandis hæreticis a
 cōmunione fidelium, qui tunc abundantius pullulabāt: Epis-
 copi etiam maxime vererentur monachorum offensionem
 ob sapientiam & sanctitatē, quam in eis populus venerabat,
 & suspiciebat. Hac aut̄ omnium ordinū obseruantia, mona-
 chorum nōnulli (vt est hominū ingenium inconstans) abu-
 si, plus iusto cœperunt insolescere & autoritatis arrogare sibi:
 alij extra cœnobia diutius euagari, quam necessitas exigebat,
 & monastica ferebat disciplina, Vnde coacti sunt Episcopi,
 synodicalis actis ad quosdā eos regulas modestiæ & honestio-
 ris vitæ instituta reuocare, & monasteriorum præpositis, vt
 eos in pristina viuendi norma & quiete continerent præci-
 pere: Cuius rei gratia obediētiae votum fiebat, vt omnis crea-
 tura, iuxta doctrinā apostoli, potestatibus sublimioribus sub-
 deretur: Monachorum igitur insolentia in causa fuit, vt obe- Roma. te
 dientiam conceptis verbis profiterentur, non quod eius vo-
 tum tunc tēporis primo cœperit, sed quod non ante hac tan-
 ta præstabatur circumspectio: Non erant præscripta verba
 vouentibus, nec eius custodia tanta censura exigebatur a
 præpositis. Alioqui monachi, cœnobitæ, præsertim qui sub
C c ij hoc

hoc nomine, cōmunius intelligi solent, nunquam sine obedientiæ arctissimo vinculo fuerunt, nec esse quidem potuerūt, cum hoc euangelicæ militiæ symbolum, sicut & alia duo, de quibus hactenus disseruimus, Christus ipse nobis tradiderit, quod id ipsum nobis conferendum superest.

Obediētia est finis monasticę professionis.

1. Reg. 16.

Hebr. 5.

Matth. 6.

1. Cor. 7.

Distulimus vero hactenus de obedientia conferre, quā aptius vltimo loco tractatur, quæ finis est & velut scopus totius monasticę professionis. Videntur hoc prophetæ verba significare, quibus dicitur: Nunquid vult Deus holocausta & victimas, & non potius vt obediatur voci dñi? Melior est enī obediētia q̄ victimæ, & auscultare magis quā offerre adīpem arietum, quā quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Apostolus quoq; Paulus obedientiæ fastigium nobis in Christo cōmendaret, incomprehensibili quodam mysterio eam didicisse prædicat dicens: Equidem cū esset filius Dei, didicit ex ijs quæ passus est obedientiam & consummatus factus est oībus obteperantibus sibi causa salutis æternæ. Porro postreniam esse obedientiam in monastica professione, & cæterorum omnium quæ profitemur, quasi finē & scopum ideo dicimus, quia ad eius absolutiorem perfectionē reliqua duo vota præcedere oportet, & inseruire. Nam qui potest homo alterius se totum voluntati & imperio mancipare, nisi prius ab omnium se rerum seruitute prorsus absoluerit? Nemo, inquit Christus, duobus dominis seruire pōt: Idcirco eum qui perfectæ obedientiæ holocaustum offerre decreuerit, a coniugij primum vinculis liberum esse oportet: mulier siquidē (vt Apostolus ait) non

non habet potestatem corporis sui, sed vir: similiter nec vir potestatem corporis sui habet, sed mulier. Necessè etiam illi est: vt a diuitiarum se & quarumcunq; temporalium facultatum tyrannide vendicet, quando non modo qui vxorem duxerat, verum & qui villam, quicq; iuga bouum emerat, coelesti conuiuio rei familiaris curam causati non interfuerunt. Lucæ 14.

A quo autem superatur, quis eius seruus constituitur. Asserendus igitur primo est animus in libertatem duobus votis, paupertatis scilicet & coelibatus, vt ingenuæ Christi seruituti per obedientiam nos totos perfecte dedamus. Significauit hoc Christus qui coelibatu exposito & paupertate commendata addit adolescenti, quem ad paupertatem adhortabatur, Et sequere me. Sequimur illum, cuius gressus & obseruamus & imitamur. Christus autem obedientiæ præsertim institit via, ita vt Paulus ad hoc factum hominē (quod superius citauimus) prædicet, vt obedientiam ex ijs quæ passus est dicens, fieret obtemperantibus sibi causa salutis. Et quanquam est quædam obedientia, quæ vulgo creditur fati sit, ad hoc vt illis profit Christus, non ad hanc tamen adolescentem adhortabatur, quæ rerum abdicatio-
ne non indiget, sed ad aliam arctiorem, quam ab altero exigit adolescente, cui nec humanæ pietatis in parentes occasione, ab obedientiæ iugo semel suscepto recedere permittit. Heb. 1.

Sine, inquit, mortuos sepelire mortuos suos. Qua censura & Matth. 8. Ibidem. quasi iure pastorali noluit vti erga scribam, q se etiam secutorum offerebat: non quod pia quorumcunq; hominum vota despiciat, sed quia sciebat scribam onustum diuitijs,

præstare non posse, quod verbo tantum pollicebatur. Quod
 id ipsum utinam monasteriorum prepositi animaduertent,
 & imitentur: ne sine maximo ætatis, morum & ingenio-
 rum delectu quenquam ad temere aggredienda,
 quod tam infeliciter a multis, postea magno religionis
 dedecore, maiori autem animarum periculo, deseritur. Re-
 spondit itaque Christus scribæ sequuturum se pollicenti: Vul-
 pes foueas habent, & volucres cæli nidus: filius autem homi-
 nis non habet, ubi reclinet caput suum. Quorum verborum
 sententia est: non potes nudum sequi, diuitiarum & rei fa-
 miliaris cura circumplexus. Hunc igitur respuit, tanquam
 Euangelicæ perfectioni, ob amorem diuitiarum, ineptum, il-
 lum vero tanta sæueritate retinet, ut nec ad parentes sepelien-
 dos abscedere sinat. Iam quemadmodum per obedientiam
 nobis sequendus sit Christus alio loco manifestius ipse de-
 clarat: Si quis vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum,
 & tollat crucem suam & sequatur me: Quid est seipsum ab-
 negare, nisi nulla in re iuris sui esse velle, a seipso quodammo-
 do desciscere, & alterius voluntatem in cunctis sequi? Ita
 Christus abnegauit se, dū (quod ait Paulus) semetipsum exi-
 naniuit, factus obediens usque ad mortē. Hanc exinanitionē
 seu humiliationem & obedientiam Christus in se nobis imi-
 tandam, vel teste ipso, ne remotiores quæramus, proposuit:
 & hortatus est apud Matthæum. Quem locū ita paraphra-
 stice interpretaris: Discite a me, quod mitis sum & corde mi-
 nime elato, &c. Totus ex patris nutu pendeo: ille pœnas exi-
 get ab improbis, ille præmia reponet benefactis: illi cedo to-
 tam

tam gloriam: illi committo omnium sollicitudinem: ego simpliciter illius voluntati per omnia morem gerens, quod in me est, studeo bene mereri de omnibus, nocere nemini. En tuis ipsius verbis obedientie species & exemplar in Christo propositum, totius vitæ rationem ab alterius nutu & voluntate pendentem continet, quam sola præceptorum Dei observatione minime præstamus. Nam quæadmodum de cælibatu diximus & paupertate, esse quandam communem, ad quam omnes homines tenentur, & assequi possunt, iustitiâ: qua a noxijs voluptatibus continent, permissis cum modestia et gratiarum actione vtuntur: qua etiam ab alienis se continent facultatibus, & de suis pauperum inopiæ subueniunt, reliqua vero in timore domini possident, & sine cuiusquam augmento nocimento: ita est etiam quædam obedientia communis, qua proprie voluntatis tumor legi Dei comprimendus præceptorum observatione subijcitur: in cæteris autem, quæ permulta sunt, libertatis suæ vtuntur iure, & propriæ voluntati laxant habenas. Hæc, inquam, communis est via: extra quam nemo peruenit ad vitam, & cui cætera omnia compendia deseruire debent. In ea tamen quo frequentior est, eo plures, vt ait Propheta, absconderunt superbi laqueos Psalm. 74 nobis. Nam qui onusti familia, coniuge, liberis, & rei familiaris cura illam ingrediuntur, tribulationem, inquit Paulus, 1. Cor. 7 carnis habebunt: quandoquidem semen illud verbi Dei, quod cecidit inter spinas ab huius sæculi sollicitudinibus suffocari solet: & qui uxorem duxerat inuitatus ad nuptias, non vt cæteri rogat excusatus haberi, sed intrepide Matth. 23 falso Matth. 23

Luca 9

Matt. 19

Quid ad-
dat mona-
stica pro-
fessio com-
muni viri-
etiam ho-
nestæ.

t. Petri 1

Ecc 18

Matth. 23

falso pronunciat, se non posse venire. Quamobrem propo-
sita est a Christo altera sublimior & Euangelicæ perfectioni
propinquior via, ad cuius ingressum nemo cogitur, tam-
etsi semel ingressis non est liberum retrocedere. Nemo enim
mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est
regno Dei. Secundum hanc qui se castrauerunt propter re-
gnum cælorum, nullius cupidinis voluptatem sibi licere
volunt, & qui semel omnia reliquerunt, vt ait Petrus, vt Chri-
stum sequerentur, nullius terrenæ hæreditatis dominatum
sibi contingere cupiunt: & qui se totos Dei tradiderunt ob-
sequio, vti pia Christi mancipia, Euangelicam seruitutem
ciuili præferentes libertati, nulla sui iuris esse patiuntur, quo-
niam non solum a cupiditatibus, verum & a voluntatibus
nostris vt auertamus nos Sapiens hortatur. Hanc si nescis
monachi ingredimur viam, imo hic est ille monachus,
quem tu pietatem esse negas, & ad vitæ ciuilis genera, fabros
scilicet milites & iurisconsultos ac cæteros humanæ societa-
tis communes ordines reijcis. Nos vero illam absolutæ pie-
tatis culmen continere defendimus, cuius institutionem, do-
ctrinam & hortamenta saluberrima non a quouis homine,
sed ab ipso accepimus Christo, qui voluntarios probat spa-
dones, quique rerum omnium abdicationem pietatis con-
summationem suadet, postremo qui ad sui ipsius abnega-
tionem, quo facilius ipsum sequi valeat, hominem hortatur,
quod id ipsum obedientia non quæcunque, sed ea quæ mo-
do descripsimus, aut sola aut maxime præstat. Atqui vera
sunt, inquires, hæc omnia, quorum tantopere fidem no-
bis

bis facere conaris. Esto Evangelicæ perfectionis virtus obedi-
 entia non quæcunque, sed quæ omnium etiam cogitatio-
 num nedum operum et verborum ius adimat hominibus: eam
 Christus citatis locis & pluribus alijs docuerit, sed quid hoc
 ad monachorum placita, quæ hominibus obedire præcipi-
 unt, & de re tam ancipiti animã dari obsidem cogunt? Obe-
 dientiam Christus docuit, præstitit, suasit, sed illã, qua mens
 Deo subijcitur, eiq; per cuncta obedire conatur, iuxta illud
 apostoli: Patres quidem carnis nostrę eruditores habuimus, Heb. 12
 & reuerentiam eos, nõ multo magis obtemperabamus pa-
 tri spirituum & viuemus? Hanc Christus docuit, & huius
 se nobis exemplũ proposuit, quod locus ille nobis paraphra-
 stice enarratus a te dudum productus ostēdit, cui consonat Iohan. 6
 illud: Descendi de cœlo non vt faciam voluntatem meam,
 sed voluntatem eius qui misit me, & multa in hunc modũ:
 Ito igitur, inquires, & ei obedire totis animi viribus contende,
 cui Christus, cui apostoli, cui martyres, cui omnes eccle-
 siæ proceres obedierunt, nempe Deo, cuius non modo præ-
 ceptis, verum simplici monitioni quo minus obedias nemo
 tibi impedimento erit, nemo obstrepet, nemo taxabit. Si hæc
 dixeris, quinimo cum te dicturum minime dubitem, bene
 se res habet, quod obedientiam probas, quæ mandatorum
 Dei præfinitionibus non contenta, ad superiora grassatur, et
 nihil iuris hominibus in seipsum relinquit. Nam quod obijcis,
 satis esse nobis obedire Deo, cui Christus & obediuit, et obe-
 dire nos docuit: nihil ijs quæ sunt hactenus confirmata de-
 trahit, quando ipsius Christi verba sunt, de hominibus lo-
 quen-

quentis ad homines: Qui vos audit me audit, & q̄ vos spernit me spernit, &c. quibus significat non modo suis, verum & hominum verbis Deum imperitare hominibus consueuiffe. Neq; em̄ est quisquam adeo demēs, vt quod Christus patri obedierit omnia suggerenti, nos nihil nisi quod Deus per semetipsum edixerit facturos esse contendat. Pater enim diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, vnde fit: & illud eiusdem filij: Filius non potest a semetipso facere quicquam: sed quæcunque viderit patrem facientem, hæc eadem similiter & ipse facit. Nos vero quando dignabitur Deus per semetipsum alloqui, monere, ostendere, non modo rerum agendarum summas & capita, verum & singula quæque, quantumuis minima quæ vel facienda fuerint, vel dicenda, vel etiam cogitanda: Qua ratione per singula, quæ nobis vel facienda vel omittenda succurrerint, Deum consulere ac rogare poterimus. Fient hæc quidem in patria, vbi, quod ait Propheta, erunt omnes docibiles Dei, cuius præsentia omnes non modo ignorantia verum ambiguitatis tenebras & cunctationem submouebit ab animis beatorum, fierent & nunc, si nobis expediret ad salutem, & fragilitatis nostræ conditio pateretur. Veruntamen omnium rerum artifex Dei sapientia hoc antidoti genus curadæ hominum superbix adinuenit, vt qui Deo ipsi per semetipsum præcipienti quondam obedire contempserat homo, nunc homini obediendo subdatur & in salutem illam hominis propter Deum obseruantia euadant, qua de ipsius contemptu & voluntatis eius transgressione amiserat. Quamobrem et si huius

Iohann. 3

Iohann. 3

Isaie 56
Iohann. 6

Iap. 7

obe

obedientiæ sacrificium Deo immoletur, hominibus tamen, qui Dei erga nos vicem gerunt, est persoluenda, de quibus, vt modo citauimus, Christus ait: Qui vos audit me audit, et Lucæ 10 qui vos spernit me spernit. Quin & hoc maxime modo quod quotidie orando dicimus, vtcunque præstamus, vt Matthæ 5 fiat scilicet voluntas Dei sicut in cælo & in terra. Hoc est, sicut in cælo non partim Dei, partim hominis voluntate viuatur, sed solius Dei nutu et imperio fiunt omnia, ita & in terra quoad fieri possit, nullatenus voluntati nostræ inserviamus, sed iuxta Sapientis consilium a voluntatibus nostris a Ecclesiæ 15 uertentes, Dei voluntatem, de qua vel ipsius lege vel maiorum placitis constare nobis potest, in omnibus tum faciendis tum ~~omittendis~~ sequamur, fiatq; in nobis quod de veris Isaiæ 58 Euangelij cultoribus Propheta longe ante prædixerat: Si auerteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaberis sabbatum delicatum & sanctum domini gloriosum, & glorificaueris eum, dum non facis vias tuas & inuenitur voluntas tua vt loquaris sermonem, tunc delectaberis super domino: & sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui, &c. Diem sanctum domini lucem Euangelicæ veritatis appellari quis ignorat, quæ & sabbatum dicitur, quod in ea vera requies animorum iuxta Matthæ 11 Christi Iesu promissionem inueniatur. In hoc igitur die quicumque glorificauerit dominum non faciens voluntatem suam, neque viam propriæ cogitationis sequutus, sermonis etiam licentiam cohibuerit, delectabitur super domino, & sustolletur in altitudinem terræ, eam de qua Hieremias:

Treno. Bonum est, inquit, viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius & tacebit, quia eleuauit se supra se, cibabiturque Jacob hereditate, hoc est, strenue pugnantium mercede praemiabitur. Porro cum bifariam Deum hominibus loqui dixerimus, per se scilicet & per praepositos: quibus obediens Deo ipsi obsecundamus, est quod mouere possit quempiam, vt vel secum tacitis cogitationibus dicat: Qui possum ego scire, hominem hunc, qui mihi praeficitur, Dei voluntatem mihi, dum imperat, proponere? Aut vnde huic idiotae fortassis et flagitioso potius quam mihi perspectam esse colligam Dei voluntatem? Cui ego fidenter audeo polliceri, omnia quae maioris imperio fecerit, modo non sit aduersus Christi doctrinam, secundum eius fieri voluntatem: cum etiam si nihil probitatis huiusmodi operibus insit, obedientia tamen ipsa qua fiunt, bona non esse atque adeo Christo gratissima nequeat. Atqui tantum adest haec obedientia (dices) a monachatu, vt monachorum omnium perfectissimos iuxta atque clarissimos illam promississe nunquam legamus, neque suscepisse quidem. Huius rei testes locupletissimi sunt Paulus, Antonius, Macharius, quin & Hieronymus non monachorum modo, verum totius ecclesiae decus & honestamentum. Oportune mihi Hieronymum produxisti, eiusdem enim verbis tibi respondebo, qui in libello de virginitate ad Eustochium tria esse narrat monachorum genera. Primum coenobitarum, quos Aegyptij Suases vocant, Latine vero communiter viuentes appellare possumus, proximum Anachoretarum, quos Latine dicimus.

Hierony.

Monachorum genera tria.

cimus Heremitas, tertium quod Aegyptij Remobothi dicunt, hos diuus Benedictus Sarabaitas Aegyptiaco etiam appellat nomine, quos nos transfugas (vt abbas Piamon apud Iohannem Cassianum exponit) interpretari possumus. Horum optimos esse coenobitas multis argumentis edocet. Sarabaitas vero deterrimos, vel hoc quod bini vel terni habitent suo arbitratu ac ditione viuentes, inter quos saepe iurgia esse dicit, quod suo viuentes cibo non patiatur se alicui esse subiectos, et conuerso aut paupertatem & obedientiam in coenobitis praecipue commendat. Veniamus, inquit, ad eos qui plures sunt, et in communi habitant, i. quos vocari coenobitas diximus. Prima, apud eos concessio est obedire maioribus, & quicquid iusserint, facere. Diuisi sunt per decurias atque centurias. Manent separati, sed iunctis cellulis, &c. Hec cum ita sint, leuior nunc apparet obiectio, quam vt opus sit iusta confutatione, oes enim illi quos sine obedientiae voto monachos fuisse commemorat, non coenobitae erant, quorum causam aduersum te suscepimus, sed Anachoretae. Sed videor mihi, videre te aliam grauiorem obiectionem, qua semel nos a proposito denuncias molientem. Esto, inquit, vt obedientia opus sit monachatum, atque habemus pontifices, episcopos, curiones, & alios ecclesiastici ordinis hierarchas, quibus obedire possumus, vt non modo superflue, verum & ambitione quadam monachi suam monarchiam seorsum a caeteris fidelibus fecisse videantur. Huius argumenti vis exposita ratione obedientiae prorsus eliditur, Cum enim sit, quod superius exposuimus, plenissima quaedam animi subiectio & libertatis nostrae, qua multa per caeteros ecclesiae

magistratus & facere possemus & dicere, in alterum translatio, quis non videt eam Episcopis aut cæteris communibus præfectis minime posse præstari. Quando enim illi multis impliciti curis nobis moderandis, dirigendis, docendis, per singula verba, opera, & cogitationes etiam, vacare poterunt, aut volent, a nobisq; totius vitæ ac singularæ actionum rationem exigere? Sed audiamus hac de re Hieronymum, Benedicto, & Bernardo primis tibi monachatus inuentoribus antiquiorem. Erat Bethleem vbi diuus Hieronymus in monasterio degebat communi diocesum iure Hierosolymitano Episcopo subiecto, quo munere tunc temporis Iohannes quidam pontifexungebatur, conquestus est ille nonnunquam per epistolas quod Bethlemitici monachi sibi non obediret, eisdemq; ferme utebatur verbis quæ in argumentatione posuimus, cui diuus Hieronymus ita respondet: Porro quod dicis te petisse, vt subijcerentur ecclesiæ Dei, & non scinderent eam, neq; proprium sibi facerent principatum, de quibus dicas non satis intelligo: si de me & presbytero Innocentio satis multo dormisti tempore, qui post annos tredecim nunc excitatus hæc loqueris, ob id enim ego Antiochiam & ille Constantinopolim vrbes celeberrimas deseruimus, non vt te in populis prædicantem laudaremus: sed vt in agris & in solitudine durescentia peccata deslentes Christi in nos misericordiam defecteremus. Si autem de Paulino tibi sermo est, vides eum Episcopo suo esse subiectum, versari Cypri, ad visitationem nostram venire interdum, non vt tuum, sed vt alienum, eius videlicet, a quo ordinatus est: quod si hic
 etiam

etiam esse voluerit, & in exilio nostro quietus in solitudine
 viuere, quid tibi debet, nisi honorem, quem omnibus debe-
 mus Episcopis: Fac a te ordinatum, idem ab eo audies, quod
 a me misello homine sanctæ memoriæ Episcopus Paulinus
 audiuit: Num rogauit te ut ordinarer? Si sic presbyterum tri-
 buis, ut monachum nobis non auferas, tu videris de iudi-
 cio tuo: sin autem sub nomine presbyteri tollis mihi, pro-
 pter quod sæculum dereliqui, ego habui quod semper ha-
 bui, nullum dispendium in ordinatione passus. Habes Hie-
 ronymi de tua argumentatione sententiam: In qua non est il-
 lud prætereundum, quod tam indissolubile fuit semper mo-
 nasticæ obedientiæ vinculum, ut nec per presbyteratus dig-
 nitatem, quæ tunc temporis vt rarissima, ita maxima habeba-
 tur, monasticæ obedientiæ iugum abscere liceret, aut ad Epi-
 scopi sacerdotium conferentis se transferre ditionem: Ego,
 inquit Hieronymus, habeo quod semper habui, nullum di-
 spendium in ordinatione passus. Quid est quod semper ha-
 buit? Monachatum utiq; cœnobialē, ab eo tempore quo An-
 tiochiam urbem celeberrimā fugiens in Bethlemiticum sese
 cōtulit monasterium, nam antea Anachoretam per aliquod
 tempus egerat: Nec clam me est obedientiæ vinculum, vt su-
 perius dixi, haud tam aperte atq; circūspecte quondam atq;
 hodie fuisse voti nuncupatione, districtum: quoniam simpli-
 citus Christiani atq; candidius omnia in ecclesiæ nascentis ex-
 ordio transigebant, postea vero quam Christi & apostolorū
 eius exempla animis cœperunt excidere, & vestigia quasi de-
 formari, oēs ferme Christiani ordinis sui functione vna cœ-
 perunt

perunt abuti, & a primæ illa euāgelicæ propaginis integritate degenerare. Inter quos & monachi lapsi nō nihil sunt, vātinam autē ad illorū nos lapsum erigeremur. Lapsi, in quā sunt, insolescentibus plus iusto cœnobiorū præpositis, monachis vero honestate liberius euagantibus, quam obrem synodialis patrum decretis Abbates iussi sunt Episcopis obedire, monachi vero obedientiæ iure ab Abbatibus repeti. Quæ duo tam salubria decreta vtrinā ea synceritate, qua sunt olim a maioribus tradita, hodiē seruariētur. Verum tyrannis per vniuersum orbem, effusa monachorū cœnobijs non pepercit, quin horū prius propemodum extinxit & aboleuit, posterius vero supra modum auxit, & vsq; ad cœlū conata est euehere, tametsi vsq; ad inferos superbiorū oīm & immoderate dominantium domicilia dixerim verius neq; em̄ eiecto Luciferō, vllus est in cœlo superbiæ locus: Vt cunq; tñ se præfecti gerant aduersus subditos, & pastores aduersus gregē, illi tamen obedientiæ suæ (modo Christo sibi prius obediendū intelligāt) mercede nō fraudabunt. Nec propter quorundā insolentiā succensendū est bonis, nec vniuerso ordini & sctōrum patrū quin & ipsius, vt probauimus, Christi detrahendū sanctis, instituto, qd vsq; adeo antiquius est Benedicto, nedū Bernardo, vt cū ip̄a totius hūani gñis salute videatur exortū.

Eccōs 9

Isaiā 14

August.

Hæc ferme ante annos XVI. ad Erasmus: Nā etsi nihil prorsus addidimus transcribendo, multa tñ p̄termisimus, q̄ tunc temporis fuerant a nobis iuuenili magis loquacitate q̄ causæ necessitate congesta: pro q̄bus oībus vnum ex Augustino testimonium pro sanctæ paupertatis, quā amplexi sunt monach

monach

monachi, professione substituam. De terra, inquit, suscitatus est supra oēs diues ille pauper, & de illo stercore erectus est supra omnes opulentos ille inops, vt sedeat cum potentibus populi, quibus ait: sedebitis super duodecim sedes, & sedem gloriæ hæreditatē dans eis. Dixerant em̄ potētes illi: Ecce nos dimisimus oīa, & sequuti sumus te. Hoc votum potentissimi vouerant. Sed vnde hoc eis? Ab illo de quo hic continuo dictum est: Dans votum vouenti, Alioquin ex illis essent potentibus quorū infirmatus est arcus. Dans, inquit, votū vouenti. Non em̄ dño quisq̄ quicq̄ ratum voueret, nisi qui ab illo acciperet, quod voueret lib. XVII. de ciuit. Dei, cap. III.

Nunc ad Philippum redeamus, qui victus his rationibus & alijs grauioribus, q̄ a nostris pro monastico instituto producuntur: respondet se de genere doctrine disputare, non vtrum vota seruanda sint. Sentimus em̄, inquit, licita vota seruari debere, sed vtrū cultus illi mereantur remissionem peccatorum & iustificationem, &c. Et addit catalogum quæstionū prorsus parergon, quo videri vult cōplexus capitū summā, de quibus inter Lutherū & catholicos suscepta sit circa monasticam professionem cōtrouersia: tamen nescio an Lutherus subscripturus sit illis verbis. Non disputamus vtrum vota seruanda sint, sentimus em̄ licita vota seruari debere: nisi forte probando Philippi modestiam in verbis, quo facilius imponat in rebus: re em̄ nec latum (quod aiunt) vnguem Philippus hic dissentit a Luthero, licet specie verborum differre videatur, id quod facile prudens lector ex inferioribus colliget: Quæ cum ita sint, haud satis possum assequi mente, quo-

Ee nam

F. ALFONSVS VIRVESIVS

nam fato nostro (si modo fati nomine liceat vti) fieri videamus, vt nemo his trecentis supra mille annis ecclesiæ hostis fuerit, qui non bellum eodem tempore nobis quoq; visus sit indixisse: Nec ad hoc necesse est a me quẽpiam nominari, qui hæc germanis scribo chronicorum ac rerũ gestarũ non ignaris. Possunt em̃, si velint, Arrios, Sabelios, Macedonios, Constantios, Iulianos, Valentes, Lucios: & huius generis alia monstra, tum veteratum recentiora meminisse. Quo magis admiror viros alioqui & prudentes, & cautos, qui hæc nobiscum vltro fateantur, quorum imitentur exẽpla, illorũ exitus & supplicia nõ perhorrescere. Sed non potestis deserere verbũ dei. Atqui illi nihil magis habeant in ore, quã istam importunissimam vna atq; vanissimã ad verbum Dei prouocationẽ, cui adeo mordicus adhærebant, vt vocem homouision, quod in sacris literis nõ inueniatur, nollẽt recipere, vt prætextu verbi Dei, totius fidei Christianæ molẽ & pondus euerterẽt. Vnde & monachos, quos arte aut libertatis lenocinio ad se pellicere nequiuisent, primos ab ecclesia stãtes in acie post episcopos, pertinacius & hostilius q̃ cæteros Christianos oppugnabãt. Quod idiẽm modo Lutherus, Pellicanus, Philippus, & cæteri complices, verbis, quando exilijs & necibus, quod quondã fiebat, non possunt, efficiunt. Bona tamen spes est fore, vt misertus nostri Deus, hac persecutione quẽ a gladio linguæ iniuræ & a scandalis operãtium mendacium proficiscitur, nos puriores red̃det, & sibi acceptiores. Nam dum superbit impius, incenditur pauper. Tametsi video quam parum nobis diuina prouidentia (vt ita dixerim) fidat, quibus leuissima serua-

Eccl 15

Psal. 9

serua-

seruauit certamina, maioribus nostris principum ac tyrāno-
 rum sæuitiam, oppositis nobis, vtpote imbecillis, relicta est so-
 dalium nostrorum rabies pro persecutione. Ex nobis em̄ ex- 1. Iohan. 3
 ierunt, sed non erant ex nobis: Qui etsi acuerunt linguas su- Psalm. 119
 as sicut serpentes & venenum aspidum sit sub labijs eorum,
 nunquam tamen eo produxerunt inuidiam, vt meliori or-
 bis parti maiorum nostrorum meritis non probaremur. His
 tamen omnibus prudentium considerationi dimissis, quæ-
 stionum catalogo quas Philippus coegit, respondere incipiã,
 si prius lectorem & vos præcipue admonuero, Germani, Phi-
 lippum, qui modo nostris obiecerat, quod ad astruendam le-
 gem coelibatus reuelationes quasdam produxissent, totam
 hanc de monachorum professionibus causam a reuelationi-
 bus exordiri. Narrat em̄ aut fingit quendam Franciscanum
 fuisse in Germania, qui coniectus in vincula, quod eius do-
 ctrina minus cæteris sodalibus probaretur, vaticinatus fue-
 rit, successurum sibi quendam Lutheræ certe significans, qui
 monachorum regnum esset euersurus, cuiq; monachi non
 possent resistere: Nugæ: Sic apud Virgilium Dido Libiæ re-
 gina imprecans, futura vaticinatur inter Romanos & Car-
 thaginenses bella: Aeneam apud inferos multa post sæcula vi-
 dere describitur, cum tamen vtraq; poetam scribentem hæc
 & fingentem aliquot præcesserint ætates, quanq̄ potuit acci-
 dere, vt Franciscanus ille nouerit Lutherum iuuenem, iã in-
 de ab adolescentia huius furoris, qui postea secutus est, indo-
 lem ostentantem, æternumq; (quod ait poeta) seruante sub
 pectore vulnus, quo monachorum meditabatur excidium.

Sed nos tum somnijs tum coniecturibus, cum ea qua digni sunt, fide prætermiffis, ad causam accedamus.

Remissio
peccatorum
a quo fit.

Primum itaq; controuersie caput est, vt a Philippo proponitur, Vtrum monastici cultus mereantur remissionem peccatorum, & iustificationem? Quousq; bone Deus, mercenaria hæc & seruilia nobis occinuntur? Nihil ne præstandum est, nihil profitendū, nisi remissionem peccatorum, nisi iustificationem mereat? Quid sibi hisce q̄stionibus vult significare Philippus? Nos remissionem peccatorum, & iustificationem ingenuè fatemur neminē sibi posse mereri: promeremur autē varijs ab eodem & probatis et institutis operibus Christū, quod nobis immeritis propicius esse velit, & peccata remittere. Alioquin si nostrum esset mereri iustificationem, cū meritum debeat præcedere mercedem, sequeretur, quod ante iustificationem quisq; mereretur gratiam, qua iustificaretur: quod nemo vnq̄ catholicus dixit. Sed Philippus querit hæc, & id genus alia, vt quæstionum fucos significet, id a nobis tribui nostræ professioni, quod tribuere impium esset prorsus & stultum. Sed ne toties respondendū sit importunis huiusmodi quæstionibus, nos, quomodo, quibus, & cuius meritis remittantur peccata, superius exposuimus sufficiēter, vt credo, certe prolixè, cum de iustificatione et poenitentia ageremus. Monachatum vero suscipimus, non quo peccata præterita nobis donentur, quæ vel in baptismo, vel in poenitentia condonantur. Sed quo facilius futura vitemus, & a præteritorum reatibus, sordibus, morbis, indies liberiores euadamus.

Monastica
vita ad qd
accipitur.

Proximum caput Philippicæ cōtrouersie est, vtrū huiusmodi

modi cultus, sint satisfactiones pro peccatis? Hoc multiplicare verba est, non explicare quæstiones. Nos superius de satisfactionibus differuimus, quicquid operibus nostris tribuunt sacræ literæ ad satisfaciendum, aut promerendū, non potest monasticis exercitationibus, quæ circa eadem opera versantur negari. De ieiunijs, vigilijs, sacris precibus, lectionibus, et id genus alijs loquor, non de cucullorum forma, colore, magnitudine, & hisce rebus, quæ non pietatis, sed decoris, & discretionis gratia assumuntur.

Tertium caput est, vtrum illi cultus sint pares baptismo? ortum vt existimo, ab illorum dogmate, qui dicunt baptisma nihil hominibus prodesse. Ita enim æquiparatur Philippo, Gal. 5. & 6
 tum circumcisioni, tum præputio, vt Apostoli verbis illis in Christo Iesu nec circumcisio aliquid valet, nec præputium addatur intrepide (nisi quis malit dicere impudenter) nec baptisma. Cuius aut quorū hæc sunt verba, dogmata, cōmentā, quid miræ si quærant: vtrum monastici cultus sint pares baptismo? Nam a nobis (de veris monachis, & vniuerso ordine loquor) perinde alienū est prius atq; posterius. Post has quæstiones, succedunt aliæ eiusdem farinae: vtrum monastici cultus sint observatio præceptorum & conciliorum: vtrum sint perfectio Evangelica: vtrū habeāt merita supererogationis. Hæc mediæ respondemus, professionē monasticam continere, ea quæ maxime possunt ad perfectionem iuuare, hoc est, liberum a noxijs et periculosis curis ac sollicitudinibus animū reddere, alioqui sola charitas est q̄ vere perficit. Primæ vero quæstioni respondendum videtur, quicquid
 Ec iij est

Monastica profectio continet ea que maxime possunt ad perfectionem iuuare.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

est observatio conciliorum esse & præceptorum, licet non
 e conuerso. Monastica ergo professio in cōcilijis versatur, eo
 tamen spectat, vt perfectius seruentur præcepta. Idcirco nec
 coelibatus nec rerum omniū abdicatio est hactenus cuiquā
 præcepta, quod autem capescere volentibus consulantur, a
 pertius est, quam vt egeāt nostra confirmatione, & nos pau
 lo antè probationes attulimus. Tertiæ quæstioni respondeo,
 merita supererogationis nulla esse, si debitum cui superero
 gandum est, & addendum id quod meremur, absolute con
 sideretur, si vero consideretur in ordine ad necessitatem, quæ
 sacris literis est nobis imposita, quicquid boni operis non te
 nemur lege præstare, supererogamus non debito, sed necessi
 tati: Hoc est, nemo plus expensum potest ferre, quam retule
 rit acceptum, sed potest aliquanto plus exhibere, quam ab il
 lo cui deseruit, secundum suæ legis præscriptiones erat exi
 gendum. Continenter quæritur, vtrum monachorum me
 rita applicata alijs saluent eos. Quare hoc? Nempe quia mo
 nachi prædicant se esse cæterorum saluatores. Non pudet
 virum probum, vt habetur a Germanis, & prudentem,
 tam apertam comminisci calumniam? Quanquam vtut se
 habeat applicatio meritorum, quid facit ad monasticum in
 stitutum de quo differimus? Errant fortasse monachi non
 nulli, in hoc & quibusdam alijs, quæ proposita sunt a Phi
 lippo, num statim euertendus est monachatus, & non potius
 dirigendus, & ad viam reducendus? Ecquis vnquam
 vidit inter mortales ordinem, in quo non pessima quæque
 admixta sunt optimis? Subuertantur ergo vniuersa homin
 um

num instituta, quia nullum est in quo non vulgo probentur
abusus, qui cordatioribus displicent. Sed succedunt nunc al-
liae quaestiones, quae propius causam attingunt. Vtrum sint
licita vota his opinionibus facta. Vtrum licita sint vota, quae
praetextu religionis tantum ventris & ocij causa suscipiun-
tur. Vtrum vere sint vota, quae sunt extorta aut inuitis, aut
ijs, qui per aetatem nondum iudicare poterant de genere vir-
tae: quos parentes aut amici intruserunt in monasteria, vt
de publico alerentur sine patrimonij priuati iactura. Haec
& his verbis quaerit Philippus. Ego vero his omnibus vna
respondeo, mihi non videri licita vota, quae illicitis fuerint
opinionibus suscepta, caeterum de opinionibus vouentium
& iudicio pronunciare, non Lutheri est aut Philippi, sed
ecclesiae. Porro monachatum, qui non pietatis causa sed vi
aut cupiditate suscipitur, cuiusmodi plurimum foemina-
rum esse credo, & quorundam adolescentulorum, quibus-
dam, praesertim se militijs dedicantium, ingenue fateor, mi-
hi nequaquam probari, nec huiusmodi teneri credo votis,
quae his affectibus atque defectibus nuncupauerunt. Tam-
etsi (quod superius diximus de sacerdotibus) non est cuius-
uis de hisce iudicare rebus: nec debet priuata temeritate di-
mitti, quod publica est & solenni autoritate susceptum. Quin
consulto prius Pontifice summo & totius causae ratione eis-
dem diligenter exposita, iudicio eius est parendum. Hoc cum
ita sit, vehementer admiror, quid sibi velit vestra confessio, in
qua tribuitis summo Pontifici ius dispensandi in huiusmo-
di votis, cum tamen citra eius autoritatem apud vos quotidie
rescin-

rescindantur impune. Ultima quæstio est vtrum licita sint
 vota quæ palam vergunt ad malum exitum, vel quia pro-
 pter imbecillitatem non seruantur, vel quia ij qui sunt in illis
 sodalicijs, coguntur abusus missarum, impios cultus sancto-
 rum, consilia sequendi in bonos viros approbare, & adiutua-
 re, &c. Hæc quæstio vt & multæ præcedentium hoc agit, vt
 apostatæ, quorum per vniuersam Germaniam ingēs est nu-
 merus, iure videantur a monasticæ tranquillitatis obseruati-
 one in huius sæculi theatrum velut histriones mutata perso-
 na prosiliisse. Cōtinet enim causas quas professionis suæ de-
 sertores apostatæ prætexunt, vt vulgus imperitum existimet
 illos non libidinis & voluptatis causa, quod res est, sed pieta-
 tis zelo a nobis tanquam ab impijs discessisse. Nos de his (si
 qui sunt) qui veræ continere nō possunt, superius diximus,
 quid iudicij haberemus. Cæteri abusus quorum occasione
 fingunt se ordinem deseruisse, nihil nos mouēt, quandoquā
 dem multa sunt quæ Philippo iudicantur abusus, & eadē
 vt sacri ritus & piæ consuetudines probantur ecclesiæ. Et si
 quæ sunt quæ nullis bonis viris probari queant, potuerant
 absque loci, ordinis & sodalitiij mutatione vitari. Nam qua-
 le est hoc, fieri ex monacho sacris iniciato laicum & maritū,
 propterea quod cæteri sodales abutuntur monachatu? Nū-
 vt locus tibi obsit, nullus est alius in quo tibi liceat esse mona-
 cho? Nunquid vniuersa monasteria sunt vsque adeo corru-
 pta, vt nullus sit apud illa veræ pietati locus? Hoc vt ita esset,
 quod tamen quis esse credat? sed vt ita esset, nunquid non tibi
 liberum est seorsum agere monachum, hoc est, castū ser-
 uare

uare coelibatum, frugaliter viuere, & Episcopo saltē aut cuiquam alteri præsuli præsripto & peculiariter obedire, & sic meliori quo fieri possit modo quod pollicitus es exhibere, et non causas comminisci vanas, ne quid apertius dicam, quibus simplici vulgo fucum faciens, ex monacho, presbytero catholico fias laicus, maritus, hæreticus, aut certe schismaticus: Hæc ad quæstionem: Verum vt omnia quæ aduersum nos tam in confessione quam in apologia, quæ nihil addit nisi verba, obiecta sunt semel colligam, & breuiter ad singula respondeam, hæc mihi videntur in genere obijci.

¶ Monachi, votum coelibatus contra Dei mandatum suscipiunt. I.
 Hoc esse vanum constat per ea quæ de coelibatu in comuni, & de votis monasticis differuimus.

¶ Colunt Deum humanis traditionibus, cuiusmodi sunt vota, contra illud: sine causa colunt me mandatis hominum. II.

Non sunt hominum mandata coelibatus, rerum abdicatio, & obedientia, sed Christi consilia, quod superius ostendimus: tamen si Philippus pertinacissime negat rerum abdicacionem esse consilium Euangelicum. Sed quid non negabit, qui hoc aduersus Dei verbum inficiatur, de quo maxime solent applaudere, & quod quarta quæque linea nunc apte nunc inepte nobis obijciunt: Cum ego Norimbergæ hac de re, cum Osiandro conferrem, protuli locum ex Matthæo, quod Christus dixit adolescenti: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes & da pauperibus & habebis thesaurum in caelo & veni sequere me: qui locus ex hoc apparet esse consilium, quod quicquid in eo præscribitur arbitrio relictum

Ff est

Marth. 15

Coelibatus, rerum abdicatio, ac obedientia, non sunt hominum mandata, sed Christi consilia.

Matth. 19

F. ALFONSVS VIR VESIVS

est capescētis. Si vis, inq̄t, perfectus esse: Nec potest esse præceptum, quod præceptis iam pridem enumeratis apponitur, exposuerit Christus mandata quærenti, quonam modo seruari posset, & vitam æternam acquirere, qui cum communi legis obseruatione non videretur esse contentus, & maiora quædam meditaretur ac mente conciperet, non repetit Christus: Si vis saluus esse, sufficiebant enim ad hoc præcepta per CHRISTVM exposita. Sed, si vis perfectus esse, quod communem præceptorum superat obseruationem, tametsi in eorundem arctiorem custodiam demum recidat, vade & vende omnia quæ habes, &c. Cum igitur locum in disputatione produxissim fassus est Oslander (quod ego conabar astruere) verbis illis non inesse præceptum, sed cōsiliū, nullam ad posteros habere vim quo possit inter communia Christi documenta in totius ecclesiæ vsum tradita connumerari. Non enim generatim nec ad personam, inq̄t, publicam locutus est ibi Christus, sed priuati hominis peculiariter & seorsum interrogantis priuatę contulit necessitati. Hanc responsionem eo videntur excogitasse Lutherani, vt imperitæ multitudini satisfaciant, quæ vt nihil intelligit, ita nec percipit, nec cogitat quidem, quid aut quale sit, quod nobis arguentibus & scripturas producentibus respondeatur, tantū si aduersarios cedere & obmutescere non coegerimus, quicquid responderint, dū modo audacter, confidenter, stomachose respondeāt, suos euicisse credunt: Et ego fateor me, vt est pudibūda veritas, quamprimū Oslander conatus est argumentationem sua strophā deludere, hēsisse tantisper ad
vania

vanitatem hominis, quæ ego grauiorem existimabam, quam
 vt tam futili commento ipse libi pateretur illudere. Mox ve-
 ro resumpto spiritu, quid ais, inquam, ecquid erit firma men-
 ti in scripturis, si possimus contedere, & semel vt verum ad-
 miserimus, quicquid responsum est interrogantibus aut cõ-
 sulentibus, non esse ad alios homines, nec ad alia tempora,
 transferendum? Et quid hoc est, quod tu mihi modo respõ-
 des, nisi quod ridicule consuevit sub delinquentium respon-
 deri persona, dum productis Euangelicis verbis coarguun-
 tur peccata? Hoc, inquiunt, erat in illo tempore, nimirum ri-
 dicula allusione ad tempus & personas quibus Christus lo-
 quebatur, omnia eius verba referentes. Sed hæc, vt dixi,
 ioco solent & quasi per ironiam responderi, tu vero serio
 mihi futillissima responsione velle videris, argumentationis
 vim & pondus euadere. Quod quale sit, tute intra animi
 tui recessum considera et cogita an dignum tua grauitate sit
 & prudentia, de rerum maiestate quarum veritas ad fidem,
 vsus ad pietatem pertinet, ita nugari, vt quicquid tibi in buc-
 cam venerit, quo non videaris esse victus effutias. Nam cõ-
 silium Christi de reze abdicatione nõ esse, vt ita dixerim, per-
 sonale, & illi tantum iuueni, cui respondebat, tributum, vel ex hoc
 apparet manifeste, quod mox ad idem cõsilium, quod tristitia
 & abcessione renunciauerat adolescens velut alludens Pe-
 trus, suo & aliorum nomine dixit: Ecce nos reliquimus om-
 nia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? Hoc est: Ag-
 gredimur quod suades, perfectionis aditum quod orbi de-
 monstras, maturauimus occupare, quid ergo mercedis tantum

laboris, tantum difficultatis capescentibus polliceris? Confir-
 mat hanc expositionem responsio Christi, qui eandem mer-
 cedem, quam ostentauerat adolescenti, vniuersis ad idem,
 quod illi suaserat, adnitentibus pollicetur: Omnis, inquit, qui
 reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut ma-
 trem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meū,
 centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Hæc vt
 multa sunt & varia, ita diuersis pro Christi nomine dimittuntur
 modis, quorum vnus est œlibatus & paupertatis
 spontanea susceptio, quæ non potest homini vt superius pa-
 lam fecimus, nisi voti nuncupatione absoluta contingere.

Augustin. Vnde Augustinus quod Petrus pro toto discipulorum col-
 legio Christo proposuerat, votum esse dicit potentissimorum.
 Sed vnde, inquit, hoc eis nisi ab illo de quo dictum est:

1. Reg. 1. Dans votum vouenti. Nos libentius accedimus vni Au-
 gustino, vt Chrysostomum & cæteros eiusdem expositio-
 nis autores ecclesiæ proceres prætermittam, quam vniuersis
 monasticæ professionis tum hostibus tū desertoribus. Hæc
 longius enarraui quam statueram, propter eos, qui cum ver-
 bum Dei identidem a nobis efflagitent, nō credunt esse vera
 bum Dei, nisi quod illi produxerint, & suis interpretationis
Matt. 15. bus illustrauerint, obscurauerint dixissem verius. Porro q̄
 Philippus citat sine causa colunt me docentes doctrinas &
 mandata hominum exposuimus Philippica X. Sed rursus
 obiectiones audiamus.

III. ¶ Credūt huiusmodi votis mereri iustificationē, et pctōꝝ remissionē.
 Hoc æque, vt superius, vanum est: tametsi in peccatorum
 remissa

remissione non nihil tribuimus nostris operibus non cōmenticijs, sed pijs, & in hunc vsu a Christo probatis, hæc tamen superius etiam discussa sunt Philippicis X. & XI.

¶ Impie opponunt iræ Dei humana opera, cui solus Christus erat IIII. opponendus.

Non est impiū iræ dei opponere lachrymas, ieiunia, & cætera pœnitentiæ opa, elemosynas, preces, quæ opposuerunt Petrus, David, Niniuitæ, & multi alij pro eius delictis, Hieronymus etiã dicit, se in eremum secessisse, vt in agris & in solitudine durefcētia peccata deflens, Christi in se misericordiã deflecteret. Cur non satis fuit illi, Deo huiusmodi peccatis irato Christum opponere, aut ipsi Christo suos labores, cruciatus, mortē, vniuersa deniq; q̄ pro nobis & fecit, & passus est, opponere, quo eius auerteret iram, & misericordiã in se deflecteret; Quinimo Paulus nō modo pro suis, verè & pro cæterorum peccatis sua opa offerebat, cū supplebat (vt ipse ait) quæ deerant passionum Christi in carne sua pro corpore eius, q̄d est ecclesia, tamen hoc non erat aliud opponere iræ Dei, quã Christum, cuius opera sunt quicquid eius mēbra, fideles scilicet, operantur: De quo etiam superius Philippica.

Opera bona non est impium opponere iræ Dei. Matth. 26 Psal. 6 Ionæ Hierony.

Colof. 3

¶ Huiusmodi operum fiducia Christum amittunt, iuxta illud Pauli: **V.** uacuatī estis a Christo qui in lege iustificamini. Galat. 5

Ita esset, si hisce rebus aliud q̄ Christū exprimeremus, aut alium q̄ Christum in nobis operantē crederemus: Paulus loquitur de operibus legis Mosaicę, Nam de Christianis operibus ostendit se lōge diuersum sentire cū dicit: Glorificate deum in corpore vestro. Philippus loco quē citat vult, & aperte pronunciat Paulū intelligi de operibus etiam decalogi, quod

1. Cor. 6

F. ALFONSVS VIRVESIVS

non est nunc sententia confutare: Nam si Paulus dicit, quicquid
 quid Philippus vult illum dixisse, aut cōminiscitur, intellexit
 se frustra illi auer samur, cui nullo modo resistere possumus.
 Nunc vero quod ad hunc Pauli locum attinet, sufficet pro
 confutatione, integram Pauli sententiam, tametsi longiuscu-
 lam, suis verbis exposuisse: State, inquit, & nolite iterum iugo
 seruitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si
 circūcidamini, Christus vobis nihil proderit: Testificor autē
 rursus omni homini circuncidenti se: quoniam debitor est
 vniuersæ legis faciendæ: Euacuati estis a Christo, qui in lege
 iustificamini: a gratia excidistis. Nos em̄ spiritu ex fide spem
 iustitiæ expectamus, Nā in Christo Iesu neq; circuncisio ali-
 quid valet, neq; præputiū, sed fides q̄ per charitatē operatur:
 Haud expositione, vt reor, opus est, sed admonitione ad intel-
 ligendum hoc loco, qui fidem charitati cæteris operibus ex-
 clusis, coniungit, non decalogi, cum legis meminit, sed veteris
 Iudaismi opera dānari, et a Christo pronuciari aliena. Non
 tñ mireris, Germane lector, quod hoc loco Philippus operi-
 bus legis Mosaicę addat etiam præcepta decalogi, nā & alio
 opere circuncisioni & præputio, quæ nihil valere pronūciat
 Apostolus, addidit etiam baptisma, & facit Paulum dicentē:
 In Christo Iesu neq; circuncisio aliqd valet, neq; præputium,
 neq; baptisma, vt ipse addit. Quādiu hæc licent Philippo, q̄
 poterit eum superare: Sed tu potius attende quod dicitur, in
 Christo Iesu multum valere opera charitatis ex fide.

VI. ¶ Falso docent monasticum institutum esse statum perfectionis.
 Hierony. Falso ergo Hieronymus monachum instituens dicit: Tu
 autem

autem perfectum te esse pollicitus es. Nam cum derelicta mi-
 licia te castrasti propter regna caelorum, quid aliud quã per-
 sectam sequutus es vitam? Quin & fefellit Christus iuue-
 nem cui dixit: si vis perfectus esse. Math. 19

¶ Præferunt consilia præceptis, & ita obscurant præcepta Dei, & ver-
 rum cultum. VII.

Hoc esse fictum & vanum, vel ex hoc apparet, quod Tho-
 mas recentiorum monachorum facile princeps, docet in ea Thomas
 parte summæ theologicæ, quam appellat secundam secundæ,
 quæst. CLXXXIII. arti. III. quo in loco non obscure totius
 veræ perfectionis primas tribuit præceptis diuinis.

¶ Præferunt se non modo simplicibus Christianis, verum & magistris VIII.
 tibus & pastoribus.

Verus monachus nemini se præfert, Institutum hoc esse
 vtilius & expeditius ad assequendū Christianam perfectio-
 nem, quam cōmunis laicorum vita, ex sacris literis confirma-
 uimus: Pastoribus non modo supremis, verum et quibusuis
 curionibus quantum tribuamus, ostendunt Thomæ verba
 in ea parte summæ theologicæ, quã modo citauimus, quæstio-
 ne eadē articulis VII. & VIII. hac de re ex professo differētis.

¶ Ex huiusmodi falsis præconjs vitæ monasticæ populus periclitatur IX.
 falsis opinionibus, audit sine modo laudari cœlibatum, ideo cum
 offensione conscientia versatur in coniugio.

Cur hoc non occinitur Paulo: qui multis nominibus cœ-
 libatum præfert coniugio? Quamquam non est, cur in ma-
 trimonio cū offensione conscientia versentur cōiuges, qui-
 bus etsi tranquillitas mentis, corporis, & animi sanctitas, & id
 genus alia negantur, æterna tamen salus offertur. 1. Cor. 7

¶ Audit

F. ALFONSVS VIRVESIVS

X. ¶ Audit solos mendicos esse perfectos, ideo cum offensione conscientie retinent possessiones, negociantur.

Matth. 19. Cur & hoc non occinitur Christo, qui non modo perfectionem diuitibus negat, vt monachi, verū & ingressum regni caelorum illis esse tantum non impossibile prædicat, & Lucæ 8. semen verbi dei a diuitiarum sollicitudinibus suffocari dicit, tametsi monachorum nemo solis mendicis tribuit perfectionem, vt Philippus consueta fide obijcit nobis.

XI. ¶ Audit consilium euangelicum esse de non vindicando.

Fortassis a Luthero & Philippo, qui vt Christianos cum Christianis funestis certaminibus committant, id quod non semel fecerunt, prædicant Euangelium amare sanguinem & bella. Nam de nobis hæcenus audiuit nemo.

XII. ¶ Plurimi monachi ante iustam ætatē susceperunt vota monastica quibus liberum est rescindere.

Viderint ipsi, in quos hæc competant, nos ordinē & professionem, non quorundam temeritatem defendimus. Nec mihi (tametsi quintodecimo anno vixdum exacto monachum indui, & quinto post mense vota suscepi) vnq̄ probata sunt vota præcocia, quæ tamen semel nuncupata fuerint, non possunt priuata autoritate rescindi.

XIII. ¶ Augustini tempore libera erant collegia monachorum, postea addita sunt vota.

Hoc superius ostendimus esse fictum, cū de votis ageremus. Quoniam vero citatur Augustinus, tametsi verba non producuntur operæ precium totius causæ cōfirmationi me facturum existimo: si eundem controuersie iudicem legero, quem sui dogmatis testem citat Philippus. Augustinum igitur

tur in psal. XCIX. audiamus. Si aut sic laudamus (inquit, nã de indiscretis omnium ordinum & immodicis laudibus tractare cœperat) in hoc tempore ecclesiam Dei quõ laudãt scripturæ Dei, ecce quomodo nunc dixit: sicut liliu in medio spinarũ, sic proxima mea in medio filiarũ. Cantic. 2 Audit homo, considerat, placet illi liliu, intrat, adhæret lilio, tolerat spinas, meretur esse in laude, & in oculis sponsi, qui dicit: Sicut liliu in medio spinarũ, sic proxima mea in medio filiarũ. Ita & in clericis laudatores clericorũ intendunt ibi bonos ministros, fideles dispensatores, oĩm toleratores, viscera sua impendentes ijs, quõs volunt proficere, non quærentes quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, Laudant hæc, obliuiscunt, quia mixti sunt malis. 1. Cor. 10 Rursus qui reprehendunt auaritiã clericorũ, improbitates clericorum, lites clericorũ, appetentes res alienas, ebriosos, voraces, iactantes, & tu inuide vituperas, & tu incaute laudas. Tu qui laudas, dic mixtos malos: tu qui vituperas, vide ibi & bonos. Sic & in illa vita cõmuni fratrum quæ est in monasterio, magni viri sancti quotidie in hymnis, in orationibus, in laudibus dei inde viuunt: cum lectione illis res est, laborant manibus suis, inde se transigunt, nõ auare aliquid petunt. Quicquid eis infertur a pijs fratribus, cum sufficientia & cum charitate vtuntur: nemo sibi vsurpat aliquid, quod alter non habeat: omnes se diligunt, omnes inuicem se sustinent: Laudat, qui nescit quid interius agatur, qui nescit quomodo illo vento intrãte, etiam naues in portu colliduntur. Intrat quasi securitatem sperans, neminem quem toleret habiturus: inuenit ibi fratres malos, qui mali inueniri non possent, nisi admitterentur. Est necesse

vt primo tolerantur, ne forte corrigantur. Nec excludi facile possunt, nisi prius fuerint tolerati, & sit ipse intolerandæ patientiæ. Quis me hic quærebat? Ego putabam quia charitas esset hic. Et paucorum hominum molestia irritatus, dū non perseverauerit implere quod vouit, fit desertor tã sancti propositi & reus voti non redditi. Iam vero cum inde exierit, fit & ipse vituperator, & maledicus, & dicit ea sola, quæ quasi se pati non potuisse asseuerat, & aliquando vera, sed vera malorum toleranda sunt, propter societatem bonorum. Dicit illi scriptura: Væ ijs qui perdiderunt sustinentiam. Et quod est amplius, ructat indignationes malorum odorum, vnde absterreat intraturos, quia ipse cum intrasset, perdurare non potuit, &c. Non potuit magis graphice Augustinus Lutheri omnium transfugarum apostasiam, & causas quas illi prætextunt, describere. Videtur non suorum temporum dānasse desertores, sed nostrorum vaticinatus, tametsi nostri libidinē & impudicitiam vna cum indignationibus adiunxerūt: vt non contenti fieri sanctæ professionis desertores, fiant etiam maritorum aut certe procorum æmuli, & riuales, & ita vtri que ordini iure odibiles & execrādi: Sed ad vota redeamus. Videtis Germani quam ex fide Philippus citet Augustinū, nempe vt alios diuinæ scripturæ locos consuevit. Augustinus diserte pronunciat eos, qui quorundam peccatis aut morum importunitate offensi, monasteria deserunt, voti desertores esse. Dum non perseverauerit, inquit, implere quod vouit, fit desertor tam sancti propositi, & reus voti non redditi. Hoc est votum illud Christi doctrina & apostolorum exem

plo

Quid apo-
statae Au-
gustini eti-
am tempo-
re iactaret
in mona-
charum.

plo susceptum, quod loco quem paulo ante ex XVII. lib. de ciuit. dei citauimus, votum potentissimorum appellat. Quid ego vnum aut alterum, sexcenta possem producere loca, quibus voti, vt nunc fiunt vota monastica, meminit Augustinus: sed constantiam & veritatem dictorum Philippi rursus videamus:

Augustinus negat dissolui coniugia illorum, qui post huiusmodi vota duxerunt vxores. XIII.

Qui constat Augustini temporibus non fuisse vota monastica, quod precedens obiectio habet, & eundem tractasse an sint dissoluenda coniugia quæ conciliantur post huiusmodi vota: Augustini verba non de votis pronunciat monasticis, sed de continentia voto, quod viduæ quædam domi suæ, quod se liberius ac firmiter Christi obsequio & misericordiae operibus mancipare valeant, priuatim suscipiunt. Nam locus etsi a Philippo arte sua consueta non citatur, neque proferuntur verba, aut nullus est, aut habetur in libro de bono viduitatis cap. II. & X. cuius verba tametsi proluxa non grauabor adijcere, nempe vt multum lucis causæ, multum pudoris (nisi omnem prorsus abiecerit) allatura Philippo: Citat Augustinus cap. VIII. ad viduas conditionis suæ admonendas apostoli verba ex capite primo prioris epistolæ ad Timotheum, atque in hunc modum de viduarum cœlibatu simul & pudicitia disserit: Volo igitur iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse. Nuptiarum bonum apostolica sobrietate & auctoritate commendat, non procreandi officium etiam eis quæ continentia bonum capiunt, tanquam ad obsequelam legis impos-

Philippi
vanitas &
inconstan-
tia incitan-
dis testi-
monijs.
August.

1. Timo. 1

nit. Denique cur hoc dixerit pandit, cū adiungit, & dicit, Nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. Iam enim quædam conuerse sunt retro post satanam, vt his verbis eius intelligamus eas quas nubere voluit, melius posse continere quam nubere, sed melius nubere quā retro post satanam ire, id est, ab illo excellenti virginalis, vel vidualis castitatis proposito in posteriora respiciendo cadere vel interire. Proinde quæ se non continent, nubant, antequā continentiam profiteantur, antequā Deo voueant, quod nisi reddāt, iure dānantur. Alio quippe loco de talibus dicit: Cum enim in delicijs egerint in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, id est, voluntatem ad nuptias a proposito continentiae deflexerunt. Irritam quippe fecerunt fidem quam prius vouerant, quod perseverantia implere noluerunt. Nuptiarum igitur bonum semper est quidem bonum, sed in populo Dei fuit aliquando legis obsequium, nunc est infirmitatis remedium: in quibusdam vero humanitatis solacium: Filiorum quippe procreationi operam dandi, non canino more per usum promiscuum foeminarum, sed honesto ordine coniugali, non est in homine improbandus affectus etiam, ipsum tamen laudabilius transcendit & vincit cœlestia cogitans animus Christianus. Sed quoniam sicut ait dominus: Non omnes capiunt verbum hoc, quæ potest ergo capere capiat, quæ se non continet nubat, quæ non coepit, deliberet: quæ aggressa est perseveret, nulla aduersario detur occasio, nulla Christo subtrahatur oblatio. In coniugali quippe vinculo si pudicitia conseruetur, damnatio non timetur; sed in viduali & virginali continen-

1. Timo. 5

Marth. 19

nentia, excellentia muneris amplioris expetitur: Qua expetita & electa, & voti debito oblata, iam non solum non capescere nuptias, sed etiam, si non nubatur, nubere velle damnabile est. Nam vt hoc demonstraret Apostolus non ait: Cum in delicijs egerint, in Christo nubunt, sed nubere volunt, habentes, inquit, damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, & si non nubendo, sed tamen volendo, non quia ipsæ nuptiæ vel talium damnandæ iudicantur, sed damnatur propositi fraus. Damnatur fracta voti fides, damnatur non susceptio a bono inferiori, sed ruina ex bono superiore: Postremo damnantur tales, non quia coniugalem fidem posterius inierunt, sed quia continentia primam fidem irritam fecerunt. Quod vt breuiter insinuaret Apostolus, noluit eas dicere habere damnationem, quæ post amplioris sanctitatis propositum nubunt, non quia non damnentur, sed ne in eis ipsæ nuptiæ damnari putarentur. Sed cum dixisset, nubere volunt, continuo addidit habentes damnationem. Et dixit quare. Quoniam primam fidem irritam fecerunt, vt voluntatem quæ a proposito cecidit appareat esse damnata, siue subsequantur nuptiæ siue desint. Proinde qui dicunt, talium nuptias non esse nuptias, sed potius adulteria, non mihi videntur satis acute ac diligenter considerare quid dicant. Fallit eos quippe similitudo veritatis, &c. Hæc sunt opinor verba quibus innititur obiectio Philippi, quibus superiora nos adiecimus, vt præter totius operis argumentum quod est de bono viduitatis, ipse cursus orationis & tenor ostendat nullam hic monachatus aut

F. ALFONSVS VIRVESIVS

monasterij fieri mentionem . Loquitur enim Augustinus de viduis illis, quibus Paulus dicit : Volo autem iuniores nubere, & alibi : Cum in delicijs egerint, in Christo nubere volunt, quas non fuisse monachas, nec id aggressas quod monachus hodie profitetur, vel Philippus ipse concedet. Firmauerant quidem cœlibatus propositum voto, sed priuato, quod sacramenti viribus non potest obistere . Quod si quæras quæ sit ratio cur solennitas tantum virium ad dat professioni, quæ ab ipso profitentis animo, magis quam a solennitate quæ prorsus extrema est, proficiscitur : Hæc iam quæstio alia est, & ab obiectione longe diuersa, nec ijs quæ ecclesiæ decretis non acquiescunt, deerunt vnquam huiusmodi interminabiles quæstiones, nos tantum ostendere volumus, Augustinum non esse de votis monasticis loquutum, cum ratas vult esse nuptias, quæ promissæ continentiae superueniunt, sed de voto priuato, cui etiam ostendit fuisse quondam catholicos, qui vim tribuerent dirimendi, aut certe prohibendi coniugia & efficiendi vt non coniugia essent sed adulteria, tanta fuit semper ab ipsis etiam apostolorum temporibus votorum potestas & obseruatio, quæ hodie vt impia (si diuis placet) hominum commenta proscinduntur a Philippo quem rursus audiamus.

XV. ¶ Olim monasteria erant scholæ sacrarum literarum & aliarum disciplinarum, quæ sunt vtiles ecclesiæ, & ad discendum monachi conueniebant, nunc fingunt institutum esse vitæ genus ad promouendam remissionem peccatorum.

Monachorum collegia scholas esse sacrarum literarum vehementer optamus, & quædam esse videmus, alioq non pro

produxissent tot sapientium centurias optimis disciplinis instructas, aduersus ecclesie alophilos. Certe nos quotquot hactenus incoluimus ordinis nostri coenobia (habituimus autem Burgis, Valladolidi & Salamancæ) scripturas sacras aut illarum grauiores interpretes monachis semper enarrauimus. Falsum tamen est, olim monasteria non fuisse nisi disciplinarum scholas: id quod Basilij, Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Iohannis demum Cassiani scripta aperte declarant, tametsi scripturarum sanctarum pia magis & simplex quam tumida & artificiosa lectio ac meditatio frequens primum locum sibi in monasticis exercitamentis obtineat. Omnium vero absurdissimum est, quod Philippus ex superioribus velut irrefragabilibus axiomatis colligit.

¶ Error est perniciosissimus, sentire quod Evangelica perfectio sit in XVI. traditionibus humanis. Nam ita etiam Mahumeticarum monachi gloriari possunt, se habere perfectionem Euangelicam.

Hoc ut verissimum est, ita ineptissime simul & maliciosissime aduersus nos colligitur. Quid em̄ ad nos attinet obiectio Mahumetici monachatus? Num significare vult nos perfici credere sine Christo & eius fide? Hæc mahumetica verba sibi concinant Lutherani, qui ausi sunt docere non obesse Christiano, si omnes externos ecclesie ritus negligat, & vniuersos Turcarum, etiam circumcisionem, accipiat, id quod, ne quis me studio mentitū existimet, in eo libello meminime legisse, quē Philippus hypotiposes apparet, vbi est illud quod cōmemorauī de baptismo. Nos quādiu homo ex
corpo

corpore constat & animo, credimus vtroque pietatem esse præstandam, idque non ad nutum cuiusuis etiam catholici nedum pseudoprophetæ, sed scripturarum sanctarum & ecclesiæ præscripto.

XVIII. **R**egnum Dei est iustitia & vita in cordibus, ideo perfectio est crescere timorem Dei, fiduciam misericordiæ promissæ in Christo, & curam obediendi vocationi sicut & Paulus describit perfectionem. Transformamur à claritate in claritatem tanquam à domini spiritu. Non ait, alium subinde cucullum accipimus, aut alia os calceos, aut alia cingula.

1. Cor. 3

Col. 3

Augustin.

1. Tim. 3

Iohan. 12

Hoc etiam quis vnquã negauit Philippo? Quærat quos hæc tam recondita doceat, monachi iam dudum ætates ista nouerunt, nec quicquam aliud profitentur. Addendum tamen erat ad perfectionem timori & fiduciæ amor, quæ Paulus dicit esse vinculum perfectionis. Huic maxime aduersatur ea, quam Græci philautiam vocant, hoc est, amor sui, omnium malorum fons & origo, atque adeo, vt Augustinus dicit: Babylonis ciuitatem & regnum diaboli constituens, quemadmodum charitas, quod omnium bonorum parens sit, regnum Christi efficit. Paulus ad Timo. enarrans scelerata, quæ futura inter Christianos postremis temporibus vaticinatur, ab amore proprio, ceu ab vniuersorum capite incipit, & in voluptatum libidinem & amorem desinit. Monachi ergo qui vere quod profitentur esse conantur, vt ad charitatis perfectionem peruenire valeant, odium sui aduersus philautiam meditantur, illud, inquam, odium de quo Christus: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Vnde & perpetuum bellum sibi in-

dixit

dixerunt ieiunijs, vigilijs, & laboribus, carnis libidinibus & concupiscentiæ aduersantes, non quod in his credant sitam esse perfectionem, sed quod intelligant, quo magis sui contemptum & odium mens Christiana conceperit, eo feruentius in Dei amorem & fiduciam identidem erigi, prouehi, perfici, consummari, & inter hæc dum caro inedia & squalore propemodum confecta, minus insolescit, minusque obstat spiritui perfectionem meditati, fit, vt, quod apostolus ait, quantum exterior homo noster deficit, ac viribus destituitur, tantum interior renouetur & perficiatur. 2. Cor. 4

Post tam multa scripturarū loca, quæ nobis obiecta sunt in confessione, post impietates & errores, quos ex illis aduersum nos colligit Philippus, conatur etiam nostrorum argumentationibus respondere, & testimonia producta refellere. Principio, ne qua possimus ab eius non obiectionibus modo, verum & contumelijs euadere, agnoscit immodicas professionis nostræ laudes temperasse Gersonem, quoniam scripsit monachatum non esse perfectionem, sed statum acquirendæ perfectionis. Nos quos autores habeat professio monachorum, & quos suæ laudis patronos atque præcones superius exposuimus, nempe Christum, apostolos, & ne hos non intelligere nos cauilletur Philippus, Basilios, Gregorios, Chrysoctomos, Augustinos, quorum multi iustis incubrationibus, integris libris causam nostram susceperunt, laudes extulerunt, professionem prædicauerunt, non aduersus Lutherum & eius errores, quem tunc temporis, non timebant monachos succensurum, sed pro veritate,

Hh qua

qua solet ad sui commendationem & laudes vltro inuitare
 sapientes, hi omnes non dubitant pronunciare, monachatu
 perfectionem esse Christianam. Quorum sententiam explis
 cuit diuus Thomas & monachus & Gersone aliquot sæcu
 lis antiquior, vt apparet, cum ijs locis quorū paulo ante me
 minimus, tum verbis quæ hac de re eadem summæ theolo
 gicæ parte quæst. CLXXXVI. arti. I. ad argumenta quæ
 sibi obiecerat ipse respondet. Dicendum est, inquit, quod sic
 ut dictum est, religio nominat statum perfectionis ex inten
 tione finis, vnde non oportet, quod quicumque est in religio
 ne, sit perfectus, sed quod ad perfectionem tendat: Professio
 nis ergo nostræ locum et conditionem nos ipsi agnoscimus,
 etiamsi nunquã admoneremur a Gersone. Sed nec hoc tem
 peramentum probat Philippus: Hoc, inquit, si sequimur, ni
 hil magis erit monastica, status perfectionis, q̃ vita agricolæ,
 aut fabri, nam hi quoq; sunt status acquirendę perfectionis.
 Omnes enim homines in quacunque vocatione perfectio
 nem expetere debent, hoc est, crescere in timore Dei, in fide,
 in dilectione proximi, & similibus virtutibus, &c. Optime
 quidem, at non hic agimus, de his qui debent expetere perfe
 ctionem, sed an omnes professiones, aut omnia exercitamen
 ta æque conferant ad perfectionem, & an illam omnium ho
 minum instituta & vitæ genera aggrediãtur, & vtrum mo
 nastica præcellat in hoc vniuersis vitę ciuilis institutis. Nam
 sacerdotibus ac cæteris hierarchis fatemur, quatenus mona
 chi tantum sumus, impares nos esse professionis dignitate:
 Nec magis sunt ad propositum exempla veterū monacho
 rum

rum, quæ producit Philippus, quibus exemplis æquati angelica reuelatione leguntur laici quidam summis anachoretis, quando non hic de meritorum collatione differimus, in quibus præstare potest sordidus lixa primis in ecclesia viris, sed de vitæ generibus in communi, de quibus negari nõ potest, quin quædam propius accedant ad pietatem quam alia.

C O R O N I S.

Hoc loco, & his de rebus differentem oppressit me quorundam monachorum calumnia, qui hæresis non cutusuis, sed Lutheranae nomine me apud inquisitores Hispaniæ sunt criminati: Vide mihi lector quale pietatis hostimentum pro monasticæ professionis patrocinio iam inde ante XVI. annos suscepto nobis retulerint, simulq; animaduerte, qualem ecclesiæ nauant operam nonnulli, qui se fidei vindices & catholiciæ pietatis iactant assertores. Sed nos neque propter paucorum, nec si plures quidem sint, insolentiam possumus sanctissimum religiõis institutum damnare, nec propter hominum ingritudinem Christi & ecclesiæ causam deferere. Si enim in hoc mundo tantum (quod ait 1. Cor. 15 Paulus) in Christo sperantes simus, omnium hominum miserissimi sumus, Lutheri est, & eius complicum propter peruersos hominum mores, sanctas ecclesiæ leges et instituta damnare. Euangelica autem prudẽtia agnoscit quod superius Matth. 15 diximus, sagenam Christi malos vna cum bonis semper ab initio mûdi collegisse, nec vllum esse ordinem tam perfectũ, quin non mō nequam, verum perditissimos aliquot homines atq; deploratissimos habuerit.

Nuñc. 22
 Matth. 16
 Acto. 6
 Apoca. 2

tis toxica, & saluberrimis quibusq; rebus solent esse admixta venena. Sic propheticus ordo habuit Balaam, apostolicus Iudam, diaconicus Nicolaum, vt ipsis rer; omnium experientis fateri cogamur, quod in exordio huius operis proposuimus. Nihil scilicet esse adeo præclarum, cœleste, diuinum, quod si versetur inter homines, & per homines dispensari, aut quoquo modo geri cōtingat, eorundem hominum defectibus non sit quadantenus obnoxium. Sed nos huiusmodi non monachis, sed monachorum mōstris despectis, oculos ad monasticæ professionis heroes Paulos, Antonios, Iohānes, Macharios, Hilariones, & antiquos illos Aegyptiacos greges apostolicæ perfectionis æmulos & sectatores, cōuertamus. His adijcere possumus Benedictum cum tam numerosa diuorum caterua; cuius institutum si nihil aliud ecclesiæ contulisset, vel hoc tamen erat illi semper habenda gratia, quod Gregorium illum cognomento Magnū, Pontificem protulit. Neque posterioribus sæculis defuerunt viri monasticæ pietatis professores, qui Mendicantium familias pio quidē consilio & successu non infelici condiderunt; nam sunt in eis, qui etiā sanctitate & eruditione claruerint. Quibus diuinæ approbationis pignoribus acceptis, pseudo monachos oēs æque atq; monachomastigas contēnamus, nec em̄ propter alteros professio, nec propter alteros vita monachor; nobis debet esse cōtemptui. Me vero nemo credat, velim, monachor; pertesum, aut illor; insectatione vsq; adeo commotum, vt propterea quasi indignans ab huius operis consummatione destiterim: stultum profecto esset & homi
 nis

nis parum grauis, quod pro Christo opt. max. & eius tantūmodo gloria fuerat inchoatum, ob stultitiam quorundam hominum & contumelias velle deserere, sed decreui (quod superius ad Carolum Cæsarem inuictissimū præfatus sum) nihil doctrinæ seu grauioris alicuius sententię addere, his, quæ in schedis, quas ad inquisitionis regesta retulimus, habebantur, ne quis me alio vnquam fuisse aut esse animo, erga catholicas veritates & ecclesię obseruantiam existimet, atq; fuerim antea quam aduersarij nostri quicquam aduersus nos moliarentur. Adieci tamen epistolam ad Osiandrum nostram, vt Lutheranorum congressus (si modo Lutheranus est Osiander) qui nobis crimini dantur, vel hoc argumento quales fuerint, appareat. Reliqua autem confessionis & apologiæ capita, quæ his disputationibus non attinguntur, etiam si persequerem, nulla opus esset noua doctrina ad illorum confutationem: Omnia enim quæ sequentibus paragraphis Philippus inculcat de ecclesiæ ritibus, cæremonijs, præceptis, ordinibus, et si quæ sunt alia huiuscemodi, ita fuerant præcedentibus ab eo producta, vt nihil addat noui nisi verba, quorum est impendio largus, ita a nobis discussa, & ad scripturarum testimonia, & ecclesiæ auctoritatem, sunt collata, vt nulla sit opus alia confutatione. Superest vt Germanos nunc omnes (quod in exordio & sæpe alias fecimus) demū exhortemur, & per communem in Christo Iesu salutis spem obsecremus, vt totam hanc disputationem, quam maxime poterunt, integri legant, nec vlli se addicant sectæ aut factioni, cuius studio facile, nisi diligenter caueāt, non solum ad ea quæ fuerint subob-

scura, verum & ad splendidissima quæq;, vt oculi tenebris
 affueti ad lucis aspectum, cæcutient, & hallucinabuntur, po-
 nentq; (quod ait Propheta) lucem tenebras, & tenebras lu-
 cem: apud quem prophetam multi, qui belle sibi sapere vider-
 bantur, tandem errore, vbi illis minime proderit, patefacto di-
 cunt: Elongatum est iudicium a nobis, & non apprehendet
 nos iustitia: expectauimus lucem, & ecce tenebræ: splendore,
 & in tenebris ambulauimus, palpauimus sicut cæci parietem,
 et quasi absq; oculis attrectauimus, impegimus meridie qua-
 si in tenebris, in caliginosis quasi mortui, &c. Est cui soli sub-
 dendum est nostrum omnino iudicium, Christus Iesus Dei
 patris & filius & veritas, qui mentiri non nouit, fallere nescit,
 peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. In cuius
 ius verbis, quæ per se, vel per prophetas & apostolos sua or-
 gana protulit, cum inciderit, vt intellectus imbecillitate cæspi-
 temus, aut ambigamus, est: ad quam huiuscemodi quæstio-
 nes ipsius Christi Iesu prospectio referantur. Ecclesia ca-
 tholica: de qua ineptissimum est dubitare quænam, aut vbi
 sit. Ea est enim quæ sectis, hæresibus suborientibus & inter-
 cedentibus, ab ipso Christi tempore & ab orbis initio vsque
 ad nostra palam & in aperto perseverat. Est enim ciuitas su-
 per montem posita. Lucerna non sub modio latitans, vt qui-
 dam fingunt, quo non sit cuius iudicio damnentur, sed super
 candelabrum accensa, vt & dignosci possit ab omnibus, & ipsi
 qui ad illam accesserint, lucere. Huius est, vt ait Paulus, capti-
 uare omnem intellectum in obsequium Christi: qua capti-
 uitate nulla potest esse libertas felicior, quinimo huic vni
 non

non esse animo, fide & pietate subiectum, est, quod ait Petrus,
velamen habere maliciæ libertatem. Huic multæ pseudo eccl^{ie} 1. Pet. 2
clesiæ se ab apostolicæ prædicationis exordio opposuerunt,
quæ & si diu aliquoties durauerint, demum extinctæ
sunt, quoniam portæ inferi non præualebunt
aduersus eam. Christo Iesu pollicen-
te vna atque præstante, cui sit
honor & gloria,
Amen.

Matth. 16

FINIS LIBRI.

*

ADVERSUS IVTH. DOGMATA. Fol. 114.

... in hoc mundo ...
... ab oppositis ...
... si diu ...

... non ...

... Christo ...

... in ...

honor & gloria,

Amen.

FINIS LIBRI